Evanghelia după Iuda: sursa unui roman care răstoarnă adevăruri până de curând de necontestat

C. K. STEAD

NUMELE MEU A FOST IUDA

DISCIPOL SAU DIAVOL?

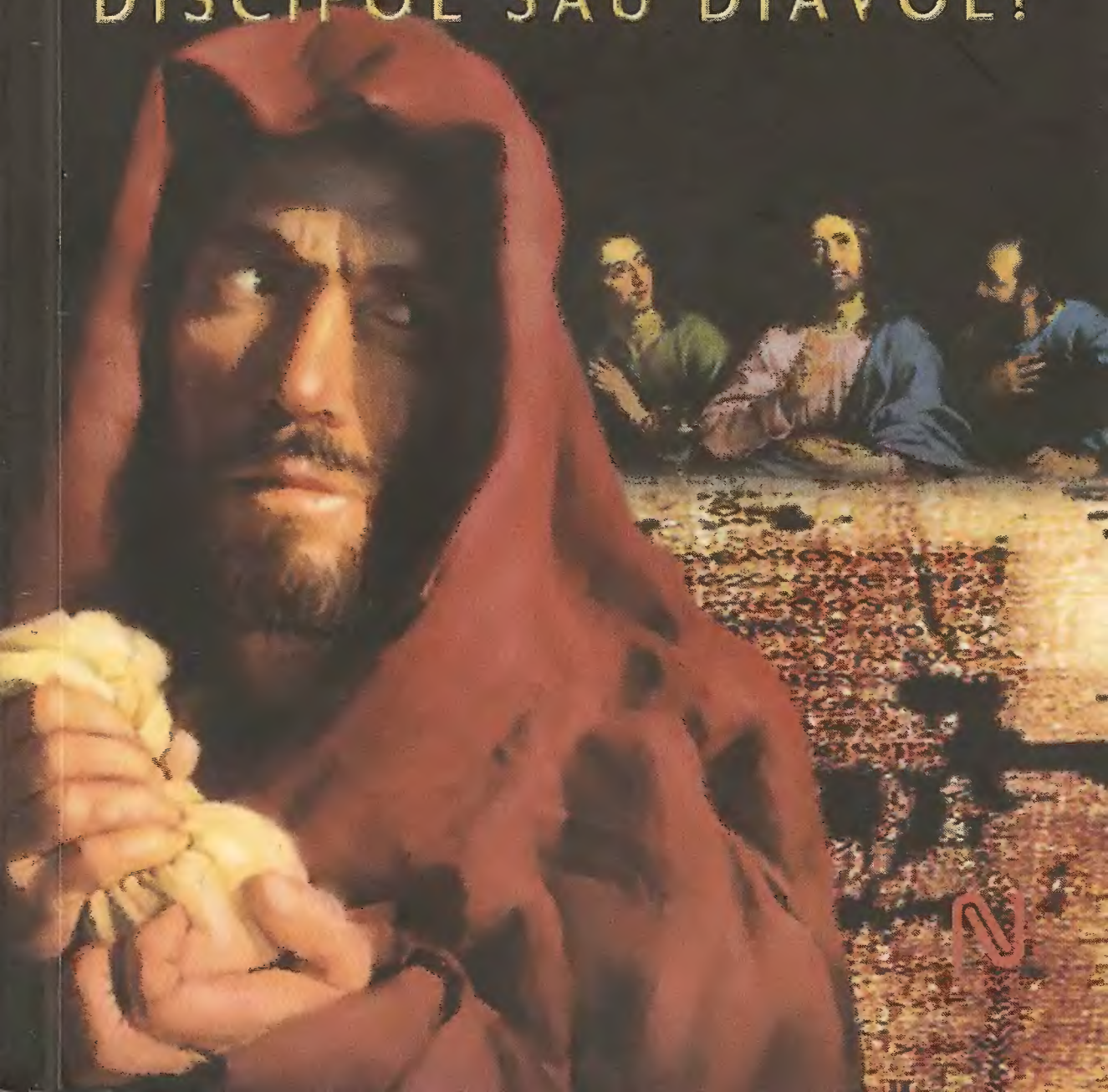

Au trecut 40 de ani de la răstignirea lui Iisus Hristos, și martori ai acelor evenimente încă mai trăiesc...

„AI FOST ALĂTURI DE NOI ÎN TOT ACEL TIMP ȘI N-AM ȘTIUT CINE ERAI, ÎNSĂ NU MĂ TEM DE TINE!"

Sunt oameni care nu pot accepta ca adevăr decât ceea ce le poate fi confirmat de simțuri și rațiune...

„GRECUL DOREȘTE LOGICĂ, EVREUL VREA UN SEMN."

Dar ce se întâmplă când purtătorul mesajului se transformă în mesaj?

„ÎN CLIPA ASTA SEMENI CU UN ORB CARE CERE O OGLINDĂ!"

De dincolo de timp, tainele ne ajung din urmă și ne sfâșie certitudinile...

„ACESTA-I ADEVĂRUL SCRIS, ȘI RĂU NU VĂ VA FACE!"

nemira

Europa fm
Un radio de milioane de români

ISBN 973-569-897-8
9 789735 698973
ISBN 978-973-569-897-3

www.nemira.ro

colecția
SUSPANS

CHRISTIAN KARLSON STEAD s-a născut în 1932 în Noua Zeelandă și a fost profesor de literatură engleză la Universitatea din Auckland până în 1986. Pe lângă numeroasele premii și nominalizări, în 1984 a fost distins cu Ordinul Comandor al Imperiului Britanic pentru servicii aduse literaturii din Noua Zeelandă. A publicat zece volume de poezii, două volume de povestiri și mai multe lucrări critice, iar ca editor s-a ocupat de seria „Clasici moderni" a Editurii Penguin și de Jurnalele Katherinei Mansfield.

C. K. STEAD

NUMELE MEU A FOST IUDA

DISCIPOL SAU DIAVOL?

Traducere din limba engleză
MIHAI DAN PAVELESCU

nemira

Coperta colecției: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
STEAD, C.K.
Numele meu a fost Iuda / C.K. Stead;
trad.: Mihai Dan Pavelescu
București, Nemira & Co, 2006
ISBN (10) 973-569-897-8
ISBN (13) 978-973-569-897-3

I. Pavelescu, Mihai Dan (trad.)

821.111-31=135.1

C.K. Stead
MY NAME WAS JUDAS
© C.K. Stead, 2006
© Editura Nemira & Co, 2006

Lector: Nicoleta GHEMENT
Tehnoredactor: Emanuel BOTEZATU

Tiparul executat de Alföldi Nyomda Rt.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN (10) 973-569-897-8
ISBN (13) 978-973-569-897-3

Mulţumirile mele recunoscătoare Organizaţiei Creative New Zealand, care mi-a acordat bursa Michael King 2005 pentru terminarea lucrului la acest roman.
De asemenea, îi mulţumesc lui Paul Morris, profesor de Studii Religioase la Universitatea Victoria din Wellington, care, atunci când i-am spus că mă gândeam să scriu un roman şi eram încercat de nesiguranţă, mi-a răspuns: „Acestea sunt istoriile noastre. Ele trebuie repovestite mereu."

Nota traducătorului

Toate citatele și denumirile biblice au fost preluate din Biblia „Bartolomeu Anania", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.

CAPITOLUL 1

Azi după-amiază, m-a strigat cumnatul și bunul meu prieten Tezeu. Dorea să-mi arate ceva. Am ieșit de îndată, am suit poteca pieptișă care trecea prin crângul de măslini și el m-a dus pe terasa lui, care se află deasupra caselor și a familiei mele și de pe care se vede marea. Era o vreme neobișnuită, cu cerul complet senin până la orizont. Tezeu îmi spusese deja părerea lui despre priveliștea aceea, dar acum avea ocazia să-mi arate mai exact la ce anume se referise și să mă lase să judec singur.

Eu am crescut în interiorul țării, în regiunea Galileea, iar acolo eram obișnuiți cu zile senine și perspective foarte îndepărtate. La Tiberiada, de pildă, unde tatăl meu avea o locuință, puteai privi peste lac spre Golan, ori către miazănoapte, zărind până și piscurile încununate de zăpezi albe ale Hebronului desenându-se limpede pe cerul azuriu. Aici, pe malul Mediteranei, mai ales când vremea este caldă, depărtarea devine pâcloasă și de multe ori este greu să fii sigur unde se sfârșește marea și unde începe cerul. Totul este o lungă desfășurare gradată de albastru, care se pierde în distanță, neguroasă și neclară la orizont.

Astăzi însă văzduhul se limpezise și totul era precis conturat. Am stat alături de Tezeu pe terasa lui, iar

orizontul pe care el dorea să-l văd se distingea ca o linie atât de clară, încât părea că fusese trasată de un scrib hotărât să nu facă nici o greșeală.

Acum, mi-a spus Tezeu, puteam zări și singur lucrul acela despre care vorbise cu câteva seri în urmă. De ce, a întrebat el mai întâi, era o linie atât de precisă? Dacă am fi privit în depărtare până la limita vederii omenești, imaginile ar fi pălit și ar fi devenit neclare. Dar nu se întâmpla așa. Noi *vedeam* linia aceea, *vedeam* limita aceea. Care era înțelesul ei? Ea nu consemna capătul lumii, întrucât corăbiile străbat distanțe mari fără să ajungă la un capăt, la o margine, ci aparent pot naviga de-a pururi. Tezeu urmărise corăbii care ajunseseră până la linia aceea și dispăruseră; iar când se petrecuse asta, nu se păruse că ele ar fi pierit din vedere, ci că s-ar fi *scufundat*. A repetat cuvântul. *Scufundat*. Asta îl nedumerea. Nu nedesăvârșirea vederii oamenilor, ci *dispariția* corăbiilor. Unde ajungeau ele?

Simțurile noastre, a stăruit el (se însuflețise între timp), ofereau răspunsul. Mi-a spus să urmăresc linia aceea a orizontului de la extremitatea ei stângă până la cea dreaptă. Nu părea oare să existe o curbură ușoară, o arcuire foarte domoală, totuși perceptibilă, a liniei, astfel încât era mai înălțată la mijloc decât în oricare dintre capete?

Am mijit ochii, privind cu atenție, și am urmărit linia fără grabă spre stânga, apoi spre dreapta. Dintotdeauna mă făliseм cu vederea excelentă, dar nu mai sunt tânăr. Fără a fi deloc convins, am spus că da, mi se părea că ar fi existat o ușoară curbură.

– Aceea, a zis Tezeu, este explicația noastră. Când se îndepărtează de noi, totul se curbează. Când privim drept înainte, vedem linia aceea clar definită pentru că suprafața se arcuiește îndepărtându-se de noi și *coboară*, dispărând din vedere. Iar lucrul acesta îl putem recunoaște numai

când privim peste mare, peste o mare calmă așa cum e azi – fiindcă numai atunci ne uităm peste o suprafață perfect netedă. Perfect netedă, însă în același timp curbată!

În momentul acela al explicației sale, am avut, din nou, aceeași discuție contradictorie (deși mie îmi lipsea convingerea, iar el o avea în exces) de acum câteva zile, când stătusem sub stele și băusem vin, iar el povestise ce-i explicase prietenul lui, un astronom: că suprafața Pământului era curbată și că Pământul („prin urmare") trebuia să fie de fapt un glob gigantic – inimaginabil de mare, totuși un glob.

Acum, ca și atunci, mi-am rostit îndoielile, apoi am amuțit.

– Soarele nu este un glob? a stăruit el. Și Luna? De ce n-ar fi și Pământul la fel?

Soarele și Luna erau globuri? Presupuneam că avea dreptate, așa trebuiau să fie, dar și ideea aceea m-a luat prin surprindere. Nu eram nici măcar sigur ce crezusem în trecut sau măcar dacă mă gândisem la așa ceva. Ideea unui Soare ca un disc uriaș arzător, subțire și plat, lunecând într-o despicătură în marea de apus la căderea nopții, părea destul de reală – dar, dacă reflectam mai bine, improbabilă.

La urma urmelor însă totul era improbabil – Soarele, stelele, Pământul însuși.

Cu mult timp în urmă, Tezeu și cu mine încheiasem înțelegerea de a privi lumea așa cum era ea și de a încerca să pricepem doar ceea ce părea confirmat de bunul-simț și de observații. Urma să privim cu atenție și să luăm seama la tot ce ne înconjura – plante, animale, anotimpuri, vreme și, mai presus de toate, comportamentul fraților noștri oameni – și pe baza celor văzute să ne formulăm „filozofia". Exact asta făcea el prin această observare a curbării orizontului. Fusese asigurat că lumea era o sferă, iar învățatul lui prieten, astronomul, îi arătase

o cale prin care o putea demonstra. Aici nu-l prea puteam înțelege; nu puteam fi sigur că spusele îi erau adevărate și mă gândeam că poate vina îmi aparținea, că dovedea lipsa unei inteligențe suficient de agere.

Nu conta totuși dacă el avea sau nu dreptate; totul concorda cu promisiunea pe care o făcuserăm unul celuilalt de a accepta ca „adevărat" numai ceea ce putea fi confirmat de simțurile noastre și de rațiune. Nu respingeam aprioric faptele mistice, misterioase, supranaturale, nici chiar pe cele magice; dar nici nu le acceptam pur și simplu pe baza afirmațiilor altora. Poate că exista un Dumnezeu care ne auzea rugăciunile și ne aprecia ofrandele, așa cum fusesem învățat în copilărie; sau mai mulți zei, ca în tradițiile moștenite de Tezeu. Poate că văzduhul era plin de îngeri și că morții ieșeau noaptea să umble pe pământ. Dar poate că, la fel de bine, nimic din toate acestea nu exista. Noi deciseserăm că va trebui să le vedem și auzim, să le simțim prezența și puterea, înainte de a crede în ele. Iar în deceniile de când eram prieteni descoperiserăm că, cu cât credeam mai puțin în forțele acestea, în „tărâmul celălalt" și creaturile sale, cu atât ele ne ofereau mai puține motive pentru a o face. Treptat, viața, conștiința, până și aerul pe care-l respiram, cerul, marea, pietrele și nisipul deșertului – toate – au fost curățate de „emanații".

Era ca o pâclă care se ridica, ca un văl ce era sfâșiat. Sunetele stranii în noapte erau sunete stranii în noapte și aveau cauze ce puteau fi descoperite. Carul arzător al mâniei divine de pe firmament putea fi preschimbat după voie în ceva mai puțin amenințător – o cămilă de aur, un armăsar alb, un crap gigantic – și finalmente în nimic altceva decât nori și raze de soare. Când catârul meu murise, sfârșitul îi fusese adus de bătrânețe, nu de vreun blestem. Pe boltă se zărea o cometă ori o stea căzătoare? Prea bine, era o cometă ori o stea căzătoare. De ce ar fi trebuit să fi „însemnat" ceva? O vacă adusă jertfă născuse

în clipa când îi fusese retezată beregata (asta se întâmplase recent, nu departe de aici, cauzând spaimă și panică în regiune)? Perfect, asta însemna că fusese pe punctul de a făta și nu trebuia aleasă pentru jertfire. Hambarul unui vecin arsese, distrugându-i rezervele de grâu? Nu, nu era, așa cum credea el (lovindu-se cu pumnii în piept și jeluindu-se), o pedeapsă pentru că păcătuise și nesocotise rugăciunile și sacrificiile. Mult mai probabil (deși noi nu i-o spusesem) fusese isprava fiului său beţiv și delăsător.

Nu mai pretindeam că puteam „citi" lucrurile acestea și nici nu acceptam că exista cineva care ar fi putut s-o facă. Ele alcătuiau lumea care-și vedea de treburile ei, fără să ne bage în seamă.

Până și trăsnetul care, cu atâția ani în urmă, lovise carul cu boi ce îmi aducea puţinele bunuri lumești de la Tir și le arsese îl vedeam, acum, ca pe un eveniment natural, deoarece nu mi se oferise nici un motiv, nici atunci și nici după aceea, de a-l considera altcumva. Dacă Dumnezeu exista și dorea să-mi vorbească, atunci el trebuia să vorbească și eu l-aș fi ascultat. Ascultam chiar și când el nu vorbea, dar nu pretindeam că-i aud glasul într-o tăcere sau în faptul că un car tras de boi care nu conținea nimic valoros fusese incendiat în mod neplăcut.

Misterele rămâneau. De ce este viața așa cum este – atât de prețuită, atât de bogată, imperfectă, plină de contradicții și de dureri? De ce trebuie să se sfârșească prin moarte și de ce noi trebuie să știm că se întâmplă așa și totuși să nu avem nici un motiv, decât vorbele neconfirmate ale profeților și scripturilor, de a crede că după ea ar mai exista altceva? Ce se găsește printre stele și dincolo de stele?

Nu misterul îl respingeam noi, ci explicațiile, care păreau, în majoritate, istorii lipsite de temei, născocite pentru a liniști sau pentru a speria niște copilași. Noi aspiram să fim oameni raționali și practici, care nu se temeau de

beznă. Existau destule pricini pentru a ne înfricoșa de cele vizibile și tangibile, fără să adăugăm temerile legate de ceea ce ar fi putut să existe invizibil și intangibil. Eu trăisem toată viața temându-mă de semenii mei oameni (și nu doar de suveranul roman, cu toate că el mă speria cel mai tare), de animale sălbatice, furtuni stârnite pe neașteptate, secetă și foamete, boală și tot ce ar putea face acestea copiilor mei. De asemenea, îmi era frică de moarte. Temerile acestea erau destule pentru orice om și eram hotărât să nu li se mai adauge și altele, nici măcar una dacă nu putea fi dovedit un motiv pentru ea.

Îmi eliberasem conștiința de zei, fantome și demoni. Dacă ei s-ar fi întors, aș fi încercat să-i înfrunt; dar o dată ce dispăruseră (poate că patul morții avea să-mi arate că mă înșelasem!), pieriseră pe vecie.

Desigur însă, din vorbele mele totul pare prea ușor. Dacă un copil se îmbolnăvește, ce altceva face un părinte iubitor decât să se umilească și să se roage? Dacă pruncul moare, așa cum au murit doi dintre copiii mei, ce altceva face părintele decât să-și scotocească mintea, căutând o greșeală, un motiv pentru o „vină" a lui care a determinat năpasta aceea? Dacă eu simt un semn al bolii care mă va răpune într-o bună zi, ce altceva fac decât să mă rog? – nu *pentru* ceva anume, nici măcar pentru a fi mântuit. Doar mă rog...

„Te rog..."

„Ce mă rogi?" ar putea întreba mărețul Dumnezeu, dacă el ar fi acolo și ar asculta – și ce aș putea răspunde eu, deoarece știu că nu voi trăi veșnic? Doar „te rog"... atâta tot. Nu este firesc să fii permanent rațional; dar este înțelept să încerci întotdeauna.

Decizia de a trăi în felul acesta, alungând credințele și scornirile din educația noastră, a fost pentru mine mai puțin ușor de acceptat decât pentru Tezeu. Și el avea zeități și monștri străvechi cu care să se răfuiască, precum

și vechile obiceiuri ale rugilor și îmbunărilor ce le însoțeau. Știu că nici acum el nu poate rezista să nu încerce să-și citească viitorul în alinierea stelelor; iar uneori când mergeam împreună la pescuit pe mare, îi vedeam buzele mișcându-se și știam că se ruga unei zeități elene a apelor, poate doar ca peștii să muște nada, dar poate și pentru ca să nu se dezlănțuie o furtună neașteptată. Cărarea lui spre rațiune și scepticism fusese totuși mai ușoară decât a mea. Ca grec educat, el moștenise o tradiție diferită de a mea, ca evreu. Simțeam că aveam nevoie de ajutorul lui și el mi-l acordase de-a lungul multor decenii. Îi sunt foarte îndatorat.

Am ajuns în acest sat de pe malul mării, în sudul Sidonului, cu patruzeci de ani în urmă, pentru a scăpa de Iudeea, de Ierusalim, de cele ce mi se întâmplaseră acolo și de tot ce ajunseseră să reprezinte regiunea mea natală și orașul sfânt (așa cum îi spuneam noi). Dorisem să scap de copilăria mea, de rasa mea, de religia și de greșelile mele; să scap de propria mea istorie, s-o încep iarăși, s-o rescriu, retrăind-o, oferindu-i ceva ce ar fi putut să fie similar unui deznodământ fericit.

Aidoma tatălui meu, devenisem negustător de bucate – îndeosebi ulei de măsline, curmale, balsam, sare și uneori grâu și orz, când recoltele fuseseră bune. Am prosperat și m-am însurat (a doua căsătorie, întrucât prima nevastă îmi murise în Galileea pe când eu abia împlinisem douăzeci de ani). Acum sunt tatăl a doi fii adulți și a trei fiice și am mulți nepoți. Am ajuns la vârsta de șaptezeci de ani, despre care psalmiștii ne spun că este limita superioară a ceea ce putem pretinde de la viață.

Cu siguranță nu m-am așteptat niciodată să ajung la o asemenea etate, iar când aniversarea a sosit anul trecut,

am simțit ușurare, ca și cum deja n-ar mai fi existat vreo necesitate să mă străduiesc ori să mă agăț de ceva. Îmi trăisem traiul. Povestea vieții mele, refăcută așa cum se cuvine, se istorisise singură. Existaseră greșeli și risipe (întotdeauna există risipe), însă finalul nu fusese nenorocos. Dacă va mai urma ceva, o voi vedea ca pe o addenda și (întrucât continui să consider viața agreabilă și plină de interes) o recompensă.

Dar nu sunt încă mort, sau măcar pe patul morții, și nu mă pot detașa complet de lumea ori de trecutul meu. Pe măsură ce primesc vești despre violențele din Ierusalim, revoltele, războiul civil și, cel mai recent, marșul spre oraș a patru legiuni – douăzeci și patru de mii de pedestrași – sub comanda lui Titus, fiul noului împărat, care, neîndoios, vor aplica pedepse teribile pentru aceste sfidări evreiești ale stăpânirii romane, am descoperit că gândurile îmi revin la trecutul pe care, până acum, am dorit doar să-l las cât mai departe în urma mea.

Scumpa mea soție Thea, sora lui Tezeu, a murit cu trei ani în urmă, un eveniment care mi-a pus la încercare și, la răstimpuri, mi-a contestat cu severitate „filozofia" și pretenția mea de a mă fi transformat într-un „om rațional". Tachinându-mi cu blândețe hotărârea de a respinge poveștile despre duhuri și reînvieri, ea obișnuia să spună că dacă există viață după moarte, atunci se va întoarce și-mi va șopti la ureche ceva care să mă ia prin surprindere. Serile, înainte de culcare, mă plimb adesea pe țărm și îi vorbesc în beznă, spunându-i că o iubesc, spunându-i lucrurile pe care ar trebui să le spunem, dar nu o facem niciodată decât atunci când este prea târziu. Urechile îmi sunt mereu deschise pentru răspunsurile ei, dar, vai!, Thea este tăcută și bănuiesc că așa trebuie să rămână.

Copiii mei mă rugaseră uneori (deși niciodată ca și cum ar fi fost o chestiune foarte importantă sau grabnică) să le povestesc trecutul meu; să le explic felul în care Iuda

din Keriot, așa cum am fost cunoscut vreme de treizeci de ani din viață, a devenit Ida din Sidon, așa cum am fost în următorii patruzeci de ani. Le oferisem doar fragmente, anecdote, amintiri ocazionale, însă niciodată partea care mi se pare cel mai importantă. Asta nu înseamnă că aș fi rușinat de ceea ce consider a fi „povestea adevărată". Există motive pentru a o păstra tăinuită, cu toate că știu că ei ar păstra taina în destulă siguranță. Bănuiesc însă că am preferat ca ei să mă cunoască așa cum m-am modelat eu însumi, nu așa cum am fost înainte să fi învățat lecțiile importante ale vieții mele.

Poate că acum a sosit vremea să umplu golurile.

Lumea noastră este un
glob sau o farfurie –
întrebările
acestea contează.

Sub fereastra mea
îmi aud nepotul,
Hector, întrebând:

„Mami, de ce
vorbește bunicul
așa ciudat?"

Ea îl lămurește
că este accentul
țării mele de baștină.

Nici un semn al
ploii care îmi trebuie
pentru livada-grădină.

Din trecutul meu
întunecat, evoc
smochinul neroditor

pe care Iisus l-a blestemat
și pe care se spune
că am atârnat ca un fruct copt.

CAPITOLUL 2

Când l-am cunoscut pe Iisus, cred că noi aveam șase–șapte ani. Tatăl lui era dulgher, iar al meu negustător bogat, așa că între noi doi exista o distincție socială. Tata nu era doar prosper, ci se trăgea și dintr-o familie de preoți, saduchei originari din orașul Keriot din Iudeea, și în anii uceniciei mele, când cei unsprezece frați ai mei doreau să sublinieze o diferență între ei (neam de galileeni nesofisticați) și mine, îmi spuneau „Iuda din Keriot". Faptul că nu trăisem niciodată acolo era lipsit de importanță. Eu eram individul diferit – care nu aparținea regiunii lor – și care, în plus, provenea dintr-o familie privilegiată, altă deosebire pentru care eram privit chiondorâș. Pe de altă parte, deși nu eram cel mai apropiat de iubirea lui Iisus și nici unul alături de care el să se simtă în totală siguranță, eu îl cunoscusem de cel mai multă vreme.

Tatăl și bunicul tatălui meu fuseseră rabini, iar fratele lui era preot în Templul din Ierusalim. Părinții mei erau mândri de statutul pe care li-l conferea această legătură, dar eu aveam senzația, dobândită în felul în care copiii pricep asemenea lucruri fără să fie vreodată necesar să le fie confirmate sau explicate, că tata își jignise cumva familia, poate prin însurătoarea cu mama mea, care nu avea relații în lumea clerului, și că era hotărât ca eu, singurul

lui urmaș, să recâștig acceptul pierdut. El alesese un bărbat învățat pe nume Andreas pentru a-mi fi învățător, sau tutore, și de patru ori pe săptămână mergeam la locuința lui, împreună cu alt băiat, Tadeu, ai cărui părinți își puteau permite să plătească pentru educația fiului lor, și cu Iisus, ai cărui părinți n-o puteau face. Tutorele nostru îl descoperise pe Iisus aproape din întâmplare și se oferise să-l instruiască, deoarece era excepțional de ager și inteligent – un *ilui*, cum spunea Andreas, un copil genial. Iisus avea de asemenea farmec și era chipeș. De fapt, uneori mă gândeam (fără să mă fi îndoit vreodată de inteligența lui Iisus, pe care o vedeam demonstrată zilnic) că tocmai farmecul și frumusețea lui, în egală măsură cu calitățile intelectuale, îi aduseseră un loc alături de noi. Prin comparație cu el, eram un băiat cu înfățișare obișnuită și purtare deschisă, dar oarecum stângaci.

Când îmi reamintesc lecțiile acelea, îmi revine în minte imaginea lui Andreas cu un braț molatic trecut după umerii lui Iisus, vorbindu-ne cu glasul lui ascuțit, surescitat, de parcă simultan ar fi predat și și-ar fi protejat favoritul. Câteodată, atunci când era încântat de noi pentru că învățasem lucruri dificile, ne săruta pe obraji. Iisus era sărutat mai adesea decât mine sau Tadeu. El învăța mai mult, și mai repede, așa că sărutările erau meritate. Noi știam însă că Andreas îl iubea într-un fel în care nu ne iubea pe noi.

Andreas trebuia să ne învețe, mai întâi, să citim în propria noastră limbă, iar apoi să scriem. O dată cu trecerea anilor, urma să învățăm și ebraica, pentru a studia textele sfinte, pentru a cunoaște istoria poporului nostru și a oricăror altor popoare pe care el considera că ar fi util să o știm. Trebuia să petrecem foarte mult timp copiind și memorând pasaje semnificative. Andreas era un sirian a cărui limbă maternă fusese greaca; cărturar foarte bun și lingvist excelent, el considera că aramaica lui era

superioară celei vorbite de noi, deoarece o deprinsese în Ierusalim. Ne spunea că accentul nostru, specific regiunii Galileea, era „bucolic", ne mustra pentru „consoanele rustice" și ne silea să le corectăm atunci când citeam textele cu glas tare. Iisus însă era frecvent recompensat cu sărutări. Chiar copil fiind, el avea o voce minunată și în scurtă vreme putea să citească cu glas tare, la prima vedere, textele cele mai dificile cu o siguranță uimitoare, greșind arar. De asemenea, cânta bine, dar în privința asta toți eram pricepuți și cântam cântece populare pe patru voci cu tutorele nostru.

De la Andreas am învățat și puțină greacă și câte ceva despre tradițiile lui elene. Între timp am uitat mare parte din cele învățate, totuși îmi reamintesc că odată ne-a ținut o lecție despre filozofia lui Diogene, ai cărui discipoli, numiți „câinii filozofi", respingeau noțiunea de proprietate și atașamentul față de bunurile personale, trăind în sărăcie, purtând veșminte zdrențuite, mâncând și adăpostindu-se atunci când puteau găsi hrană și culcuș. O istorie povestea că Diogene plecase odată din Corint, mergând desculț pe drumul colbuit, purtând doar un toiag și o desagă pe umăr, și se întâlnise cu Alexandru cel Mare, care pornise să cucerească lumea, o ispravă pe care filozoful (așa spunea istorisirea) o considera „inutilă", deoarece credea că el își cucerise deja lumea *sa* – adică pe *el însuși*. Purtând pieptar de armură și coif strălucitor, și urmat de alaiul militar cu lănci în vârfurile cărora fluturau stindarde stacojii și negre, puternicul împărat privise de la înălțimea armăsarului său magnific spre filozoful zdrențăros și fusese impresionat de expresia inteligentă și pătrunzătoare a chipului său și de charisma lui. Putea face ceva, îl întrebase împăratul, pentru a ajuta un bărbat a cărui faimă ca înțelept se răspândise în toată lumea?

– Ai putea să te dai nițel într-o parte, răspunsese Diogene. Stai în dreptul soarelui și-mi faci umbră.

Îmi amintesc istoria aceasta, nu atât pentru ea în sine, cât pentru reacția băiatului Iisus la auzul ei. Hohotise răgușit, cu gura larg deschisă ca un țăran, și lovise în mod repetat cu palma în tăblia pupitrului. Ochii lui sclipiseră de o lumină stranie, nebună.

Mă simțisem stânjenit de lipsa lui de stăpânire și-i șuierasem că nu era nevoie să dea un asemenea spectacol înaintea învățătorului nostru. Dar Andreas îl sărutase.

– Iisus recunoaște înțelepciunea și ea îl încântă, spusese el. La fel ar trebui să faci și tu, Iuda.

Mulți ani mai târziu, când colindam drumurile împreună pe jos, predicând și practicând sărăcia și abstinența, Iisus mi-a reamintit de lecția aceea.

– Noi suntem câinii filozofi ai vremurilor moderne, a spus el.

Amândoi eram înfierbântați de drum și obosiți, iar eu nu aveam chef de măguliri.

– Iar tu, am comentat ușor sarcastic, bănuiesc că ești Diogene al nostru.

– Tu ai spus-o, mi-a replicat.

Răspunsul avea ceva intransigent și mulțumit de sine – un ton care, mai târziu, avea să înfurie atât autoritățile romane, cât și clerul evreiesc; totuși în zilele acelea de la început încrederea lui în sine avea mereu o aură de umor, o urmă de autoironie.

Discutaserăm în contradictoriu, așa cum făceam adesea, despre numărul de bunuri personale la care era posibil și de dorit să renunți. Iisus ne spusese nouă – celor doisprezece ucenici ai săi – că ar fi trebuit să purtăm doar o *jellaba* și să ducem numai o desagă pe umăr, cu foarte puține obiecte, printre care un veșmânt larg, care să ne încălzească serile și când vremea era friguroasă. De asemenea, anunțase (unul dintre edictele lui neașteptate, care păreau să sosească fără gândire prealabilă sau avertisment; ulterior, acestuia i se îngăduise să piară în uitare)

că vom umbla fără toiege de călătorie. De ce, întrebase el, ar fi trebuit să ne protejăm împotriva tâlharilor, dacă tot nu aveam asupra noastră nimic care să merite să fie jefuit? Și, în orice caz, el ne învățase că trebuia să dăruim orice ni s-ar fi cerut, dacă aveam lucrul acela și puteam renunța la el. Nu trebuia să existe nimic care să fie ocrotit.

Eu purtam unica *jellaba* și singura traistă cerută, dar refuzasem să renunț la toiag. Pentru mine, era ca un prieten. Îmi ușura mersul, atunci când trebuia să ne croim drum peste teren accidentat și pietros, și mă simțeam mai în siguranță cu el în câmp deschis.

– Nu mă împinge să aleg între cei doi prieteni ai mei, i-am spus și el a râs în felul în care o făcea când rămâneam numai noi doi, sugerând că era pregătit să fie răbdător cu mine.

Eram doar noi doi (adesea el ne punea să lucrăm în perechi) pe un drum bolovănos, care cobora spre Capernaum, unde, seara, urma să ne întâlnim cu ceilalți. Înfierbântați și necăjiți, pe punctul de a ne lua la harță (în ziua aceea nu găsisem nici o ureche care să se plece la spusele noastre, nu câștigasem nici un adept nou, ba chiar fusesem alungați cu pietre de niște băiețași), trecusem de coama unui delușor și ne trezisem în fața unei haite de câini sălbatici.

– Iată-i, a spus Iisus. Frații noștri câini filozofi.

Fusese o încercare meritorie și este cât se poate de adevărat că el nu părea câtuși de puțin înfricoșat – totuși nu avea să urmeze nici o transformare miraculoasă. Aceștia erau câini sălbatici, nu filozofi, și erau înfometați.

Erau nesiguri în privința noastră, totuși nu băteau în retragere, ci se ghemuiseră, mârâind, retrăgându-și buzele negre și dezvelindu-și colții. Parcă puteam auzi mintea colectivă a haitei întrebându-se: „O putem face? Ei sunt numai doi. Sunt slabi sau puternici?"

Am acționat pe dată, repezindu-mă spre ei, rotindu-mi toiagul și împărțind lovituri în stânga și-n dreapta.

Ei au sărit înapoi, au schelălăit, s-au risipit și peste o clipă au dispărut peste deal, lăsând unul atât de serios rănit, încât l-am ucis cu o lovitură în cap.

Mergând mai departe, am așteptat ca Iisus să spună ceva, să rostească o încuviințare, să mă felicite pentru ceea ce făcusem, însă el n-a spus nimic. În cele din urmă nu mi-am mai putut stăpâni limba.

– Tu mi-ai zis că ar trebui să merg fără toiag, am rostit.

– Așa este, a confirmat.

– Și mai continui s-o susții?

– Da.

– Dacă însă n-aș fi avut toiagul, s-ar fi putut să fim sfâșiați și uciși. Sfârtecați în bucăți și mâncați.

El a zâmbit – mai degrabă un rânjet decât un zâmbet.

– Dar tu *l-ai avut,* mi-a spus.

Băieți fiind, ne-am înțeles bine și ne-am împrietenit. El era inteligent, dar nici eu nu eram prostovan și ne plăcea să învățăm, să jucăm jocuri cu cuvinte și să ne întrecem în a memora fragmente cât mai mari din scripturi. Textele acelea au fost ca un strat de pământ roditor așternut în minte. Ele mi-au rămas și acum – nu ca o sursă de credință, ci ca un adaos. Și aveam să-l văd pe Iisus, în zilele lui de glorie ca predicator, folosindu-le în chip minunat. Pentru mine limbajul scripturilor era (și continuă să fie) un izvor de frumusețe și liniștire; pentru el a devenit un izvor de putere.

Asta a fost ceea ce ne-a împrietenit. Deși, mai târziu, avea să accepte admirația, ba chiar și ucenicia, unor bărbați ale căror minți erau, în cazul fericit, mediocre, în copilărie el era ager, gata de întrecere, nerăbdător și ușor de plictisit. Dacă eu aș fi fost neinteresant și plictisitor, așa cum credeam noi despre Tadeu, Iisus n-ar fi fost

interesat de persoana mea. El nu dăduse însă niciodată vreun semn că m-ar fi căutat pentru că aveam jucării bune și locuiam într-o casă frumoasă. Ba chiar privea avantajele acelea ca pe niște lipsuri ale mele, dar pe care le dădea uitării deoarece eram un tovarăș cu care se putea întrece și care, uneori, îi putea fi pe potrivă.

Jucam jocuri ale minții pe care le născocisem noi înșine. Unele erau încercări de a comunica prin puterea minții. Unul dintre noi trebuia să se concentreze asupra unei culori, a unui număr cuprins între 1 și 20 sau a unui animal și să încerce să-l transmită, prin gând, celuilalt, care se concentra cu ochii închiși, străduindu-se să-l primească. Țineam socoteala schimburilor de gânduri reușite în felul acesta și comparam numărul lor cu probabilitatea (care în cazul cifrelor era, desigur, de 1 la 20) ca rezultatul să fi fost pur și simplu o întâmplare. Întotdeauna rata succesului nostru depășea în asemenea măsură probabilitățile numerice, încât eram convinși că, într-un anumit grad, dobândeam puterea comunicării fără grai.

Și pentru că exista o legătură intelectuală, chiar la o vârstă foarte fragedă, noi făceam tot împreună și lucrurile mai obișnuite pe care le fac băieții pentru a-și umple zilele. Hălăduiam pe câmpuri, ne luptam și ne jucam de-a v-ați ascunselea în lanurile de orz, exploram grote și ne cocoțam pe stânci, adesea căzând, rănindu-ne și primind mustrări și pedepse pentru că ne îndepărtasem prea mult de marginile satului. Când vremea era fierbinte, ne scăldam în pârâul care curgea prin vale. Am devenit experți, așa cum ar trebui să devină băieții, în aruncatul pietrelor. Eu eram cel puțin egalul lui Iisus, sau puțin superior, în mânuirea prăștiei, dar nu mă puteam compara cu el la azvârlitul pietrei cu mâna. Aveam aproape aceleași statură și putere, dar când venea vorba de aruncări, el avea un fel de a-și răsuci și șfichiui încheietura în ultima clipă, care îi purta piatra pe o distanță mai mare. Iar

precizia îi era ucigașă. L-am văzut doborând o privighetoare de pe un ram, de la o sută de pași depărtare.

Uneori mergeam în vizită la el – locuința cu acoperiș plat de pe o uliță îngustă, unde locuia cu părinții și cei patru sau cinci frați și surori mai mici. Era o căsuță grosolană și ticsită, care nu semăna deloc cu a mea, ci mirosea a mâncare gătită, trupuri de oameni și unul sau doi câini. Tatăl lui, Iosif, era un bărbat corpolent și tăcut, cu surâs cald. Când nu muncea, lui Iosif îi plăcea să stea pe acoperișul plat, sau pe un scăunel în stradă, și să cânte la un fluier din trestie. Nu l-am auzit niciodată vorbind prea mult și părea dominat, fără să se plângă în privința aceasta, de soția sa.

Mama lui Iisus, Maria, era o femeie slabă și plină de zel, care tăinuia o duritate de oțel sub cuvenitul aspect exterior de sfioșenie și supunere. Ea își slujea soțul, așa cum trebuie să facă femeile, îi servea masa și mânca doar după ce el terminase. Nu exista nimic clar „diferit" în comportamentul ei, totuși te făcea să simți că, în felul ei ușor smintit, ea conducea în casa aceea.

Când mă întâlnea pe stradă, mă prindea de brațe și mă privea drept în ochi, spunându-mi ce „băiețel drăguț" eram. Avea ochii mereu înlăcrimați și de aproape părea ca și cum un suflet înecat ar fi privit în sus, din adâncul apei.

– Uite-l pe micuțul prieten al lui Iisus, rostea ea cu glas tare chiar dacă în preajmă nu se afla nimeni, atunci când apăream în ușă. Ce mai faci, Iuda? Ce frumușel arăți azi, scumpule! Nu-i așa că-i o zi minunată? Unde a găsit mămica ta hăinuța asta frumoasă? A croit-o chiar ea? Ba nu, sigur că nu – a croit-o vreo slujnică, nu-i așa? Ce mai face mămica ta? Și ce mai face tăticul tău? Nu s-a întors încă de la Tiberiada?

Nu trebuia să răspund la nici una dintre întrebările acelea, pentru că fiecare era urmată imediat de alta, după care femeia începea, fără nici o pauză, să-mi vorbească

despre Iisus, „micuțul ei *ilui*“ (furase cuvântul de la Andreas), minunatul ei prim-născut, copilul ei miraculos – ce făcuse în dimineața asta, ce spusese aseară, ce le făcuse frățiorilor lui.

Când i-am cunoscut întâia dată familia, Iisus se înroșea și se foia auzind laudele acelea cu care-l copleșea mama lui. Pe măsură însă ce a crescut în vârstă, ele îi stârneau iritarea și intoleranța, pe care nu se străduia să și le ascundă. „Mamă, vrei, te rog, să taci din gură?“ Îl auzisem de multe ori rostind cuvintele acestea, totuși Maria parcă nu-l auzea. Trăia în cetățuia propriei ei minți, trimițând mesaje, dar fără să primească vreunul. Când eram copil, mi se părea stranie. Mult mai târziu, când Iisus a devenit un predicator și proroc faimos și am văzut cu câtă cruzime respingea încercările ei de a-l revendica și de a-i oferi iubire și sfaturi, mi-a părut rău pentru Maria. La sfârșit, în momentul morții lui din Ierusalim, ea era hăt departe, tot în Nazareth cu familia.

Odată, probabil în al doilea an al lecțiilor noastre cu Andreas, am citit împreună cu Tadeu povestea nașterii lui Moise – pasajele din Ieșirea care povestesc cum evreii se înmulțeau mai repede decât egiptenii și cum Faraonul, care stăpânea peste evrei, i-a împilat cu munci tot mai grele, străduindu-se să-i înfrângă și să nu se mai înmulțească. Dar nu a reușit și numărul evreilor creștea necontenit, așa că Faraonul a dat poruncă să fie uciși toți băieții evrei nou-născuți. Pentru a-l scăpa de soarta aceasta pe fiul ei, mama lui Moise își pusese pruncul într-un coș de papură pe care-l așezase în păpuriș la marginea râului. Acolo Moise fusese găsit de fata Faraonului, care-l salvase și-l crescuse ca pe copilul ei.

Amândurora ne plăcea povestea aceasta a pruncului salvat pentru a deveni marele patriarh al neamului nostru, totuși a existat ceva neobișnuit de înflăcărat în felul în care prietenul meu a reacționat față de ea, iar data

următoare când am venit la el acasă și mama lui bâiguia în felul obișnuit despre minunatul ei prim-născut, ea i-a spus „micul meu Moise". Am fost nedumerit de cuvintele acelea. Mai târziu, când am rămas singur cu Iisus, l-am întrebat ce voise să spună. El a strâns din umeri și a zis că nu știa; nu credea că ar fi vrut să spună ceva anume.

– O știi pe mama, mi-a spus. Vorbește și ea...

Am bănuit însă că el știa adevărul și că nu voia să-l spună.

După mulți ani mi-am reamintit scena aceea. Era spre sfârșitul perioadei de ucenicie, mai precis nu cu mult înainte de a porni toți în ceea ce ar fi trebuit să fie misiunea lui triumfală către Ierusalim. Pe atunci (așa cum voi lămuri mai târziu), începuseră să apară vrajbe între cei doisprezece, iar Iisus le întețea, consideram eu, continuând o practică (deși presupun că neintenționată – ci doar intuitivă, ca majoritatea acțiunilor sale) de felul „dezbină și stăpânește". El alegea pe doi sau trei, îi ducea într-un loc retras și le spunea lucruri pe care noi ceilalți nu trebuia să le cunoaștem, iar asta stârnea invidie, gelozie și rivalitate pentru favoruri. Pe atunci eram toți, fiecare în felul său, subjugați de el, iar Iisus își exercita puterea asupra noastră, uneori în mod individual, uneori colectiv, prin farmec propriu (era extraordinară puterea lui de a te face să te simți iubit și de a provoca răspunsul de iubire), argumentație logică, explozii de nerăbdare sau mânie, elocvență și chiar amenințări că îl va alunga pe unul sau pe altul din rândul celor doisprezece, ori că ne va întoarce spatele tuturor.

Eu eram mai puțin copleșit de venerație față de el decât ceilalți și, chiar în acele ultime zile, când Iisus tindea să răbufnească dacă i se părea că autoritatea îi era pusă sub semnul îndoielii, mă simțeam uneori capabil să-l critic. După o împrejurare în care îi luase deoparte pe Iacov și Ioan (frații pe care uneori îi numea „fiii

tunetului") și Bartolomeu, îi sfătuise și stătuse de vorbă doar cu ei, i-am spus că aceste dovezi de favoritism aveau un efect nefast.

Iisus m-a ascultat, tăcut, serios, cu capul plecat. După ce mi-am terminat plângerea (care își pierduse din intensitate din cauză că absentase așteptata replică violentă), a ridicat ochii la mine. Zâmbetul lui era vag batjocoritor.

– Să fie vorba despre gelozie?

– Ei bine, am recunoscut, s-ar putea să fie. Nu-mi pasă însă cum o numești, atâta vreme cât te gândești la cuvintele mele.

– Te-ai fi plâns dacă ai fi fost unul dintre cei trei?

– Probabil că nu. Dar atunci nu ar fi existat nimeni care să te prevină, deoarece nici unul dintre ceilalți nu ar fi suflat o vorbă.

A încuviințat, continuând să pară amuzat.

– Atunci îți mulțumesc pentru că m-ai prevenit, Iuda.

M-am ridicat să plec și atunci el m-a întrebat:

– Te-ai gândit vreodată că faci parte dintr-o facțiune alcătuită dintr-o singură persoană și că ești invidiat pentru asta?

L-am privit, așteptând să explice.

– Tu ești singurul care m-a cunoscut în copilărie.

M-am întors.

– Iuda...

M-a prins de încheietură și m-a împuns ușor cu pumnul în braț, în felul în care obișnuiam s-o facem pe când eram la școală, silindu-mă să-l privesc. Îmi venea greu să rezist zâmbetului său – nu zâmbetul înflăcărat de felul „Putem face asta împreună, fraților", pe care-l folosea când ni se adresa ca grup, nici zâmbetul „Tu ești piatra mea. Nu uita niciodată cât de mult mă bizui pe tine" care era al lui Petru Simon și nici zâmbetul indulgent și iertător pe care-l rezerva pentru bietul Toma mereu îngrijorat, ori cel de mentor iubitor pe care-l revărsa asupra lui

Bartolomeu. Nu. Surâsul rezervat mie era deschis, sincer, conspirativ. El anunța întâlnirea unor minți superioare și amuzate, ca și cum mi-ar fi spus, fără să fie nevoit s-o spună: „Haide, Iuda! Tu ești cel inteligent din adunătura asta. Tu ești cel care știe cum trebuie să procedăm, dacă vrem s-o punem pe roate."

Mă măgulea cu privirea aceea, mă vrăjea și, ca întotdeauna, mă cucerea. Când îmi amintesc asemenea momente, îmi deplâng propria slăbiciune, dar, în același timp, simt nostalgie după camaraderie și afecțiune. Exceptându-mi familia (în care îmi includ și cumnatul), cred că Iisus este singurul om pe care l-am iubit vreodată cu adevărat.

Așadar, noi nu trebuia să știm ce le spusese lui Ioan, Iacov și Bartolomeu sus pe coasta dealului, printre capre și păstori. Dar, desigur, Bartolomeu, cel mai tânăr dintre noi, fusese încântat să se vadă inclus alături de cei doi mai vârstnici și nu-și putuse ține gura. Au fost mai întâi aluzii, crâmpeie, șoapte „promite-mi că nu spui". Apoi cei doi frați au fost iscodiți, pornind de la indiscrețiile lui Bart – toate acestea în momente când Iisus nu era prezent. Și nu după multă vreme, noi toți dețineam o versiune a poveștii pe care le-o spusese, asamblată din bucățele.

Era vorba despre nașterea lui și o redau acum, nu numai din amintirile de atunci, ci și pentru că am auzit-o iarăși, și nu doar o dată, de la unii dintre evangheliștii care trecuseră în anii din urmă prin Sidon, purtând mesajul lui Iisus. Ea suna astfel:

Deși familia lui Iisus a locuit în Nazareth pe durata copilăriei sale, tatăl lui, ca și al meu, se născuse altundeva. Iosif venise din Betleem, un orășel din Iudeea, la sud de Ierusalim. În vreme ce Maria era însărcinată cu primul ei copil, fusese promulgat un decret care le cerea tuturor bărbaților din Iudeea să revină în așezările lor natale, luându-și familiile cu ei, pentru a plăti o dare nouă pe care

o fixase împăratul din vremea aceea, August. Era iarnă și tânăra pereche parcursese distanța, Iosif pe jos și Maria călare pe un catâr. Chiar înainte de a intra în Betleem, găsiseră găzduire vremelnică în grajdul unui țăran. Acolo, în mirosurile calde și prietenoase provenite de la o vacă, două capre și câteva oi, se născuse Iisus.

Existaseră însă semne și prevestiri neobișnuite – îndeosebi o stea nouă și strălucitoare care apăruse la Răsărit. Semnele acelea fuseseră tălmăcite de unii înțelepți, sfetnici ai regelui Irod, ca anunțând nașterea unui nou „Rege al evreilor". Irod se prefăcuse că întâmpină cu bucurie vestea aceea, dar ea îl pusese pe gânduri. Nu era sigur dacă s-o creadă, totuși profețiile mai vechi ale oamenilor acelora se împliniseră, iar copilul acesta deosebit ar fi putut reprezenta o problemă, dacă nu pentru autoritatea sa, cel puțin în privința urmașului său. El ceruse să știe unde era pruncul. Înțelepții stătuseră de vorbă cu alții, preoți și proroci, și deciseseră că acesta trebuia să se afle în Betleem, întrucât existau profeții străvechi în această privință și pentru că steaua cea nouă de la Răsărit părea să se miște pe cer, indicând direcția aceea.

În taină, Irod trimisese o trupă de soldați, poruncindu-le să-i găsească și să-i ucidă pe toți băieții care se născuseră recent în Betleem și în jurul sătucului. Însă vestea despre masacru ajunsese la Iosif într-un vis, sau de la un înger (sau poate să fi fost vorba despre un înger într-un vis), și el fugise cu Maria în Egipt, întorcându-se în Galileea, și în Nazareth, la un an sau doi după ce aflase despre moartea lui Irod.

În tot cazul, era o poveste frumoasă. Au trecut patruzeci de ani de atunci și a rămas o poveste frumoasă. Nu este însă, și n-a fost nici atunci, o poveste ușor de crezut. Pe mine m-au tulburat neverosimilul ei și faptul că Iisus alesese să-i ia pe aceia trei deoparte și să le-o povestească.

Într-o zi, m-am pomenit singur cu el. Fusese una din zilele noastre de încercări și eșecuri, care se răriseră deja pe atunci, fiindcă faima lui Iisus se răspândise prin sate. Ne aflam la poalele Muntelui Tabor și priveam către Răsărit, peste ogoarele mănoase, spre lac și Iordan, iar în starea de frustrare ce pusese stăpânire pe mine, am decis să-l atac. De ce, l-am întrebat, spusese povestea aceea ciudată despre nașterea lui?

– De ce? Pentru că-i adevărată. Ce alt motiv aș fi avut?

Tonul lui nu era atât agresiv, cât dominant. Mă anunța că rostul meu nu era de a-l supune întrebărilor.

– N-am auzit niciodată de vreun decret roman care să te silească să te întorci acolo unde te-ai născut.

El m-a privit neclintit.

– Ar fi fost total neaplicabil. Tatăl meu, de pildă, ar fi trebuit să revină în Keriot.

Iisus a strâns din umeri și a privit peste vale.

– Poate c-a făcut-o. Tatăl tău este mereu plecat, nu?

Am ignorat replica aceea.

– Dacă pruncii băieți ar fi fost uciși în Betleem, s-ar fi auzit despre măcel.

– Crezi că Irod ar fi făcut o înștiințare publică?

Mă străduiam din răsputeri să pricep.

– De ce ai spus povestea asta celor trei?

– Fiindcă ei erau pregătiți pentru ea.

– Pentru că ar fi crezut-o.

– Pentru că ar fi știut că era adevărată.

L-am fixat cu privirea, implorându-l.

– Iisus, tu nu crezi în povestea asta.

El a rostit:

– Atunci când povestesc despre un stăpân și sluga sa, ori despre stăpânul viei ori despre un păstor și oile lui de pe un deal, este adevărat sau fals?

– Aha... Am căzut pe gânduri. Prin urmare, este o parabolă.

Privirea lui era menită să mă tulbure, să mă facă nesigur pe mine... și a reușit.

– Pentru tine, este o parabolă, mi-a spus, dacă asta preferi. Pentru Iacov și Ioan, este adevăr. În ambele cazuri, ea va sluji.

Dar la ce putea să slujească? Existau profeții străvechi, potrivit cărora Mesia se va naște în Betleem. Începuse Iisus să creadă în vocile acelea care strigau din mulțime că el era Fiul Omului, făcătorul de minuni menit să conducă poporul evreu către destinul său final? Mă neliniștea ideea că ar fi putut să creadă așa ceva, ba chiar, în mod subtil, să încurajeze ideea. Posibilele ei urmări erau înspăimântătoare.

Am schimbat direcția atacului.

– Dacă doreai ca povestea aceasta să nu ajungă și la urechile celorlalți, de ce i-ai spus-o și lui Bartolomeu?

A clătinat din cap.

– A fost o greșeală. Ar fi trebuit s-o spun doar lui Ioan și Iacov.

Am rămas tăcuți în lumina sfârșitului după-amiezii. Aș fi dorit să mă contrazic cu el, să încerc măcar să stabilesc în mod limpede ce alte revendicări mai făcea pentru sine, dar n-am rostit nici un cuvânt. Era unul dintre momentele în care începeam să recunosc în sinea mea că planul nostru colectiv – sau credința mea în el – era pe cale să se dezmembreze.

Povestea conținea însă și un alt detaliu, pe care nu l-am auzit decât acum câțiva ani, relatat de unul dintre propovăduitorii lui Iisus care trec prin Sidon și confirmat recent de un al doilea. Când Maria a călătorit pe catâr spre Betleem, purtându-l pe Iisus în pântece, ea era *încă fecioară*. Iisus nu fusese zămislit de Iosif dulgherul, care fusese tatăl următorilor ei copii, ci de spiritul lui Dumnezeu Însuși, de Sfântul Duh.

Este mai bine că nu mi s-a cerut niciodată să cred asta în timpul cât am fost împreună. Ar fi însemnat prea mult.

Însă toate acestea aparţin viitorului.

Între timp, Iisus şi cu mine jucam jocurile noastre de băieţi şi făceam şcoală cu Andreas. Exista de asemenea, pretutindeni, inevitabilă, prezenţa întunecată a Dumnezeului lui Israel. El era în casele noastre, pe ulițe, în conversaţiile bogaţilor şi sărmanilor deopotrivă. El exista în poveştile din trecut şi tot El era vestea cea mai proaspătă a zilei de azi. El era în aer, în vânt, în furtunile iernii şi în crâncenia soarelui de vară. Nu puteai scăpa de forţa aceea omniprezentă, distrugătoare, care se burzuluia atât de iute, care era atât de furioasă şi personală în pedepse, atât de darnică în făgăduieli de iubire şi atât de zgârcită în a le dărui. Păcatul nu-i plăcea Domnului nostru – păcatul, dar şi lipsa de respect. Cu respectul ne puteam descurca, dar se părea că păcatul, deşi noi nu-l întâlnisem niciodată faţă în faţă, exista întotdeauna, imediat dincolo de raza vizuală, îndărătul primului colţ – păcatul *nostru*, al lui şi al meu, care ne aparţinea în aceeaşi măsură ca şi numele noastre, Iisus şi Iuda, şi care era inevitabil.

Noi trăiam în teamă derutată faţă de el şi faţă de urmările sale.

Aud şacali
lătrând în noapte.
Ei mă poartă înapoi

într-o copilărie
în care fiece umbră
purta o umbră

care găzduise un
duh. Morţii mişunau
prin deşert,

spaima stăpânea
somnul, impunând rugi
şi pocăire, iar doi

băieţaşi tremurau
în paturile lor, implorându-l
pe Dumnezeu să-i ierte

pentru ceva despre
care nu erau siguri, ştiind
doar că erau vinovaţi.

CAPITOLUL 3

În copilărie, puține lucruri îmi plăceau mai mult decât să merg acasă la Iisus. Eu nu aveam frați sau surori și, în ciuda faptului că eram sfios și stângaci, îmi plăceau atmosfera relaxată și dezordinea din casa aceea, felul în care copiii se tăvăleau laolaltă, se certau, făceau glume vulgare și râdeau când cineva trăgea un vânt, toți susținând că erau nevinovați și prefăcându-se că se sufocă din cauza mirosului. Eram un copil răsfățat, singur la părinți, și trebuie să fi fost grozav pentru mine.

În același timp, ei aveau momente de rugăciune, respectarea obiceiurilor și adorație fervență – Maria se îngrijea în privința aceasta, iar Iosif își juca rolul, tăcut, implicat, dar detașat, de parcă ar fi făcut totul mai degrabă pentru a-și mulțumi soția, decât din credință profundă. Pe atunci în Nazareth nu exista o sinagogă adecvată, ci de Sabat ne adunam în locuința bărbatului care ne era rabin. N-am remarcat dacă Iisus era mai „spiritual" decât noi ceilalți, însă îmi amintesc momente când era prezent vărul lui, Ioan. La rugăciuni, Ioan închidea ochii, strângând puternic din pleoape, și răsufla sonor, uneori scrâșnindu-și dinții, alteori bolborosind cuvintele, încuviințând din cap cu atâta hotărâre, încât venele și tendoanele i se reliefau pe grumaz, cu fruntea asudată,

ca și cum ar fi fost supus torturilor. Când i-am pomenit lui Iisus despre asta, el a râs și a spus ceva ce, ulterior, aveam să-l aud în repetate rânduri, după ce atât el, cât și Ioan deveniseră proroci și învățători: „Bietul Ioan, el face din toate un chin." Copil fiind, găsisem cuvintele acelea absurde și neplăcute. Fusese ca atunci când Iisus râsese prea tare la istoria despre Diogene și bătuse cu palma în pupitru – mă stânjenise și mă făcuse să mă simt (cred) superior. Și chiar ca adult, când rolul meu ca ucenic al lui Iisus îmi cerea să-l privesc pe Ioan cu toată seriozitatea, mi se părea dificil.

Mama mea nu era convinsă că Iisus ar fi fost un tovarăș potrivit pentru mine. De fapt, cred că nici măcar nu l-ar fi acceptat dacă noi doi n-am fi învățat împreună și dacă Andreas nu ar fi vorbit atât de frumos despre el. Ea a încercat să mă convingă să petrec mai mult timp cu Tadeu, iar când n-a izbutit, a spus că ar trebui să-l aduc pe Iisus la noi acasă, pentru a-și forma o impresie mai bună despre el. Iisus a cucerit-o complet. A spus că era un „tip dezordonat", dar l-a găsit fermecător, „unul dintre domnișorii înnăscuți".

După acea primă vizită, el a fost mereu binevenit și uneori înnopta cu noi. În serile calde, când văzduhul era plin de aroma iasomiei, ne plăcea să ne culcăm în grădină, într-un cort mic, roșu, pe care mi-l cumpărase tata, instalându-l între chiparos și fântână, astfel că adormeam în sunetul apei curgătoare. Iisus îmi spusese că în nopțile fierbinți familia lui dormea afară, pe saltele și pe pături, pe acoperișul plat al locuinței lor, și că toți vecinii procedau la fel, astfel că în beznă puteai auzi murmure și sforăituri pe toată strada, ba chiar și schimburi de replici între case vecine. Mi-ar fi plăcut să încerc așa ceva, dar știam că mama nu ar fi îngăduit. Bănuiesc că și Iisus știa că băiețelului de bogătani nu i s-ar fi permis

o asemenea distracție plebee, fiindcă nu m-a invitat niciodată.

Locuința mea diferea complet de a lui. Era o vilă spațioasă, construită în stil roman. Grădina cu fântână, înconjurată de zid, se găsea în spate. În față, o porțiune deschisă, ușor ridicată, pardosită cu mozaic roșu și negru, dădea într-o parte peste dealurile terasate cu podgorii, măslini și grădini de zarzavat, iar în partea opusă peste orășelul din vale, care, din unghiul acela, se afla aproape direct dedesubt. După nopțile petrecute în cort, mâncam micul dejun pe terasă, privind în jos și urmărind femeile cu oalele și urcioarele lor adunându-se, ca niște păsări îndepărtate și viu colorate, în jurul izvorului din piață, în vreme ce bărbații, înarmați cu sape și cosoare pentru curățit pomi, porneau către exterior, răspândindu-se prin podgorii, grădini și livezi, ca să înceapă munca dimineții.

Micul nostru dejun era întotdeauna același: pâine muiată în ulei de măsline, cu fiertură de linte și fasole, urmată de brânză și fructe. Era o hrană mai bună decât cea pe care Iisus o primea acasă. El se bucura de ea și era recunoscător. Spre deosebire de vărul Ioan, Iisus mânca de obicei zdravăn, chiar și în zilele propovăduirilor sale, când se bucura și de vin, nu făcea niciodată mare caz de post și obișnuia să ne spună că hrana exista pentru a fi mâncată și că delimitarea între jertfirea de sine și risipă era foarte subțire.

Știam că mama era tristă fiindcă eram singurul lor copil și că, uneori, plângea pentru că nu existau și nu aveau să existe alți copii. Părinții mei erau separați, fără ca mie să mi se fi spus vreodată motivul. Tata avea altă casă mai mare în Tiberiada, pe malul lacului, de unde își conducea afacerile. Când venea să stea cu noi în Nazareth, era distant, protocolar și destul de sever, totuși nu lipsit de bunătate. Odată, pe când aveam paisprezece sau

cincisprezece ani, l-am vizitat în Tiberiada fără să-l fi anunțat în prealabil și am fost întâmpinat la ușă de o beduină care, după ce m-a condus la tata, s-a retras într-o odaie din spate, lăsându-ne să vorbim. Încă îi revăd minunații ochi migdalați privindu-mă pe deasupra vălului, când ne-a închis ușa, atât de discret, încât nu s-a auzit nici cel mai mic sunet.

Am vrut să știu cine era femeia. Tata mi-a spus că era o slujnică – dar eu îi cunoșteam slujitorii și ea nu făcea parte dintre aceștia. I-am spus că nu aducea cu o slujnică și nu avea nici veșmintele, nici ținuta uneia. El mi-a replicat să nu uit că era tatăl meu și că-i datoram respect, iar respectul acela nu includea dreptul de a iscodi. Anterior mă întrebasem de ce el nu divorțase de mama... ci doar se separase de ea. Dar dacă femeia care o înlocuise era într-adevăr o arăboaică, atunci bănuiesc că tata ar fi dorit să păstreze secretul și să-și mențină căsătoria ca acoperire. De aceea pentru mine, în copilărie, „familie" a însemnat, în majoritatea timpului, doar eu și mama, servitorii și grădinarul.

Iisus era încântat de vizitele lui. Îi plăcea baia noastră din casă, placată. Îi plăceau cortul roșu și mic, dejunurile și priveliștea peste așezare. Obișnuiam să ne întindem pe burtă la marginea terasei și să privim în depărtare, închipuind campanii militare în care romanii erau zdrobiți. Acolo jos, nebănuind nimic, ei mărșăluiau în Nazareth, o legiune întreagă, cu platoșele și cataramele scânteind în soare, cu tobele și tropăitul picioarelor deșteptând ecouri din malurile văii. Însă forțele noastre erau ascunse, masate pe dealurile aflate de ambele părți, iar noi coboram iute, le tăiam retragerea și, într-o bătălie care se sfârșea printr-o luptă feroce corp la corp, îi distrugeam. Când totul se termina, le treceam răniții prin tăișul săbiilor. Pe puținii care supraviețuiau fără răni îi despuiam de arme și platoșe, ba chiar și de straie, și-i transformam în sclavi.

Pe când eram foarte tineri, atitudinea noastră față de soldații romani pe care-i întâlneam cu adevărat era nesigură. Prezența lor era o realitate, dar în regiunea noastră nu devenise supărătoare pe atunci. După moartea lui Irod, care fusese rege peste toată Palestina, romanii împărțiseră regatul în patru provincii, fiecare cu propriul ei tetrarh. Provincia noastră, Galileea, era condusă de unul dintre fiii lui Irod, pe numele său Irod Antipas. În copilărie nu auzisem niciodată pe cineva vorbindu-i de bine pe Irozi – nici chiar pe tatăl meu, deși el spunea că noile orașe pe care le construiseră erau frumoase, moderne și demne de mândrie, și accepta invitațiile de a participa la petreceri și sărbători în palatul tetrarhului din Tiberiada. Însă acești așa-ziși regi ai evreilor existau doar prin autoritatea puterii romane și erau de fapt instrumentele acesteia, așa că nu erau respectați.

Imediat după ieșirea din Nazareth, pe drumul de la Tiberiada, exista un castru roman, în care legiunile poposeau câteodată, mergând spre Ierusalim ori venind dintr-acolo. În restul timpului, castrul era ocupat doar de o unitate mică, de pază. Când veneau mulți soldați, Iisus și cu mine obișnuiam să ne învârtim pe la porți. Uneori ei ne alungau, uneori ne ignorau și doar ocazional ne dăruiau flecuștețe – dulciuri sau prăjituri, iar odată câte o monedă mică fiecăruia. La răstimpuri stăteau de vorbă cu noi, ne întrebau cum ne cheamă și se interesau cum se numeau diverse lucruri în aramaică. Soldații care staționaseră multă vreme în regiunea noastră erau de obicei urâcioși, de parcă ar fi învățat să-i deteste pe localnici, pe care-i considerau nerecunoscători, murdari și potențiali rebeli. Cei care sosiseră mai recent, mai ales dacă erau tineri, se purtau mai prietenos.

Atât părinții noștri, cât și Andreas ne avertizaseră să stăm departe de ei și de porțile castrului, dar aceea era încă

una din „regulile“ despre care copiii cred că sunt făcute pentru a fi încălcate.

În unele ocazii, cetățenilor din Nazareth li se cerea să găzduiască soldați – unul sau mai mulți, în funcție de mărimea locuinței – și nu cred că era o cerere pe care cineva ar fi cutezat s-o refuze. Odată, noi înșine am avut doi soldați în casă și mi s-au părut destul de amabili, politicoși, recunoscători să aibă asemenea locuință confortabilă. Cred că mama s-a îndrăgostit de unul dintre ei (un ofițer, desigur), însă și-a tăinuit sentimentul acela, sau a încercat s-o facă. Mie îmi plăcuse destul de mult de el, până ce îl văzusem bătând cu cruzime un țăran care-l enervase pe drumul din afara porților orașului.

Pe măsură ce Iisus și cu mine am crescut și am înțeles că, deși evrei, ne supuneam unor legi și edicte întocmite la Roma de bărbați dintr-o rasă și de o credință diferite de ale noastre, am început să ne detestăm statutul inferior. În același timp însă, pricepusem deja natura puterii romane, cruzimea și barbaria ei. Ne temeam de romani și-i ocoleam, pentru a nu fi nevoiți să ne umilim arătându-le respect.

Iosif, tatăl lui Iisus, era soiul de bărbat muncitor care nu se implică în nici un fel în chestiunile publice. El nu și-ar fi exprimat niciodată o opinie despre romani. Simțeam totuși, eram aproape sigur, că-i disprețuia, ba chiar îi ura. Știam că lucrase la ridicarea castrului, nu pentru bani (oricum n-ar fi fost plătiți), sau pentru că ar fi dorit să intre în grațiile lor, ci pentru că nu avusese de ales. Iisus îmi povestise că irosise atât timp, cât și bani, dar când eu spusesem că probabil că le purta ranchiună, Iisus păruse circumspect și tăcuse.

Propriul meu tată era destul de diferit. Romanii, obișnuia el să-mi explice, aduseseră în țara noastră o ordine binevenită. Ei aduseseră civilizație modernă, învățătură, prosperitate, până și (spusese el) moralitate. Mai presus

însă de orice, aduseseră comerțul și făcuseră posibilă desfășurarea negoțului. Curățaseră rutele maritime de pirați și drumurile de tâlhari – iar acțiunile de felul acela trebuiau să se desfășoare la nesfârșit. „O conducere bună și care face bine", îi plăcea să spună, citând pe cineva faimos (și probabil roman!), „este aceea care garantează siguranța cetățenilor pe șosele." Fără romani, m-a asigurat el, micile noastre comunități ar fi fost izolate de lume și propriul său succes ca negustor nu ar fi fost posibil. „Chiar acum", îmi spusese odată, cu o vehemență care sugera că putea fi o acțiune mare și riscantă, „am o caravană în drum spre Amman. Crezi că aș putea să dorm nopțile sau că m-aș aștepta la un câștig cert al investiției mele, dacă acolo n-ar exista legiuni romane care să mențină drumul deschis?"

Unii dintre stăpânii noștri romani puteau fi grosolani, aroganți, intimidatori – în privința aceasta era de acord – dar eu trebuia să-i respect în mod colectiv, fiindcă meritau respect. „Lor poți să le mulțumești că nu ești un țăran urât mirositor", îmi spusese.

Nu încercam câtuși de puțin imboldul de a le mulțumi. Știam că ei nu respectau nici Israelul, nici pe Dumnezeul lui Israel și-l auzisem pe Andreas spunând că sub conducerea romanilor, evreii bogați deveneau mai bogați și săracii deveneau mai săraci. Era însă o afirmație pe care n-o repetam acasă, întrucât știam că tata m-ar fi retras de la tutorele meu, dacă ar fi considerat că mă învăța ceea ce el ar fi numit „politică".

Un eveniment petrecut în copilăria mea mi-a determinat, într-o măsură mult mai mare decât oricare altul, sentimentele față de romani – prejudecata mea, dacă preferați să-i spuneți așa, care a persistat până în prezent. Bănuiesc că știam de la o vârstă fragedă că romanii îi executau prin răstignire pe criminalii de statut social inferior. Era unul dintre lucrurile acelea pe care le cunoști

când ești copil și nu le explorezi, fiind intimidat de semnalele emise de adulți care avertizează că despre așa ceva nu se vorbește. La răstimpuri, eu mă gândeam la pedeapsa aceea. Părea foarte crud să bați un om în cuie pe o cruce de lemn... și mintea mea refuza să zăbovească în direcția respectivă.

Iisus și cu mine aveam șapte–opt ani, când am auzit că o bandă de tâlhari care ataca și jefuia călătorii care veneau și plecau din Nazareth fusese prinsă; unii fuseseră uciși în lupta care urmase, dar doi fuseseră capturați și condamnați la moarte. Ei urmau să fie crucificați pe un câmp sterp între castru și pârâu, perfect vizibili de pe unul dintre drumurile principale, ca să poată fi astfel zăriți de toți. Ar fi fost un avertisment pentru bandiți și în același timp un semnal pentru cetățenii orașului și călători, care-i anunța că legea și ordinea vor triumfa.

Când am întrebat despre vestea aceasta, ni s-a răspuns foarte lapidar. Deși era un subiect care-l tulbura în mod evident pe tatăl lui Iisus, el nu a zis decât că trebuia să ne ținem deoparte. Mama mea ne-a spus același lucru. Oamenii aceia fuseseră răi și căpătau probabil ceea ce meritau, dar în nici un caz nu trebuia să ne apropiem de locul acela în următoarele patru–cinci zile.

Foarte aproape de câmpul sterp exista o casă veche și ruinată, iar Iisus era sigur că știa o cale prin care ne puteam strecura până la ea fără să fim văzuți, mai întâi prin albia pârâului, ca și secat în acest timp al anului, apoi printr-un lăstăriș. El a sugerat ca a doua zi, după ce terminam lecțiile cu Andreas, să mergem și să ne ascundem acolo, pentru a urmări ce se întâmpla.

Am sosit la timp pentru a-l vedea pe primul tâlhar zbătându-se deja pe crucea lui, iar pe al doilea, care se lupta să se elibereze, ținut de soldații romani, care-l loveau cu pumnii și cu picioarele, în vreme ce-i băteau piroane în mâini și picioare. Cel de pe cruce gemea, gâfâind

și icnind; celălalt zbiera și blestema, și continuă să urle de durere și mânie, când crucea a fost ridicată și vârâtă în groapa care avea s-o mențină în poziție verticală.

Revenind spre oraș, mie mi s-a făcut rău din cauza ororii la care asistasem. Simțeam cum toată pielea, inclusiv scalpul, mi se făcuse ca de găină. Simțeam cea mai ușoară adiere de vânt de parcă ar fi sosit din adâncul iernii, pentru ca în clipa următoare să am impresia că sunt ars de viu de soarele care-mi trecea prin cămașă. Respiram greu. Eram plin de frică și dezgust. Dar și de compătimire. M-am închipuit furișându-mă înapoi în toiul nopții și coborându-i de pe cruci, ucigând romanii care mi-ar fi stat în cale, oblojindu-le rănile, eliberându-i... Știam că erau niște năluciri ridicole, dar prezența lor mă îndepărta de realitate, de cruzimea și necruțarea ei, de faptul că, pe când minutele și orele se scurgeau, oamenii aceia continuau să atârne acolo, murind puțin câte puțin.

În noaptea aceea mi-am trezit mama și pe servitori, urlând, însă, când ei au venit la patul meu, m-am prefăcut că nu mai țineam minte ce coșmar avusesem.

Planul nostru fusese să revenim și a doua zi, dar eu am refuzat. Iisus s-a dus. Am ascultat – nu m-am putut opri – ce mi-a povestit el după aceea, dar am regretat că o făcusem. Iisus îi văzuse pe soldații romani folosind drugi de fier pentru a frânge picioarele bărbaților de pe cruci. Aceasta, acum o știu, se făcea pentru a le grăbi moartea. Însemna că ei nu mai puteau să „stea" pe picioarele țintuite, ci doar atârnați de brațe, iar în poziția aceea respirația era împiedicată și inima le ceda treptat.

Pentru noi, bărbații aceștia nu erau nici tâlhari, nici ticăloși. Ei erau victime. Vederea unor asemenea suferințe îți golea inima de orice altceva cu excepția milei. Indiferent ce făcuseră ei, părea că n-ar fi fost nimic prin comparație cu ceea ce li se făcea. Ne-a determinat să

urâm puterea Romei, însă în același timp ne-a umplut de teamă.

Când am părăsit Ierusalimul cu atâția ani în urmă, după execuția lui Iisus, am plecat plin de dezgust față de cele petrecute și de tot ceea ce reprezenta „orașul sfânt", dar și de repulsie față de propria-mi persoană. Sosirea aici, în Sidon, intenționa să mă îndepărteze de trecut, aducându-mă într-un loc unde puteam să încep o viață nouă și să-mi creez o identitate nouă – așa încât până și arderea puținelor mele bunuri și a amintirilor sentimentale din carul lovit de trăsnet putea fi văzută ca o confirmare și o binecuvântare. Trecutul îmi rămăsese în urmă și micile lui amintiri pe care mă gândisem să le iau cu mine fuseseră complet distruse.

Totuși evadarea de propriul tău trecut și de persoana care ai fost în tinerețe nu poate niciodată să fie totală. De-a lungul anilor, călătorii trecuseră prin Sidon cu vești despre provincia mea natală. Îmi păstrasem detașarea, însă curiozitatea nu poate fi suprimată pe de-a-ntregul și căpătasem mai ales un interes ușor amuzat și ironic față de stăruința sectei lui Iisus, față de răspândirea misionarilor săi și de încrederea tot mai mare cu care ei insistă acum că Iisus a fost Hristosul, Mesia, că el a înfăptuit minuni în timpul vieții și că a trăit din nou după moarte.

La răstimpuri este menționat și numele meu. „Iuda din Keriot" sunt numit în istoriile lor – trădătorul, vânzătorul. La sfârșitul poveștii lor, eu mor de fiecare dată – uneori de propria-mi mână, spânzurându-mă (un smochin neroditor pare să fie locul favorit) sau în urma unui accident oribil pe care-l sufăr pe un ogor pe care l-am cumpărat cu banii câștigați prin trădarea lui Iisus. În această

din urmă variantă, sunt spintecat de brăzdarul unui plug
și sângele și măruntaiele mi se revarsă pe pământ, care
devine pe dată sterp și va rămâne așa până la sfârșitul
timpului.

Ascult, zâmbesc, nu spun nimic.

Copil fiind,
ții lucrurile rele
departe cu închipuirea,

dar bărbat fiind,
nu poți să-ți bați joc
de adevăr.

Uneori, noaptea,
amintindu-mi bufnetul
sec al pironului

trecând prin
carne înainte de a lovi
lemnul, caut refugiu

în recitirea vechilor
texte – Psalmii,
Cântarea Cântărilor –

nu din evlavie
sau credință în
Dumnezeu, ci pentru că

atunci când adevărul este
urât, frumusețea îți poate
distrage atenția.

CAPITOLUL 4

Iisus și cu mine ne încăieram, ne luam la trântă – așa cum fac băieții (și puii animalelor) – învățând să ne batem, făcându-ne plăcere, oprindu-ne înainte de a provoca răni sau durere reală, fără a ne mânia unul pe celălalt – sau nu în mod frecvent și de obicei doar pentru moment. Mama se plângea că hainele îmi erau murdare de fiecare dată când mă întorceam de la joaca cu el. Nu-i spuneam cum ne încăieram în lanurile de orz, temându-ne că va insista că așa ceva trebuia să înceteze.

A existat o singură ocazie în care lupta a fost reală, serioasă, dureroasă, lăsând un gust neplăcut și o amintire încă și mai vie. Pentru a marca sfârșitul trimestrului nostru școlar, Andreas pregătise o cină specială pentru cei trei elevi ai săi și deja se întunecase când Iisus și cu mine am decis să pornim spre casă pe un drum ocolit, care ne îngăduia să intrăm în beznă într-una dintre peșterile locale. Era un lucru înfricoșător și incitant pe care amândoi îl dorisem și care ne fusese interzis. Fuseserăm preveniți că tâlharii foloseau peșterile ca ascunzători pentru bunuri și arme furate. Era posibil să nimerim din întâmplare peste vreo taină care ne putea costa viața.

Nu mai țin minte exact felul în care discuția a dus la greșeala mea, dar îmi amintesc că s-a întâmplat tocmai

când ajunsesem la gura peșterii. Strigam fel de fel de cuvinte în peșteră și ascultam răspunsurile ecoului, înspăimântându-ne singuri și în același timp aruncând cu pietre cât puteam de puternic în întuneric, în vreme ce ne urmam pălăvrăgelile obișnuite. Cumva, ca răspuns la ceva ce strigase Iisus în bezna plină de ecouri, eu mi-am reamintit cuvintele spuse de una dintre servitoarele noastre despre el și, fără să mă gândesc, le-am repetat.

Femeia aceea era slujnică numai pe timpul zilei și provenea de pe aceeași stradă cu familia lui Iisus, pe care o cunoștea bine. Îl saluta de fiecare dată când Iisus ne vizita, cu un zâmbet familiar, cunoscător, cu totul diferit de modul respectuos în care mă întâmpina pe mine și observasem că Iisus era rezervat față de ea. O auzisem spunându-i bucătăresei noastre că „puștiul ăla, Iisus" nu era fiul tatălui său, Iosif. Adevăratul lui tată fusese un soldat roman. Femeia spusese până și numele soldatului – Panthera. Iosif, urmase slujnica, o iubise pe Maria când fusese fetișcană și, deși ea îl respinsese, continuase s-o iubească în asemenea măsură, încât atunci când romanul o abandonase și tăgăduise că pruncul i-ar fi aparținut, Iosif fusese de acord să se căsătorească cu ea și să-l accepte pe Iisus drept copilul lui.

Nu sunt sigur cum ajunsesem să cred că Iisus nu se va necăji dacă i-aș fi repetat povestea aceea. Chibzuisem poate că dacă o voi aminti în treacăt, de parcă n-ar fi fost nimic special, ar fi părut că eu nu o credeam adevărată. Sau (mai probabil) de vină au fost pur și simplu nepăsarea, lipsa de anticipare proprii copiilor. Indiferent care ar fi explicația, răspunsul a fost o furie oarbă. Iisus m-a atacat, mi-a tras un pumn în față, m-a înșfăcat de brâu și m-a trântit la pământ. Mânia lui a fost atât de bruscă și înspăimântătoare, încât m-am smuls, eliberându-mă, și m-am îndepărtat de el fără să mai am timp să aleg o

direcție anume, astfel că pătrunsesem câțiva pași în peșteră, când el m-a prins din nou.

Lucrul acesta s-a repetat de două–trei ori și în scurt timp intrasem destul de mult în grota neagră din piatră, cu țipetele și mormăielile noastre lovind pereții și revenind parcă din partea altor doi băieți, unul îngrozit și unul cu intenții ucigașe. Eu încercam să-i spun că-mi pare rău, că nu dorisem să-l insult, că nu crezusem cuvintele servitoarei. El, pe de altă parte, era absolut decis să-mi facă rău. La un moment dat, când mă țintuise de sol, mi-a șuierat la ureche că mă va omorî și-mi va lăsa trupul în peșteră cu liliecii, să putrezească sau să fie mâncat de șacali.

Eu nu am luptat deloc – eram prea speriat; sau, mai exact, m-am luptat doar ca să scap, să mă salvez. Cumva am ieșit din peșteră, dar Iisus m-a prins iarăși, m-a azvârlit la pământ și s-a suit călare pe pieptul meu. Izbindu-mă în mod repetat cu ceafa de lut, mi-a spus că eram un băiețaș bogat, îngâmfat și bun de nimic, fiul unui tată bogat, îngâmfat și bun de nimic și al unei mame sterpe. Tatăl meu, mi-a spus, era un colaboraționist cu ocupanții romani și încălca Decalogul și Sabatul, iar el avea să mă distrugă, să mă fărâmițeze, lovindu-mă cu pietre, lăsându-mă căsăpit și hărtănit printre bolovani.

De acum se juca de-a pisica și șoarecele cu mine și, deși cred că trebuie să fi știut că voi supraviețui, teroarea continua. Îmi simțeam membrele fără putere și nu mă puteam lupta. Eram umilit. M-am înjosit, m-am smerit, l-am implorat să-mi cruțe viața. El și-a exploatat la maximum momentul de putere, silindu-mă să mănânc balegă de cămilă de pe drum și să-i ling sandalele.

– Mănânc-o! a strigat, întorcându-mă și apăsându-mă cu fața în jos, apoi a parafrazat un fragment dintr-o scriptură pe care o citisem cu Andreas. Vrăjmașii lui Israel vor fi călcați în noroiul ulițelor. Vor linge pulbere ca șerpii,

ca târâtoarele pământului. Toți cei care au stăpânit peste Israel și cei care au profitat de pe urma umilinței sale vor muri – găoază! *Mori!*

În ziua următoare nu aveam școală, însă m-am dus să-l caut pe Iisus și l-am găsit pe câmpul unde ne jucam de cele mai multe ori împreună. Nu sunt sigur dacă se afla acolo pentru a-și savura triumful, sau din curiozitate, fără să se aștepte de fapt să mă vadă. El își obținuse însă victoria, iar acum venise rândul meu să fiu mânios. Mai mult decât zgârieturile și vânătăile, mă duruse umilința. Spaima, care mă făcuse neputincios în beznă, pierise o dată cu lumina zilei. Doream să mă răzbun.

L-am atacat imediat și el a opus doar o rezistență formală. L-am trântit la pământ, i-am spus că era un furuncul pe fundul unui beduin, că duhnea ca subsuoara unui tunzător de oi, că era băiețelul mamei, răsfățatul învățătorului, o carafă de urină de cămilă. Și-a acoperit fața cu antebrațele, în timp ce i-am revărsat o ploaie de pumni peste cap și piept. M-am gândit să-l oblig să facă ceea ce fusesem eu silit – să mănânce balegă, să lingă colbul de pe pietre, să-mi sărute picioarele – dar m-am temut să împing răzbunarea prea departe și să-i dezlănțui din nou pandaliile.

– N-am crezut niciodată în spusele proastei ăleia, i-am zis (cu toate că, de fapt, crezusem cel puțin pe jumătate povestea respectivă și furia lui mă făcuse să bănuiesc că era mai mult ca probabil să fie adevărată). Nu vreau să te mai văd niciodată!

M-am sculat, i-am tras un ultim șut în coaste, i-am aruncat un pumn de țărână în ochi și am plecat. Când mă îndepărtasem într-atât încât aproape că nu mai puteam fi atins, el a aruncat o piatră care m-a nimerit între omoplați. Am mers mai departe, ca și cum n-aș fi simțit-o. Mândria îmi fusese salvată. Prietenia noastră luase sfârșit.

Eram acum în vacanță și nu aveam pe nimeni cu care să mă joc... sau pe nimeni la fel de interesant și satisfăcător ca Iisus. Am petrecut două după-amiezi plictisitoare cu Tadeu și sora lui, Iudita. Regretam ruptura cu Iisus, dar nu vedeam cum s-ar fi putut repara lucrurile. Mi-l închipuiam jucându-se cu frații și surorile lui, și cu gloata de băieți și fete, pe străzi și pe acoperișurile plate ale satului. El n-avea nevoie de mine. Am vărsat câteva lacrimi și am azvârlit pietre în vale, unde oamenii roboteau în jurul măslinilor.

Mama a observat că nu știam cum să-mi trec vremea și este posibil să fi ghicit că Iisus și cu mine isprăviserăm cu prietenia. Poate că s-a dus să-l caute. În tot cazul, premeditat sau nu, l-a întâlnit pe stradă, a intrat în vorbă cu el și l-a invitat s-o însoțească acasă. El a venit și ne-am jucat împreună, de parcă nu s-ar fi petrecut nimic. Bătaia dintre noi și motivul ei n-au fost amintite niciodată, nici atunci și nici mai târziu, când eram Învățător și ucenic.

Au rămas totuși unele dintre lucrurile pe care le spusese în furia lui. Acum știam că Iisus considera că familia mea era colaboraționistă cu stăpânirea romană, că trăda calea Torei și că nu merita respect. Acestea, sunt convins, au rămas părerile lui și, presupun, ale părinților lui despre noi, păreri pe care discipolii lui aveau să le împărtășească mai târziu.

Când Iisus și cu mine aveam zece ani, tata ne-a dus la Ierusalim pentru sărbătoarea Paștelui. Eu parcă țin minte că se spunea că tatăl lui Iisus reușise ocazional să meargă acolo conform datinii, dar că în ultimii ani copiii erau prea mulți ca să fie lăsați pe capul Mariei, iar banii nu erau destui pentru ca el să nu muncească atâtea zile. De aceea,

Iosif și Maria au fost fericiți când s-a ivit ocazia ca sclipitorul lor prim-născut să viziteze Templul, să rostească rugăciuni și să ofere ceea ce se numea, potrivit vremurilor acelora, Jertfa Băieților.

Nu cred că tatei îi păsa prea mult de respectarea tradițiilor religioase, dar știa că păstrarea aparențelor era necesară dacă doream să profităm cât mai mult (sau cât de puțin) de legăturile lui de familie. De asemenea, considera că sosise momentul ca eu să-l cunosc pe unchiul meu, mare preot. Faptul că-l luase și pe Iisus era pur și simplu un mod de a-mi oferi tovărășie pe drum, eliberându-se pe sine de sarcina respectivă.

Mai fusesem în Ierusalim, însă îmi aminteam foarte puține, așa că totul mi s-a părut nou, inedit și incitant. Pentru Iisus, care văzuse puțin din viața unui oraș, exceptând vizitele în Seforis și, ocazional, Tiberiada, a însemnat o aventură și mai mare. Amândoi am fost copleșiți de mărimea Templului, de zidurile sale imense, de coloanele impozante, scările monumentale și uriașele spații interioare, de mulțimi și de zgomot, strigătele și îmbulzelile din jurul meselor schimbătorilor de bani, sunetele trâmbițelor care anunțau lucruri necunoscute pentru noi, behăiturile, guițăturile și cârâielile animalelor și păsărilor duse înăuntru pentru a fi sacrificate, mirosurile de balegă, fum, sânge proaspăt vărsat și carne friptă, incantațiile celor care se rugau și ecourile vocilor leviților, care cântau imnuri și psalmi. Cu cât înaintai mai mult, cu atât mai întunecate, mai misterioase, mai solemne și, în același timp, mai amenințătoare deveneau sentimentele evocate de locul acela.

Mesele schimbătorilor de bani se aflau în curte, pentru a lua monedele străine – drahme grecești, denari și sesterți romani și orice altceva ar fi adus pelerinii – și a le schimba în bani locali. De fapt, monedele grecești sau romane puteau fi folosite oriunde în oraș, mai puțin aici,

unde taxele Templului trebuiau plătite în moneda locală. În anii mei de adult, ca ucenic al lui Iisus, am aflat că din afacerea aceasta se obțineau profituri uriașe și că, la fel cu tot ce era legat de Templu, mesele erau deținute de familiile preoților. A fost unul dintre scandalurile pe care Iisus avea să le condamne și asupra cărora să-și reverse indignarea în ultimii săi ani, pe măsură ce mesajul i-a devenit tot mai grav; dar băiat fiind, a privit totul, ca și mine, cu ochi inocenți și întrebători.

Pe lângă splendorile sumbre ale Templului, ne-a plăcut îndeosebi să fim lăsați de capul nostru în bazar, după ce ni se dăduseră câteva monede pe care să le cheltuim, urmând să ne întâlnim cu tatăl meu la o anumită oră la un punct de reper însemnat. Am descoperit astfel singuri schimbarea gărzii la Cetatea Antonia, unde era găzduită garnizoana romană, și ne-am întors acolo de multe ori ca s-o urmărim. Am privit soldații mărșăluind, salutând și strigând comenzi unul celuilalt în piața cu pavele din fața palatului lui Irod, unde se spunea că ar fi locuit procuratorul roman Ambibulus. Am început să învățăm geografia orașului, printre care numele câtorva porți – Poarta Peștilor, Poarta Oilor, Poarta Efraim, unde erau executați criminalii – și cum să ne găsim drumul de la una la alta.

Când a sosit momentul pentru Jertfa Băieților, tata ne-a cumpărat fiecăruia un porumbel (mormăind înaintea prețului exorbitant) și ne-a condus la masa din marmură unde un tânăr levit aștepta cu un cuțit, părând plictisit și nefericit, simțind poate că ceremonia aceasta profană era mai prejos de demnitatea sa. Eu am mers primul, mi-am întins pasărea și am rostit cuvintele pe care fusesem învățați să le spunem. Peste o clipă, capul porumbelului fusese retezat și pasărea zvâcnea și sângera pe lespede.

Tata și-a pus mâna pe umărul lui Iisus și l-a călăuzit înainte. El a rămas complet nemișcat, ținând pasărea lângă piept între palme, cu coatele ridicate în ambele părți aidoma unor aripi, de parcă el ar fi fost pasărea, iar cuțitul ar fi fost pregătit, ascuțit, pentru el. Levitul s-a întins s-o ia, însă n-a ajuns până la ea.

– Ce-i, băiete, a întrebat el, ai uitat rugăciunea?

Tata l-a împins ușor din spate. Iisus a deschis gura și a rostit primele cuvinte ale rugăciunii:

– Doamne, ia din aceste mâini neîncercate umila ofrandă a copilului și slujitorului tău...

Apoi s-a oprit. După care, parcă în mod deliberat, și-a depărtat fără grabă mâinile, tot mai mult, parcă efectuând un ritual magic. Porumbelul a căzut, și-a revenit și a zburat – cu vârfurile aripilor atingându-se repede între ele, ca două palme în aplauze – în sus, pe lângă levit, care s-a plecat, ferindu-se. S-a oprit pe un contrafort din piatră, sus, pe zid. Toți am ridicat ochii după el. Pasărea ne-a privit și după aceea și-a luat din nou zborul, îndreptându-se către ușile largi și ieșind în revărsarea de lumină care umplea curtea imensă.

Nimeni n-a scos un cuvânt. Eu m-am simțit încântat – poate că toți ne-am simțit așa. Noi trei ne-am uitat la Iisus.

– Iahve mi-a spus să fac așa, a rostit el, foarte încet.

– Iahve? a repetat levitul. Crezi că Iahve te bagă în seamă, băiete?

M-am întrebat de ce mai făceam Jertfa Băieților, dacă El nu ne băga în seamă. Iisus nu a răspuns.

– Ce ți-a spus El?

– A spus: „Dă drumul porumbelului meu!"

Levitul l-a privit fix pe băiatul de zece ani. Mi s-a părut că zăresc o undă de amuzament, deși probabil că el ar fi trebuit să fie mânios. Ne-a făcut semn să plecăm.

– Dați-i drumul, a spus. Așteaptă alți băieți.

Tata n-a comentat nimic. M-am gândit că și el se amuzase.

În după-amiaza aceea, pe când tata m-a dus să-mi întâlnesc unchiul într-un apartament din apropierea Templului, Iisus a fost lăsat singur. Acesta era unchiul care (îl auzisem odată pe tata mormăind nemulțumit) fusese invitat la tăierea mea împrejur și refuzase să vină, spunând că avea treburi „până peste cap". Cred că pe atunci fusese membru în consiliul evreiesc suprem, sinedriul, așa că presupun că plângerea tatei nu era întemeiată.

Încăperea în care ne-am adunat în după-amiaza aceea era spațioasă, cu pereți roșii, pilaștri albi la un capăt și plafon înalt, decorat. Un covor enorm, țesut în modele geometrice negre și roșii, acoperea majoritatea podelei. Peste tot se vedeau canapele elegante, cufere cioplite în lemn de cedru, măsuțe scunde cu tăblii de marmură, vase de piatră și ornamente din ceramică.

Unchiul meu, semănând, mi se părea, mai degrabă cu un demnitar roman decât cu un preot evreu, părea pompos și plin de sine și m-a băgat în seamă cu atât mai puțin, cu cât tata a vorbit mai mult despre mine și a încercat să-mi amplifice modestele realizări. Eu am zâmbit și am răspuns cu multă atenție atunci când mi se vorbea, ascunzându-mi „vocalele agricole". În prezența impunătoare a fratelui său, tata părea să se fi micșorat ca înălțime și siguranță. Mi-a părut rău pentru el și am decis că nu-mi plăcea ruda noastră și că n-aveam să mă adresez niciodată lui pentru favoruri sau ascensiune.

Dar pe lângă antipatia aceea exista și un alt sentiment, care intra în conflict cu ea. Ceva din mine – un aspect al firii mele pe care nu l-am putut identifica atunci – răspundea pozitiv față de stilul apartamentului, față de modul în care se purta unchiul meu, față de frumusețea discretă și eleganța generală. Pe atunci crezusem că erau romane, însă acum știu (întrucât trăiesc printre greci) că

erau mai degrabă elene decât latine și n-am putut alunga pe deplin gândul că ar fi fost minunat să trăiesc în felul acesta, printre atâtea obiecte minunate.

Când am revenit la locul unde stabilisem să ne întâlnim cu Iisus, pe treptele Templului, el nu era acolo. Am pornit în căutarea lui și l-am găsit în Templu, stând de vorbă cu tânărul levit care slujea de Jertfa Băieților. Levitul ne-a zâmbit și l-a felicitat pe tata pentru că avea un fiu atât de inteligent, care putea să citeze din scriptură în ebraică, la fel ca preoții Templului.

– Dacă ar fi fost cu adevărat fiul meu, a replicat tata, l-aș fi învățat să fie acolo unde trebuia să fie la ceasul rânduit.

În zilele acelea, credința mea era credința părinților mei în Dumnezeul lui Israel și în Cuvântul prorocilor Săi și se exprima în formele statornicite. Am amintit de temerile mele din copilărie, dar, o dată cu înaintarea în vârstă, ele au început să se diminueze. Presupun că fiecare dintre noi are un Dumnezeu, desigur dacă așa ceva există, care este într-o măsură personal, iar al meu avea mai mult de-a face cu superstiția decât cu misticismul. El era Destinul, Inevitabilul, Lucrul Următor – o forță aflată mai presus de orice aș fi putut controla sau influența. Mă plecam cu totul în fața ei, îmi întindeam mândria înaintea ei ca pe o cămașă spălată care este așezată pe pietrele încinse de lângă râu pentru a se usca – o ofrandă făcută fără speranța vreunui rezultat, ci pentru cazul în care exista vreo posibilitate de a mă putea mântui, pe mine ori pe aceia pe care-i iubeam, de durere sau nenorocire.

Cât despre rugăciuni, le spuneam întotdeauna pe cele rânduite, doar pentru că erau rânduite, fără o înțelegere profundă sau convingere. Propriile mele rugăciuni speciale nu erau niciodată rugăminți pentru

binecuvântări sau daruri personale. La urma urmelor, eram un băiat bogat cu o inimă bună și rareori tânjeam după *lucruri*. De cele mai multe ori mă rugam pentru mama care era, știam, adesea nefericită. Mă rugam să fie veselă, ca asupra ei să se abată lucruri bune, ca ea și tata să se poată împăca.

Mă rugam și pentru tata, deși cu mai puțină tragere de inimă. Mă rugam pentru câinele meu. Mă rugam pentru bietul tâlhar care se zbătuse pe cruce, ca să primească darurile amorțirii și morții iuți.

În zilele acelea ale copilăriei noastre am știut foarte puține despre obiceiurile de rugăciune ale lui Iisus și despre noțiunea lui asupra lui Dumnezeu. Îmi amintesc o ocazie, în sinagoga din Seforis, când el s-a albit la față, membrele au părut că-i devin rigide și au fost cuprinse de tremurături, ochii i s-au dat peste cap și pleoapele i-au zvâcnit. Aducea cu un om încercat de o criză de epilepsie, însă i-a trecut repede și când l-am întrebat după aceea, mi-a răspuns că nu fusese nimic.

– Încercam pur și simplu ceva, a spus cu o scuturătură trufașă din cap despre care știam că era mincinoasă.

Odată l-am întrebat cum îl vedea el pe Dumnezeu. Eram întinși pe una dintre coastele terasate ale dealului și-i priveam pe lucrătorii de sub noi curățind măslinii de uscături. El a căzut pe gânduri.

– Nu cred că *Îl văd* pe Dumnezeu, a zis. Sau că-L aud. Sau dacă Îl văd și-L aud, atunci El este doar o lumină orbitoare și un vuiet în mișcare, cumva ca un vânt puternic care suflă prin deșert. Mai degrabă, El este ceva care mi se întâmplă. Eu devin tot mai mare și mai mare și mai mare, până ce sunt totul și-n același timp nu sunt nimic.

S-a ridicat și a azvârlit o piatră în arborii verde-cenușii colbuiți.

– Este ca atunci când ești atât de plin, încât îți vine să vomiți.

Îmi amintesc totuși prima dată când am întrezărit ce avea să urmeze. S-a întâmplat în timpul vacanței noastre, când ne alăturasem unei mulțimi adunate la periferia Nazarethului pentru a asculta un predicator rătăcitor. Predicatorul a ridicat o piatră și a spus că piatra era un miracol. Vorbea foarte sâsâit.

– Piatra assta, a zis el, esste încercarea mea. În ea sse găssește Dumnezeu.

Nouă ni s-a părut foarte distractiv și am fost dojeniți și alungați de credincioși, deloc amuzați de chicotelile noastre.

Mai târziu, singuri în umbra stâncilor, acolo unde mergeam să ne cățărăm și să explorăm peșterile, ne-am apucat, pe rând, să-l imităm pe predicator în batjocură. Eu am luat o piatră și am inventat unul sau două texte care să-mi susțină pledoaria că piatra era întruparea lui Dumnezeu, însă m-am străduit prea tare să fiu hazliu și în scurt timp n-am mai știut ce să spun.

După aceea a venit rândul lui Iisus. În mod obișnuit, el șovăia când trebuia să vorbească în public, deoarece se bâlbâia ușor dacă era încercat de sfială sau îndoială, și așa a început și acum. Dar pe măsură ce și-a dezvoltat pledoaria, era ca și cum ar fi crezut cu adevărat că piatra din mâna lui era Dumnezeu. A uitat să mai fie caraghios și să sâsâie. A devenit fluent și elocvent. A citat texte și le-a recitat. Ochii îi străluceau și fruntea îi pălise. Arăta fermecător. Cuvintele se revărsau ca apa unui pârâu sub razele soarelui.

– Vedeți lumina care lucește în piatră? a întrebat el și, pentru o clipă, mi s-a părut că am văzut-o. Este albă. Nu are culoare. Îndepărtați culoarea și veți avea taina absenței culorii, a nimicului – nimicul care este mai mult decât ceva, care este mai mult decât toate ceva-urile cunoscute de om. *Aceasta,* dragi prieteni, este lumina albă a eternității. Este focul sfânt. Frații mei... (și aici a făcut

o pauză, coborându-și glasul atât de mult încât m-am străduit să aud), iubiții mei, *este Domnul Dumnezeu*.

Acum eu nu mai râdeam, și nici el. Eu aveam ochii scăldați în lacrimi. Iisus trecuse de zeflemea și eu nu știam ce să spun.

– Amin, am rostit și am pornit amândoi tăcuți spre casă.

La început
erau cuvântul,
propoziția, textul

care au făcut din
porumbel un simbol
al sufletului

și au dăruit
pietrei ținute de el
lumina divinului.

El și-a fost propriul
prim convertit, capabil
să se vadă pe sine

arzând, scăldat
în focul alb al
substantivului și verbului.

CAPITOLUL 5

Băieții mei sunt meșteșugari, dar în același timp și negustori. Ei sunt greci. Mama lor a fost grecoaică, noi trăim într-o comunitate grecească și vorbim greaca și acasă, nu numai în relațiile cu lumea înconjurătoare. Eu o vorbesc fluent – ba chiar gândesc și visez în greacă – dar cu accentul aramaicei native. Nu am uitat ebraica pe care am studiat-o cu Andreas și textele lungi din scriptură pe care le-am învățat pe dinafară în copilărie, iar noaptea, când amintirile, frământările și gândurile nedorite mă țin treaz, le recit adesea în minte, astfel că ele alungă ceea ce mă tulbură și-mi îngăduie să adorm.

În ultimele patru decenii au existat clipe când aproape că am izbutit să uit că sunt evreu. Am respins nu numai credința strămoșilor mei, ci și cultura primitivă a copilăriei mele. A fost ceea ce dorisem să obțin, venind aici în regiunea Sidonului – să mă îndepărtez de durere, de moartea primei mele soții și de pierderea pruncului nostru nenăscut și de implicarea cu secta lui Iisus care a urmat. Presupun că ar trebui să recunosc că am dorit de asemenea să întorc spatele oamenilor fiindcă ei mă înfieraseră ca trădător: Iuda din Keriot, „vânzătorul lui Iisus", devenise Ida din Sidon, *pater familias*.

Însă după împlinirea a șaptezeci de ani, pe măsură ce simt tot mai mult că sfârșitul vieții mele nu se află foarte departe, văd cum îmi revin unele dintre vechile credințe și, o dată cu ele, unele nostalgii. Uneori îmi doresc să fi avut un prieten cu care să fi putut sta de vorbă despre trecut și pentru că nu-l am, și pentru că acum Thea nu mai este cu mine, obișnuiesc să invit la cină pe oricare membru al sectei lui Iisus care trece prin așezare – nespunându-i, desigur, niciodată, cine sunt eu sau, mai exact, cine am fost cândva, unul dintre cei doisprezece aleși ai lui Iisus din Nazareth.

Numele pe care l-am adoptat când am sosit aici, cu mult timp în urmă, și pe care l-am păstrat de atunci, este Ida; iar fiii mei (trebuie să spun că mama lor le-a ales numele) sunt Autolicus și Antigonus. Am avut grijă ca ei să învețe meșteșuguri folositoare – unul construirea de corăbii, iar celălalt placarea cu mozaic. Amândoi s-au dovedit foarte pricepuți în meseriile lor, au câștigat apreciere locală și clienți, au angajat furnizori și subcontractori și în scurtă vreme au devenit mai degrabă administratori decât lucrători manuali. Amândoi au prosperat, la fel ca și ginerii mei, iar eu sunt mulțumit.

În ultimii ani, din cauza unei lipse de meșteșugari locali, mai ales în domeniul placărilor cu mozaic, Antigonus („Tig", cum i se spune în familie) a întreprins o călătorie la Ierusalim, unde, după terminarea palatului lui Irod cu ani în urmă și concedierea sutelor de meșteșugari care lucraseră acolo, existau o sumedenie de muncitori calificați lipsiți de stăpâni, gata să plece în alte orașe dacă plata era bună.

Tig a găsit soiul de oameni pe care-l căuta, iar doi dintre ei sunt acum alături de noi. El însă a rămas acolo o vreme – mai exact, a fost blocat în oraș și n-a putut pleca – și ne-a adus o relatare mai detaliată decât avusesem până atunci despre tulburările curente.

Orașul fusese prins într-un clocot de revolte și războaie civile. Revolta este împotriva romanilor; războiul civil se poartă între evreii bogați și evreii săraci – bogații favorizează politica de maleabilitate și precauție, iar săracii cer dreptate și chiar independență față de Roma. Dar, complicând și mai mult tabloul general, chiar și printre săraci există facțiuni care se războiesc între ele.

Primul necaz serios a fost provocat de procuratorul roman Florus, care a cerut din vistieria Templului o cantitate de aur despre care afirma că era datorată împăratului ca impozite. Inițial aurul îi fusese refuzat, dar în cele din urmă a fost luat, după ce preoții au cedat în fața amenințărilor și forței. Acesta a fost un sacrilegiu și totodată un ultraj pentru mândria evreilor. Au urmat tulburări, cu oameni mărșăluind pe străzi și scandând împotriva preoților și a romanilor. „Fără stăpân, doar Dumnezeu", îi învățaseră capii rebeliunii să strige, respingând atât stăpânirea romană, cât și pe preoții care îi cântau în strună.

Florus își trimisese soldații să pătrundă cu forța printre manifestanți. Mulți fuseseră răniți și unii uciși. După aceea, procuratorul chemase trupe suplimentare din Cezareea și, pentru a sublinia faptul că el și nimeni altul era conducătorul, ceruse Ierusalimului să dea noilor trupe Marele Onor.

Marele Onor este o ceremonie impusă (destul de frumoasă pentru a o urmări, atâta vreme cât nu-ți este jignită mândria), în care orașul cinstește trupele romane, iar acestea la rândul lor salută orașul. De data aceasta însă, Florus a poruncit ca, drept pedeapsă pentru revolte, orașul să dea onorul, dar salutul să nu-i fie întors.

Tig se afla pe străzile Ierusalimului când măreția Romei a defilat în bătăile solemne și amenințătoare ale tobelor de război. În primele rânduri ale spectatorilor, în loji ridicate înșiruite pe drum, membri ai clerului și ai

celor mai de seamă familii evreiești se înclinau, aplaudau și fluturau frunze de palmier, așa cum se cerea să facă, în vreme ce soldații romani rămâneau neclintiți și nu le răspundeau. Îndărătul liderilor lor, mulțimea a început să se foiască, murmurând și blestemând. În scurtă vreme, oamenii nu s-au mai putut abține. Ei au început să-și strige protestele și Tig s-a pomenit alăturându-se lor, scandând „Fără stăpân, doar Dumnezeu", împreună cu cei mai gălăgioși dintre ei. Unii oameni veniseră pregătiți și au aruncat ouă și fructe stricate. Soldații mândri, strălucitori și cu arme zăngănitoare au fost împroșcați și mânjiți, iar spectacolul a fost distrus.

Preoții și membrii sinedriului din tribune s-au întors spre mulțime, cerându-i să nu mai continue, avertizând asupra consecințelor, apelând la calm și reținere. Au fost bombardați la rândul lor. Oamenii râdeau, huiduiau și batjocoreau. Tinerii au pornit să alerge de colo-colo, distrugând parii palisadelor, rupând crengi din copaci, smulgând bețele stindardelor și balustradele laterale ale carelor de triumf, ba chiar dezgropând bucăți de mozaic și pietre cubice mai mici din caldarâm. Demnitarii și preoții au fost îmbrânciți în lături și proiectile de toate felurile au fost lansate către spinările soldaților, care s-au retras.

Pentru Tig (care, ca noi toți, simte și tăinuiește resentimente față de puterea romană) a fost un moment incitant, dar el a simțit în același timp și teamă.

De data aceasta, romanilor nu le-a fost la fel de ușor să înăbușe demonstrația. Când s-au adunat la cetatea Antonia și au revenit în forță pentru a pedepsi, mulțimea s-a împrăștiat. La început se păruse că ordinea fusese restabilită, chiar dacă onoarea romanilor fusese știrbită, dar în realitate evreii preluau controlul în cartiere întregi ale orașului. Într-o săptămână, romanii aveau să afle că trebuiau să trateze locurile acelea ca zone interzise, în care puteau pătrunde numai în număr mare. Un grup de rebeli

(„teroriști" a fost termenul folosit de Florus pentru ei), care se autointitulau Cuțitarii, acționau pe cont propriu în locurile aglomerate cu un șiș ascuns în cămașă, înfigându-i fără zgomot lama între coastele unui soldat care târguia în bazar, unui negustor despre care se știa că primea mită de la romani, unui cetățean bănuit că ar fi fost informator, ba chiar și ale unui preot considerat colaboraționist. Gloata se îndepărta iute, lăsând victima să se zbată și să sângereze până la moarte pe caldarâm.

Existau zvonuri potrivit cărora colaboraționiști bogați și iscoade mituite ar fi fost răpiți, judecați de tribunale populare undeva în labirintul orașului de jos, unde trăiau săracii, și executați, cu trupurile azvârlite în râpele din afara zidului, sub Muntele Măslinilor.

Tig a plecat de îndată ce a putut s-o facă, deși a trebuit să treacă prin mai multe puncte de control romane, și a scăpat numai pentru că a insistat că era meșteșugar grec, fără legături cu orașul evreiesc și neinteresat de revolta acestuia. Muncitorii pe care-i angajase urmau să ajungă la noi mergând pe căi separate, cum și când puteau. Pe unul dintre ei nu l-am văzut nici până acum. Doi, ambii cu istorii interesante, au scăpat și au fost angajați în atelierele noastre. Ei spun că revolta nu va fi ușor suprimată și că nu va dispărea de la sine. Dar atâta vreme cât evreii sunt divizați, bogații împotriva săracilor și o facțiune împotriva alteia, cum ar putea reuși?

De atunci n-am mai aflat vești decât sporadic. A existat un zvon cum că Agripa al II-lea, ultimul dintre Irozi, va media între Roma și evrei, însă se pare că nu s-a mai întâmplat nimic. După aceea am auzit că Cestius Gallus, procuratorul roman al Siriei, se îndrepta către Ierusalim în fruntea unei armate numeroase... iar apoi că el și trupele lui s-au întors, fără să se fi schimbat ceva. A urmat generalul Vespasian. Se spunea că ocupase majoritatea orașelor și așezărilor din Iudeea și Galileea și că era

pregătit să înceapă asaltul asupra Ierusalimului, când de la Roma s-a auzit că împăratul Nero murise și că nu se știa nimic sigur despre cel care avea să-i urmeze la tron și ce ar fi dorit el să se facă.

Acum Senatul îl făcuse împărat pe Vespasian însuși. El revenise la Roma, dar îl trimisese pe fiul său, Titus, cu trupe numeroase, pentru a soluționa problema. Ierusalimul este înconjurat și asediat.

Eu încerc să nu fiu îngrijorat în privința finalului, dar emoții vechi îmi reapar când le îngădui gândurilor să zboare într-acolo – oroarea mea față de crucificări, resentimentele față de modul în care Roma crudă și mulțumită de sine pretinde dreptul de a conduce lumea și de a ne aservi pe toți. Îmi revine chiar și ceva din vechea loialitate față de oraș și Templu. Dacă mi-ar sta în obicei să mă rog, supraviețuirea Ierusalimului ar ocupa un loc de seamă printre doleanțele mele, însă m-am învățat de mult că și dacă ar exista un Dumnezeu, el este surd față de toate rugămințile oamenilor.

Ieri prin satul nostru a trecut alt membru al sectei lui Iisus. Este mai vârstnic, apropiat poate de anii mei, orb și îngrijit de un tânăr. Aidoma altor membri recenți ai sectei, își spune „creștin", denumirea pe care ei și-au luat-o în ultimii ani pe temeiul că Iisus a fost cu adevărat Hristosul. În fața unei mulțimi mici și interesate, strânse în piața satului, el a predicat vechea poveste – că autoritatea și divinitatea lui Iisus erau dovedite nu numai de frumusețea și profunzimea învățăturilor sale, ci, mai mult, de minunile pe care le săvârșise el și mai presus de toate de minunea supremă a învierii din morți.

I-am oferit predicatorului și ajutorului său o cină și paturi peste noapte care au fost acceptate nepoliticos, mi

s-a părut, ca și cum i-ar fi fost pe deplin cuvenite, ca un drept acordat celor drepți. Așa m-am purtat și eu, mă întreb, când umblam prin țară ca ucenic? Sper că nu, dar poate că este în natura evanghelismului să ia fără să mulțumească, deoarece crezi că tu ești cel care aduce daruri.

Predicatorul mi-a cerut să-i spun Ptolemeu, un nume grec pe care și-l luase, și a părut șovăielnic în a-mi spune prea multe despre sine. L-am întrebat de noutăți despre Ierusalim, dar știa doar că era sub asediu și că, probabil în foarte scurt timp, avea să fie asaltat. Nu părea foarte îngrijorat de orașul despre care, spunea el, poate că Domnul considera că ar fi fost bine să fie distrus, fiindcă îl condamnase pe Fiul Său la moarte. Mi-a spus însă că-l tulburase profund vestea recentă a crucificării fratelui mai mic al lui Iisus, Iacov, care fusese conducătorul sectei în Ierusalim.

Am fost șocat la auzul veștii aceleia. Am simțit un nod în gât și ochii mi s-au umplut de lacrimi. Am fost bucuros că oaspetele meu nu mi-a putut zări chipul. Dacă mai tânărul lui ajutor a observat ceva, nu s-a trădat în vreun fel. Mi-l amintesc pe Iacov ca pe un băiat cu ochi scânteietori în hoarda de frați și surori, copiii lui Iosif și ai Mariei. În toți anii care au trecut nu mai auzisem nimic despre el și nu știusem că devenise un discipol al sectei fratelui său.

În dimineața aceasta m-am trezit la prima geană de lumină și am ieșit pe balcon. Marea era liniștită, abia albăstrindu-se pe măsură ce soarele se ridica dinapoia mea, dindărătul dealurilor răsăritene. Se auzea foșnetul acela liniștitor al ei când vremea este liniștită, cu o tăcere lungă între fiecare sosire și plecare a valurilor. Jos, în stradă, vânzătorii din piață își ridicau tarabele, vorbind cu glasuri scăzute, așa cum fac la ora aceasta a dimineții, știind că aproape tot satul încă doarme. Iar apoi, din depărtare, s-a auzit sunetul pe care-l cunoșteam atât de bine,

pe care-l auzisem, la intervale, în lunga mea viață – trop trop trop-ul unui pluton de romani în marș forțat, cu bătăile înăbușite ale unei singure tobe marcând ritmul pașilor. Sunetul a devenit mai limpede și mai distinct, fără a fi vreodată prea puternic, iar după aceea, desigur, ei au apărut, mărșăluind vioi pe strada principală a satului, îndreptându-se către miazăzi, spre Cezareea, impresionând, așa cum se întâmplă întotdeauna, prin disciplina lor, coordonarea și indiferența ca de furnici față de orice aflat în afara țelului colectiv.

În clipa aceea mi-am reamintit, inevitabil, vestea despre tânărul Iacov (mă gândesc la el ca fiind tânăr), uitată în somn și care acum mă lovea din nou, cu durere reînnoită. Faptul că suferise aceeași moarte crudă ca fratele său mă făcea să-i urăsc pe cei de jos, pe cei care ne controlau viețile, pe constrângătorii străini. Dacă de-a lungul anilor nu aș fi deprins autodisciplina sau dacă aș fi dorit să părăsesc iute lumea, mi-ar fi luat numai o clipă să mă aplec peste balustradă pentru a-i blestema și scuipa.

Ptolemeu, așa își
spune el, aduce
(zice el) Cuvântul.

Iar ei, cu armele
și platoșele lor,
aduc generozitatea Romei.

Alege atunci – o viață
scurtă cu drumuri bune,
vinuri și bucate alese

sau viață veșnică,
cântând osanale
în împărăția

Cerurilor. Doamne, dacă
aș crede că ești acolo,
m-aș ruga: „Ajută-mă

să scap de prădătorii
aceștia lacomi ai
sufletului și burții."

CAPITOLUL 6

Azi-noapte am avut un vis, despre care bănuiesc că n-a fost de fapt decât o amintire foarte vie. Iisus și cu mine, pe la vârsta de șaisprezece ani, tocmai trecusem prin poarta monumentală a Tiberiadei cu cele două turnuri rotunde și mergeam pe *cardo*, pe lângă fresce și mozaicuri bogat colorate. În vis, simțeam totul la fel de proaspăt, scânteietor și aţâţător de modern, cum mi se păruse atunci, și în același timp simțeam că Iisus nu-mi împărtășea entuziasmul, sau pretindea că nu-l împărtășește, pentru a mă face să mă simt vinovat, un romanofil, un colonizat, un evreu neloial.

Pe când mergeam pe caldarâm, simţindu-ne „maturi", independenți, destul de încântați de noi înșine, încântați de noile noastre membre puternice și de noile noastre glasuri groase, o cerșetoare, care ţinea pe șold un prunc bolnav, a întins mâna, cerându-ne bani. Spre deosebire de majoritatea cerșetorilor, care erau murdari și bolnavi, ea era izbitor de frumoasă și i-am dat o monedă.

– Dă-i mai mult, a spus Iisus.

– Dă-i tu mai mult, am replicat.

El și-a deschis punga. Era goală.

– Ca de obicei, am comentat.

– Ca de obicei, pentru că eu nu sunt zgârcit ca tine. I-am dat ultima monedă leprosului din afara porților.

Mă acuza mereu de meschinărie. A trebuit să-mi muşc limba pentru ca să nu-i spun că așa-zisa meschinărie era gospodărirea avuției mele, că era ușor să fii cheltuitor când nu deținei aproape nimic.

I-am dat femeii încă o monedă, mai mare, și am primit un zâmbet care m-a făcut să simt o amețeală de moment.

Mergând mai departe, Iisus a spus:

– Ai vrut să-i dai bani pentru că era frumoasă. Când leprosul s-a apropiat de noi, te-ai ferit și ai iuțit pasul.

Era adevărat, totuși am negat.

– Doream să-i dau banii pentru că avea un prunc bolnav.

– Mincinosule, a spus Iisus. Te gândeai că ar fi bine dacă pruncul ar muri și tu ai putea s-o iei țiitoare.

Se apropiase atât de mult de adevăr, încât m-a înfuriat teribil. Gândurile îmi erau obsedate de femei și dragoste trupească. Iisus părea ferit de ele, însă nu putea fi așa, nu pe de-a-ntregul, deoarece era în stare să-mi citească gândurile și să-mi dezgroape cele mai nevrednice străfulgerări de poftă carnală.

– Gândul a fost al tău, balegă de vacă ce ești! i-am șuierat. Tu l-ai rostit.

– Ba al tău a fost, mi-a răspuns, altfel nu te-ar frământa atât.

Așa se purta el, totuși nu era îngâmfat cum se poate crede. Rostea întruna acuzații, dar ele proveneau din inteligență și pătrundere. Erau ca un joc. Era de parcă și-ar fi încercat permanent capacitatea de a-mi citi gândurile – sau, în egală măsură, pe ale lui Andreas și Tadeu – în același fel în care putea citi texte dificile, și ca și cum ar fi fost încântat să descopere adevăruri ascunse.

În anii aceia de după pubertate, el și cu mine deveniserăm, cred că o pot spune fără greșeală, tineri intelectuali,

cu toate că între noi existau diferențe. Amândoi eram rușinați de supunerea lui Israel față de Roma și știam (vreau să spun că fuseserăm învățați asta și o credeam) că Dumnezeul lui Israel nu o va permite de-a pururi. Într-o bună zi, El avea să strige: „Ajunge!" Cei care batjocoriseră poporul ales al lui Dumnezeu aveau să simtă gustul batjocurii înmiit. Cei care abătuseră durerea asupra noastră aveau să sufere durerea înmiit. Vrăjmașii lui Israel aveau să fie călcați în noroiul ulițelor și siliți să lingă pulberea ca șerpii, ca târâtoarele pământului... Și așa mai departe.

Între timp, și în contradicție cu asta, eu învățam să apreciez, ba chiar să îndrăgesc, unele aspecte ale civilizației romane și grecești – opere de artă, arhitectură, ceramică, țesături fine, bijuterii și de asemenea (ceva nou și incitant) poezia și teatrul. Tiberiada, orașul de pe malul Mării Galileii unde tata își avea locuința preferată și unde își desfășura majoritatea afacerilor, fusese construit de tetrarhul Irod Antipas și continua să crească, mai mult sau mai puțin în felul (deși, se spunea, nu și în măreția) orașului Cezareea, pe care tatăl său, Irod cel Mare, îl ridicase pe malul Mării Mediterane. Străzile porneau perpendicular din *cardo* principală, care era largă și rectilinie, cu coloane din granit de ambele părți. Canalizarea era subterană, nu prin rigole deschise. Tarabele pieței se găseau sub umbrare elegante din lemn, acoperite cu păpuriș sau frunze de palmier, pentru a-i feri pe vânzători și cumpărători de arșița soarelui. Casele aveau pereții văruiți în alb, acoperișuri din țigle roșii și curți interioare spațioase, pavate. Puțurile erau adânci, iar apa lor rece, proaspătă și abundentă.

Andreas ne dusese primul la teatrul din Tiberiada și tot cu el am fost să vedem și jocurile sportive de acolo – tineri atleți care se luptau în trânte, alergau curse în stilul elen, aruncau discul și sulița și săreau. Respectarea strictă

a etichetei ar fi interzis prezența noastră, deoarece jocurile erau dedicate diverșilor zei păgâni, dar ele erau patronate de tetrarh însuși și pe tata nu-l deranja faptul că mergeam acolo, unicul avertisment fiind că ar fi fost preferabil să nu suflu nici o vorbă mamei.

Cu siguranță, Iisus nu le spunea părinților săi ce făceam în Tiberiada. Iosif și Maria aveau teama și neîncrederea specifice galileenilor față de așezările noi, considerând că acestea fuseseră construite cu taxe luate necinstit de la țăranii care lucrau ogoarele și că în ele sălășluiau toate desfrânările. Îi îngăduiau totuși lui Iisus să meargă, fiindcă Andreas spunea că făcea parte din educația modernă, iar Maria considera faptul că Andreas îl învăța pe Iisus ca pe un dar primit de la Dumnezeu, o binecuvântare, un semn ceresc care anunța că băiatului i se pregătea o măreție aparte.

Cât despre teatru, amândoi am fost convertiți instantaneu. De-a lungul unei perioade de doi ani, am revenit adesea, uneori doar noi, uneori cu Andreas, ocazional luându-l și pe Tadeu. Actorii purtau măști și-și scandau replicile cu glasuri bubuitoare și răsunătoare, care făceau ca vorbele să pară mai puternice decât ale oricărui rabin – câteodată mai intimidatoare, alteori mai minunate. În unele comedii, măștile erau capete de animale și o dată sau de două ori un actor care juca rolul unui zeu al fertilității mergea țanțoș, purtând un falus enorm. Nici unul dintre noi nu putea deslușI toate cuvintele, care erau în greacă, însă le deduceam pe unele și oricum intriga era întotdeauna destul de clară, iar finalul (moartea în tragedii, căsătoria în comedii), niciodată îndoielnic. Noi nu căutam surprize, ci reprezentarea unei povești adesea familiare, de la prima eroare sau neînțelegere, pas cu pas spre sfârșitul amar (sau dulce-amar).

Reveniți în Nazareth, inventam piese proprii, în limba noastră, și le jucam. Ele au devenit o parte a

lecțiilor noastre cu Andreas. Mai cu seamă reușită considerăm versiunea noastră a poveștii regelui David. Chiar și mai bună era dramatizarea pe care o făcusem istoriei lui Daniel, o comedie (cel puțin, noi începusem prin a intenționa o comedie, deoarece avea un final fericit), numită *Trăncăneala*, în care toți patru jucam mai multe roluri.

Am descoperit că Andreas era un actor înnăscut și făcea un rol excelent în Nabucodonosor. Iisus era Daniel. Tadeu și eu eram Șadrac și Meșac, pe care Nabucodonosor poruncise să fie aruncați în cuptorul arzător împreună cu Abed-Nego, jucat de șalul mamei mele care flutura de un cârlig în lumina pătrunsă pe o fereastră.

În actul următor, Iisus în rolul lui Daniel trebuia să tâlcuiască cuvintele scrise pe perete la ospățul lui Belșațar. Eu eram Belșațar și apoi jucam rolul lui Darius, care-l aruncase pe Daniel în groapa cu lei pentru că nu ascultase porunca potrivit căreia nu mai trebuiau să existe rugi sau petiții vreme de treizeci de zile. Tadeu era un leu, care-l adulmeca pe Daniel, lingându-i obrajii și răgind de parcă ar fi fost flămând, dar care descoperea, spre surprinderea lui, că nu îi era foame și se încolăcea alături de el ca să doarmă peste noapte.

În ultima parte a piesei, Iisus și-a intrat în drepturi. Acela era momentul în care ceva misterios, important și nelămurit îi fusese dezvăluit lui Daniel. Aici noi schițasem un text, însă îi lăsasem libertatea de a improviza și de fiecare dată când repetasem piesa, vedeniile pe care le anunțase el deveniseră tot mai năstrușnice, mai întunecate și mai frumoase. În cuvintele lui răsunătoare, noi îi văzusem pe „cei trei regi din Persia și pe un al patrulea cu bogății mai mari decât toți", prăbușirea „regatului celui mai puternic rege" și împărțirea lui după cele patru vânturi, și pe „regele de la miazăzi și regele de la

miazănoapte" pornind bătălia care pricinuise moartea a zeci de mii de oameni.

Nimic nu-l putea opri pe Daniel al nostru. Vorbele ca faptele, și faptele ca vorbele, erau un torent. Când îngerul a apărut și cei mulți care dormeau în țărâna pământului s-au trezit, unii la viață veșnică, iar alții spre ocară și rușine veșnice, glasul lui Iisus a coborât și ochii i s-au umezit. Când a jucat rolul profetului care privea peste fluviu și vedea „bărbatul îmbrăcat în veșminte de in" și a întrebat cu glas flămând și sfâșietor: „Pe când se vor sfârși aceste fapte minunate?", mi s-a părut că el însuși (folosind cuvintele vechilor scripturi) „lumina ca strălucirea cerului și era ca stelele pe calea dreptății".

Finalul era întotdeauna același – înțeles mai presus de orice înțeles pe care l-ar fi putut tâlcui colegii săi actori, tăcere consternată, apoi aplauze. Iisus, spunea Andreas sărutându-l, avea un viitor strălucit în teatru.

În ciuda acestor succese însă, tocmai piesa noastră despre Daniel l-a întors pe Iisus împotriva poeziei și teatrului. Dumnezeu i-a apărut într-un vis și i-a vorbit cu severitate rece, condamnând isprăvile noastre. Transformasem un text sacru într-o comedie. Pusesem în scenă povești în care Dumnezeu însuși, deși invizibil, avea un rol în care vorbea. Îl introdusesem într-un scenariu! Cum puteam crede că asta nu l-ar fi tulburat și rănit pe Acela care ne privea mereu la muncă și la joacă?

Iisus s-a căit. S-a rugat și a postit. A respins tot ce era asociat cu teatrele, poezia, piesele, deghizările, simularea vieții, a morții și a uciderii, pentru a-i vrăji pe copii. Piesele, spunea el, erau neadevăruri. Cuvintele erau false. Actorii și cei care scriau pentru teatre erau amăgitori de profesie. Oamenii care veneau la teatru și se distrau privind lucruri despre care știau că erau false erau fățarnici.

Am fost dezamăgit de el, după aceea furios. Ne simţiserăm atât de bine împreună, scriind şi jucând. Cu cine aveam s-o mai fac, dacă nu cu el?

Iisus mi-a spus că nu mai trebuia s-o fac deloc. Trebuia să renunţ la aşa ceva.

Iniţial am avut momente de nesiguranţă, întrebându-mă dacă nu cumva era posibil ca el să aibă dreptate. Oare noi îl jignisem cu adevărat pe Dumnezeu? Voi fi oare pedepsit dacă mai continuam? Voi fi lovit de un trăsnet din senin? Pământul se va deschide aidoma unor fălci, ca să mă înghită?

După care însă îmi reaminteam cuvintele, propriile noastre vorbe iscusit amestecate cu vorbe preluate şi adaptate din textele sacre ale religiei noastre, sau mergeam cu Andreas ca să vedem o piesă nouă şi, pe măsură ce limbajul îşi impunea puterea asupra mea, simţeam asemenea valuri de plăcere, încât nu puteam crede că era posibil să jignesc orice putere ar fi putut exista acolo, răspunzătoare de toate.

De acum, Dumnezeu nu mai era pentru mine o prezenţă puternică. El devenise un Părinte Ceresc vag, îngăduitor, vast şi tolerant, aidoma tatălui meu lumesc, nu atât lipsit de iubire, cât indiferent. Îmi venea greu să cred că El avea mult timp pentru mine sau interes faţă de ceea ce făceam sau nu făceam, atâta vreme cât nu era deliberat, profanator, violent ori criminal.

Aşa că am continuat să frecventez spectacolele de teatru, în ciuda faptului că nu mai exista nimeni cu care să pot scrie sau juca piese. Cred că atunci am început să scriu poezii. Compuneam câte un poem în minte, îndeosebi când mă plimbam singur serile, şi-l memoram. I-am povestit despre asta lui Andreas într-un moment de sinceritate, când rămăsesem doar noi doi. El m-a convins să-i recit unul, apoi altul, al treilea... A fost foarte încurajator (am primit o sărutare!), deşi bănuiesc că el considera că

greaca sau, la nevoie, latina, dar în nici un caz aramaica, era limba cuvenită pentru poezie.

Am discutat despre refuzul lui Iisus de a mai avea vreo legătură cu teatrul și piesele. Andreas s-a întristat. Era îngrijorat în privința viitorului elevului său cel mai strălucit și țin minte că a spus: „Deasupra lui Iisus al nostru adastă o umbră. Dacă el nu găsește o cale de a scăpa de ea, s-ar putea să devină un lințoliu."

Am o altă amintire foarte clară a vizitelor noastre de adolescenți în Tiberiada – nu sunt însă sigur dacă a avut loc înainte sau după dezacordul nostru privind teatrul. Fusesem la băile sulfuroase (alt loc favorit) și stăteam afară spre sfârșitul după-amiezii, odihnindu-ne după eforturile noastre, desfătându-ne în briza răcoroasă care sufla dinspre apus la momentul acela din zi, așteptând pe cineva – pe Andreas sau poate pe tatăl meu – care venea să se întâlnească acolo cu noi. Băile erau în preajma unei clădiri de culoarea argilei, cu o cupolă albă, unde membrii triburilor se adunau la răstimpuri, când treceau prin oraș. Dincolo de ea, apele lacului, adumbrite la ceasul acela, erau verde-întunecat, în vreme ce dealurile cafenii de pe țărmul răsăritean erau scăldate din plin de lumina soarelui. Iisus și cu mine stăteam spate în spate, rezemându-ne unul de celălalt. Eu eram cufundat într-o amețeală visătoare, privind ramurile palmierilor care se legănau în briză aidoma unor brațe languroase, când lipăitul multor sandale și picioare desculțe care se apropiau grăbit pe lut, ca și o zarvă tot mai puternică de glasuri ne-au făcut pe amândoi să ne îndreptăm și să ne întoarcem spre stradă.

Era o înmormântare beduină și a trecut îndeajuns de aproape de noi pentru a vedea fețele tulburate ale

mulțimii, dar și leșul întins pe o scândură purtată la înălțimea umerilor de flăcăi care ar fi putut să fie frații răposatului – era un tânăr care arăta, așa ai fi putut crede, foarte sănătos, cu trăsături precis dăltuite, arămite de soare și cu membre lungi și robuste întinse sub giulgiul alb. Cei din jurul lui și cei care-l purtau se mișcau iute, în pas alergător, la fel ca marșul forțat al legiunilor romane, iar în timp ce mergeau vorbeau între ei și strigau declarații despre măreția lui Dumnezeu. Nu exista tărăgănarea unui alai funerar, nu se auzeau bocete și scrâșnituri ale dinților, nu se vedeau chipuri grave și înlăcrimate. Semăna cu o sărbătoare. Poate că exista un motiv special pentru asta, dar era ca și cum ei acceptau moartea aceasta nu ca pe o lovitură îndreptată împotriva lor, ci ca pe vrerea lui Dumnezeu și de aceea nu trebuia pusă sub semnul întrebării.

În clipa în care cei din mijloc, care purtau mortul, s-au apropiat cel mai mult de noi, pașii le-au fost încetiniți de o îngustare a drumului și acolo, atât de aproape încât ar fi putut să fie ajuns cu mâna, am văzut chipul tânăr care părea să fie atins în prea puțină măsură de moarte, ci doar de o nemișcare prelungă.

După ce gloata s-a îndepărtat, Iisus și cu mine am rămas tăcuți, impresionați de apropierea morții. M-am uitat la el și în expresia lui am recunoscut ceva neobișnuit de intens. Ochii îi străluceau și păreau că privesc în gol.

– Aș fi putut întinde mâna și să-l ating, a zis el.

– Da, am încuviințat. Au fost foarte aproape. Straniu, nu-i așa?

El însă nu mă auzea. Vorbea pentru sine.

– Ar fi trebuit s-o fac. Ar fi trebuit să-i ating fața.

M-am gândit că n-ar fi fost o idee prea bună și i-am spus-o.

Continua să se uite în depărtare, peste lac, cu ochi scânteietori și orbi.

– Ar fi trăit. Am simţit o... o putere. Viaţa i-ar fi fost redată.

N-am înţeles ce voia să spună. M-am simţit stingherit, jenat, şi n-am spus nimic, nici atunci, nici mai târziu.

Pentru mine, teatrul
îi făcea pe regii morţi
să umble şi pe proroci

să se ridice din
mormintele lor. Lumea reală
avea limite. Aici şi acum

erau cântecele
păsărilor, viile care
înfrunzeau şi trupurile

noastre care se
puteau reproduce. Toate
aveau să moară, într-o bună zi,

şi moartea nu avea limbă.
Nu însă şi pentru prietenul
meu, care dorea

să-i sfâşie tăcerea,
să-i lumineze
bezna, să-i sfârşească

sfârşiturile şi care
ştia că atingerea degetelor
lui o putea realiza.

CAPITOLUL 7

Dintre noi trei, elevii lui Andreas, Tadeu a fost primul care s-a maturizat și care s-a dovedit cel mai „normal". Ca bărbat tânăr, lipsit de modestie și nu tocmai corect, eu aș fi spus că era „cel mai banal". „Normal" sau „banal", puteți alege. Pe neașteptate, Tadeu a crescut – înalt, chipeș, atletic. Avea prieteni, era sociabil, popular, pragmatic, vorbăreț și de nădejde. Era atât competent, cât și sigur pe sine, dar nu-și asuma riscuri. Nu spunea niciodată ceva cu adevărat original, însă nici nu l-am auzit vreodată zicând o prostie sau o răutate.

Odată, în vremea aceea, i-am spus lui Iisus că simțeam că ar fi trebuit să-mi placă Tadeu mai mult decât îmi plăcea. Răspunsul lui a fost tăios.

– Tadeu nu are nici o picătură de fanatism. El este un pedestraș.

Spre deosebire de Tadeu, Iisus se transforma într-un tânăr sclipitor, indirect, sensibil și secretos, conștient că era superior intelectual, dar lipsit de pricepere în relațiile sociale. Avea limba ascuțită și iute, iar oamenii care nu-i doreau nici un rău erau adesea răniți de remarcile lui. Când se simțea însă în siguranță și avea încredere în camarazii săi, era inteligent în chip efectiv – interesant, plin de resurse și instructiv. Încă de pe atunci era frământat

de griji față de suferințele săracilor și oprimaților, și putea să se înfurie și să fie combativ în numele lor.

Se apropia un an nou și tata a decis că era momentul să capăt o învățătură superioară celei pe care nu mi-o putea oferi Andreas. Mi-a găsit un tutore în Seforis, la numai două ore de mers de Nazareth, care putea să mă și găzduiască. Tadeu și sora lui, Iudita, aveau să locuiască tot în Seforis, unde Tadeu urma să se ocupe de administrarea unui depozit de grâne al unui unchi, care suferea după moartea soției sale. Iudita se ocupa de gospodărie și de copiii mai mici ai unchiului.

Andreas dorise să continue să-l învețe pe Iisus, împreună cu alți doi elevi noi care plăteau, dar Iisus ne-a spus că-i refuzase propunerea.

– Am luat deja prea multe de la Andreas, ne-a zis, și el n-a căpătat nimic ca răsplată.

Mergeam împreună către casă, după ce ne luasem rămas-bun la sfârșit de an de la tutorele nostru – înlăcrimați, fiindcă nici unul dintre noi nu avea să se întoarcă la el.

– Lui nu i-ar fi păsat, a spus Tadeu. L-ai văzut și acum. Bietul de el te iubește la nebunie.

– Acesta în sine poate fi atunci un motiv ca să nu mă mai întorc. Este momentul să merg mai departe.

– Să mergi... unde? am dorit noi să știm, iar el a replicat măreț, dar cu unul dintre surâsurile lui autoironizatoare:

– Spre următoarea treaptă a scării.

– Scara lui Iacov? (Acesta fusese Tadeu.)

Iisus a izbucnit în râs.

– Cel care dorește să suie pe scara lui Iacov trebuie să fie pregătit să doarmă pe perna lui Iacov.

Mi-am amintit că perna lui Iacov fusese o piatră.

Iisus n-a mai spus nimic despre planul pe care-l avea despre viitor și în ziua următoare a plecat. Modul lui

de a-și lua rămas-bun era să nu-și ia. Puteai spune că era jignitor, însă aceea era firea sa. De la el nu te așteptai să fie „drăguț".

Așa a dispărut din viețile noastre și din Nazareth. Cu excepția scurtei lui apariții la ospățul meu de nuntă, nu aveam să mai fiu mulți ani alături de el.

În perioada petrecută în Seforis, când îmi vizitam mama, treceam uneori pe la Iosif și Maria și întrebam de noutăți despre Iisus. Răspunsul era întotdeauna același. Nu aveau nici o noutate.

– Nimic, spunea Iosif clătinând din cap și arătând neliniștit și trist.

Însă surâsul pe jumătate șters și tăcut al Mariei însemna, îmi spuneam, că ei știau unde era Iisus și că ea, cel puțin, era de acord.

Într-o zi m-am gândit să trec pe la Andreas pentru noutăți. M-a primit strângându-mă în brațe cu căldură și m-a poftit în casă, tratându-mă cu o gustare de smochine și măsline pe frunze de viță-de-vie și o cupă de vin ușor.

– Ah, sclipitorul nostru Iisus! a spus el. Scumpul nostru erudit! Nu l-am iubit noi, Iuda? Nu-i ducem dorul?

Am răspuns afirmativ la toate exclamațiile sale, puțin stingherit.

– Nu mai știu nimic despre el, a urmat Andreas. M-am interesat, desigur, însă mama lui nu vrea să zică nimic. Se mulțumește să-și arate zâmbetul acela superior de cămilă. „Eu știu ceva ce tu nu știi." Tatăl îmi place mai mult, dar este un biet amărât – așa cum ai fi și tu, dacă te-ai însura cu o asemenea înfumurată.

– Este o femeie ciudată, am fost de acord.

– Cred însă că știu unde este Iisus. Bănuiesc că mi-a urmat sfatul. Șovăi, apoi continuă: Tu nu știai despre ce era vorba? Nu, nu. El n-ar fi dorit să se afle.

S-a uitat în stânga și în dreapta, în stilul lui exagerat, ca și cum ar fi verificat dacă nu exista nimeni care să tragă cu urechea, după care s-a aplecat în față, punându-și o mână pe genunchiul meu.

– Sfatul meu a fost să se ducă la Marea Moartă... La Qumran.

Am fost surprins, chiar șocat. Qumran era locul unde se retrăsese secta cunoscută ca esenieni. Știam puține despre ei – erau numai bărbați, rebeli împotriva Templului și a preoților, exclusivi, secretoși și mistici. Îl auzisem pe tata numindu-i „fanatici".

– Ideea mea, a explicat Andreas, a fost că *acolo,* dacă fraternitatea îl va accepta, el va învăța mai multe decât l-aș fi putut învăța vreodată eu... sau oricare altul care ar fi putut continua de acolo de unde m-am oprit eu. Există totuși o problemă. Un risc.

Întrebarea, a urmat el, era cât timp avea frăția să-l învețe pe Iisus fără a-i cere să devină membru al sectei. Asta îl neliniștea – fiindcă o dată ce „intrai", nu mai exista cale de „ieșire". Rămâneai în sectă pe viață.

– Iar asta ar însemna o pierdere teribilă, a zis Andreas.

El îi spusese lui Iisus că dacă îl vor accepta, va constata că regimul lor era dur, dar erau bărbați învățați și i-ar fi apreciat mintea ascuțită. Iisus trebuia să le spună că nu era sigur că avea chemarea necesară.

– „Tărăgănează", i-am spus. „Trage de timp și învață cât poți mai multe. Fii nițel viclean."

Am zis că eram convins că fusese un sfat înțelept.

– Eu așa sper, Iuda, totuși este un risc. În fiecare lună care trece fără să primesc o vorbă din partea lui mă întreb dacă-l vom mai revedea vreodată.

M-a întrebat despre poeziile mele și m-a convins să-i recit câteva. I-am spus două sau trei, recent compuse, și el le-a lăudat, ceea ce, desigur, era ce-mi dorisem și

avusesem nevoie. Una dintre ele, despre un vis, l-a făcut să-și ridice sprâncenele.

– Frumos, a comentat. *Foarte* frumos.

M-a privit apoi ciudat.

– Ești îndrăgostit, Iuda?

– Îndrăgostit? Nu. (Nu știam ce voia să spună.) Nu cred.

El a încuviințat gânditor și n-a mai adăugat nimic. Conducându-mă la ușă, a întrebat, cu un dispreț foarte discret, dar inconfundabil:

– Și cum este noul tău tutore, dragă băiete? Te poartă pe noi înălțimi?

– Nu mă întrebați, am răspuns. Când ai avut deja parte de cel mai bun tutore posibil, oricine i-ar urma nu poate fi decât o dezamăgire.

– Doar nu vorbești serios, a zis el punându-mi o mână pe umăr.

– Ba da, am răspuns..., și cred că a putut vedea că spuneam adevărul.

– Ești un flăcău drag. Lingușeala n-ar trebui încurajată nicicând, însă aleg să-ți dau crezare.

M-a cuprins într-o îmbrățișare de rămas-bun și mi-a lăsat o lacrimă mică pe obraz, când l-a sărutat.

Era adevărat că tata nu se descurcase grozav în găsirea celui de-al doilea tutore al meu. Acesta se numea Baruch și veleitatea lui de a fi un cărturar de seamă era fie complet falsă, fie fusese adevărată cândva, dar nu și acum. Nu numai că știa mai puține scripturi, mai puțină filozofie și mai puțină istorie decât Andreas, ci am ajuns să cred că știa chiar mai puține decât mine. În mod frecvent, puteam oferi mai multe citate, și mai exacte, decât el. Greaca pe care o vorbea mi se părea plină de greșeli

gramaticale, ba chiar și ebraica îi era incorectă uneori, iar el însuși era departe de a fi inteligent. Lecțiile, atunci când le ținea, abundau în pedanterii bizare. Una pe care o repeta adesea ar fi putut să fie descrisă ca „Reguli pentru a-l recunoaște pe Mesia". Mesia, în ipoteza că ar fi venit vreodată, trebuia să treacă un set foarte riguros de teste, înainte ca tutorele meu să-i poată da un certificat de autenticitate.

Eram bucuros că Iisus nu mai era împreună cu mine. El și-ar fi pierdut răbdarea, ar fi fost probabil scandalizat și întregul aranjament, care, așa cum voi explica, mi se potrivea destul de bine, s-ar fi putut nărui.

Eu am ales să fiu diplomat. Mă prefăceam că învăț, iar Baruch se prefăcea că-mi predă. În scurt timp, m-a lăsat să-mi văd în general de treburile mele, adică exact ce-și dorește un tânăr la vârsta respectivă. Cel mai dificil de îndurat din partea lui era pedanteria, legată mai ales de Sabat, dar și de spălat și mâncat. El credea în ritualurile desfășurate în ordinea potrivită și la momentele potrivite, îndeplinite meticulos și fără cea mai măruntă abatere.

Soția lui, Ruth, mă îngrijea ca o mamă, mă răsfăța și mă îndopa, însă eu, fiind singur la părinți și obișnuit cu genul acela de atenție, știam cum s-o țin la distanță fără s-o jignesc. Ruth născuse șapte copii, îmi povestise chiar ea, dintre care cinci muriseră în pruncie, trei în decurs de o săptămână în urma unei ciume teribile care se abătuse asupra mahalalei lor fiindcă un vecin îl hulise în mod teribil pe Domnul, iar sacrificiile și rugăciunile ulterioare fuseseră insuficiente pentru a îmbuna Divinitatea noastră lesne de ofensat și răzbunătoare. Vedeam cum acele trei morți, care o lăsaseră fără copii până la conceperea și nașterea altor prunci, creaseră o neliniște permanentă. Trăind în casa aceea, încercam sentimentul că undeva, imediat înapoia orizontului, putea să

existe o furtună teribilă care înainta pentru a lovi, sau o legiune întunecată care să ne invadeze. Nu puteai distinge nici un semn fățiș, dar îi simțeai existența, simțeai că era ceva rău care putea fi ținut la distanță doar prin sârg și rugăciuni.

Cei doi copii care supraviețuiseră, amândoi băieți, erau deja flăcăi în toată firea și locuiau în Ierusalim. Când am întrebat-o cu ce se ocupau acolo, mi-a explicat că lucrau în Templu, lustruind candelele, menținându-le pline, măturând podelele apartamentelor de sus și păstrând aprinse cele șapte feluri de tămâie. „Ei spun că mirosul este atât de puternic și de dulce", mi-a zis ea, „încât le face pe capre să strănute pe Muntele Măslinilor."

M-am întrebat dacă aceea fusese o glumă, dar n-am spus nimic. Ruth era foarte mândră de băieții ei. Erau acum doar învățăcei, însă într-o bună zi aveau să ajungă rabini, era sigură în privința asta. Și amândoi cântau cu glasuri minunate.

Eu eram înlocuitorul fiilor ei. „Sărmana ta mamă nu m-ar ierta niciodată dacă te-ai îmbolnăvi din neatenția mea", îmi spunea și mă silea să mănânc felurile speciale pe care le pregătea – ghiveci de linte și fasole, miel la cuptor cu verdețuri amărui, supe de pește și salate, alături de pâinile din grâu și orz pe care le cocea în propriul ei cuptor. „Astea te vor îngrășa", îmi spunea. „Ești prea slab, dragul meu Iuda. Nu arăți bine. N-ai pic de grăsime pe tine."

Ceea ce nu se putea spune despre ea sau Baruch. Ei păreau să mănânce destul de reținut și erau trupești. Eu înfulecam porții uriașe și rămâneam zvelt.

Bănuiam că tata plătea o sumă frumușică pentru întreținerea și lecțiile mele, deoarece n-a existat niciodată vreo plângere privind apetitul meu din partea lui Baruch, care altfel era destul de strâns la pungă. Când am remarcat o neliniște în el, aceasta provenea, am presupus, de la

înțelegerea lui că nu mă învăța practic nimic și că, dacă tata avea să afle asta, eu aveam să fiu trecut altui tutore și el ar fi pierdut o sursă folositoare de venit.

Intențiile tatei în privința mea rămâneau neformulate. Presupuneam că ele continuau să fie legate de ambiția lui de a-mi restabili un loc mai sigur în familia lui de preoți, dar atâta vreme cât rămâneau nedeclarate îmi puteam vedea de viața mea fără să-mi fac griji despre ele.

În decursul acelor puțini ani, am devenit tot mai atașat de Iudita, sora lui Tadeu. Asemănarea dintre frate și soră era vizibilă, însă diferența, din punctul meu de vedere, era că în timp ce aspectul lui arătos anunța sănătate, o alimentație bună și o descendență viguroasă, frumusețea ei reprezenta toate acestea, dar în același timp și ceva mai puțin obișnuit – o grație interioară unică.

Iudita aducea cu o regină egipteană, o Cleopatra tânără, cu trăsături energice, ochi mari și negri, ținută foarte dreaptă și vorbă lentă și destul de profundă ca tonalitate. Când mă adresam ei, rămânea nemișcată, cu bărbia ușor ridicată, părând să asculte cu atenție, ca și cum ar fi căutat o subtilitate, un tâlc ascuns înapoia cuvintelor sau dincolo de ele. Atitudinea aceea avea un farmec aparte, chiar dacă era doar o postură întâmplătoare, întrucât mă lăsa să simt că spuneam ceva important. Ochii ei străluceau. Buzele îi erau pline și surâsul cu buzele închise era lent, cald și generos. Când vorbea, în vocea ei existau adesea o întrerupere, o variație de moment, o notă înaltă printre cele predominant profunde, care lăsau frecvent senzația că era gata să izbucnească în râs.

Timp îndelungat – poate chiar aproape doi ani – nu am avut nici conștiința, nici recunoașterea celor ce mi se întâmplau. Ea era sora prietenului meu. Treptat, ea a devenit prietena – chiar mai prietenă decât fratele. Noi doi stăteam de vorbă... doar atât. Discutam la

nesfârșit. Când nu eram cu ea, mă gândeam la ea. Mi se părea important să-i spun ei tot ce făceam și aproape tot ce gândeam.

După o vreme, am pornit s-o învăț – în secret, fiindcă nici unul dintre noi nu știa dacă va fi considerat cuvenit. Ea nu avusese parte de o educație oficială, deși deprinsese destule de la frații ei. Cu mine a început să învețe să citească în ebraică, a copiat proverbe și a învățat multe pasaje pe dinafară. Deoarece era menajeră și avea pe mână cheile și bugetul casei, putea să aranjeze gospodăria astfel încât să găsim timp să fim singuri împreună.

Ulterior, privind retrospectiv zilele acelea, este atât de evident că mă îndrăgostisem de ea, încât mă minunez că n-am știut-o. Pe lângă faptul simplu că mă gândeam la ea și doream să fiu mereu alături de ea, în curând îmi apăruseră toate simptomele mai avansate – neliniște, somn agitat, vise toride, momente de exaltare, prăbușiri în melancolie și deznădejde. Nu aveam însă nici o definiție pentru starea aceea. Spre deosebire de cei crescuți în cultura greacă, pe care am adoptat-o de atunci, care abundă în istorii despre iubirea dintre bărbat și femeie, dintre bărbat și muză, dintre om și semizeu, noi nu aveam povești care să-mi fi putut infiltra ideea aceea în minte; sau dacă ele existau, nu-mi fuseseră spuse. „Poveștile de dragoste“ pe care le auzisem erau numai despre om și Dumnezeu. Trebuia să-l iubești pe Domnul și să te faci iubit de El. Aici părea să existe termenul, în singura literatură ebraică pe care o cunoșteam eu. Cu femeia, bărbatul procrea copii și mânca mâncărurile pregătite de ea. Era, presupun, o insuficiență în educația pe care ne-o asigurase Andreas.

Probabil că în piesele pe care le urmărisem în Tiberiada existau destul de multe care să mă învețe natura și nebunia iubirii. Ele mă mișcaseră, dar nu învățasem să le

asociez propriei mele vieți. Dacă ar fi fost în graiul meu, poate că mi-aș fi dat seama mai iute că-mi spuneau adevăruri despre mine.

Iudita știa, în felul în care femeile știu asemenea lucruri, că eram îndrăgostit de ea. Ea știa (mi-a spus-o mai târziu) că era îndrăgostită de mine și era pregătită să aștepte, o eternitate dacă ar fi fost nevoie, să fiu lovit de trăsnetul revelației.

A durat ceva vreme, dar nu o eternitate. Prima mea recunoaștere limpede a stării mele a sosit în vreme ce citeam împreună pasaje din Cântarea Cântărilor. Nu știu cum am ajuns la ele sau cum le-am ales pentru studiu, dar efectul a fost ca o vijelie sau ca un cutremur. Pe când ne străduiam să le înțelegem, cel mai surprinzător părea faptul că vocea povestitorului, spre deosebire de oricare altă scriptură pe care o citisem, aparținea unei femei. Uneori apărea și o voce de bărbat, însă numai indirect, când femeia alegea să-i reproducă spusele. Ei își rosteau iubirea în limbajul cel mai neobișnuit, fără sfiiciune, fără rușine sau scuze. Era un limbaj al iubirii în care Dumnezeu nu juca nici un rol.

„Iubitul meu începe să-mi vorbească: Scoală, draga mea, și vino! Iarna a trecut, ploaia a încetat. Flori pe câmp s-au arătat și a sosit vremea cântării, în țarină glas de turturea se aude. Smochinii își dezvelesc strugurii și florile de vie văzduhul parfumează. Scoală, draga mea, și vino!“

În curând am învățat pasaje pe dinafară și găseam, sau cream, situații în care le puteam cita și, dacă era mai folositor, parafraza. „Să mă sărute cu sărutările gurii ei, că sărutările ei sunt mai bune ca vinul.“

„L-am căutat, dar nu l-am putut afla. Noaptea, în târg am alergat, pe uliție și străzi. Paznicii ce târgul străjuiesc m-au oprit și i-am întrebat: « N-ați văzut pe dragul sufletului meu? »“

„Porumbița mea, ce-n locurile secrete, pe treptele spre odăile catului te-ascunzi, arată-ți fața ta! Lasă-mă să-ți aud glasul! Lasă-mă să-ți sărut gura!“

Plănuind din vreme și în mare taină, lăsând impresia că plecam cu treburi care aveau să ne poarte în locuri cu totul diferite, izbuteam, la răstimpuri, să petrecem ore, ba chiar și jumătăți de zi, singuri noi doi, departe de casă, familie și prieteni. A existat apoi o masă la iarbă verde, când textele pe care le purtam în minți s-au potrivit momentului și locului și ne-au spus ce trebuia să facem. „Uită-te la tine, draga mea. Cât de frumoasă ești! Ochi de porumbiță sunt ochii tăi, da, și vezi, frunzele ne sunt al nostru pat. Cedrii aceștia ne sunt acoperiș sălășluirii și adăpost ne sunt chiparoșii.“

După ziua aceea nu mai putea să existe cale de întors.

Iarbă moale, patul nostru,
și un baldachin de
cedri acolo unde apa

izvorului murmura peste
pietre. Iubirea tânără
trăiește mai mult dacă

nu este trecută prin
menghina realității. Eram
sigur pe picioare,

gazela printre
stânci, iar ea
narcisul, crin

între spini. Așa
a fost, și rămâne,
aripile verzui ale

unei insecte în ambră
păstrată de un bătrân,
poetul

Ida din Sidon care
zâmbește și nu vorbește
niciodată despre ea.

CAPITOLUL 8

Tata mi-a trimis vorbă să vin în Tiberiada. Am tresărit când a sosit mesajul, de parcă fusesem prins făcând ceva necurat, însă el voia doar să-l însoțesc când vizita un bărbat important, un rabin și prieten al unchiului meu, marele preot din Ierusalim. Tata nu oferea nici o altă explicație, dar sugera că s-ar fi putut să se gândească din nou la viitorul meu, iar asta îmi dădea fiori de neliniște. Mi-am spus însă că faptul că vom fi împreună mi-ar putea oferi ocazia să-l anunț că Iudita și eu ne iubeam și doream să ne căsătorim.

Bărbatul pe care urma să-l vizităm locuia în afara orașului și, deși călătoria dus-întors a durat aproape o zi întreagă, n-a existat niciodată un moment în care să mă fi simțit îndeajuns de destins pentru a-i vorbi tatei despre un subiect atât de important și de sensibil. Am prânzit cu rabinul – soția și fiica lui ne-au servit – și seara am revenit în Tiberiada. În cursul mesei nu s-a spus nimic important. Conversația a fost chinuită – ne întâlneam pentru prima dată și aveam puține în comun.

Rabinul, care răsufla zgomotos și avea obraji dolofani și umezi, s-a interesat despre studiile mele și, răspunzându-i la întrebări, n-am izbutit să-mi respect făgăduiala de a nu mă împăuna. Rabinul și, chiar într-o măsură

mai mare, tata trebuie să fi găsit dezagreabilă relatarea mea înflăcărată despre iscusința mea lingvistică, dar ambii au părut satisfăcuți, ba chiar încântați de mine. Expresia soției care stătea atentă în picioare sugera o persoană care se chinuie în tăcere pentru că a uitat ceva – poate că numele tatălui meu sau motivul vizitei noastre – și încearcă să și-l reamintească fără a se trăda. Fiica, o tânără arătoasă, care stătea mai departe și-și făcea vânt cu evantaiul, avea aspectul unei persoane a cărei dispoziție firească este de voioșie, însă care constată că ocazia prezentă este cel puțin plicticoasă și posibil neplăcută.

După ce am revenit în Tiberiada, tata a poruncit unui slujitor să ne aducă o cină frugală cu o carafă de vin. După ce ne-am așezat la masă, m-a întrebat dacă îmi plăcuse fiica. Neliniștit, ba chiar alarmat, i-am răspuns că nu văzusem sau auzisem destule pentru a-mi plăcea sau displăcea.

M-a întrebat dacă n-o găsisem atrăgătoare.

I-am răspuns că părea să fie sănătoasă, că era destul de drăguță, dar că nu scosese aproape nici un cuvânt.

– Vei constata că tăcerea este o calitate admirabilă la o soție, a zis el.

L-am fixat cu privirea, furios și provocator. El a rupt pâinea și a rămas cu ochii asupra ei, evitându-mi căutătura.

– Am aranjat să te însori cu ea. Tonul îi era neutru, ba chiar nepăsător. I-am urmărit descendența preoțească. Se întinde neîntrerupt vreme de șase generații.

Când nu am răspuns nimic, tata a continuat:

– Acesta va fi un atu foarte important pentru tine, mai ales în Ierusalim. Ba chiar și mai important pentru copiii tăi.

– Tată, am rostit, știi că nu mă poți sili s-o fac.

Acum m-a privit direct. Era decis.

– Ba da. Cred că pot.

– Atunci să știi că te așteaptă o luptă.

A surâs obosit, umplându-ne cupele.

– Îți mulțumesc că m-ai prevenit.

Am decis să nu-l contrazic. O ceartă nu m-ar fi ajutat cu nimic. Eram ușurat că nu scăpasem nici o vorbă despre Iudita. Dacă i-aș fi spus tatei până și simplul fapt că eram prieteni, el ar fi acționat neîntârziat, asigurându-se să nu ne mai petrecem timpul împreună.

M-am dus la culcare fără să-i urez noapte bună, decis să găsesc o cale pentru a opri căsătoria aceea.

– Fie ca tata să fie atacat de tâlhari, am spus la sfârșitul rugăciunilor mele, după care am adăugat, temându-mă că Dumnezeu m-ar putea pedepsi pentru paricid sau pentru dorință: Și fie să scape nevătămat, dar domolit.

Dețineam un avantaj. Tata vorbise de multă vreme despre călătoria alături de una dintre caravanele sale. Dacă avea s-o facă, zisese el, trebuia să fie cât mai curând, înainte de a fi prea bătrân pentru dificultățile munților și deșerturilor. Anumite lucruri legate de afacerile sale nu puteau fi aflate decât în mod direct – cu ce fel de oameni din țări străine făcea el negoț, dacă misiții lui prezentau prețurile cinstit și-i dădeau o cotă corectă, ce fel de primejdii se puteau abătea asupra mărfurilor trimise deocamdată și dacă în regiunea noastră existau și alte produse ce puteau fi vândute.

La majoritatea acestor întrebări putea căpăta răspunsuri în prima parte a călătoriei sale, care avea să-l ducă la Damasc. El însă vorbea despre dorința de a merge mai departe, în Galatia, și poate chiar să treacă peste Marea Egee, până la Atena. Afirma că era vorba numai despre „afaceri", dar îmi puteam da seama că exista o foame pentru ceva mai mult – primejdii, ațâțare, necunoscut. Până atunci îi încurajasem ideea deoarece păruse lăudabilă la un bărbat de vârsta lui. Acum o încurajam pentru că doream să scap de el cât mai mult timp posibil.

Totul era deja aranjat. El și-a cerut iertare pentru că-mi prezentase pe neașteptate planul de însurătoare. „Disponibilitatea" (cum o numea) unei asemenea tinere dezirabile apăruse fortuit. El dorea să asigure învoiala înainte de plecare și acum, că o făcuse, restul putea să aștepte. Timpul pe care avea să-l petreacă în călătorii urma să-mi îngăduie să-mi termin studiile cu Baruch și să-mi pregătesc mintea pentru viața de bărbat însurat. După ce se întorcea, aveau să fie făcute anunțurile publice, să fie informat unchiul din Ierusalim și putea să aibă loc căsătoria.

– Viziteaz-o din timp în timp, mi-a recomandat. Gândește-te la ea ca fiind femeia cu care vei împărți patul. Ești tânăr și sănătos, iar ea la fel. Sunt convins că posibilitatea nu ți se va părea neatrăgătoare.

Nu am oferit alt argument, dar m-am comportat așa cum bănuiam că aș fi făcut-o dacă n-ar fi existat Iudita – șovăitor (dacă aș fi consimțit în mod brusc, i-aș fi putut deștepta bănuieli), dar acceptând că nu aveam nici un drept să obiectez și nici vreun motiv.

Cu mintea preocupată de apropiata lui aventură, tata muncea din greu pentru pregătiri de ultimă clipă și nu-și mai bătea capul cu viitorul meu. Era pregătit să plece la timp cu caravana de cămile, iar eu mă aflam acolo pentru a-mi lua rămas-bun. În ciuda tuturor celor întâmplate, țineam la el și nu-l văzusem niciodată cu ochi atât de strălucitori, părând tânăr și înflăcărat. Entuziasmul lui se extinsese până și la planurile pe care le avea pentru mine.

– Studiază cu zel, mi-a recomandat cu un ton energic. Cât despre însurătoare, dragul meu Iuda... te vei obișnui cu ideea. M-a sărutat cu drag pe amândoi obrajii. Este ceva ce sunt sigur că nu vei avea motive să regreți.

În săptămânile și lunile care au urmat, am spus foarte multe minciuni și jumătăți de adevăr. Aveam noroc că

părinții mei se îndepărtaseră chiar mai mult unul de celălalt și se vedeau foarte rar. I-am spus mamei că tata nu avea nici o obiecție față de însurătoarea mea – ceea ce era adevărat, atât doar că omitea faptul că el se gândea pentru mine la altcineva decât Iudita. Am spus familiei Iuditei că tatăl meu, pe care-l informasem despre planurile noastre chiar înaintea plecării, ne binecuvântase uniunea și-și exprimase regretul pentru că va lipsi de la nuntă. El fusese de acord (continuasem eu) să fie reprezentat de Andreas, în calitate de fost tutore al meu, și Tadeu. Bineînțeles, mama avea să participe. L-am vizitat chiar și pe rabinul important și i-am spus că planul tatei fusese pripit și eronat, că eu nu intenționam să mă însor, ci doream să trăiesc în celibat, dedicându-mă studierii perfecțiunii spirituale, și că mă gândeam să mă alătur esenienilor. Această ultimă informație falsă l-a mâniat în asemenea măsură, încât a trebuit să plec în grabă și am știut că, indiferent care avea să fie finalul, eu scăpasem de fiica lui și ea de mine.

Le-am spus adevărul doar Iuditei și lui Andreas. Iudita s-a speriat, dar iubirea ne-a făcut pe amândoi fermi și ne-a dat putere. Am conspirat împreună, asigurându-ne că spuneam aceleași minciuni acelorași oameni. Andreas s-a alăturat conspirației, alarmat și înflăcărat, neliniștit și entuziast. Mă temusem în privința implicării lui, dar când a sosit ziua și-a jucat rolul cu ușurința și încrederea unui actor înnăscut.

Ieri, Tezeu și cu mine l-am ascultat pe Ptolemeu, orbul evanghelist al lui Iisus, predicând în piața satului. El stătea pe marginea jgheabului de apă, sprijinindu-se cu o mână de umărul lui Reuben, tânărul prieten care-l călăuzește peste tot, îi pregătește mâncarea, îl spală și-l

îmbracă. Ptolemeu a vorbit despre minunile care dovedeau că Iisus a fost cu adevărat Mesia făgăduit în scripturile sfinte, ultima dintre ele fiind „minunea minunilor", propria lui înviere din moartea de pe cruce.

– În clipa aceea, spunea Ptolemeu, o piatră a fost îndepărtată de pe gura mormântului, și de pe lume, și de pe mintea omului. Când, în ziua aceea, a treia, Fiul lui Dumnezeu a ieșit din temnița lui rece, fiecare dintre noi și-a câștigat dreptul de a-l însoți, de a păși sub razele de soare ale vieții veșnice. Eu am trăit îndeajuns pentru ca ochii să nu mă mai asculte, dar acum, la bătrânețe, văd dincolo de mărginirile lumii noastre înguste. Dincolo de bezna mea personală, dincolo de bezna mormântului, eu văd luminile Paradisului, o cetate sclipitoare care mă așteaptă să mă primească la sfârșitul drumului meu lung. Văd, pentru că cred. Cred, pentru că văd. Noi trebuie doar să credem, dragi prieteni, și vom fi eliberați de deznodământul hâd al morții, eliberați de cutremurătorul sfârșit ce-l prevestește ea.

Am simțit atracția puternică pe care cuvintele lui o aveau pentru mulțimea adunată. Cunoșteam foarte bine retorica și emoțiile care o însoțeau. Le încercasem adesea în zilele tinereții mele. Era lipsit de importanță faptul că nu exista nici un motiv real pentru a accepta promisiunea aceasta a vieții după moarte sau pentru a crede în poveștile evanghelistului despre minuni care trebuiau să fie chezașii săi. Oamenii din piață, mulți dintre ei săraci, prost hrăniți și nefericiți, doreau să creadă, iar pentru unii dorința era atât de intensă, încât avea să fie îndeajuns.

Totuși Ptolemeu încă nu terminase.

– Vorbesc despre minuni, a continuat el, care au culminat cu ultima și cea mai mare dintre ele – învierea. A trebuit însă să existe un început, o primă minune, și astăzi aș dori să vă povestesc despre ea – despre uimitoarea

întâmplare care a pus totul în mișcare spre eternitate. A fost odată un ospăț de nuntă în Galileea. Mama lui Iisus, Maria, și soțul Mariei, Iosif, erau amândoi prezenți. Iisus a sosit mai târziu... de fapt, nici nu sunt sigur dacă el fusese invitat la ospăț...

Ptolemeu povestea întâmplarea bine, cum Maria observase că vasele de vin erau goale, dar Iisus îi vorbise scurt, amuțind-o când ea intrase în panică, spunând că nunta va fi compromisă, dar cum, în același timp, el preluase controlul situației și le poruncise slujitorilor să umple vasele cu apă proaspătă și să servească la masă din ele.

– Se părea că Maria avusese dreptate, a continuat Ptolemeu. Cheful ospățului avea să fie stricat, mesenii dezamăgiți, familiile miresei și mirelui făcute de ocară. Dar ce a curs din vasele acelea umplute cu apă? Vin, prietenii mei! *Vin!* Vin din cel mai bun. Ospățul a fost un succes și nunta s-a desfășurat fără neajunsuri. Nici unul dintre meseni nu a știut măcar că existase un impas.

Și vă întreb acum: De ce Iisus ar fi recurs la puterile sale sfinte tocmai într-un asemenea moment? Răspunsul este simplu, evident și adevărat. Domnul nostru credea în însemnătatea căsătoriei dintre bărbat și femeie și dorea să-i dea binecuvântarea sa, nu doar în momentul acela, ci pentru totdeauna.

Există însă ceva și mai important. Aceasta a fost prima dintre minunile lui, iar prima, ca și ultima, a avut o semnificație specială. Aceasta este o minune, dragi prieteni, pe care el o va săvârși pentru fiecare dintre voi, oricât de împovărată v-ar fi inima, oricât v-ar apăsa păcatele pe conștiință. Apa vieții voastre el o va preschimba în vin. Și ce vă va cere în schimb? Doar să vă căiți de păcatele voastre și să credeți că el a murit pentru voi pe cruce. Credeți, și lăsați ca apa zilelor voastre muritoare să fie transformată în vinul veșniciei.

A încheiat cu o rugăciune rostită cu glas tare – varianta de kaddish pe care Iisus ne învățase s-o spunem la despărțire. Pe măsură ce oamenii au început să se împrăștie, vorbind în timp ce mergeau, Reuben accepta daruri modeste, pe când Ptolemeu, îngenuncheat în colb lângă un asin care se adăpa zgomotos din jgheab, se ruga, fără ca glasul să i se audă, cu buzele mișcându-se și tălpile sandalelor lui mari și uzate întoarse, ca și ochii săi orbi, în sus în lumina amiezii.

Era, am recunoscut față de Tezeu, o imagine mișcătoare.

Ptolemeu se instalase deocamdată în casa mea și nu aveam inima, ba nici chiar dorința, să-l dau afară. Când a apărut la cină, i-am zis că Tezeu și cu mine îl auziserăm vorbind. Mi-a răspuns că Reuben îi spusese că ne zărise în piață și se simțea onorat că noi apreciasem că merită să ne sacrificăm timpul prețios.

– Prostii, i-am zis. În mod clar, crezi că mesajul tău merită timpul prețios al tuturor oamenilor din lume.

A zâmbit.

– Da, bineînțeles. Totuși vă mulțumesc pentru că ați rămas să mă ascultați.

– A fost..., am început și m-am oprit. Doream să fiu sincer cu el. Te felicit pentru elocvență.

A înclinat grav din cap.

– Elocvența nu este a mea, ci a Domnului, a replicat și eu mi-am spus că modestia, la fel ca și complimentul meu, nu era cu totul falsă.

După ce s-a așezat la masa pe care Electra i-o pusese în față, l-am întrebat despre ospățul de nuntă și minunea aceea. Fusese el acolo? O văzuse el întâmplându-se? Gustase el vinul?

Nu, mi-a răspuns, nunta avusese loc înainte ca el să devină discipol al lui Iisus; dar o auzise descrisă de multe ori. Ucenicul Ioan, cu fratele său Iacov și tatăl lor Zevedei aduseseră peștele pentru ospăț și astfel, printr-o întâmplare, fuseseră acolo, printre servitori.

– Povestea mă interesează, i-am zis. Ce altceva îmi poți spune despre ea?

A răspuns că nu mai avea multe de adăugat pe lângă cele ce spusese mulțimii din piață, însă a descris din nou ospățul, așa cum îi fusese relatat de cei prezenți – casa de la țară, nuntașii înșiruiți pe cele două părți ale mesei lungi la umbra unui spalier acoperit de viță-de-vie, mireasa și mirele în mijloc, cu mama mirelui de o parte și tatăl miresei de partea cealaltă. A explicat că Maria și Iosif participaseră ca prieteni ai mirelui, dar că nimeni nu se așteptase la apariția lui Iisus, care lipsise multă vreme din căminul său din Nazareth. El sosise târziu, îmbrăcat cu totul în alb, și lăsase o impresie deosebită.

– Apoi au văzut vasele, a continuat Ptolemeu. Fuseseră aduse chiar în dimineața aceea și erau goale... toate.

L-am întrebat cum se putuse întâmpla una ca asta – o asemenea neglijență.

A scuturat din capul lui mare și lățos.

– Cine știe? Cum se întâmplă asemenea lucruri în general? O greșeală...

– Un dezastru.

– Da, a încuviințat el. Așa ar fi fost, dacă Iisus n-ar fi fost acolo.

– Și familiile nici măcar n-au știut!

Orbul Ptolemeu a lăsat capul pe un umăr și s-a încruntat, ca și cum ceva din glasul meu începuse să-l avertizeze că nu avea de-a face cu un ascultător cu totul credul sau solidar.

– O minune, da, într-adevăr. Și abia prima dintre multele minuni.

L-am întrebat cum de tocmai mama lui Iisus văzuse că vasele erau goale.

– Maria era o femeie care observa fel de fel de lucruri.

Asta era adevărat și nu l-am întrebat cum putuse ea observa asta de la locul ei, de la masă.

– Dar servitorii? am urmat. De ce ar fi ascultat ei poruncile unui străin – un mesean, care, potrivit relatării tale, nici nu fusese invitat și nici nu era așteptat?

– Pentru că, a replicat Ptolemeu ferm, Iisus din Nazareth vorbea cu autoritate. Atunci când el predica, oamenii credeau. Atunci când poruncea, ei îi dădeau ascultare.

Fusesem dojenit. Am rămas tăcut. Ptolemeu a bâjbâit pe masă în fața lui, căutând bucata de pâine și *hummus* pe care nora mea le pusese acolo. Le-a răsucit cu grijă, le-a ridicat la gură și a mușcat atent. Decisesem să nu mai spun nimic, dar în clipa aceea nu m-am putut abține de la altă întrebare.

– Cum se numea mirele?

Ptolemeu a clătinat din cap.

– În privința aceasta, nu cunosc răspunsul.

– Ai spus că era un prieten din copilărie.

– Așa am spus? Da, așa cred.

– Am mai auzit povestea asta, i-am zis.

– Nu este o *poveste,* Ida...

– Această poveste *adevărată.*

– Ai auzit-o?

– De la altul care aparținea credinței tale. Nu ești primul care să aducă mesajul lui Iisus în această parte a lumii.

Ptolemeu a încuviințat.

– Nu sunt primul și nu voi fi ultimul. Așa trebuie să fie... și Dumnezeu va deschide urechile celor binecuvântați.

– Ortacul tău care a trecut pe aici acum câțiva ani – pot spune că, aidoma ție, era un orator elocvent – a zis că numele mirelui ar fi putut să fie Iuda.

Ptolemeu a încercat să-și preschimbe expresia de neplăcere în una de indiferență.

– Este un nume destul de obișnuit, dar nu cred asta.

– Poate chiar acel Iuda care a devenit ucenic?

A clătinat din cap.

– Nu cred că-i posibil. Acel Iuda, Iuda din Keriot, l-a vândut pe Iisus.

– Și din cauza aceasta nu ar fi posibil?

A căzut o clipă pe gânduri.

– Pare îndoielnic, nu-i așa? Eu cred că Iisus a știut dintru început cine va fi vânzătorul lui.

Dormind departe de
casă, lângă un izvor
sub curmali,

într-o zi când
o cămilă irascibilă
îi mușcase

mâna, tatăl meu
a visat un tânăr
în alb orbitor

sosind neinvitat
la o nuntă lângă
un lac. Asta
mi-a spus-o el mult
după aceea – cum s-a trezit
sub lumina rece a lunii

și în tăcerea pustiului
l-a rugat pe Dumnezeu
să nu-i mai trimită

vise ciudate
dacă tâlcul lor
nu-i era dezvăluit.

CAPITOLUL 9

Iisus a venit la ospățul nostru de nuntă, a lăsat o impresie care n-a fost uitată, a stat de vorbă cu câțiva oameni, și-a luat rămas-bun și a plecat. Lui Andreas și mie ne-a spus puține despre esenieni – că i se îngăduise să locuiască într-o peșteră de la marginea comunității lor, că muncea multe ore în grădinile lor și le copia texte în scriptoriu și că de două ori pe zi le citea fraților, atunci când ei mâncau prima și ultima masă a zilei, după care avea și el dreptul la o masă.

– Resturi, a sugerat Andreas.

– Resturi excelente.

– Și o peșteră.

– O peșteră excelentă. Răcoroasă pe arșiță, caldă când este frig și întotdeauna uscată.

– Cu un pat?

Iisus a izbucnit în râs.

– Da, tutore. Pătura pe care dorm se află pe o minunată porțiune netedă a peșterii.

– Sper să nu te îmbolnăvești, a rostit Andreas strângându-l de braț. Ești foarte slab.

– Domnul este păstorul meu, a zis Iisus.

În schimbul muncii sale, primea lecții de la frați și dispunea de câteva ore de acces neîngrădit la biblioteca lor.

– Și ei te admiră? a întrebat Andreas. Te apreciază?

Iisus l-a prins de mână.

– Te apreciază *pe tine*, dragă Andreas. Îmi spun că am fost excepțional de bine instruit.

Andreas a fost încântat, dar a clătinat din cap și a ridicat brațul liber într-un gest de negare.

– Cum s-ar fi putut ca Iisus al nostru să fi fost slab instruit? Ochii tăi sunt felinare, iar urechile tale sunt bureți. Nu scapi nimic. Ai putea să înveți și de la o piatră.

Iisus ne-a spus că la un moment dat, mai devreme sau mai târziu, avea să fie chemat de conducătorul sectei pentru a-și anunța alegerea, fie să se alăture Fiilor lui Sadoc (așa cum își spuneau ei), fie să plece. Între timp, el ducea o viață pe care a descris-o ca foarte grea, dar plină de surprize și răsplăți.

– Ce înveți? l-am întrebat.

A surâs.

– Adâncimile ignoranței mele.

– Este descurajant?

– Nu. Este necesar. Este poarta.

– Spre cunoaștere. Bineînțeles.

– Spre mister.

Eram fericit, îndrăgostit, plin de hrană și vin bun, ca și de speranțe pentru viitor. Nu aveam timp de „mister".

– Scutește-mă de chestii de-astea, i-am spus.

Iisus a râs, înțelegător.

– Vremea ta pentru mister s-ar putea să vină, a spus el. Ori s-ar putea să fii binecuvântat, caz în care nu va mai fi nevoie. Deocamdată, ești un individ norocos. M-a împuns ușor cu pumnul în braț, într-un gest de afecțiune. La fel sunt și eu. Îmi iau rămas-bun de la voi amândoi.

Andreas l-a sărutat.

– Dragul meu băiat! Întoarce-te cât mai repede la noi.

Iisus a plecat, fluturând din mână peste umăr, pe când se îndepărta. Uitase însă ceva și s-a întors, nu la noi,

ci la Iudita, care stătea nu departe de locul unde ne despărțiserăm noi, bărbații. A prins-o de brațe și a pironit-o cu privirea.

– Spune-i rămas-bun fratelui tău din partea mea. Și să ai grijă de prietenul meu. O meritã.

Iudita a clipit. A spus că va încerca. Când Iisus s-a îndepărtat din nou, ea a strigat:

– Mult noroc!

S-a apropiat după aceea, m-a prins de mână și toți trei am privit după Iisus care suia coasta dealului. Când a ajuns pe coamă, ne-am așteptat să ne facă semn din mână, dar el nu s-a oprit și nici nu s-a întors, ci a dispărut pur și simplu de partea cealaltă.

Nu l-am mai văzut în următorii doi ani.

Acei doi ani au fost petrecuți în majoritate în casa mamei, în continua absență a tatei, a cărui călătorie îl purtase mai întâi în Antiohia, apoi prin Galatia, până la Efes și Smirna și în cele din urmă, așa cum sperasem noi, peste Marea Egee, la Atena. Deși absent, el era de asemenea prezent și eu trăiam în umbra științei că, mai devreme sau mai târziu, trebuia să-i înfrunt reproșurile. Când a revenit însă și a aflat despre căsătoria mea, a refuzat să-mi vorbească ori s-o cunoască pe Iudita. Nouă nu ne-a părut rău. Amândoi ne temeam de mânia și de autoritatea lui. Pe de altă parte, Iudita rămăsese în sfârșit însărcinată și m-am gândit că după nașterea copilului, mai ales dacă avea să fie băiat, am fi putut ajunge la o reconciliere, sau cel puțin la începuturile uneia.

Între timp Andreas mi-a adus vești de la Iisus. Ca parte dintr-un soi de ucenicie printre esenieni, lui Iisus i se ceruse să trăiască – sau să încerce să trăiască – patruzeci de zile în deșert, hrănindu-se cu miere sălbatică,

lăcuste și pulpa și sucul anumitor specii de cactuși, bând apă din adăpători tulburi și petrecându-și zilele și nopțile în rugăciuni și meditație. El trecuse încercarea aceea, rămânând în pustiu toată perioada, ceea ce fusese considerată o mare realizare și drept urmare fusese invitat să se alăture frăției. Decizia trebuia însă să fie luată pe loc – aceea era regula. Nu putea fi încălcată. Fie li se alătura, fie pleca.

În deșert, Iisus pierduse noțiunea timpului și petrecuse unele zile – nu era sigur câte anume – într-un fel de delir extatic, în care credea că fusese ispitit de Diavol și că i se împotrivise cu succes, după care îi apăruse Dumnezeu și-i spusese că trebuia să părăsească secta esenienilor și să meargă în lume ca predicator. Misiunea lui urma să fie de a face cunoscută înțelegerea la care ajunsese prin studiu, rugăciuni și meditație. Nu exista posibilitatea de alegere, ci fusese o poruncă. El trebuia să le ducă celor săraci, oprimați, bolnavi și nefericiți mesajul că erau iubiți de Domnul, care dorea ca ei să știe că le era asigurat locul alături de El și că orice năpastă pe care o sufereau pe Pământ atrăgea exact opusul ei în cartea Raiului.

Iisus le mulțumise plin de recunoștință fraților pentru învățăturile lor și-și luase rămas-bun cu dragoste. Vreme de câteva luni după ce plecase din Qumran, rămăsese în Galileea, trecând de la o comunitate la alta, propovăduindu-și mesajul cu extraordinară putere și convingere. Mulțimile pe care le atrăgea erau formate din muncitori – pescari, lucrători în grădini și podgorii, dulgheri, pietrari, gospodine. În drumul lor prin sate, cămilarii și conducătorii de catâri se opreau să asculte și duceau cu ei mai departe vestea despre acest nou și prețuit învățător. Patru sau cinci bărbați călătoreau împreună cu el, ca tovarăși, revenind la răstimpuri la casele lor, dar ajutându-l, uneori luând-o înainte ca să-i anunțe venirea și să-i

asigure găzduire, uneori chiar proclamându-i mesajul. Cele două perechi de fraţi care în scurtă vreme aveau să fie cunoscuţi ca ucenici, pescarii Simon şi Andrei, Iacov şi Ioan, erau deja ataşaţi cauzei lui şi existau alţii care păreau pe punctul de a li se alătura.

Toate acestea mă interesau, dar nu ocupau locul principal în gândurile mele. Eram preocupat de apariţia pe lume a primului nostru copil – surescitat, şi apoi neliniştit, deoarece, o dată cu apropierea naşterii, Iudita dăduse semne că nu se simţea bine. Picioarele i se umflau, iar când suia dealul din sat spre casă, avea greutăţi cu răsuflarea. Mama, care încerca să nu mă sperie, nu-şi putea tăinui o frământare care se preschimbă în alarmă, pe măsură ce semnele se înrăutăţeau. Când durerile facerii au început, am fost izgonit în grădină şi femeile au intrat în acţiune – mama, o slujnică şi o moaşă, apoi a doua moaşă, apoi o spiţereasă, o vecină, o ghicitoare...

Orele au trecut, pline de ţipete, şoapte, picioare alergând şi sunetul apei turnate din găleţi şi încălzită în bucătărie. Noaptea a sosit şi a părut să zăbovească, de parcă ziua cea nouă, ca şi viaţa cea nouă, nu putea găsi o cale de a se naşte. Când în cele din urmă a răsărit soarele, lumina lui era stranie, ţipătoare. Totul părea copleşit de ea – dezvelit şi vulnerabil. În ziua a doua, ţipetele au devenit gemete şi suspine, după aceea o răsuflare hârâită, disperată şi în cele din urmă tăcere.

În viaţa mea existaseră două episoade de nesuportat, ambele implicând moartea unei persoane pe care o iubeam şi un sentiment de neajutorare atât de copleşitor, încât eu păream să exist doar pentru a simţi durerea. Nici chiar acum, după atâtea decenii, nu-mi pot lăsa gândurile să zăbovească prea mult asupra momentelor acelora. Iudita, femeia pe care o iubisem până la dimensiunea absolută a puterii mele de iubire, murise, iar o dată cu ea murise şi pruncul nostru, băiat sau fată – nu aveam s-o

știu, întrucât nu-și găsise niciodată o cale de ieșire în lumea de lumină.

Eram înnebunit de durere. Mama a făcut tot ce a putut pentru mine și poate că m-a împiedicat să-mi iau viața – deși, privind îndărăt de la o asemenea depărtare și cunoscându-mă mai bine acum, bănuiesc că gândurile mele de sinucidere n-au fost decât alt soi de zvârcolire neajutorată.

Nimic din ce ar fi zis tata n-ar fi putut îmbunătăți lucrurile, dar ceea ce a spus el după înmormântare le-a înrăutățit. În felul lui stângaci, lipsit de logică, doar pe jumătate atent la mine, a zis că era limpede că însoțirea noastră nu fusese binecuvântată de Dumnezeu.

– Vrei să spui că Cerurile sunt de acord cu tine, am rostit. Atunci blestem Cerurile, la fel cum te blestem pe tine.

Nu era un om religios, însă a fost profund tulburat. Până și eu – individul rațional și sceptic din prezent – sunt tulburat, când îmi reamintesc.

Acela a fost momentul când Iisus a revenit acasă, în Nazareth.

El a sosit în rolul său de predicator rătăcitor. A ales să locuiască cu mine și cu mama; nu a explicat de ce nu voia să stea cu ai lui, dar era deja evidentă prăpastia care-l despărțea de Maria și care creștea pe măsură ce el devenea mai faimos în regiune.

Pentru mine, a însemnat un balsam liniștitor. Văzusem, de destule ori, capacitatea lui pentru compătimire, puterea pe care o avea de a transmite dragoste și de a face o persoană să se simtă unicul primitor al iubirii, dar n-o simțisem niciodată direcționată exclusiv asupra mea. Stătea cu mine ore la rând, ținându-mă relaxat de vârfurile degetelor, în vreme ce eu vorbeam despre Iudita, povestind și repovestind iubirea noastră. Îi spuneam cum o vedeam întruna prin mulțimi, cum îi zăream spatele

într-o odaie plină cu oameni ori silueta printre femeile de la izvor – îi vedeam ochii, părul, mersul și-i auzeam glasul. Lumea era plină de Iudita. Ea era peste tot și nicăieri. Inima îmi tresălta permanent la vederea ei, doar ca să se prăbușească dureros, înțelegând că nu era, și n-avea să fie niciodată, Iudita.

Iisus se supunea total nevoilor mele, pe care le intuia exact, și durerii mele. Dacă rolurile ar fi fost inversate, aș fi făcut tot ce mi-ar fi stat în putință, dar știu că n-aș fi fost în stare de asemenea răbdare, generozitate și sensibilitate.

Pe când locuia la noi, s-a aranjat ca el să predice în casa, recent lărgită, care slujea ca sinagogă în Nazareth. Era Sabatul și rabinul l-a chemat pe el primul să citească. Textul pe care-l alesese Iisus era din Isaia și l-a citit direct de pe pergament, mai întâi în ebraică, apoi l-a tradus în aramaică, singura limbă pe care o pricepeau majoritatea celor prezenți.

> Duhul Domnului este peste mine
> Că Domnul m-a uns să binevestesc
> Bogății săracilor, fericire celor cu inima zdrobită
> Să propovăduiesc celor robiți slobozire și
> Lumină celor ce stau în beznă
> Și să mângâi pe cei întristați.

Am simțit că unii ar fi putut spune că era „împăunare“ faptul că el citea mai întâi în ebraică și că apoi traducea, însă glasul lui, la fel de frumos în ambele limbi, i-a mișcat pe oameni și i-am putut auzi întrebându-se între ei cine era tânărul acela, că doar nu se putea să fi fost fiul dulgherului? Maria și Iosif nu erau de față, și nici frații lui, ci doar două surori, iar lumea șușotea și le arăta cu degetul.

Iisus a terminat de citit, după care s-a înclinat spre rabin și s-a așezat. Adunarea era impresionată – deși el îi

câștigase aprobarea, aceasta era precară. Trebuia să fie modest în purtare pentru a o confirma, iar aceea nu erau firea lui și nici starea lui de moment.

Rabinul i-a mulțumit pentru lectură și l-a invitat să-și urmeze textul ales prin câteva reflecții de natură morală.

Iisus a rămas cu capul plecat în rugăciune, apoi s-a ridicat să vorbească. A privit în jur la sătenii aceia, atât de familiari lui, atât de ușor de descifrat pentru el.

– Aici și azi, a rostit el, pentru Nazareth, scriptura aceasta este împlinită. Eu mă aflu aici ca să proclam lucrurile acestea pe care le făgăduiește.

Vocea continua să fie frumoasă, dar tonul nu era tocmai cald sau prietenos. Iisus revendica o autoritate. A provocat un freamăt în adunare. Am auzit un glas de bărbat spunând că o asemenea idee era scandaloasă – că Domnul vorbise cu *el*. Altul a sugerat că Iosif ar trebui să-i dea un ciocan și să-l pună să facă o treabă utilă.

Iisus s-a uitat la rabin.

– Să mai continui?

– Te rog, a spus rabinul. Continuă.

Iisus și-a pus brațul pe pupitru și s-a aplecat înainte. Și-a privit contestatarii.

– Acesta nu a fost textul meu, însă poate că este un moment potrivit pentru a vă reaminti de profetul Ilie, care nu a putut găsi nici recunoaștere, nici adăpost, nici oblăduire în țara lui de baștină și care a fost silit să plece din Israel și să călătorească prin tărâmul dușmanilor noștri înainte de a găsi pe cineva care să-i ofere protecție – văduva pe care Domnul a binecuvântat-o pentru bunătatea ei. Să vă reamintesc de asemenea că pentru a-i pedepsi pentru răul pe care i-l făcuseră, Domnul a trimis trei ani de secetă asupra țării de obârșie a lui Ilie. Grânele s-au uscat. Dobitoacele au murit. În primul an au fost pierderi bănești, în al doilea an a fost foamete, iar în al treilea an oamenii au murit de înfometare.

A început să ofere alt exemplu al unui proroc care nu fusese apreciat în țara unde văzuse lumina zilei, dar de acum nimeni nu-l mai asculta. Se auzeau exclamații. Cine se credea? Rabinul a cerut calm. Aflat pe rândul din față, Andreas s-a sculat în picioare și, întorcându-se către adunarea furioasă, a strigat:

– Vă rog, prieteni, vă implor, lăsați-l să vorbească!

Însă Iisus își croia drum prin mulțimea care-i spunea să plece și să lase Nazarethul în pace. Cineva l-a îmbrâncit când a trecut prin dreptul său. Iisus s-a împleticit, și-a recăpătat echilibrul și a continuat. I-am văzut surorile plângând de rușine.

L-am urmat în piața micuță, am fugit după el și l-am ajuns abia după câteva ulițe depărtare. Continua să meargă cu pași mari, furios. Auzindu-mi vocea, s-a oprit și s-a întors.

L-am cuprins cu brațul după umeri.

A izbutit să surâdă.

– Nu m-am descurcat prea bine.

Era adevărat, dar nu era momentul să i-o spun. L-am strâns drăgăstos de braț.

– Ai citit minunat și ai grăit adevărat.

Am pornit împreună mai departe. Ajunsesem deja la marginea satului.

– Acasă este locul unde domnește ura, a vorbit el. Nu mă voi mai întoarce niciodată în locul acesta. Niciodată.

În scurt timp, am trecut pe lângă peșterile în care ne jucaserăm de atâtea ori în copilărie. Nu știam încotro ne îndreptam și nici el nu avea habar. A trecut mult până s-a oprit iarăși, iar acum m-a prins cu putere de braț și m-a privit în ochi.

– Vino cu mine, mi-a spus.

– Unde?

– Nu întreba unde, Iuda. Doar vino.

Auzisem spunându-se că o parte dintre discipolii săi se hotărâseră în clipa în care fuseseră întrebaţi, că unii dintre ei lăsaseră pur şi simplu din mână lucrul pe care-l făceau şi-l urmaseră. Nu sunt sigur dacă este adevărat şi cu certitudine n-ar fi fost adevărat în cazul meu, dacă n-aş fi fost atât de împovărat de o suferinţă pe care numai el ştia cum s-o ostoiască. Aşa au stat însă lucrurile şi acela a fost rezultatul. Într-o clipită, următorii ani ai vieţii mele fuseseră hotărâţi.

– O să vin, i-am spus.

M-a îmbrăţişat şi împreună am ieşit din Nazareth fără să privim îndărăt.

Nimic nu crestează la fel de adânc
ca prima tăietură
a iubirii, a morţii.

Ea în mormântul ei
era mormântul
pruncului şi speranţei noastre.

Eu tânjeam după moarte,
dar ştiam că n-o va
aduce pe ea mai aproape.

Tânjeam şi după viaţă,
însă numai cu ea
şi cu copilul nostru.

Patetice strigătele mele,
de parcă durerea mea ar fi fost
nouă pentru lume.

Iisus a fost tămăduitorul
suferinţelor mele. Când el
m-a chemat, l-am urmat.

CAPITOLUL 10

În anul care a urmat, Iisus și-a descoperit puterile complete ca orator, iar faima lui s-a răspândit în regiune. Noi eram mereu pe drumuri, dar el și-a stabilit Cartierul General în locuința lui Simon Petru, în Capernaum. O odaie liberă îi fusese păstrată de la prima lui vizită aici, când i se spusese că soacra lui Simon Petru era grav bolnavă, pe patul de moarte, iar el o însănătoșise.

Capernaum are multe puțuri și fântâni naturale, care apar în mod imprevizibil, însă fără ajutorul omului, din rocă și subsol, iar lângă casa lui Simon Petru exista ceva similar – o grotă cu un izvor. Iisus a luat o cârpă de bumbac umedă pe care soția lui Simon Petru o pusese pe fruntea mamei ei și a intrat în grotă ca s-o înmoaie din nou în apa rece. Grota este foarte frumoasă, cu apa curgând printre ferigi părul-fetei care atârnă peste bolovani, într-un iaz limpede precum cristalul, cu fundul de prundiș alb. Printre pietre existau întotdeauna urcioare astupate, cu vin, ale lui Simon Petru.

Iisus a rămas acolo câteva minute, ascultând apa curgând peste pietre, meditând, comunicând cu Dumnezeu.

– Acolo nu trebuie să te rogi, le zicea el. Trebuie doar să asculți. El spune rugăciunile pentru tine.

A luat cârpa umedă și a pus-o pe fruntea femeii. Ea era foarte slăbită, se zvârcolea și respira cu greutate. De două zile nu mai putea să doarmă sau să mănânce și rostise numai cuvinte fără noimă, aiurând. Dar Iisus a rămas cu ea, ținându-i mâna și ștergându-i fruntea, iar ea s-a liniștit pentru prima dată după mai bine de o săptămână. În curând, a lunecat într-un somn liniștit. El a rămas mai multe ore alături de femeie și când, în cele din urmă, a părăsit odaia, ea tot nu se trezise. A dormit până seara și a continuat să doarmă până a doua zi dimineață, târziu. Când s-a deșteptat, era slăbită, dar înviorată și frigurile îi dispăruseră.

Familia, mai ales soția lui Simon Petru și femeia însăși, mama ei, fusese convinsă că nu mai putea fi salvată, că mai avea doar câteva ore de trăit. Mama avea să spună cum în mintea ei rătăcită, cuprinsă de febră, simțise că plutea pe apa lină și întunecată a unui râu și că era purtată spre lumea de dincolo. Putea să vadă țărmul opus, cu mulți oameni înveșmântați în alb, și putea auzi cântece minunate. Apoi i se păruse că luntrașul care o traversa apa fusese strigat și se întorsese. Iisus, ziseseră ei, îl strigase s-o readucă pe femeie pe țărmul celor vii.

– N-am văzut niciodată pe cineva care să-și revină după ce a fost atât de aproape de moarte, obișnuia Simon Petru să spună oricui l-ar fi ascultat. Azi eram gata să-i cumpărăm giulgiul și a doua zi a fost pe picioare. A fost o minune!

Se vorbea foarte mult despre minuni, iar în zilele acelea de început ale muncii sale Iisus se simțea stânjenit. Cineva îi spunea:

– Învățătorule, luna trecută l-ai binecuvântat pe copilul meu și el s-a înzdrăvenit.

Iisus îi răspundea neutru:

– Mă bucur că se simte din nou bine.

Adesea le cerea oamenilor să nu repete aceste istorii de vindecări miraculoase și eu obișnuiam să mă întreb dacă vorbea serios, pentru că rugămințile lui nu aveau nici o importanță. Bineînțeles că istoriile erau repetate – nu numai repetate, ci și amplificate, exagerate într-atât, încât nu mai puteau fi recunoscute. Oamenii veneau să-l asculte nu numai pentru elocvența sa, ci și pentru renumele de tămăduitor.

Dacă n-ar fi fost un orator strălucit, renumele pentru celelalte puteri nu ar fi fost crezut peste tot, dar când îl ascultai în plină formă simțeai că era capabil de absolut orice. Marea lui forță stătea în vorbe, în grai. Îl ascultasem de multe ori, dar de fiecare dată când îl auzeam părea că ar fi fost prima oară. Stătea în tăcere, așteptând ca spiritul să-l pună în mișcare. Putea rosti doar două cuvinte – „dragi prieteni" – sau o frază simplă – „Domnul ne-a chemat pe toți laolaltă sub umbra acestui copac" – pentru ca după aceea să amuțească iarăși. Oamenii își cereau unul altuia să facă liniște și se străduiau să audă. În tăcerea din piață sosea altă frază, altă tăcere, altă frază. Încet, fără grabă, el se lansa în bogăția lui de imagini și parabole.

Arar tuna în acele predici de la început; de multe ori, nici măcar nu ridica tonul vocii. Textele pe care noi le memorasem ca băieți erau folosite parcă la întâmplare, însă făcute să se împletească laolaltă, ca firele unei frânghii sau ca un aranjament floral, într-o expunere superb organizată – o sărbătorire a puterii Dumnezeului lui Israel și o promisiune a ceea ce El va face pentru săraci, bolnavi, nenorocoși, îndoliați.

Eu, desigur, făceam parte dintre îndoliați. Simțeam cum mi se zbârleau toate firișoarele de păr. Lacrimile îmi podideau ochii. Gândurile despre Iudita mă copleșeau. Graiul era minunat. Era rugă, era profeție și era poezie.

Mai mult decât orice, părea să preamărească, să se sărbătorească pe sine. Aceea era minunea.

Existau momente (nu multe, dar suficiente pentru a spori misterul) când Iisus părea să privească în adâncul fiinţei sale, sau în sus, în ceruri, sau oriunde ar fi fost izvorul puterii lui, dar nu găsea nimic. Farmecul îi era refuzat şi părea cu atât mai fermecător, cu cât nu-l putea pune în funcţiune, ori invoca, doar prin propria sa voinţă. Avea nevoie de inspiraţie, de o însufleţire venită de dincolo de lumea noastră. Şi ce altceva ar fi putut să fie aceea decât însufleţirea lui Dumnezeu?

Mult mai târziu, când a simţit că viaţa îi era ameninţată şi că trebuia să ne instruiască pe noi, cei doisprezece, în ce fel să-i purtăm mesajul când el nu avea să mai fie, ne spunea:

– Nu pregătiţi un discurs. Nu fiţi precauţi. Nu vă gândiţi la consecinţe. Sfântul Duh vă va călăuzi. Aveţi încredere şi vorbele vor sosi.

Acela fusese felul lui, din capul locului.

El predica mila şi predica speranţa, însă în spatele acestora exista şi un alt mesaj. Iisus ne îndemna să privim spre viitor, către un timp când Israel va fi condus de Dumnezeul lui Israel. Părea perfect nevinovat, dar implica faptul că Dumnezeul lui Israel nu conducea acum Israelul, ceea ce sugera la rândul său, oricui care se gândea la asta, că El fusese uzurpat de romani şi de cei care-i slujeau sau erau umiliţi de romani – Irozii, Templul şi familiile de preoţi.

Călătoream prin Galileea, din sat în sat, culegând susţinători (şi flori!) în drumul nostru. Uneori nu eram bine primiţi, uneori eram întâmpinaţi cu ostilitate. Şi existau ocazii, aşa cum am spus, când puterile lui Iisus nu-l ajutau. Totuşi aşa ceva se întâmpla tot mai rar, pe măsură ce faima lui se răspândea. Faima, la urma urmelor, se hrăneşte din sine. Iisus devenise, s-ar putea

spune, popular în regiune – un personaj vestit. Oamenii doreau să se laude că-l auziseră, că vorbiseră personal cu el, că-i atinseseră veșmântul sau că fuseseră binecuvântați de mâna lui.

Binecuvântați de altfel ne-am simțit noi în tot acel timp. Nu avea să dăinuie, dar, atât cât a fost, noi toți trebuie să fi simțit momentele acelea (eu cu certitudine așa le-am simțit) ca pe un nou revărsat de zori, ca pe o revoluție. Soarele strălucea și roua (despre care știam că provenea de pe Hermon, muntele sfânt) cădea, înviind deșertul, înflorind copacii, vița-de-vie, recoltele și răzoarele din grădini. Când stau treaz noaptea în pat, așa cum fac adesea bătrânii, îmi întorc gândurile la vremurile acelea remarcabile și îl văd pe Iisus zâmbind, împărțind înțelepciuni și binecuvântări, umblând cu pas atât de ușor încât oboseala și eșecul, seceta, foametea și boala păreau să fi dispărut de pe pământ. Suferința mea continua să existe, însă era ținută la depărtare. Amintirea Iuditei mă putea oricând lua prin surprindere, ca o durere bruscă și acută, dar atunci când o făcea și părea mai presus de a fi îndurată, mă puteam întoarce spre prietenul meu pentru a fi alinat. Chiar dacă îl trezeam în toiul nopții, el nu se plângea niciodată și nu mă lăsa niciodată la greu.

Noi simțeam despre Iisus că era „norocos", dacă acesta nu este un cuvânt prea banal pentru a descrie pe cineva în care se pogorâse darul cerurilor. „Norocul" acela, darul acela îi aparținea, însă Iisus era generos cu el, dorind mereu să-l împărtășească cu noi, să-l dăruiască tuturor.

Rareori eram departe de vederea apei – Galileea, Iordanul – și dacă pescarii noștri aveau o zi proastă și se plângeau de captura lor, Iisus putea să coboare pe malul apei și să spună:

– Încercați de partea cealaltă a luntrii.

Sau le sugera să vâslească spre un petic de umbră aruncat pe apă de un norișor singuratic.

– Seamănă cu un deget care indică o direcție, zicea el.

Mormăind și comentând că era în zadar, că încercaseră fel de fel, dar că nu erau pești și gata, pescarii făceau totuși ceea ce-i sfătuise și aproape întotdeauna scoteau un năvod plin cu pește.

– O minune! strigau toți, iar Iisus râdea și spunea:

– Prostii. Pur și simplu, nu vreți să recunoașteți că sunt un pescar mai priceput.

Sau noi puteam să fi călătorit toată ziua fără să fi mâncat și să ne apropiem, încinși de căldură, obosiți și arțăgoși, de un sat de a cărui existență abia dacă știuserăm, crezând că în seara aceea vom rămâne nemâncați, pentru ca, deodată, drumul colbuit să se umple de copii care alergau, strigau, ne întâmpinau, împrăștiind flori în calea noastră și spuneau că vestea sosirii noastre ne-o luase înainte și că o masă fusese pregătită pentru prorocul Iisus și prietenii săi.

De ce să nu fi simțit noi, așa cum mă gândesc că simțeau toți cei care-l urmau, că Dumnezeu îl binecuvânta pe Iisus și, prin el, ne binecuvânta pe noi, tovarășii lui de drum, ucenicii lui (așa cum deveniserăm)?

El avea un har aparte cu nebunii, iar acesta îi adusese faima că avea putere asupra spiritelor răului. Nu se temea de ei. Delirul și amenințările lor nu-l înfricoșau niciodată și nu-l alungau. Se apropia fără grabă, ușor, vorbindu-le așa cum făcea cu oricare alt om, cu glasul lui calm și minunat; apucându-i de mână dacă putea, uneori făcând ceea ce făceau ei – dansând (era un dansator grațios) sau cântând cu ei cu vocea-i limpede și melodioasă. Nu dădea greș niciodată. Îi liniștea. Cei dintre noi care-l priviseră spuneau că văzuseră cum spiritul rău fusese alungat... și plecaseră mai departe cu el, fără să privească în urmă pentru a vedea dacă spiritul rău revenise.

Iar apoi povestea întâlnirii trecea din gură în gură, fără să piardă nimic în decursul reluărilor.

Grupul mic de prieteni și susținători, atât femei, cât și bărbați, care-l urma oricând putea a crescut ca număr și Iisus a hotărât că trebuie să existe doisprezece care să fie, să spun așa, „oficiali". A ales doisprezece, pentru că era un număr convenabil, cu care se putea lucra lesne, nici prea mulți pentru a fi hrăniți de milosii satelor, îndeajuns pentru ca unii să poată absenta, atunci când căminul sau munca îi rechema, și totuși să rămână destui pentru protecție pe drum. Alt motiv pentru care a ales doisprezece era că acela fusese și numărul fiilor lui Iacov și astfel al neamurilor lui Israel ai căror patriarhi fuseseră ei.

Îmi amintesc ziua când ne-a anunțat decizia pe care o luase. Era amiază și ne odihneam sub copacii acacia. Culorile – verdele lacului, roz-purpuriul dealurilor de pe malul îndepărtat deasupra Capernaumului – erau minunate, atenuate în pastel de strălucirea soarelui aflat sus pe boltă. Iisus predicase într-un sat din apropiere și ne pregăteam să mâncăm hrana pe care ne-o aduseseră oamenii.

Erau numai cei doisprezece – nu lipsea nimeni, nu fusese invitat nimeni – ceva ce se întâmplase rareori înaintea fatalei noastre campanii în Ierusalim. Iisus era bine dispus și ne-a dat vestea, nu ca pe o declarație solemnă, ci pe un ton vesel. El dorea, ne-a zis, să fie un Iacov modern, „un om liniștit, trăind în corturi" (așa cum spuneau scripturile).

– Voi o să fiți fiii mei, a spus. Cei doisprezece patriarhi ai mei.

În clipa aceea mi-a venit în minte că Iacov avusese un frate geamăn, Isav, care era lacom și bun de nimic, și care-și vânduse jumătate de moștenire pentru o farfurie de fiertură.

– Cine este Isav al tău? l-am întrebat.

– Nu există un Isav, a răspuns el și după o clipă de gândire a continuat: Doar dacă nu cumva este Diavolul care m-a ispitit în pustiu.

Mai târziu, când ceilalți nu erau în preajmă, i-am zis că Andrei spusese că Diavolul lui din deșert fusese o nălucire cauzată de faptul că mâncase cactuși sau băuse sucul lor.

Iisus a zâmbit.

– Cred că avea o legătură cu foamea.

– Patruzeci de zile numai cu lăcuste și miere sălbatică! Nu mă surprinde.

– Mă referam la foamea pentru divinitate.

Am căzut pe gânduri.

– Oamenii înfometați văd năluciri.

– Uneori ei văd adevărul.

La scurt timp după aceea, am pornit în călătoria spre vărul lui, Ioan. Acesta devenise de asemenea predicator rătăcitor și era cunoscut pentru insistența asupra ritualului de spălare a păcatelor în apa Iordanului. Era renumit pentru predicile aspre și mohorâte, fiind moralizator, osânditor, prezicător al judecății de apoi și autoflagelator.

Tabăra lui se afla la oarecare distanță în sudul Galileii, la vadul rutei caravanelor de la Ierihon către Amon, și cred că dorința lui Iisus de a călători atât de departe pentru a-l vedea și auzi în acțiune era o problemă nu atât de rivalitate, cât de interes profesional. Dacă ai o afacere, ca să spun așa, trebuie să știi cine mai face același lucru și cum se descurcă.

Nu ne-am grăbit, mergând în aval mai mult pe jos, uneori convingând pe cineva cu o luntre să ne ia, întrebând pe cei cu care ne întâlneam pe drum ce auziseră despre Ioan Botezătorul (devenise cunoscut și mulți vorbeau despre el), găsind prieteni noi care să ne ofere hrană și adăpost.

În ultima zi a călătoriei, am poposit în locul în care un izvor țâșnea din piatră imediat deasupra fluviului. Aceasta era regiunea joasă de pustiu în care Iordanul se apropia de Marea Moartă, dar în astfel de locuri, unde apa curge dintr-o sursă subterană, totul izbucnește la viață. Într-o poiană creșteau iarbă bogată, tufe și flori de toate culorile.

– De ce nu botează aici? am întrebat.

– Apa este prea puțin adâncă, a explicat Iisus. Afundarea trebuie să fie completă.

– Dar este atât de frumos!

Iisus a clătinat din cap.

– „Frumos" nu este un cuvânt din cartea vărului Ioan.

În dimineața următoare, am ajuns la vad. Ioan se afla acolo, predicând deja moralizator unui grup, care aștepta ceea ce el dorea să nu fie privit cu superficialitate, ci să fie cea mai de seamă trăire a lepădării de păcate. Stătea în apă până la genunchi, cu brațele slăbănoage ridicate deasupra capului, privindu-și turma micuță care se pregătea pe mal. În spatele lui, fluviul era larg și maroniu, cu papirus ușor ca pana și trestii zvelte legănându-se în briza de pe malul îndepărtat. Dincolo de dunga lor verde se zărea albeața aridă a nisipului deșertului și a stâncii sterpe.

Nu l-aș fi recunoscut pe Ioan după amintirile păstrate din copilărie. Era ars de soare, cu pielea aproape neagră, și pe atât de dureros de slab pe cât era de așteptat din partea unuia despre care se vorbea că trăia numai din ceea ce-i oferea deșertul. De vreo cinci ani nu-și mai tăiase barba și părul și acum atârnau în șuvițe, pe care le îndepărta din ochi ori din gură cu mâna sau printr-un zvâcnet din cap, în vreme ce predica. Purta o țesătură care-i acoperea vintrele și o fâșie lată, țesută din păr galben de cămilă, care-i trecea pieziș peste un umăr și era

strânsă la brâu cu un șiret de piele, pentru ca de acolo să se reverse peste coapsele costelive. Capul nu-i era acoperit.

Cred că el ne-a zărit de îndată și l-a recunoscut pe Iisus, dar și-a continuat predica, poate chiar sporindu-i intensitatea și îndârjirea, care era despre „plimbăreții prin suflete", cei care veneau „să-l vadă pe nebunul Ioan botezând și să râdă de el". Dacă azi existau asemenea oameni printre noi (eu, cel puțin, m-am foit stingher și i-am ocolit privirea), erau vipere, nu oameni și nu se puteau aștepta la răsplată în ceruri de pe urma botezului.

Apoi însă a trecut la vipere mai mari și mai rele – Irozii, care rușinaseră poporul lui Israel, dându-se drept regii săi, și preoții Templului care rușinaseră poporul lui Israel, dându-se drept slujitorii săi.

Se putea oare, a întrebat el, ca un adevărat rege al evreilor să fie unul care se adăpostea sub pavăza romană? Se putea oare ca un adevărat rege al evreilor să fie unul care să aibă atât de puțină rușine față de legea Domnului încât s-o fure pe nevasta fratelui său și s-o ia de soață?

Acestea erau rușinile lui Israel, dar noi nu trebuia să fim părtași la ele, ci le puteam întoarce spatele, așa cum făcuse el. Și noi arătasem, cei care veniseră aici cu bună-credință, că aceea ne era intenția.

– De aceea, căiți-vă! ne-a îndemnat. Biciuiți-vă sufletele! Osândiți-vă inimile! Umiliți-vă în fața Domnului! Distrugeți-l pe păcătosul care trăiește în voi, chiar dacă nu va mai rămâne decât o firimitură atât de mică a sufletului, încât viața nu va mai putea dăinui. Credeți că vorbesc cu putere?! a tunat el. Vă spun că nu sunt decât un vierme în fața unui taur furios. Sunt o insectă care pășește cu piciorușe delicate pe apa stătătoare în nemișcarea serii, când o furtună năprasnică stă gata să izbucnească. Va veni unul, și va fi în curând, căruia nu sunt

vrednic să-i leg cureaua sandalelor. Eu vă pot boteza cu apă, dar el vă va boteza cu foc. Eu vă pot pedepsi cu vorbe, dar el va despărți grâul de pleavă și oile de capre. El va dărâma Templul și va distruge lumea. El ne va aduce sfârșitul vremurilor!

Cine sunt eu? Eu sunt doar un proroc. Eu sunt un glas care strigă în sălbăticie. Sunt însă un vestitor și spun adevărul. Luați aminte la spusele mele, căiți-vă, botezați-vă și veți fi mântuiți!

Au urmat strigăte de amin și aleluia și toți ne-am repezit înainte, urmându-l pe Ioan, care s-a întors și a avansat în apă mai adâncă – care ne ajungea până la șolduri sau piept – unde, unul câte unul, ne-am supus răcnetelor profetului către Domnul de a ne ierta, curăța și binecuvânta, după care ne apăsa în jos, cu capul și umerii, și totul, sub apă, ne ținea acolo mai mult, am gândit eu, decât ar fi fost necesar, aceasta fiind la urma urmelor o abluțiune simbolică, nu o spălare reală.

Nu pot spune că am ieșit la suprafață simțindu-mă altfel decât ud și cu respirația întretăiată. Iisus i s-a supus alături de restul și nu a fost recunoscut ca o persoană știută de proroc, până ce n-a luat sfârșit întregul proces și mulțimea din ziua aceea a început să se împrăștie.

Cei doi veri țineau unul la celălalt – în privința aceasta nu putea fi nici o urmă de îndoială, dar exista și rivalitate, amestecată cu dezaprobare de ambele părți, încă de pe vremea când erau copii. Iisus, sunt convins, îl considera pe Ioan brutal, lipsit de subtilitate, un ignorant în hățișurile teologiei. Ioan îl considera probabil pe Iisus neserios, dispus cu prea multă ușurință, în zilele acelea, să ierte, folosind prea multe parabole inteligente, ghicitori și căi ocolite. Acum însă s-au sărutat, încântați să se reîntâlnească, și au stat de vorbă.

Cei șase dintre noi care veniseră cu Iisus am rămas mai departe, sub copaci, întrebându-ne cum și unde

vom mânca o masă ca lumea (nu avuseserăm parte de micul dejun) și dacă asta va însemna să împărțim lăcustele sălbatice ale lui Ioan, întrucât se știa că el refuzase întotdeauna orice fel de mâncare gătită, până și pâinea coaptă. Puseserăm întrebările acestea pe drum și Iisus ne oferise răspunsul lui obișnuit, că n-ar trebui să ne gândim prea mult la mâncare și băutură. Dumnezeu se va îngriji.

– *Ioan* se va îngriji, îl corectasem. Asta-i ceea ce ne neliniștește.

Iisus zâmbise.

– Din zilele pe care le-am petrecut în pustiu, vă pot spune că nimic nu este mai plăcut decât să ronțăi un pumn de lăcuste, atunci când ți s-a făcut serios foame.

După afundarea în Iordan, ni se dăduseră un vas cu lapte de capră, pe care să-l împărțim între noi, și câteva smochine și miere sălbatică pe o frunză de viță-de-vie, așa că o parte din neliniște, chiar dacă nu toată foamea, se domolise.

M-am pomenit lângă Bartolomeu. Cel mai tânăr dintre ucenici, el era în zilele acelea într-o stare de surescitare permanentă, exagerând totul, interpretând greșit toate semnele, mereu depășit de probleme, purtat de frumusețea și puterea lui Iisus.

Toți îi eram loiali lui Iisus. Formam o echipă, el era căpitanul nostru și eram mândri de faima lui, din care o parte se răsfrângea și asupra noastră. Ne puteam certa între noi, însă în fața lumii prezentam un front unit. Dar Bart era mai mult decât loial. El era orb. Era îndrăgostit. Iisus nu putea să greșească. Iisus era cel mai mare.

– Ai auzit ce-a spus Ioan despre Iisus? m-a întrebat Bart. A recunoscut că Iisus este Învățătorul lui.

Am clătinat din cap, iritat de excesele acestui flăcău naiv.

– Nu cred c-a spus absolut nimic despre Iisus.

– N-ai ascultat? A spus că va veni unul a cărui sandală...

– Nu va fi vrednic să i-o lege. Da, am încuviințat. A spus asta. Se referea la Mesia.

Cu o șoaptă triumfătoare, Bartolomeu mi-a șuierat:

– Prostule! *Se referea la Iisus.*

Ptolemeu, evanghelistul
găzduit de noi,
povestește

cum Iisus a alungat
diavolii dintr-un
nebun. Ei au fugit

într-o turmă de
porci, care apoi
s-au aruncat

în mare. Eu
îmi amintesc altfel
desigur –

cum am fost acuzați
de moartea porcilor
și siliți să plecăm;

cum porcarul
ne-a blestemat, plângând
pentru pierderea sa, urlând

aproape de nebunie;
și vinovăția pe care
am simțit-o. Dacă acelea

erau căile Domnului,
atunci cu adevărat erau
întunecat de misterioase.

CAPITOLUL 11

În grupul nostru erau adesea femei. Unele erau neveste ale ucenicilor, deși observasem că majoritatea acestora stăteau acasă, iar două–trei nu erau deloc de acord cu întovărășirea soțului lor cu Iisus. Unele erau soții sau văduve care credeau că-i sunt datoare lui Iisus pentru că vindecase un membru al familiei, de obicei un copil, de o boală. Altele sperau ele însele să fie vindecate. Unele, credeam eu, erau îndrăgostite de el, de frumusețea lui, de glasul amplu, de farmecul și virtutea sa, și întotdeauna exista una sau alta care să-i aducă o mâncare specială, care să aștepte ocazia de a-i spăla picioarele sau care dorea să i se îngăduie să-i ungă părul cu un ulei scump. Iisus se uita însă la ele, și se uita la noi toți, cu o privire atât de egală și binevoitoare, care nu diferența – ba chiar nefocalizată asupra cuiva – încât nu credeam că exista posibilitatea ca din așa ceva să apară vreo situație nepotrivită sau neliniștitoare.

Veneau și plecau. Numărul lor sporea și se reducea, crescând ori de câte ori umbla vorba despre o minune, iar apoi micșorându-se, până se petrecea alta. Noi eram un grup amestecat. Printre cei care-l urmau pe Iisus se numărau oameni plăcuți, unii ciudați și neplăcuți, dar și alții nătângi, prostovani, țicniți sau nebuni de-a dreptul. Eu

observam permanent diferențele, evaluând, criticând, acordând plusuri și minusuri. Acestea erau firea mea, temperamentul meu. Cândva fuseseră și ale lui, însă acum deosebirile acestea păreau să treacă neobservate de Iisus. Individul inteligent și intolerant din copilăria și adolescența noastră dispăruse. Se părea că perioada petrecută printre esenieni îl învățase secretul toleranței. Atât timp cât era acceptat în condițiile fixate de el, și în calitate de conducător, toți erau primiți cu brațele deschise; toți erau creaturile Domnului și erau iubiți de un Părinte ale cărui brațe aveau să fie mereu deschise pentru ei.

Deschiderea aceasta față de toți și toate era admirabilă în sine, dar eu nu numai că nu mă puteam ridica la înălțimea ei, nu o puteam copia, nu o puteam face modelul meu de urmat, ci nu puteam nici măcar s-o admir (deși din punct de vedere rațional mă gândeam că probabil ar fi trebuit). Aducea un afront simțului ordinii mele. O parte a mea – o parte destul de puternică – o considera haotică.

– Cum poți suporta creatura aia lângă tine? îl întrebam.

Iisus fie că zâmbea, fie că nu spunea nimic; sau putea spune:

– Atâta vreme cât ea poate suporta să fie lângă mine, nu este nici o problemă.

Sau dacă plângerea mea era prea apăsată, prea explicită, el mă săruta ironic pe obraz și zicea:

– Iuda, scumpule, în adâncul inimii ești un fariseu.

Când îmi făceam griji despre cine ne va asigura viitoarea masă (adesea, eram foarte flămând), el mă mustra pentru că făceam atâta caz. Mă îndemna să privesc corbii, care nici nu semănau, nici nu culegeau, dar de care Domnul se îngrijea să nu rămână nemâncați.

Eu doream să-i spun că atitudinea aceasta de felul „nu te frământa, Dumnezeu se va îngriji" era simplă pentru

el, fiindcă învățase de la esenieni să trăiască din firimituri, dar nu era valabilă și pentru mine; de asemenea, dacă și-ar fi petrecut timpul privindu-i pe corbi, nu doar elogiindu-i, ar fi observat că în felul lor aparte (care nu implica, desigur, semănatul și culesul), păsările acelea trudeau din greu.

Însă de acum el avea asupra mea un grad de autoritate. Nu mai era doar prietenul din copilărie. Aveam nevoie de el, îl recunoșteam drept conducătorul meu, uneori mă răzvrăteam în adâncul sufletului, dar rămâneam tăcut.

Și apoi, tocmai când era posibil să mă apropii de capătul răbdării, decizând să mă plâng că unul dintre cei care ne urmau era un trântor sau un hoț și că aveam nevoie de mai multă ordine și disciplină, Iisus spunea ceva extraordinar în conversație, sau în una dintre predicile lui, ceva atât de frumos, încât eram pierdut de admirație și mă simțeam rușinat.

– Priviți crinii de pe câmp. Ei nu muncesc, ei nu pot toarce și totuși Solomon, în toată măreția sa, nu s-a putut apropia de frumusețea lor.

Vorbea adesea despre „curățenia din inimă" și în persoana lui, pe atunci, vedeam la ce se referea. Dădea rostul expresiei, exemplificând-o. Aceasta era firea lui sau acea parte a firii pe care o dezvoltase la Qumran în sânul frăției. Era însă o calitate despre care eu știam, sau credeam că știam, că nu putea supraviețui, necontestată și nepătată, în lumea reală.

Nu întreba niciodată cum își duceau viața cei care-l urmau. Între ei existau relații neregulate, uniuni „păcătoase", dar el părea să nu le știe ori să dorească să le știe. Mesajul era cel important, iar după vizita pe care i-am făcut-o lui Ioan la vad, mesajul a devenit mai mult ca oricând unul de iubire, milostenie, armonie, iertare și pace. Era ca și cum negurile și tunetele rostogolitoare ale predicilor lui Ioan, amenințările lor, lipsa lor de farmec și

blândețe îl ajutaseră pe Iisus să definească poteca diferită pe care trebuia s-o urmeze propria lui învățătură. Pe atunci nu-l auzeai vorbind despre vipere.

Noi nu trebuia să-i judecăm pe alții. Dacă cineva merita să fie condamnat și pedepsit, asta era treaba lui Dumnezeu, nu a noastră. Treaba noastră erau compătimirea, înțelegerea și iertarea. Noi trebuia să ne iubim nu doar vecinii, ci și pe cei care ne urau, ne doreau răul și conspirau împotriva noastră. Dacă cineva ne lovea în față, trebuia să-i întoarcem și obrazul celălalt, pentru ca furiosul să poată lovi din nou, dacă simțea că trebuia s-o facă. Dacă ni se cerea o monedă sau o haină, trebuia să dăruim două monede, două haine; dacă ni se cerea să facem ceva, trebuia să-l facem îndoit.

Cei blânzi erau binecuvântați și aveau să moștenească pământul. Cei milоși aveau la rândul lor să primească milă. Flămânzii, bolnavii, sărmanii și descurajații aveau să fie hrăniți, însănătoșiți și înveseliți. Cel cu inima curată avea să-l vadă pe Dumnezeu.

Acestea erau promisiunile lui, pe care le oferea cu inocență, cu ochi atât de limpezi, încât simțeai că erau însoțite de o chezășie pecetluită și sigilată în ceruri. Și dacă, ca o consecință a faptului că urmam acest fel de trai, ne pomeneam noi înșiși detestați și ocărâți în propriile noastre comunități, trebuia, ne spunea el, să căpătăm curaj și să fim fericiți, pentru că așa se petrecuse și cu prorocii lui Israel. Noi aveam să fim alături de proroci în ceruri.

Iisus ne ținea mereu pe drum și asta ne plăcea, mai ales acelora dintre noi care nu aveam legături, o familie care să depindă de noi și nici munci sau afaceri care să fie neglijate acasă. El prefera satele și comunitățile rurale, evitând, în general, așezările mai mari. De asemenea, ocolea castrele și orașele-garnizoană. Uneori vedeam soldați romani ascultând în spatele mulțimii când Iisus predica,

dar nu exista vreun semn că interesul lor ar fi fost oficial sau amenințător.

Pe de altă parte, unii dintre ucenici recunoșteau prin mulțime oameni despre care știau că lucrează la vreuna dintre reședințele lui Irod Antipas. Noi credeam că ei fuseseră probabil postați ca iscoade și Iisus avea grijă să nu le ofere motive să raporteze ceva rău. În mesajul lui exista un element de rebeliune, dar era întotdeauna ascuns, indirect, nespecific. Întrebat de o iscoadă dacă oamenii trebuie să-și plătească taxele, el a spus că trebuie să se dea Cezarului cele ce sunt ale Cezarului, iar lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu. Părea un răspuns smerit, însă cu cât îl răsuceai mai mult în minte, cu atât mai nelămurit devenea.

De asemenea, el ocolea Nazarethul. Odată, când drumul cel mai direct spre următorul nostru popas ne-ar fi purtat prin satul nostru natal, el a insistat asupra unei alternative. L-am întrebat despre familia lui și am sugerat să le facem o vizită, dar chipul i s-a înăsprit, a clătinat din cap și mi-a întors spatele.

– Nici lui Andreas? am insistat.

A rămas cu spatele la mine.

– Mi-am anunțat dispozițiile.

M-am încăpățânat.

– Eu am o mamă în Nazareth.

S-a răsucit către mine cu ochi fulgerând.

– Și eu am un Tată în ceruri.

Am fost uluit. Ce voia să spună?

– Atunci, tu du-te-n ceruri, i-am zis. Eu mă duc în Nazareth.

Și m-am dus. Am stat două nopți cu mama, am petrecut multă vreme în clădirea băii și am pus-o să-mi gătească mese copioase. L-am vizitat pe Andreas, care mi-a pregătit altă masă, nu la fel de mare, dar bogată în ingrediente și (așa cum spunea el) „minunat prezentată".

I-am spus că n-ar trebui să fie supărat că nu-l vedea pe Iisus.

– N-a iertat Nazarethul. Zice că și-a scuturat de pe picioare praful așezării natale și că nu se va mai întoarce.

– Nu mă surprinde, a rostit Andreas. Noi l-am tratat foarte urât.

Mi-a zis după aceea că-l auzise pe unul dintre frații lui Iisus spunând că era nebun și ar fi trebuit să fie închis.

– Aud istorisiri despre predicile lui, a urmat Andreas. Și despre vindecări.

Tonul lui arăta că nu era pe de-a întregul încântat.

I-am răspuns că-mi părea rău că nu-l auzise în momentele lui cele mai bune.

– Se spune că au loc... A șovăit, apoi a rostit cuvântul: Minuni?

– Vindecări. Da, așa se pare.

M-a întrebat dacă văzusem lucrurile acelea cu ochii mei și i-am răspuns că așa mi se păruse.

– Orbi tămăduiți? Ologi făcuți să meargă?

Am explicat că adesea noi utilizam expresiile acelea ca metafore. Ele nu trebuiau întotdeauna luate în sens literal.

– Totuși există.

Am ridicat din umeri. În mod inevitabil, apăreau neînțelegeri, exagerări.

El a insistat.

– Așadar au existat minuni.

– Oamenii așa spun.

– Însă tu nu le-ai văzut.

I-am zis că văzusem oameni vindecați de boli. Și mai văzusem un lunatic, unul care părea cu totul lipsit de control, calmat în mod misterios de Iisus. Am recunoscut că nu văzusem nimic care ar fi putut să fie numit „minune". Nu în mod clar, lipsit de ambiguitate. Nu încă.

– Va sosi vremea, am spus.

El a oftat și m-a bătut ușor pe braț.

– Da, bănuiesc că va sosi.

Când am revenit la Capernaum, i-am găsit pe ceilalți ucenici într-o stare de surescitare. Se întâmplase ceva – o „minune" (sau „altă minune") – dar fiecare relatare pe care o auzeam diferea de cea dinainte. Un om din sat, un pescar, fusese lovit pe neașteptate de paralizie. Cu o zi înainte fusese sănătos și voinic, iar a doua zi mâinile îi tremurau violent, era nevolnic și întregul trup i se scutura când încerca să stea în picioare.

Zevedei, tatăl lui Iacov și Ioan, fusese primul care rostise cu glas tare ceea ce alții gândeau cu siguranță.

– Iisus îl va tămădui.

Ucenicii erau nesiguri, știind că Iisus reacționa furios la ideea că se puteau bizui pe el pentru a vindeca pe oricine și oricând.

– Nu sunt un meșter care drege, rostea el.

Totuși în scurt timp, în fața casei lui Simon Petru se adunase o mulțime, purtându-l pe paralizat.

Am auzit diverse istorii despre felul în care se comportase Iisus. Cineva mi-a spus că „se învoise". Altcineva insista că încercase să fugă, dar că nu putuse scăpa, deoarece strada și curtea erau pline de oameni care-l strigau să „iasă și să-și facă lucrarea". El se afla în odaia pe care o ocupa întotdeauna, sub acoperiș, refuzând să se clintească. Din curtea de afară, o scară exterioară din piatră suia până la acoperiș și câțiva oameni urcaseră acolo. În scurtă vreme, ei smulseseră câteva țigle și-l coborâseră pe bolnav în odaia lui Iisus. Alții pătrunseseră, forțând ușa.

Sprijinit de prietenii săi, bărbatul fusese împins către Iisus. El nu putea vorbi, ci doar tremura și bolborosea. Încercase să-și alăture palmele în semn de implorare, însă acestea rămăseseră depărtate, scuturându-se și vibrând în aer ca mâinile cuiva care nu poate să înoate și care se afundă în mare.

Iisus îl privise fără obișnuita lui bunătate sau căldură și spusese:

– Păcatele tale sunt iertate.

În mulțime era un rabin, care în ultima vreme se plângea de Iisus, și de fapt de noi toți, spunând că nesocoteam Sabatul, neglijam ritualurile și comiteam multe feluri de sacrilegii. El atârnase prin acoperișul spart, nereușind să coboare, dar în același timp nedorind să scape spectacolul.

– Ce vrei să spui prin păcatele îi sunt iertate? întrebase el. Numai Dumnezeu poate să-i ierte păcatele. Te pui în locul Lui? Acesta este un sacrilegiu.

Iisus ridicase ochii spre el, apoi îi coborâse asupra pescarului, care continua să tremure, zgâlțâindu-se din tot corpul. Îl prinsese de încheieturi, foarte strâns, și-i vorbise, de aproape și atât de încet, încât nimeni nu era tocmai sigur ce anume spusese.

Cele ce se întâmplaseră în continuare depind de povestitor. Unii afirmă că vindecarea a fost instantanee, alții că nu s-a întâmplat decât a doua zi. Dar nimeni nu părea să se îndoiască de faptul că paralizia dispăruse, că Iisus era cel răspunzător și că fusese o minune. Bărbatul revenise la muncă, ieșea în barcă și arunca năvodul ca înainte, iar reputația lui Iisus în Galileea, dacă fusese vreodată pusă sub semnul îndoielii, era asigurată. Oamenii spuneau că îl vedeau mai presus de Ioan Botezătorul. La urma urmelor, în ciuda forței predicilor și a meticulozității botezurilor lui, despre Ioan nu se știa că ar fi capabil de minuni.

Iisus nu mi-a menționat nimic despre întâmplarea aceea când m-am întors, deși sunt sigur că știa că auzisem despre ea. N-a adus vorba nici despre „trădarea" mea. Nu mi-a făcut nici un reproș, însă n-am simțit că fusesem iertat. Între noi exista o răceală. El se apropiase mai mult de pescari, sau dorea ca eu să simt apropierea aceea. Ei erau mai simpli și, așa cum bănuiesc că vedea el lucrurile, mai loiali, mai puțin predispuși să-l supună

întrebărilor și mai demni de încredere. În mod firesc ei nu se încrezuseră niciodată în mine, considerându-mă un băiat bogat și răsfățat, un snob, sceptic, prea educat, stângaci ca aruncător de năvoade și absolut deloc folositor la cârpitul lor. Când îmi povestiseră despre vindecarea paraliticului, simțisem că-mi dădeau o lecție.

La puțină vreme după aceea, familia lui Iisus a apărut în Capernaum și a dorit să stea de vorbă cu el. Vestea minunii ajunsese la ei și cred că se gândiseră că ar fi meritat să-l revendice. Au sosit ca o solie, condusă de Maria, dar și cu Iosif printre ei, părând stânjenit și fără tragere de inimă, și o parte din frați și surori.

Iisus obișnuia să predice din două în două seri dintr-o luntre de pescuit a lui Zevedei, ancorată la câțiva metri de malul unde oamenii se strângeau să-l asculte. Se adunase o mulțime destul de mare și Iisus își începuse pregătirea – o stare profundă de rugi, care-i preceda întotdeauna predicile – când Iacov m-a strigat și mi-a arătat că familia sosise.

– Iuda, tu îi cunoști. Ar fi mai bine să te ocupi tu de ei.

Maria m-a salutat în maniera ei obișnuită, exuberantă, ușor scrântită.

– Iuda, scumpule, ce bine arăți! Probabil că viața asta îți prieste. Cred că trebuie să fii beduin, nu? Arăți destul de ars de soare, pentru numele cerului. Un adevărat păgân în culorile astea. Însă ești foarte slab, nu? Mănânci destul? Mi se spune că toți ați devenit cerșetori, sper că nu-i adevărat. Dar *de ce* băiatul ăla afurisit al meu nu-ți îngăduie s-o vizitezi pe biata ta mamă?

M-am silit să zâmbesc și am spus că mă bucuram s-o văd pe ea și să-i văd pe ei toți.

– Desigur, a zis ea, suntem aici ca să-l vedem pe Iisus. Vrei să-l anunți, te rog?

– Acum?

– Da, te rog, scumpule, dacă nu te superi.

I-am spus că el era pe punctul să înceapă.

– Sunt sigură că poate să-mi acorde o clipă. La urma urmelor, sunt mama lui.

I-am spus că bănuiam că va trebui să aștepte până ce el termina, dar că aveam să-i duc mesajul.

Mi-am croit drum către locul unde Iisus se pregătea să pășească prin apă spre luntre. Nu era ușor de ajuns la el. Oamenii se înghesuiau să fie cât mai în față și nu voiau să mă lase să trec.

L-am prins de braț și i-am zis că sosise mama lui.

– Mai exact, toată familia ta. Maria vrea să-ți vorbească.

Chipul i s-a învăpăiat de mânie.

– Familia mea?

Mi-a întors spatele, însă eu nu mi-am desprins mâna de pe brațul lui.

– Ce să-i spun Mariei?

– Spune-i că ei sunt familia mea, a fluturat el cu brațul peste mulțime. Spune-i să plece.

– Nu-i pot transmite mesajul acesta.

M-a privit cu expresia aceea pe care o numeam fața lui împietrită.

– Transmite-l.

Am dat să protestez. De ce s-o fac eu? El se scuturase însă de mine și pornise către locul unde Iacov ținea luntrea.

Eram furios, prins între femeia aceea stranie și puternicul ei fiu. De ce să-mi fi păsat dacă-i răneam sentimentele? Mi-am croit loc înapoi printre oameni.

– Nu vrea să stea de vorbă cu tine, i-am spus Mariei. Zice că acum oamenii aceștia sunt familia lui.

Fața ei s-a înăsprit. Era aceeași expresie pe care tocmai mi-o arătase Iisus – chipul împietrit. Surorile lui au început să plângă. Frații murmurau vorbe de felul „Noi ți-am zis".

Ochii Mariei au scânteiat.

– Îmi sfâșie inima, băiatul ăsta. Bineînțeles că durerea mea nu-l interesează, nu l-a interesat niciodată. Întotdeauna a fost indiferent față de suferințele mele. Haideți, s-a adresat grupului ei. N-o să stau să ascult un copil atât de nerecunoscător.

– Dacă tot suntem aici..., a zis Iosif.

– Nici vorbă, a clătinat din cap Maria. N-o să-i ofer satisfacția asta.

Iisus vorbea deja, începuse cu o rugăciune, și trebuie să o fi văzut și auzit pe mama lui plecând, făcând cât mai multă zarvă și agitație cu putință. Îi afectau predica. Inițial, el n-a părut să-și găsească coerența, o direcție clară. După aceea, treptat, după ce ea plecase și mulțimea se domolise, și le-a regăsit. Era ceva nou, ceva ce nu mai auzisem până atunci din partea lui. Era plin de amenințări și mânie. Nu plecase în lume ca să aducă pace, ci o sabie. Pornise ca să-l ridice pe frate împotriva fratelui, pe copil împotriva părintelui, ca să dezbine familii și oameni în numele Domnului. Numai așa avea să fie împlinit țelul Domnului. Era important să fie ferm, nu slab.

Mesajul era puternic și, în felul său lipsit de compromisuri, incitant, dar eu eram uluit și buimăcit. Unde era acel Iisus care spusese că făcătorii de pace erau binecuvântați și-l vor vedea pe Dumnezeu?

După ce a terminat și mulțimea s-a împrăștiat, noi ne-am strâns, așa cum făceam aproape în toate serile, în jurul unui foc pe malul lacului. O tăcere stânjenitoare a domnit, până ce Simon Petru a spus că fusese o predică puternică. S-au auzit murmure de încuviințare.

– Minunată.

– Remarcabilă.

Acestea erau asigurările de care Iisus avea nevoie și pe care le căuta. Am simțit dispreț pentru ei. Cu siguranță, nu puteau crede realmente așa ceva.

– Este îndeajuns ca noi să-i simţim puterea? am întrebat. Crezusem că ar fi trebuit să înţelegem mesajul.

Iisus s-a răsucit spre mine, încet. I-am simţit din nou mânia.

– Este ceva ce nu pricepi, Iuda?

– Ai propovăduit iertarea, armonia şi pacea, i-am răspuns, pentru ca acum, pe neaşteptate, să ne spui că ai venit pentru a isca tulburări şi războaie.

Ochii lui fulgerau.

– Tu de ce te-ai dus în Nazareth?

Nu era un răspuns la întrebarea mea şi m-a surprins atât de mult, încât n-am ştiut ce să-i zic.

– Şi dacă mai apare mama – acum se adresa tuturor – ţineţi-o departe de mine.

Ne-a întors spatele şi a pornit pe plajă către casa lui Simon Petru.

– L-ai necăjit, a zis Iacov şi am văzut că toţi mă priveau cu reproş.

De ce n-am fost niciodată
acolo când membrele
paralizate au fost

oprite din tremurat,
când ochii morţilor
s-au deschis

şi au răspuns zâmbetului
prin zâmbet? În visul meu
focul de lemne arde şi acum

lângă lac, mâna
ta pe umărul meu
este iertătoare.
„Scepticul este
orb", îmi spui
şi eu răspund „Da,

„orb la ce nu s-a petrecut
niciodată." Tu îmi
întorci spatele

şi mă trezesc
amintindu-mi rolul:
„Trădătorul."

CAPITOLUL 12

Furia s-a domolit, eu am fost iertat și a revenit până și Iisus cel potolit, susținătorul păcii și armoniei, apărătorul săracilor, asupriților și nefericiților. Întrezărisem un alt Iisus, dar avea să treacă o vreme până să-l revăd.

Pe atunci asupra lui existau două influențe provenite din afara celor doisprezece, ambele femei, ambele cu numele Maria. Una era cunoscută ca Maria Magdalena, deoarece familia ei provenea din Magdala, de pe țărmul Galileii. Cealaltă era Maria care trăia în Betania cu sora și fratele ei, Marta și Lazăr. Cele două difereau între ele atât de mult pe cât difereau amândouă de prima lui Maria, mama pe care nu putea s-o sufere.

Iisus se împrietenise cu Maria Magdalena, și foarte probabil îi salvase viața, pe când eu eram încă însurat și așteptam nașterea copilului meu. El avea obiceiul de a înfiripa conversații cu persoane străine în piețele publice, la izvoare și fântâni, uneori chiar și cu femei, dacă îl ascultau, iar obiceiul acesta stârnise nemulțumire printre unii dintre susținătorii săi mai conservatori. Așa o cunoscuse pe Maria Magdalena și descoperise că ea vorbea fără ocolișuri și că era interesată de mesajul lui. Ulterior, în circumstanțe cu totul diferite, o reîntâlnise.

De data aceea femeia era acuzată că ar fi fost necredincioasă față de soțul ei și Iisus apăruse (șansa aceea fusese în sine o minune, avea să spună mai târziu Maria) în piața orășelului, lângă sinagoga în care el predicase chiar în seara anterioară, îndemnând la iertarea păcatelor. Maria stătea în picioare, cu capul plecat, iar acuzatorii ei, soțul și cumnatul, se găseau de o parte și cealaltă, ținând-o de brațe. În timp ce rabinii care audiau cazul discutau care trebuia să fie pedeapsa, cel mai vârstnic dintre ei îl observase pe „așa-zisul proroc" din seara trecută, care susținuse că Dumnezeu avea mai multe motive să acorde iubirea Sa unui păcătos decât unei persoane virtuoase, fiindcă aceasta din urmă era deja mântuită.

Este posibil ca rabinii să fi avut dificultăți în ajungerea la o hotărâre. Vina femeii fusese întărită de martori, dar exista incertitudinea dacă aceștia erau onești sau doar mituiți de un soț care dorea să scape de o nevastă stânjenitoare. În tot cazul, o idee amuzantă îi venise celui mai vârstnic rabin, căruia îi plăcea să întindă capcane predicatorilor rătăcitori. El avea să-l păcălească pe acesta, determinându-l fie să se autocontrazică, fie să-l contrazică pe prorocul Moise.

– Iisus din Nazareth, a rostit el. Păcatul acestei femei este adeverit de martori. Legea lui Moise statornicește și pedeapsa de a fi omorâtă cu pietre. Trebuie aplicată legea?

Iisus stătea la umbra unor copaci, la marginea pieței și, în loc să răspundă, s-a lăsat pe vine și a scris ceva cu degetul în colb. Cei trei rabini s-au adunat în jurul lui, întinzând gâturile ca să vadă ce scrisese, dar părea să fie într-un grai străin, pe care ei nu-l puteau citi.

A urmat o clipă de șovăială și descumpănire, înainte ca rabinul cel mai vârstnic să repete întrebarea.

– Spune așadar – ai un răspuns, prorocule din Nazareth? Ar trebui aplicată legea lui Moise?

Iisus l-a privit și a întrebat:

– Tu ești aici autoritatea judecătorească?

Rabinul a răspuns că el era.

– Și care este, a întrebat Iisus, rolul Domnului în proces?

Rabinul s-a strâmbat plictisit, ca și cum întrebarea ar fi fost lipsită de sens ori necuviincioasă, sau de parcă răspunsul ar fi fost de la sine înțeles.

– Noi trebuie să interpretăm vrerea Domnului.

Iisus s-a ghemuit din nou și a scris cu degetul în țărână și iarăși, deși știau deja că scrisul era de nedeslușit, rabinii n-au putut rezista să nu tragă cu ochiul la ce scrisese.

Rămânând ghemuit, Iisus le-a vorbit ca și cum ar fi tâlcuit scrisul misterios:

– Voi trebuie să dați sentința. Însă dacă femeia aceasta va fi omorâtă cu pietre, Domnul ar vrea ca prima piatră să fie azvârlită de cineva care n-a păcătuit niciodată.

S-a sculat iarăși, privind puțina mulțime adunată în piață. Vorbind acum de parcă ar fi fost împuternicit de rabini, el a cerut ca o asemenea persoană, „un om fără de păcat", să pășească înainte.

Iisus avea o privire sfredelitoare și un aer de autoritate. Uneori era posibil să crezi că Dumnezeu te privea prin ochii aceia.

– Un om fără de păcat, a repetat el cu glasul lui foarte limpede care a înturnat ecouri din stânci.

Toți și-au ferit ochii, privind cerul ori vârfurile picioarelor. După un moment, ei au început, mai întâi unul, apoi câte doi și câte trei o dată să ridice din umeri, să se întoarcă și să plece, ca și cum problema aceea nu-i interesa, sau nu era treaba lor, sau aveau lucruri mai importante la care să se gândească. În scurtă vreme, au rămas numai rabinii (care discutau între ei despre detaliul pravilnicesc ridicat de Iisus) și cei doi acuzatori, care păreau mai puțin siguri pe ei și care-i dăduseră drumul Mariei.

– Lăsați-o să vină cu mine, a rostit Iisus. Voi veți scăpa de ea, iar ea va fi mântuită.

A luat-o pe femeie de braț și s-a îndepărtat, lăsând în urmă tăcere și nesiguranță. Rabinii tineri erau nemulțumiți de cel vârstnic, deoarece încurcase procesul, prin implicarea sfidătorului din Nazareth. Vârstnicul regreta și el, dar și-a salvat reputația, asigurându-i că era un rezultat excelent.

Iisus și Maria au mers împreună și au continuat să călătorească toată noaptea, pentru ca nu cumva cei lăsați în urmă să se fi răzgândit. Târziu, în a doua zi, obosiți, flămânzi și prăfuiți, au ajuns într-un sat în care Iisus știa că avea susținători. El l-a găsit pe unul dintre aceștia, care era proprietarul unui han, și l-a rugat s-o adăpostească pe femeie. Bărbatul s-a învoit și le-a întins masa amândurora.

După ce au mâncat, Iisus și-a luat rămas-bun.

– Ești liberă, i-a spus Mariei Magdalena.

– Sunt o femeie divorțată, a zis ea. Cum voi trăi?

Iisus a asigurat-o că Dumnezeu se va îngriji de ea. I-a oferit exemplul corbilor, a sărutat-o și a plecat.

După doi ani (când eu făceam de acum parte din grup), Iisus a revenit în aceeași regiune, însoțit de cinci dintre noi. Am fost invitați să cinăm cu un bărbat pe nume Simon, care credea că boala lui de piele fusese lecuită de atingerea și binecuvântarea lui Iisus în decursul trecerii sale anterioare. Pe când slugile lui Simon pregăteau masa, ușa s-a deschis și o femeie, pe care Iisus a recunoscut-o ca fiind aceeași Maria Magdalena, a intrat, purtând o casetă mică de alabastru. Simon s-a sculat în picioare și s-a scuzat:

– Îmi cer iertare, femeia aceasta nu este o virtuoasă, dar a fost foarte stăruitoare. Dorește să-ți mulțumească pentru ceva.

După care s-a adresat Mariei:

– Te rog, spune ce ai de spus și pleacă.

Era a îngenuncheat în fața lui Iisus și a cerut un vas cu apă. I-a fost adus și ea i-a spălat picioarele, ștergându-le după aceea cu părul ei lung și sărutându-le. A deschis apoi caseta albă, sculptată elegant cu forme de palmieri, și o aromă de mir de nard a umplut odaia. Tălpile lui Iisus erau crăpate și bășicate de mersul îndelungat. Maria Magdalena le-a uns cu mir și le-a masat.

După ce a terminat, s-a sculat, i-a luat mâinile și le-a sărutat.

– Aceasta este datoria mea față de tine, i-a spus. Tu m-ai salvat. Îți mulțumesc fiindcă mi-ai dăruit viața.

Expresia de pe chipul lui Iisus era una de nesiguranță.

– Eu te-am salvat? Omul acesta spune că ești o păcătoasă.

– Mi-ai spus că Dumnezeu se îngrijește de corbi, a rostit ea. Eu nu sunt corb, așa că trebuie să mă îngrijesc singură. Îmi vând trupul pentru a trăi.

Iisus a șovăit numai o clipă. Mi-am dat seama că o plăcea – probabil că-și amintea că o plăcuse de la prima lor întâlnire.

– Vino cu noi, a spus el, și-ți voi arăta cum se gospodăresc corbii – fără să păcătuiască.

Simon Petru, Iacov și Andrei, până și tânărul Bartolomeu au fost șocați. La fel a fost și Simon, gazda noastră. Ei n-au cruțat-o pe femeie, atrăgând atenția că era un soi de mir și un soi de casetă care trebuie să fi costat foarte mult. De unde proveniseră banii, dacă nu din păcat? Dacă acesta era un act de căință, n-ar fi fost mai bine ca banii să fi fost cheltuiți pentru sărmani? Și dorea cu adevărat Iisus ca o femeie de virtute îndoielnică să-i sărute mâinile și picioarele, și să ne însoțească?

Iisus a clătinat din cap spre ei.

– O primesc pe această femeie la fel cum v-am primit pe voi, prieteni. Este aceeași primire. A ridicat cupa și a băut. Cât despre sărmani, pe ei îi veți avea până la

sfârșitul timpului. Eu însă... s-ar putea ca mâine să nu mai fiu.

Și a râs.

Maria Magdalena a devenit una dintre susținătoarele lui cele mai de nădejde. Nu putea exista nici o îndoială că el o iubea, se încredea în ea, îi ierta păcatele și se bucura de personalitatea ei robustă, și sunt sigur că ar fi primit-o printre ucenicii lui dacă ar fi fost bărbat. Când era în toanele lui mohorâte și ne mustra pentru eșecurile noastre, ne acuza adesea, pe unul dintre noi sau pe toți doisprezece, de lipsă de credință. Ne spunea că eram slabi, nestatornici, șovăielnici, nehotărâți. Atunci ne compara defavorabil cu Maria, spunându-ne că ea nu se îndoia niciodată și că nu l-ar fi pus la îndoială niciodată, că nu l-ar fi renegat sau trădat.

Odată, Simon Petru s-a plâns că o iubea pe ea mai mult decât pe noi ceilalți. Și uneori se șușotea, mai ales printre cei de la marginea mișcării noastre, că ea i-ar fi fost iubită în taină. Nu cred că era adevărat. Iisus era capabil de autocontraziceri (ba chiar, s-ar fi putut spune că era specialist în această privință), dar nu și de ipocrizie tăinuită. Dacă și-ar fi dorit-o pe Maria Magdalena în pat, ea ar fi fost acolo, însă el nu semăna cu bărbații obișnuiți. Uneori eu stăteam treaz noaptea în pat, ducându-i dorul Iuditei, plângându-mi pierderea, conștient că trupul mlădios al Mariei Magdalena era întins nu departe de al meu și că aș fi putut găsi alinare acolo, dar mai știind că, deși era posibil ca ea să-mi făcut favoarea aceea, ea nu dorea trupul meu, ci-l dorea numai pe al lui Iisus, care nu-l dorea pe al ei.

Iisus ne iubea pe noi, discipolii lui, pe unii într-o măsură mai mare decât pe alții, însă pe toți, cred, doar ca pe reprezentanți ai omenirii. În același fel, el iubea omenirea, dar numai ca reprezentare a Creatorului. Era o iubire atât de nespecifică, atât de vastă și generalizată, încât

o examinez acum, retrospectiv, și n-o mai pot înțelege... și poate că n-am înțeles-o nici atunci.

Cealaltă Maria, cea din Betania, era sora Martei și a lui Lazăr. Toți trei îl iubeau pe Iisus și el îi iubea pe ei – totuși ei erau foarte diferiți de însoțitorii lui. Erau puritani și rigizi și nu-mi pot închipui ca vreunul dintre ei să fi putut accepta incertitudinile, restricțiile în privința bunurilor personale, „scosul la capăt cumva", mesele neregulate, nepăsarea în privința respectării ritualurilor și cerșitul, care ne caracterizau călătoriile – ca să nu mai amintesc de rigorile întâlnirilor cu mulțimile de adoratori, care au devenit, o dată cu trecerea timpului, la fel de neplăcute ca rigorile respingerilor pe care le suferisem în primele noastre zile laolaltă. Urma apoi gloata de bolnavi, leproșii, ologii, nebunii, care se împingeau să ajungă la noi sau erau împinși de familiile și prietenii lor, răcnind să fie tămăduiți, suflându-ne în față, duhnind. Lazăr și surorile lui ar fi fost de asemenea tulburați de certuri, de lupta pentru atenția Învățătorului, care deveniseră parte a vieții noastre de zi cu zi. Aidoma multora dintre susținătorii mai înstăriți ai lui Iisus (Iosif din Arimateea era alt exemplu), ei nu erau făcuți pentru traiul pe drum.

Dintre cei trei frați, Iisus o iubea îndeosebi pe Maria. Să fi fost oare ceva legat de numele acela – faptul că el nu reușise s-o iubească pe mama lui, Maria, și de aceea trebuia să le iubească pe toate femeile cu același nume care-i apăreau în cale? Marta îl iubea de asemenea, la fel de mult ca sora ei, ba chiar i se plângea, atunci când Iisus le vizita, că ea trebuia să gătească și să servească, în vreme ce Maria stătea la picioarele lui și vorbea cu el. Iisus îi răspundea că Maria își alesese singură rolul acela și trebuia să fie lăsată să și-l păstreze, ceea ce părea un mod mai puțin direct, dar în tot cazul mult mai puțin brutal, de a-i spune Martei să continue să fie servitoare și să nu se mai plângă.

Lazăr era cel mai ursuz dintre fraţi. Când Iisus făcuse cunoştinţă cu ei, bărbatul era profund nefericit, nu pentru o cauză anume, ci din pricina unei posomoreli profunde, o mână neagră (cum o descria el) care-i cuprinsese inima şi o strângea tot mai mult, săptămână după săptămână, ţintuindu-l la pat zile în şir fără să poată munci, mânca, spăla sau chiar ruga. Surorile auziseră despre puterile noului predicator din Nazareth şi veniseră la el, întrebându-l dacă-l putea ajuta pe fratele lor. Iisus simţise o afecţiune faţă de aceste femei nemăritate, banale, şi fusese de acord să vină la casa lor, unde Lazăr zăcea în pat, apropiindu-se de moarte.

Iisus rămăsese cu ei câteva zile, vorbind cu Lazăr despre istoria lui Israel, despre Dumnezeul lui Israel şi despre scripturi, repovestind istoriile străvechi ale profeţilor şi profeţiilor, citând pasaje lungi, reamintindu-i viitorurile care fuseseră prevestite pentru neamul evreiesc şi străduindu-se să interpreteze profeţiile acelea în termeni moderni.

Lazăr fusese însufleţit. Pentru prima dată după multe luni, începuse să se spele şi să mănânce mâncărurile care-i erau pregătite. Se sculase, muncise în grădina lor micuţă, reparase cele ce se stricaseră, zâmbise şi uneori râsese – un râs despre care sora lui spunea că semăna cu zgomotul unor foarfeci de tuns oi ruginite şi neunse.

Lazăr fusese atât de slăbit, de apatic şi de aproape de moarte, încât surorile se refereau la prima vizită a lui Iisus ca fiind reînvierea fratelui lor. Iisus, spuneau ele, îl ridicase pe Lazăr din morţi. După aceea, viaţa lui avusese miez, ţel, direcţie. El era complet credincios, prima persoană pe care am auzit-o spunând curajos şi fără stânjeneală că Iisus era Mesia. La momentul respectiv, luasem asta (învăţam încet!) ca pe un simptom al însănătoşirii lui, nu ca pe o idee pe care cineva ar putea s-o creadă cu seriozitate. Ulterior însă m-am întrebat în ce măsură Iisus

însuși fusese responsabil pentru ea, semănând-o în decursul perioadelor lungi pe care le petrecuseră împreună în dormitor, când scripturile și profețiile erau discutate cu atâta intensitate.

Acum ne găseam pe drum mai mult ca oricând, umblând mereu, niciodată toți doisprezece ucenicii, dar între șase și zece dintre noi, după cum unii erau bolnavi sau chemați acasă de familie sau muncă. Uneori stăteam să-l susținem pe Iisus în vreme ce predica, alteori i-o luam înainte ca să-i anunțăm apropierea, iar alteori (așa cum cerea el) îi prezentam noi înșine mesajul. Propriile mele talente ca predicator erau doar pe măsura convingerilor mele, care erau întotdeauna șubrede, dar în această privință nu eram singur printre cei doisprezece. Iisus ne îndemna întruna să avem credință. Credința putea să mute munții din loc. Dacă noi credeam, atunci puteam face orice, puteam trăi fără hrană, puteam păși pe apă. Asta era ceva ce ne repeta adesea și nu eram singurul care să fi avut un coșmar în care Iisus, pășind pe suprafața lacului, mă striga să vin la el din luntrea lui Zevedei. Porneam către el și, după câțiva pași în siguranță, începeam să mă afund și mă deșteptam zvârcolindu-mă în pătură, horcăind după aer și strigându-l să vină și să mă salveze. Simon Petru avusese același vis și obișnuiam să glumim despre el și să ne spunem unul celuilalt „am avut coșmarul cu mersul pe apă".

El ne cerea credință și în privința aceea noi toți, la un moment sau altul, îl dezamăgisem. Ne străduiam din răsputeri, unii reușind mult mai bine decât ceilalți. Sceptic prin fire, ocupam în mod clar primul loc dintre cei care dădeau greș.

Această inconsecvență a credinței, chiar într-un grup atât de legat de el și de modul de viață pe care-l crease el, explică probabil destăinuirea lui secretă (dacă acesta este modul corect prin care s-o descriu) făcută lui Simon

Petru, Iacov și Ioan – cei trei a căror credință în Iisus era cea mai puternică, mai simplă și mai puțin șovăitoare. Călătoream prin Valea Iordanului, după ce-i vizitasem pe Lazăr și pe surorile lui în Betania și intenționasem să continuăm până la Ierusalim – o posibilitate care incita niște provinciali ca noi. Pentru ca atunci, ajunși atât de aproape de țintă, Iisus să ne spună că planul fusese anulat. Era ca și cum el ar fi primit ordine de sus sau ar fi suferit o pierdere neașteptată a încrederii. Ne-a spus că nu vom merge la Ierusalim decât când o puteam face toți treisprezece, iar atunci avea să fie cu ocazia sărbătorii Paștelui.

De aceea am revenit pe drumul spre Galileea. Iisus fusese prost dispus și meditativ, poate dezamăgit că nu ajunsese în orașul sfânt. Refuzase partea lui de coșuri generoase cu hrană dăruite de o familie care credea că el le vindecase pruncul și mersese tăcut toată după-amiaza.

Drumul ne purta în jurul poalelor unui munte din regiune, când el a ieșit în mod brusc din transă și a anunțat altă schimbare de plan. Urma să poposim chiar aici și să petrecem noaptea în una dintre grotele din coasta dealului. Cei trei pe care-i alesese aveau să suie cu el pe munte. Noi, ceilalți patru, trebuia să pregătim cina din ce mai rămăsese în coșuri, iar dacă ei nu se întorceau până la apus, să ne mâncăm porțiile fără să-i mai așteptăm.

Am mâncat și vremea culcării a sosit, fără să avem vreun semn din partea lor. A doua zi dimineață, tocmai discutam dacă ar trebui să-i așteptăm sau să pornim în căutarea lor, când i-am zărit în depărtare, coborând de pe coasta mov-cafenie a muntelui și pătrunzând în zona verde a poalelor cultivate. Mergeau în șir, prin lanurile de grâu, cu Simon Petru în frunte, fluturând din brațe către noi, urmat de Iacov și Ioan, cu Iisus încheind alaiul.

Le-am așternut ceea ce mai rămăsese din cină și au mâncat înfometați. Nu s-a vorbit nimic despre locul unde

fuseseră și ce făcuseră. Cei trei care-l însoțiseră pe Iisus aveau expresii solemne și (mi s-a părut) încrezute, sigure pe sine. Era unul dintre momentele acelea în care Iisus crea discordie, favorizând pe unul sau mai mulți dintre noi față de ceilalți.

L-am luat deoparte și am cerut să știu ce se întâmplase. El a scuturat din cap.

– Atunci când va veni vremea să afli, vei afla.

L-am întrebat de ce nu puteam să aflu acum.

Mi-a răspuns:

– Nu ești pregătit.

– Iar cei trei sunt?

A înclinat din cap.

– Credința ta nu este solidă, Iuda.

– Vrei să spui că nu sunt naiv.

– Vreau să spun că nu ești inocent.

– Și ești încântat să fii crezut de trei prostănaci?

M-a bătut ușor pe braț.

– Ai răbdare. Va sosi și vremea ta.

M-am gândit o clipă, apoi am spus – a fost un impuls brusc, nici primul și nici ultimul de acest fel:

– Cred că m-am săturat de asta.

Din păcate, chiar așa am spus. El m-a privit în ochi și m-a prins de încheietura mâinii.

– Vrei să mă părăsești?

Ochii i s-au umplut de lacrimi.

Nu am răspuns, dar am fost surprins și deja șovăiam. La ce oare m-aș fi putut întoarce? La casa mamei, unde totul îmi reamintea de draga mea Iudita, la casa tatei, plină de răceala, nemulțumirea și dezamăgirea lui? Aici aveam parte de tovărășie și se părea că aveam parte și de iubire.

– Dacă tu pleci, m-a întrebat, eu cu cine mai stau de vorbă?

– Cu cei trei pe care i-ai dus pe munte, am replicat, dar el își putea da seama că băteam în retragere.

Mi-a cuprins umerii cu un braț.

– Ai încredere în mine, mi-a zis. În cele din urmă, totul va avea înțeles.

Așa încât nu am aflat nimic. Totuși, în mod inevitabil, aluziile și zvonurile despre cele petrecute pe vârful muntelui au început numaidecât și istoriile au crescut tot mai uimitoare, fără a se auzi vreodată altfel decât în șoapte și murmure. Iisus îi dusese pe cei trei pe munte și le ceruse să aștepte și să stea de veghe în timp ce el se ruga. Rămăsese foarte mult timp în genunchi, în vântul puternic care întotdeauna părea să gonească vertical, drept în sus pe coastele pieptișe. Aceea era partea comună tuturor variantelor relatării. Tot comună era și partea în care ei trei se ghemuiseră, și în cele din urmă se întinseseră, la adăpostul tufelor de mărăcini, luptându-se cu foamea și epuizarea o dată cu lăsarea nopții, adormiseră, dar se deșteptaseră mai târziu, convinși că se întâmpla ceva remarcabil – un soi de revelație, o prezență divină.

În istorisirea cea mai amănunțită, se spunea că Simon Petru văzuse cum burnuzul sfâșiat și pătat de drum al lui Iisus se transformase, când el îngenunchease pentru a se ruga, într-un veșmânt cu totul alb, având albeața zăpezii proaspăt ninse sclipind în beznă. În clipa aceea, două făpturi mărețe apăruseră deasupra capului său. Simon Petru știuse că erau Moise și Ilie, deși nu putea spune în ce fel o știuse. Ei vorbiseră cu Iisus și Iisus le răspunsese.

Iacov nu văzuse absolut nimic, însă auzise un glas tunător vorbind din întuneric:

– Acesta este Fiul meu. Lui să i vă închinați.

Ioan dormise un somn agitat din care nu-și mai reamintea decât un sentiment de măreție și de spaimă care nu semăna cu nimic din ce simțise vreodată. Auzind

ce văzuse Simon Petru și ce auzise Iacov, el fusese convins că Iisus îi adusese în prezența divinului.

Se putea spune că trei dintre noi știau acum, sau credeau că știau, că ne găseam în slujba lui Mesia.

Într-o poveste arabă
eroul vine înarmat
cu o sabie

pentru a-i înfrânge
pe părinții rigizi și
o poartă pe ea

pe un armăsar
alb. Iisus venea
pe jos, înarmat doar

cu argumente
și un deget ca
să deseneze în colb.

Își reamintea el oare
piesa noastră și
puterea cuvintelor

pe care numai Acela
le putea citi? Textul lui
secret era în greacă

sau, așa cum credea
Maria, în
graiul Cerurilor?

CAPITOLUL 13

Acum două zile am primit veşti noi de la Ierusalim. Trei membri ai sectei Iisus, doi bărbaţi şi o femeie, au venit să-l caute pe Ptolemeu şi i-am auzit vorbind. Tot atunci mi s-a mai limpezit ceva. Mă întrebasem uneori de ce Ptolemeu părea atât de familiar; parţial, înfăţişarea lui, dar mai mult glasul. Musafirii aceştia l-au tratat cu atât respect, încât l-am tras pe unul deoparte, cel mai vârstnic dintre bătrâni, Ezdra, şi l-am întrebat dacă oaspetele meu avea un rang de seamă în mişcarea lor.

Mi s-a spus că era „unul dintre cei mai importanţi oameni în viaţă".

Probabil că l-am privit neîncrezător.

– Ptolemeu are autoritate fiindcă... Ezdra m-a fixat cu privirea (cât de adesea o văzusem!) cuiva care a jurat să păstreze un secret, dar care tânjeşte să-l spună. Nu am însă voie să-ţi spun.

– Fiindcă este unul dintre cei care l-au văzut pe Iisus?

Era un gând care-mi trecuse o dată sau de două ori prin minte, când îl auzisem rostind lucruri ce păreau că puteau fi ştiute numai de un martor ocular al evenimentelor.

Ezdra a încuviinţat din cap, într-o afirmaţie solemnă. În mod clar, îl copleşea ideea de a fi fost în prezenţa divină.

– Tu însă te referi la ceva mai mult decât atât?

A aprobat iarăși, chiar în timp ce repeta:

– Nu am voie să-ți spun.

Nu trebuia s-o facă. Îmi amintisem.

– A fost unul dintre cei doisprezece, am șoptit și chipul bărbatului s-a încrețit puternic, strângând pleoapele ca să oprească lacrimile ce-i inundaseră ochii. Taina este în siguranță, m-am grăbit să-l liniștesc. Nu voi sufla o vorbă și nu-l voi întreba cum se numește.

Dar știam. Ptolemeu... Bartolomeu... Orbirea, alături de ravagiile pricinuite de trecerea a patruzeci de ani, îmi ascunsese identitatea lui. Și, desigur, aceeași orbire însemna că el nu mă putea recunoaște. Ea mă proteja, dar chiar și mai mult (deoarece orbii își dezvoltă o excelentă recunoaștere a vocilor) mă apăra „știința" lui că eu, Iuda din Keriot, eram mort, spânzurat de un smochin sau străpuns de brăzdarul unui plug pe ogorul cumpărat cu banii pentru care-l vândusem pe Iisus.

– N-a fost dintotdeauna orb? am întrebat.

– După ce-a asistat la răstignire, mi-a explicat Ezdra, Dumnezeu a dorit ca el să nu mai vadă.

Am încercat să găsesc o noimă în vorbele acelea, dar n-am putut. Bartolomeu fusese unul dintre cei care fugiseră când Iisus fusese arestat, așa că nu văzuse nimic.

Am întrebat de ce era necesară păstrarea secretului.

– Avem dușmani, s-a încruntat Ezdra. Poate că tăinuirea nu mai este trebuincioasă cum a fost cândva, însă noi îl apărăm pe Ptolemeu... și pe ceilalți doi ucenici care au supraviețuit.

– Numai doi?

Voiam să-l întreb cine erau aceia, dar îmi dădeam seama că el începea să simtă că spusese prea multe.

– Numai doi, a confirmat și s-a îndepărtat de mine.

Să revin însă la veștile din Ierusalim. Se părea că lațul romanilor se strânsese ferm în jurul orașului, dar, deși

unii reușeau, la răstimpuri, să mai scape, iar câțiva primeau aprobarea de a trece prin liniile romane, tabloul care se desprindea din interior era unul al revoluției și domniei terorii. Oamenii – plebeii – dețineau controlul, dar ei înșiși erau divizați în grupuri rivale, fiecare cu conducătorul său. În oraș nu mai existau acum romani, dar nici evrei bogați. Aceștia, împreună cu majoritatea clasei de mijloc și cu preoții Templului, fie că reușiseră să fugă, fie că fuseseră judecați de tribunalele populare și executați. Câțiva supraviețuiseră, convingând tribunalele acelea că erau, și fuseseră dintotdeauna, opozanți ai Romei, Irozilor și clerului. Unora li se îngăduise să devină ofițeri în trupele pe care orașul le pregătise împotriva romanilor și conduseseră atacuri eroice în afara zidurilor. Atacurile acelea însă se încheiaseră de fiecare dată cu înfrângeri.

Hrana era pe sfârșite. Toate animalele, de la cămile la pisici, fără a exclude măgarii, păsările, șoarecii și șerpii, fuseseră ucise, gătite și mâncate. Depozitele de grâne, care ar fi putut susține asediatorii timp de ani, arseseră în timpul confruntărilor dintre grupurile de insurgenți. Populația murea de foame.

Se vorbea despre bărbați care porneau la luptă călcând peste trupurile tovarășilor morți în bătălia anterioară și în cea de dinaintea aceleia, avansând către soldații romani masați pe drumuri atât de lunecoase de sânge, încât îți păstrai cu greu echilibrul, și despre crucificările ostașilor capturați și civililor fugiți din oraș, care ajungeau până la cinci sute pe zi. Întrucât rezervele de bârne pentru cruci erau pe terminate, victimele erau uneori pironite de ușile din lemn sau de ziduri, orânduite sub diverse unghiuri, într-o rână, cu capul în jos, cu membrele suprapuse sau încrucișate – oricum se putea face, pentru a fi înghesuite în spațiul respectiv. Suprafețele verticale erau preschimbate astfel într-un covor

zvârcolitor, gemător, plângător și urlător de bărbați și femei care mureau bătuți în cuie.

Uneori, în timpul bătăliei, soldații romani oboseau să mai ucidă, plângându-se de cârcei, de dureri de spate și vlăguirea brațelor, și cereau să li se îngăduie să se oprească și să se odihnească. Dar în oraș se forma altă trupă de apărători sortiți morții, și alta, și alta, cu bărbații înspăimântați de tribunalele populare și gata să-și încerce șansa în afara zidurilor, cu speranța de a-i putea înfrânge pe romani și de a scăpa apoi pe câmpuri – ceva ce foarte puțini reușiseră.

Ezdra ne-a povestit despre un grup de negustori evrei care, pe când romanii le mai îngăduiau unora dintre bogătași să scape, își croiseră drum cu ajutorul mitei prin liniile asediatorilor, după ce în prealabil fiecare înghițise destule monede de aur pentru a-și reîncepe viața și afacerile într-un loc îndepărtat. După ce îi depășiseră însă pe romani, fuseseră opriți de un trib de beduini, care, bănuind că trebuiau să aibă averi ascunse undeva, îi supuseseră torturilor. Când unul mărturisise unde le era aurul, toți fuseseră evisceraţi, jefuiți și lăsați să moară sub soarele târziu al după-amiezii, în vreme ce șacalii se furișau tot mai aproape și vulturii le ciuguleau măruntaiele chiar înainte să-și fi dat ultima suflare.

Deoarece veștile acestea se referă la o răzmeriță care s-a întins prin Iudeea și a pătruns în Galileea, mă trezesc plângând pentru orașul sfânt, pentru regiunea mea și pentru poporul meu. Mă întreb ce s-a întâmplat cu prietenii și cu familia mea, consolându-mă cu gândul că majoritatea celor care mi-au fost cândva apropiați sunt deja morți și totuși simțindu-mă tulburat pentru că tot ce definise societatea copilăriei mele a fost distrus și măturat din cale. Îi mulțumesc Domnului, sau stelelor mele, sau Fortunei – oricui mă ascultă – pentru că am fost binecuvântat cu o identitate nouă, un cămin și o

cultură nouă, o nevastă, copii și nepoți, dar și pentru binecuvântarea păcii.

Când comentăm noutățile, Ptolemeu (îl privesc mult mai atent acum, când știu că este Bartolomeu) afișează expresia severă a unui judecător.

– Distrugerea aceasta, proclamă el, a fost profeţită. Domnul și-a trimis Fiul ca să conducă peste Israel și poporul nostru l-a dat pe mâna romanilor pentru a fi crucificat. Cum ne mai putem aștepta ca, după o asemenea trădare, cerurile să ne mai apere pe noi și Templul nostru?

Deși spune cuvintele acestea rece, ba chiar cu o anume satisfacție, și în ciuda faptului că sunt sigur că crede în adevărul lor, mi se pare că simt și un șoc – un fior de tristeţe.

În după-amiaza aceasta noi toți, inclusiv Tezeu și Autolicus, am mers în piaţeta unde Ptolemeu are acum un public regulat, dintre care unii sunt gata să se declare „creștini", ba chiar să se supună unui botez neoficial la jgheabul izvorului, al cărui ghizd lat el îl folosește ca platformă de pe care cuvântă. Ezdra a cerut îngăduința de a predica și Ptolemeu i-a acordat-o, poate șovăielnic, dar cu bunăvoință.

Ezdra a povestit gloatei pestrițe despre altă minune săvârșită de Iisus, dovedind iarăși că era Fiul lui Dumnezeu, trimis cu puteri speciale pentru a mântui omenirea. O mulțime mare („cel puțin cinci mii de oameni", a spus Ezdra) îl urmase pe Iisus într-un loc izolat, nu departe de lac, unde el le predicase, asigurându-i că deși erau săraci vor fi bogați în ceruri și că, pe de altă parte, celor mai mulți bogătani li se va refuza intrarea în rai. Dacă dusese o viaţă excepțional de virtuoasă și dăruise cu generozitate celor nevoiași, s-ar fi putut ca un bogătaș să intre, însă numai după ce ultimul dintre sărmani fusese primit în împărăția cerurilor.

Învățăturile acelea, a continuat Ezdra, fuseseră aclamate de mulțimea de galileeni, pe care după aceea Iisus o condusese într-o rugăciune.

Apoi însă ucenicii îi aduseseră la cunoștință că nu exista mâncare și propuseseră ca oamenii să fie trimiși de îndată la drum, pentru ca să ajungă la timp la casele lor, sau în satele cele mai apropiate, pentru cină.

Iisus întrebase câtă mâncare exista și i se arătaseră cinci pâini și doi pești. El poruncise ca mulțimea să se împartă în grupuri de câte douăzeci–treizeci de oameni și ca fiecare grup să trimită unul sau doi împuterniciți la o masă, pe care ucenicii o improvizaseră și pe care erau așezate proviziile acelea insuficiente.

După aceea, Iisus rupsese și binecuvântase pâinea și în scurt timp cele cinci pâini deveniseră cincizeci, deveniseră cinci sute și așa mai departe... La fel cei doi pești, care deveniseră douăzeci, apoi două sute... Masa era ticsită cu hrană, care era înlocuită de îndată ce era luată de împuterniciții grupurilor, care fuseseră instruiți să se așeze în cozi. În mai puțin de o oră, cei cinci mii de oameni mâncau fericiți sub soarele după-amiezii târzii.

Ezdra s-a canonit cu relatarea aceasta, ca și cum lui însuși i-ar fi venit greu s-o creadă. Detaliile păreau să-l biruie. Am încercat soiul de stinghereală pe care-l simți atunci când un orator public se bâlbâie și mi-am putut imagina ce era în mintea lui. Peștele fusese servit crud? Nu era nimic de băut? După ce oamenii terminaseră de mâncat, cu firimiturile strânse se umpluseră douăsprezece coșuri, dar de unde apăruseră coșurile? Cine le adusese și în ce scop? M-am gândit că Ezdra fusese cel care adăugase masa în povestire, în scop practic, dar de unde se ivise ea în acel „loc izolat" (așa cum îl descrisese)? Și în tot cazul, o masă nu era de ajuns. Pe măsură ce se multiplica în imaginația lui, mâncarea se revărsa peste tot, căzând în țărână și fiind călcată în picioare de cei cinci mii de oameni.

Ascultătorii s-au foit. Unii s-au încruntat, străduindu-se să creadă, ori să înțeleagă. Unii au plecat. L-am auzit pe unul spunând:

– Mi-a plăcut Ptolemeu ăla – orbul, dar ăsta nu-i la fel de bun.

Ptolemeu însuși a părut neliniștit.

– Lucrurile acestea sunt greu de tâlcuit, a spus Ezdra clătinându-se ușor pe jgheabul izvorului și întinzându-se către ramura unui copac pentru a-și păstra echilibrul. Însă aceasta este încercarea pe care Domnul Dumnezeu ne-a trimis-o prin Fiul Său binecuvântat, mântuitorul nostru, Iisus. Credeți, prieteni, și veți fi mântuiți. Și acum, să ne rugăm...

Seara am pornit la plimbare cu Ptolemeu, prinzându-l de braț și înlocuindu-l pe Reuben, pe care l-am îndemnat să-și găsească distracție într-o cafenea sau o tavernă. Noi doi am mers laolaltă, ascultând răsuflarea regulată a mării calme, bucurându-ne de respirația ei sărată în nările noastre. I-am descris lui Ptolemeu scena pe care n-o putea vedea: apa neagră ca mătasea, cu luminile dinspre felinarele-oglinzi de pe debarcaderul de miazăzi al Sidonului tremurând pe suprafața ei, năvoadele întinse la uscat pe stelaje, bărcile de pescuit ancorate în apropierea țărmului, părând gata să plece în expediția dinaintea zorilor, la răstimpuri coșul pentru jar al unui paznic de noapte. Ne-am oprit lângă curtea unei taverne și am ascultat un grup care cânta balade grecești la instrumente cu coarde, melodii triste și minunate.

Am ajuns la o parte a țărmului unde nu existau nici case, nici bărci de pescuit. Mintea mea a revenit la veștile din Ierusalim. Am simțit un val de furie față de toate poveștile lui Iisus despre ce ne-ar putea aștepta dincolo de mormânt – făgăduieli deșarte și amenințări care să abată atenția de la ororile pe care oamenii și le fac unii altora în lumea reală.

– Te-ai întrebat vreodată, am rostit, de ce Dumnezeul Israelului îi favorizează în felul acesta pe romani?

El nu mi-a răspuns, dar după câteva clipe a spus:

– Cu mult timp în urmă am cunoscut pe cineva care obișnuia să pună același soi de întrebări, pe același ton.

– Un sceptic sănătos, fără îndoială, am vorbit cu glas mai gros, dregându-mi vocea pentru a-mi scuza tonalitatea ascuțită.

Ptolemeu a mai tăcut vreme de câțiva pași.

– Te cunosc? a întrebat.

– Sunt gazda ta, Ida.

– Bineînțeles. Dar în trecut... Nu?

– Nu, am mințit. Mă tem că nu.

L-am întrebat dacă fusese impresionat de predica lui Ezdra.

– Este la început, a spus Ptolemeu. Trebuie să învețe ce anume este esențial într-o relatare și să nu se lase distras de detalii.

– Apariția unei mese într-un loc izolat..., am rostit. Asta i-a afectat credibilitatea.

Cum nu mi-a răspuns, l-am întrebat:

– A existat cu adevărat o asemenea minune?

Îl puneam la încercare. Știam că nu fuseseră cinci mii de oameni și nici o înmulțire miraculoasă a pâinilor și peștilor într-un ospăț pentru o gloată. Ptolemeu ar fi trebuit să știe și el asta.

– A existat o minune, a răspuns el.

M-am simțit încântat că-l prinsesem, dar el a adăugat:

– A fost minunea *împărțirii* în comun.

– Ai fost de față?

– Oamenilor li se spusese să aducă mâncare, însă mulți dintre ei erau foarte săraci și se părea că era foarte puțină mâncare – insuficientă chiar pentru trei sau patru duzini.

L-am întrerupt.

– Trei sau patru duzini? Ezdra a spus cinci mii.

Era nepăsător sau se prefăcea că era.

– Istorisirile acestea nu pierd nimic prin repovestire. Iar numerele nu contează.

– Contează însă credibilitatea.

– O minune este o minune. Întotdeauna vor exista oameni care să n-o creadă ori care s-o pună la îndoială. Cincizeci sau cinci mii – esența nu constă în numărul precis.

– Esența? Începusem să mă enervez. Există o *esență?*

– În ziua aceea, Iisus ne-a arătat că, dacă oamenii care au mai mult decât le este necesar le vor da celor care au mai puțin sau nimic, atunci va fi mereu îndeajuns pentru toți.

– Asta-i politică, am rostit. N-are nici o legătură cu minunile.

– Prietene, a zis Ptolemeu, dacă îi convingi pe oameni să-și împartă bunurile lor, atunci este mai mult decât politică. Este o minune.

Istorii despre hrană, despre
mâncare, istorii despre
hămesire –

șoarece copt, șarpe
uscat îndărătul zidurilor
Ierusalimului

asediat; și pe
malul unui lac, cinci
pâini și doi pești

înmulțiți, o
lecție în
aritmetica

gustului. Se spune că ochii
sunt ferestrele
sufletului, dar se pare

că stomacul este
ușa lui. Pe Domnul
îl preocupă cum ne spălăm,

ce spunem înainte
de a mânca, însă Iisus
și-a oferit

ființa sa bună drept
cină, pâine și
vin, trup și sânge.

CAPITOLUL 14

După revelația de pe vârful muntelui, am revenit pentru o vreme pe căile bine bătătorite ale Galileii. Un drum pe care-l parcurgeam cu regularitate ne purta în jurul lacului – Betsaida-Iulia, Gherghesa, Hippo, Bet-ierah, Hamat, Tiberiada, Magdala, Ghenizaret și înapoi la Capernaum. Acestea erau orașele și satele, dar existau și așezări mai mici, adesea fără nume, simple pâlcuri de case și gospodării mici, și uneori Iisus avea parte acolo de ascultătorii cei mai atenți. Uneori mergeam spre apus, către Seforis și satele din jurul său (trecând însă pe lângă Nazareth fără să ne oprim), iar odată, am mers chiar până la Tir și Sidon din Fenicia și am văzut astfel pentru întâia dată marea și orașul peste care, în ultimii patruzeci de ani, am privit zilnic.

Capernaum a rămas sediul nostru. Iisus avea odaia lui în casa lui Simon Petru, iar noi ceilalți aveam acolo fie căminul și familia, fie o gazdă permanentă. Eu locuiam la pescarul Zevedei, tatăl lui Iacov și al lui Ioan, care aveau propriile lor locuințe. Zevedei era un bătrân morocănos, care la început fusese mânios și nemulțumit pentru că cei doi fii ai săi neglijaseră (așa considera el) îndeletnicirea familiei. După moartea soției sale, el găsise alinare în învățăturile lui Iisus.

– Neîndoios, recunoștea Zevedei, știe să se folosească de vorbe. Ar trebui o vijelie ca să mai aducă lacrimi în ochii ăștia bătrâni, da' nemernicul ăla o poate face-n cinci minute.

Pe atunci predicile lui Iisus reveniseră la tema păcii și armoniei, făgăduind săracilor, schilozilor, bolnavilor și oropsiților că vor scăpa de poveri în împărăția cerurilor. În același timp însă el atrăgea atenția și asupra profețiilor din scripturi, care se refereau la o nouă împărăție ce urma să sosească în curând, când puterea divină va stăpâni în Israel și când dreptatea va domni pe pământ ca și în ceruri, ceva pentru care el ne învăța să ne rugăm zilnic: „Vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ." Poate că, la urma urmelor, săracii nu trebuiau să aștepte până mureau, înainte ca binecuvântările să se reverse asupra lor.

Cei cu minți mai iscoditoare din regiune căutau în vorbele lui tâlcuri ascunse care îndemnau la răzvrătire și credeau că le găseau. Majoritatea erau încântați. Ei îl considerau pe Iisus propriul lor proroc, ba chiar (unii cutezau s-o spună) Mesia care va elibera Israelul. Pe măsură ce ideea aceea a devenit tot mai populară, unii ucenici au pornit s-o repete și s-o întărească, pomenind cu subtilitate și insinuant despre revelațiile lui Simon Petru, Iacov și Ioan de pe vârful muntelui ca fiind o confirmare. Ar fi trebuit să fie o taină, dar, ca toate tainele despre Iisus, în scurtă vreme o știau toți.

La răstimpuri, printre oamenii care îl ascultau zăream bărbați care veniseră în pereche, nu erau „localnici" și aveau un aspect oficial, o vigilență sinistră, indicându-și unul altuia diverse lucruri, comentând din colțul gurii sau dinapoia palmei. Eram convins că erau iscoadele lui Irod. Am încercat să-l previn pe Iisus că discuțiile acelea despre rolul lui de eliberator și despre strămutarea puterii civile îi puteau aduce necazuri serioase. El a zâmbit și mi-a zis:

– Eu nu afirm așa ceva despre mine. Nu-i pot împiedica însă pe alții s-o facă.

Am hotărât să fiu mai deschis.

– N-ai observat că unii dintre cei doisprezece cred că tu ești Mesia?

Stăteam pe un ponton lângă una dintre luntrile amarate ale lui Zevedei. Iisus privea în jos prin spațiile dintre scânduri, în apa limpede și clipocitoare.

– Am observat, mi-a spus în cele din urmă, că unii dintre voi n-o cred.

Răspunsul acela m-a șocat. Începuse oare s-o creadă el însuși?

– Ar trebui s-o creadă? l-am întrebat. Apoi: Tu o crezi?

Cum nu mi-a răspuns, am repetat cuvintele pe care Iacov pretinsese că le auzise pe munte.

– „Acesta este Fiul meu. Lui să i vă închinați." Asta vrei? Vrei să ne închinăm ție?

S-a încruntat și m-a prins de mână. Pentru o clipă n-a mai fost Iisus din Nazareth, oratorul, conducătorul micului nostru grup, speranța celor împilați și amenințarea ordinii stabilite, ci vechiul meu prieten din școală, care nu știa ce ar trebui să facă ori să spună.

– Eu am niște... *puteri*, a zis el.

– Ai puterile oratoriei.

– Să *vindec*...

– Unii dintre bolnavi se simt mai bine, da. Este lucrarea ta?

– Nu. Este lucrarea Domnului. M-a privit și s-a încruntat. Lucrarea Domnului, a repetat. Dar *prin mine!*

Cred că atunci mi-a fost întâia dată cu adevărat teamă pentru el – teamă poate pentru echilibrul minții lui, dar mai mult pentru siguranța lui și bănuiesc că și pentru a noastră, cei care-l urmam. Voiam să-i spun că ne punea pe toți în pericol, însă mi s-a părut că n-ar fi avut nici un rost. Ce ar fi însemnat cuvântul „pericol", dacă într-adevăr credeai că tu ai putea fi Mesia?

– Când simt forța aceea trecând prin mine, a spus el, când propriul meu glas rostește fraze pe care eu unul nu le-aș fi putut născoci – cuvinte care nu sunt ale mele, ci ale lui Dumnezeu...

S-a oprit și eu n-am putut găsi nimic să-i spun. Poate că nu erau cuvintele lui, dar erau variațiile lui pe textele acelea minunate pe care ni le fixasem în memorie ca băieți. Ele erau temelia elocvenței sale. Geniul lui le remodela în mod spontan, însă Iisus nu părea să recunoască asta ca fiind acțiunea sa, ci simțea că o forță exterioară vorbea prin el, folosindu-l ca pe mediul ei de transmitere.

Am rămas astfel sub razele soarelui, doi prieteni, dintre care unul, se părea, începea să creadă că ar putea să fie Fiul lui Dumnezeu. Am vrut să-i spun: „Ai pornit cu un mesaj. Acum crezi că tu *ești* mesajul", dar mi s-a părut exagerat de aspru.

– Privește, a rostit el arătând în jos, printre scânduri.

Un țipar gri-argintiu zăbovea în umbra pontonului, reflectând lumina care străbătea apa în raze subțiri, răsucindu-se leneș într-o parte și în alta, dar fără să înainteze.

M-am uitat la el, gândindu-mă la relatarea Facerii în Pentateuc și întrebându-mă în ce stare a minții ai putea măcar să începi să te introduci sau să te vezi introdus în poveste. „Fiul lui Dumnezeu Creatorul." Era absurd. Era stingheritor.

Și apoi, cu mintea rătăcindu-mi prin asocierea de idei, sau fără cea mai măruntă relevanță, m-am gândit la istoria Potopului și la faptul că Noe n-ar fi trebuit să îmbarce în corabie țipari sau pești sau orice alte creaturi ale apelor. Părea o greșeală neliniștitoare.

Iisus s-a ridicat. Mișcările îi erau ferme, de parcă ceva s-ar fi decis sau poate ar fi fost amânat în mintea lui.

– Trebuie să așteptăm derularea evenimentelor, a rostit el. Trebuie să avem răbdare. Nu lăsa teama să ne

strice reușitele. Trebuie să credem în noi înșine. Crede și fii fericit.

„Fii fericit" era una dintre temele lui favorite pe atunci. Încă putea să radieze o parte din optimismul inocent și făgăduielile din primele zile, când se părea că pomii și tufișurile înfloreau și că păsările cântau când Iisus trecea pe lângă ele. În starea aceea optimistă, el era păstorul care avea să-și ducă turma pe pășunile cele mai bune; el era porumbița de pe ape, lumina sclipind în beznă, Cuvântul întrupat în făptură.

Avea, desigur, critici, chiar printre cei care-l urmau. Fariseii spuneau că le îngăduia discipolilor să mănânce și să bea în exces, că le cerea credință și mai nimic altceva, că-i tămăduia pe bolnavi în ziua de Sabat, lăsându-i pe leproși să-l atingă, că stătea de vorbă cu femei pe care le întâlnea din întâmplare. Mai spuneau că neglija ritualurile purificării și-și făcea prieteni printre prostituate și vameși.

Odată, revenind acasă în Capernaum de Sabat, am luat-o pe o scurtătură printr-un lan. Nu mâncasem nimic dimineața, și unii dintre noi au rupt spice coapte, mestecându-le în timp ce mergeam. Când am ajuns de cealaltă parte a lanului, ne-am întâlnit cu un grup de farisei, care mergeau în șir către sinagogă. Ei l-au recunoscut pe Iisus așteptându-ne pe potecă, pe când ieșeam din lan, câte doi, câte trei, mestecând spice, și conducătorul lor l-a mustrat pentru purtarea noastră. Furam, încălcam Sabatul și altele pe care le-am uitat.

Iisus a replicat, citând precedente (îi făceau plăcere polemicile bazate pe scripturi și de obicei învingea). David, a spus el, își dusese prietenii în Templu și-i încurajase să mănânce din cele douăsprezece pâini sfinte.

– Și tu ești David ? a întrebat fariseul indignat. Acesta este Templul ?

Zâmbetul lui Iisus în clipa aceea era bine dispus și provocator.

– Eu pot să fiu un David, bătrâne, dacă asta-i ceea ce trebuie pentru a legiui mâncatul câtorva spice de grâu. Iar acesta – a fluturat din mână spre cerul albastru – este cu siguranță Templul lui Dumnezeu.

Uneori făceam gălăgie serile și eram acuzați de beții și libertinaj. Uneori acuzațiile nu erau nefondate și mai degrabă Maria Magdalena decât Iisus ne cerea să facem liniște. Pe drum, ea era un soi de supraveghetor – puritană, însă preocupată de reputația noastră și de menținerea liniștii.

Când simțeam puterea și frumusețea predicilor lui Iisus, nu-mi păsa de adevărul literal. Scepticismul meu era viu. El aparținea creierului meu, inteligenței mele și n-aș fi dorit să-mi lipsească. Putea fi totuși lăsat deoparte, să se odihnească în vreme ce eu mă bucuram de spectacol – de căldura, harul, inteligența și elocvența lui Iisus și, mai presus de toate, de speranța pe care o dădea nefericiților. Chiar dacă era o speranță falsă, era mai bună decât deznădejdea pe care o înlocuia. „Iisus din Nazareth" era o poveste. Zi după zi, el o istorisea, trăind-o, și eu n-o puteam abandona. Ce mai conta credința?

Dar pentru el conta... și aceasta era dificultatea. El o solicita permanent – din partea noastră, ucenicii lui, și din partea mulțimilor, a celor care-l urmau. Iisus se putea descurca fără mâncare. Iisus putea străbate deșertul fără apă. Iisus nu părea să aibă nevoie de iubirea unei femei. Iisus putea umbla la nesfârșit pe picioare bășicate. Dar nu putea să trăiască fără credincioși. Noi trebuia să avem credință în el, asta ne cerea și după aceea, ne asigura, aveau să urmeze numai lucruri bune. Eu respingeam această provocare adresată bunului meu simț, deoarece îmi amenința satisfacția produsă de „poveste". Nici un zeu „adevărat", obișnuiam să-mi spun, nici un „Fiu al lui Dumnezeu" n-ar fi cerut credința așa cum o solicita el sau n-ar fi avut nevoie de încredințare așa cum avea el nevoie.

Problema era că el însuși avea greutăți în a crede povestea, chiar pe când o istorisea, chiar pe când o juca.

Și apoi a început înnegurarea mesajului său și a personalității sale. Nu cred că ea poate fi atribuită unei singure cauze anume, însă dacă a existat un declanșator acesta n-a putut fi decât vestea întemnițării lui Ioan Botezătorul. Eu n-am observat imediat efectul, dar treptat a devenit evident; o asemenea schimbare de ton, prezentare și conținut nu putea trece neobservată. Era ca și cum Iisus ar fi căpătat ceva din tonul amenințător și rău prevestitor al lui Ioan, nu prin imitare, ci pentru că imaginea lui asupra lumii în care trăiam fusese întunecată de turnura evenimentelor.

Am auzit despre arestarea lui Ioan de la un cămilar. Irod Antipas se aflase în vizită în cetatea lui din Macheron, la Marea Moartă, și trimisese iscoade să-l asculte pe Ioan predicând nu departe, în locul lui obișnuit din vadul Iordanului. Acestea se întorseseră cu rapoarte despre lipsa de respect față de autoritate, dar, mai rău, despre acuzațiile lui Ioan față de ceea ce numise, în mod direct, seducerea de către Irod a Irodiadei, nevasta fratelui său vitreg, și căsătoria cu ea după ce amândoi divorțaseră.

Seducerea și căsătoria stârniseră un adevărat scandal în țară, despre care vorbea toată lumea, dar numai în șoaptă. Ioan însă nu șoptise, ci mugise, zbierase și-și tunase mânia. Era o hulă la adresa lui Dumnezeu al Israelului. Acest „rege al evreilor", Irod Antipas, nu era nici măcar un rege, ci doar un tetrarh, un „sfert de rege". El nu era nici evreu. Era un idumean și marioneta romanilor. Trebuia să fie târât jos de pe tronul lui. Trebuia să fie făcut sclav și pus la galere. Trebuia să fie lapidat... Și tot așa.

Irod nu șovăise, ci trimisese soldați înarmați la vad. Ioan fusese găsit dormind într-o peșteră din apropiere. Fusese tras afară, smuls de lângă discipolii care se luptaseră să-l apere și purtat în lanțuri în cetate, unde fusese azvârlit în temnița cea mai adâncă.

Macheron era o cetate formidabilă, pe creasta unui deal, cu ziduri masive îndreptate la apus peste Marea Moartă, spre Deșertul Iudeii, iar la răsărit către dealurile sterpe ale regatului Nabatea. Gândul că Ioan era întemnițat acolo ne tulbura pe toți, dar îndeosebi pe Iisus, iar următoarea lui predică, ținută din luntrea lui Zevedei în seara zilei când primiserăm vestea, a fost revoltată.

– Când conducătorii noștri aud că există un proroc în țară, o voce strigând în pustiu, și își trimit iscoadele să pândească, ce se așteaptă ei să audă? Că este sfios, că nu-i vorbește de rău pe păcătoși, că este doar o trestie bătută de vânt? Că este înveșmântat în mătăsuri fine și mănâncă de pe platouri din argint? Mătasea, argintul și cuvintele mieroase sunt năravurile *lor,* nu ale unui proroc. Iar vărul meu Ioan este un proroc, un bărbat al virtuții și adevărului, onorat în împărăția cerurilor.

Dacă Domnul ne trimite o călăuză care să ne arate poteca mântuirii și să ne prevină despre răspântiile greșite și capcanele de pe drum, se poate crede că acea călăuză se va ivi în vârful picioarelor, vorbind în șoaptă? Nu, ci el va tuna așa cum a tunat Ioan. El va fi trăsnetul care despică stejarul încăpățânat.

Întemnițarea aceasta este o barbarie împotriva împărăției cerurilor!

Iisus părea să-și alimenteze propria furie, ocărând chiar propriul lui popor, cetățile și satele din Galileea, care, spunea el, vor accepta probabil arestarea lui Ioan fără vreun murmur de protest.

Dar ne gândiserăm noi (a continuat el) că ne-am putea feri de furia Romei, atrăgând însă mânia mai mare a lui Dumnezeu? O răzbunare teribilă și meritată se putea abate asupra noastră, una pe lângă care focul și pucioasa revărsate asupra Sodomei ar fi părut o ploaie de vară. Nimeni n-avea să fie cruțat, nici chiar Capernaum.

– Va veni! a strigat el. Așa va fi! Te crezi în siguranță, Capernaum? Absolvit? *Nu te bizui pe asta!*

Ochii îi fulgerau. Ținându-se cu o mână de o funie de pe catarg, s-a aplecat din luntrea de pescuit peste puținii oameni care se adunaseră pe țărm și acum clipeau și se încruntau, buimăciți și alarmați. Broaștele amuțiseră la acel ultim răcnet. Dealurile își țineau răsuflarea. Șacalii se opriseră din lătrat. Se auzea doar clipocitul slab al apei lacului.

El a închis ochii și a părut că se roagă în tăcere. Când a reînceput să vorbească, tonul i se schimbase. Glasul îi era scăzut, răgușit, un murmur.

– Ceea ce grăiesc vouă grăiesc în numele cerului. Eu sunt precum fiul care vorbește pentru Tată. Dacă aveți poveri ce vă apasă, aduceți-le la mine. Aceasta este vrerea Tatălui. Eu voi purta povara. Eu voi duce jugul. În inima mesajului meu există iubire și ea este iubirea pentru Tatăl meu.

Nu cred că am fost singurul care s-a simțit îngrijorat și descumpănit. O ploaie de foc și pucioasă peste iubitul lui Capernaum! O pedeapsă mai teribilă decât cea abătută de Dumnezeu asupra Sodomei! Și apoi schimbarea bruscă, de parcă vocea aceea pe care o putea auzi numai el îi murmurase instrucțiuni în ureche în tăcerea creată de amenințările lui și-i reamintise că el era Iisus, Bunul Păstor, nu Ioan, „biciul păcătoșilor".

S-a dovedit însă că ceva mult mai important avea să-mi abată atenția. Pe când mulțimea se risipea, Iacov a venit să-mi spună că în umbră aștepta un servitor cu un mesaj pentru mine. M-am dus de îndată la el și mi-a spus că venea din partea tatălui meu.

– Îți trimite binecuvântările sale, stăpâne, și te roagă să-l vizitezi. Mi-a poruncit să mă asigur că ai înțeles că are ceva de mare importanță să-ți spună și că te cheamă să vii neîntârziat.

Distanța nu era mare până la Tiberiada și eram doritor să merg, dar nu știam ce ar fi trebuit să-i spun lui Iisus. El devenise inconsecvent și imprevizibil în privința

absențelor noastre, când destins dacă unul dintre noi pleca acasă pentru o treabă urgentă, când supărat fiindcă altul punea familia (așa cum vedea el lucrurile) mai presus de menirea noastră colectivă. Recent, când Toma primise vestea morții tatălui său, Iisus îi spusese că nu trebuia să se ducă la înmormântare.

– Nu acesta este locul tău? Tu ai un Tată în ceruri. Lasă morții să-și îngroape morții lor.

Am întrebat-o pe Maria Magdalena ce ar fi trebuit să fac.

– Nu-ți face griji acum despre el, m-a sfătuit ea. Pleacă și întoarce-te cât poți de repede. Îi voi spune că n-ai vrut să-l tulburi în vreme ce era neliniștit pentru Ioan.

Am dormit neîntors, după ce-l rugasem pe Zevedei să mă trezească înainte să se crape de ziuă, când el pleca la pescuit. A doua zi la amiază eram în casa tatei. Ne-am îmbrățișat în tăcere, negăsind cuvinte pentru emoțiile pe care le simțeam amândoi. Un prânz pentru doi ne fusese pregătit.

– Lucrurile pe care doresc să ți le spun, a început el după ce ne-am așezat, se referă la modul tău de viață. Nu te neliniști – nu au nimic de-a face cu aprobarea sau dezaprobarea mea. Este vorba doar despre siguranța ta.

Întins lângă lac,
odată, într-o noapte
de vară, l-am auzit

pe Andrei povestind
cum, la botezul
lui Iisus,

un porumbel a apărut
într-o rază de lumină
și un Glas a spus:

„Acesta este Fiul meu
cel iubit întru care
am binevoit."

Am crezut eu
asta? Nu. Eu fusesem
la vad și

nu văzusem nici un porumbel,
nu auzisem nici un glas. Este
totuși adevărat că am fost uluit

nu de gramatica perfectă
a lui Dumnezeu,
ci pentru că părea

mai presus de
priceperea pescarului
Andrei să născocească.

CAPITOLUL 15

Se părea că tata continua să prospere. Ca urmare a călătoriei care-l purtase prin Galatia, înregistrase câștiguri însemnate în afacerea sa și la răstimpuri, când Irod Antipas se afla în Tiberiada, era invitat la sărbătorile oficiale de la palat. El îl considera pe Antipas (asta mi-o spusese cu glas scăzut, când servitorii nu erau în odaie) un bărbat înzestrat cu ceva iscusință, dar îndărătnic și mai degrabă dedat plăcerilor personale. Faptul că se căsătorise cu soția fratelui său era doar exemplul cel mai vizibil, iar acum Irod se găsea în mare măsură sub papucul ei, se temea să n-o piardă și se învoia la lucruri prostești pentru a-i face plăcere.

Irodiada, a spus tata, era frumoasă, cu un farmec anume. Era capabilă de acte generoase, însă și de răutate și cruzime. Îngâmfarea ei o făcea periculoasă. Se supăra cu ușurință, observa fiecare cuvânt nepotrivit, chiar dacă nu existase nici o intenție, și-și folosea influența pe care o avea pe lângă noul ei soț pentru a se răzbuna. Ea primise veste de la Macheron că Irod îi va aduce un cadou special și fusese copleșită de încântare când se dovedise a fi prorocul care o ponegrise, târât în lanțuri și azvârlit în țărână la picioarele ei.

Ioan fusese transportat la Macheron într-o cușcă atât de mică, încât, chiar stând așezat, trebuia să-și plece capul în față. Când se plânsese despre asta, fusese scos și silit să umble desculț, îndărătul unui soldat călare, cu un lanț prins de o zgardă de metal pe care o avea în jurul gâtului și cu fiare la picioare care-l împiedicau să facă pași mari. Uneori cădea și atunci era tras prin colb și peste pietre. Ajunsese la Tiberiada murdar, pe jumătate mort, acoperit de tăieturi și vânătăi și fusese adus dezbrăcat înaintea Irodiadei, înainte de a fi aruncat în celula lui.

Irodiada dorise să fie executat, dar Irod o refuzase, temându-se că execuția ar fi putut trezi revoltă în rândul oamenilor. Refuzul acela șterse însă mulțumirea pe care i-o adusese soției prin capturarea lui Ioan. Vreme de câteva zile, Irodiada plânsese și fusese îmbufnată, chinuindu-l cu istericale și întrebări retorice. Ce fel de bărbat era el, ce fel de *rege*, să îl aibă în mână pe rebelul care o defăimase și calomniase în asemenea măsură pe *regina* lui și totuși să-i îngăduie nemernicului să mai trăiască?

Pentru ca după aceea, într-o schimbare completă de atitudine caracteristică ei (și parte a farmecului ei, mă asigurase tata), anunțase o sărbătoare pentru ziua de naștere a lui Irod, la care, drept cadou, fiica ei de șaisprezece ani, Salomeea, abia revenită de la Roma, avea să danseze dansul vălurilor în cinstea lui.

Fusese un ospăț în stil roman și tata se numărase printre oaspeți. Se consumase multă mâncare excelentă și se băuseră multe carafe din vinurile cele mai bune. Bucătarii, slujitorii și sclavii munciseră din greu și, o dată cu apropierea nopții, vomitoriile fuseseră folosite din plin. După miezul nopții, Irod, amețit și vrăjit, așa cum dorise Irodiada să fie, de frumusețea fiicei ei, ceruse să-i mai danseze o dată dansul vălurilor. Când ea îl refuzase, sărutându-l și mângâindu-i coapsa, el făgăduise că-i va da orice îi va cere, doar dacă va mai dansa o dată.

– Să mă audă toți când promit asta, strigase el oaspeților, și să mă hulească dacă nu mă voi ține de cuvânt!

În mod limpede, Antipas nu crezuse că Salomeea ar fi putut să ceară ceva nu pentru ea însăși, ci pentru mama ei.

– Te rog, prețuite tată vitreg, rostise ea cu glasul clar și sonor al unei fete de șaisprezece ani, dă-mi capul lui Ioan Botezătorul.

Dansul fusese minunat – arătând farmec și grație, dar arătând și sâni, fese și abdomen adolescentine. Irod era beat, un bărbat care deținea puterea și era obișnuit să-și impună voia. Toți își dăduseră seama că fusese tulburat de cererea aceea, însă el deșertase altă cupă de vin și le strigase oaspeților:

– Să-i dau ce-și dorește?

– Da! răspunseseră ei. Dă-i ce-și dorește!

– Capul profetului? continuase Irod.

– Capul profetului! răcniseră ei lovind cu palmele și pumnii în tăbliile meselor.

Tata, deși băuse, nu fusese într-atât de amețit încât să nu simtă oroarea și rușinea faptelor la care asista. Irod își dovedea puterea și cruzimea față de niște oameni despre care știa că-l considerau slab și șovăielnic. Fata își dorea capul profetului? Perfect, el era tetrarh și ea avea să-l capete.

Se trimisese după gâde și i se șoptiseră porunci. Gâdele era Mannais, care slujise și pe timpul lui Irod cel Mare. Era bătrân de acum, dar încă puternic și sănătos, un artist de o iscusință fără rival. El ucisese multe dintre rudele stânjenitoare ale lui Irod – ba chiar și pe unul dintre fiii săi, fratele vitreg al lui Antipas – sugrumând pe una, înecând pe alta, arzând-o de vie pe a treia și decapitându-le pe celelalte.

O tăcere temătoare coborâse peste petrecere. Cu siguranță, așa ceva n-avea să se petreacă. Irodiada păruse mai degrabă neliniștită, decât încântată. Irod pălise și se

încordase, deșertând altă cupă, strângând puternic din pleoape și apoi deschizând larg ochii, smucind ușor din cap într-o parte și alta. Muzicanții se străduiseră să alunge liniștea. Nimeni nu dansase sau cântase și muzica se stinsese treptat.

Când gâdele revenise, întreaga sală de ospăț, cu candelabrele despre care se spunea că purtau peste zece mii de lumânări, era tăcută. Toți erau tulburați. Mulți se așteptau să li se spună că fusese o glumă.

Gâdele se oprise pe la bucătării pentru o tipsie mare de argint pe care se aduceau fripturile la masă. Pe tipsie, aranjat printre verdețuri și fire de pătrunjel, se afla capul proorocului, cu părul năclăit în șuvițe. Sângele se prelingea de pe tipsie pe podea și peste mâinile, brațele și trunchiul gol și strălucitor al gâdelui.

Trofeul fusese întins mai întâi către dansatoarea de șaisprezece ani, care se înfiorase și se întorsese cu spatele, icnind. Îndeajuns de ageră ca să fie alarmată de ceea ce obținuse, Irodiada își revenise prima din stupoare. Ea făcuse semn gâdelui să se îndepărteze cu tipsia, trecuse în fața tetrarhului, acum gârbovit și buimăcit, ascunzându-l pe cât putea mai bine de privirile oaspeților, și ținuse un discurs scurt și elegant.

Petrecerea, sugerase ea, fusese altă treaptă („nedreaptă", murmurase tata, însă numai pentru sine) în viață și, din păcate, se apropia de sfârșit. Le mulțumise oaspeților pentru participare și pentru generoasele lor daruri și urări adresate tetrarhului. Amintise în special de „prietenii noștri romani", indicându-i pe prefectul Galileii și pe însoțitorul său, un reprezentant al lui Pontius Pilat aflat în vizită, și exprimase respectul permanent și recunoștința, atât ale ei, cât și ale tetrarhului, pentru divinul Tiberiu, al cărui nume îl cinstea orașul lor. Spera ca toți cei prezenți să-și amintească doar ceea ce merita să fie amintit din seara pe care o petrecuseră

împreună și că ce nu era important va fi dat iute uitării, așa cum se cuvenea. Tetrarhul ar fi socotit nefolositoare pălăvrăgelile prostești.

– Am considerat cuvintele acelea ca pe un avertisment adresat tuturor, a spus tata, așa că-ți povestesc toate acestea asumându-mi un risc, dar fiind îngrijorat pentru siguranța ta. La ospățul acela am auzit vorbindu-se despre Iisus al tău, iar de atunci am mai auzit multe altele. Numele lui este pomenit la tot pasul și trebuie să înțelegi că Irod îl ține sub observație.

I-am spus că noi bănuisem asta.

– Irod este periculos, a continuat el. Este imprevizibil, mai ales de când femeia aceea i-a intrat în pat. V-ar putea ucide pe toți dintr-o toană, iar romanii s-ar mulțumi să ridice din umeri și să se întoarcă cu spatele. Pe ei nu i-ar afecta. Nu le-ar păsa.

Tata adoptase un ton al rațiunii, de la bărbat la bărbat, prevenindu-mă, grijuliu să nu pară că ar interveni în viața mea, ori că mi-ar porunci. Știam cât de greu trebuia să-i fie, cât de dezagreabili trebuia să-i considere pe Iisus și grupul său și cât de mult trebuia să-i displacă asocierea mea cu ei. De acum pentru mine nu mai putea fi vorba despre vreo oportunitate profesională prin grația unchiului sus-pus din Ierusalim. Tata trebuie să fi acceptat adevărul acesta și dorea, totuși, să recâștige iubirea unicului său fiu. Deși nu s-a rostit nici o vorbă în această privință, eu l-am simțit și am fost mișcat.

– Trebuia să te previn, mi-a zis.

I-am mulțumit și ne-am strâns mâinile. L-am rugat să mă ierte pentru dezamăgirile pe care i le produsesem.

– Sigur că da, sigur că da, a spus el (stânjenit) și mi-a dat binecuvântarea lui.

Văzând scena aceea stăpânită, auzind glasurile noastre reținute, nimeni nu și-ar fi putut închipui câtă emoție conținea.

În aceeași seară m-am întors în Capernaum și l-am găsit pe Iisus pe o băncuță lângă izvor, cioplind un fluier din trestie de felul celor la care tatăl său obișnuia să cânte după cină în fața ușii casei lor din Nazareth. Cred că nu era mulțumit de mine – plecasem fără încuviințarea lui – și asta m-a împins să-mi încep povestea imediat.

Am încercat să-l anunț cât mai blând că Ioan murise. El m-a ascultat. Mâinile îi țineau trestia și cuțitul, dar nu se clinteau. Nu a vărsat nici o lacrimă, ci a rămas nemișcat, fără să rostească o vorbă, cu o expresie îndepărtată, visătoare, îndreptată spre interior.

– Trebuie să mă gândesc la cele petrecute, a rostit în cele din urmă. Îmi va apărea ce trebuie să fac.

A petrecut o bună parte a nopții în rugăciuni. Până dimineață, hotărâse că noi trebuia să ieșim de sub jurisdicția lui Irod Antipas. În aceeași zi, am traversat lacul, noi treisprezece, cu Maria Magdalena și câteva neveste și susținători, transportați de Zevedei și trei dintre oamenii săi în luntrile lor de pescuit.

Am coborât pe țărm în locul unde un râu se vărsa în lac, nu departe de Hippos. Iisus avea partizani acolo și cu ajutorul lor am ridicat o tabără și am primit hrană. Era un loc frumos, cu măslini umbroși crescând pe câmpuri netede, parțial cultivate, smochini și tufe de aguzi printre stânci. Mai sus pe coasta ce se ridica de pe mal erau pâlcuri de flori galbene de viță-de-vie. Încă pot să-mi reamintesc aromele de lămâiță ale locului aceluia la revărsatul zorilor, când lacul era cenușiu preschimbându-se în verde, iar norii de peste dealurile răsăritene aveau culoarea trandafirilor.

Am petrecut cinci zile în care n-am făcut prea multe. O singură dată Iisus a fost convins să predice unei mulțimi puțin numeroase care sosise, auzind că ne găseam în apropierea satului lor. Acela a fost momentul când

„mâncarea aproape inexistentă" a fost transformată, prin bunăvoință și principiul împărțirii, în „destul pentru toți", ocazia care, în recenta repovestire a lui Ezdra, devenise miraculoasa hrănire a cinci mii de oameni.

În rest, noi îl așteptam pe Iisus, iar Iisus îl aștepta pe Dumnezeu. Nici o vorbă n-a sosit din partea Tatălui, așa că nici Fiul nu ne-a spus nimic. El și cu mine jucam jocurile de cuvinte din copilărie. Ne întreceam în a ne aminti pasaje din scripturi. Ne reaminteam de Andreas și vorbeam despre istoria pe care ne-o predase și despre filozofie. I-am amintit povestea lui Diogene și Alexandru Macedon și i-am spus cum mă stânjenise reacția lui sonoră de atunci.

El a râs.

– Știam că te credeai superior.

– N-a durat, i-am zis. Tu erai atât de deștept și atât de frumușel...

A fost amuzat și de remarca aceea.

– Eram frumușel?

L-am asigurat că era.

– N-am știut, mi-a spus. Noi n-am avut niciodată oglindă acasă.

Stăteam pe malul lacului și priveam cele două perechi de frați, Iacov și Ioan, Simon Petru și Andrei, care se întreceau la aruncarea năvodului în timp ce prindeau pești pentru cina noastră. Folosind o praștie și pietre, încercaserăm (fără succes, deși se revendicaseră una sau două lovituri directe) să doborâm vulpile care apăreau prin vie. Ne împrieteniserăm cu un țap priponit și-i mutasem țărușul, astfel ca să poată ajunge la o iarbă mai bună. Eu îl botezasem Țapul Ispășitor, dar îl asigurasem că era doar o glumă și că n-avea să fie pedepsit pentru păcatele mele. Era încă ied și-i plăcea să se antreneze, lovind cu coarnele și împungând. Unul dintre noi își punea o palmă pe fruntea lui și el se străduia să-și împingă oponentul uman.

Pescuiam și ne bălăceam în râu. Odată, plimbându-ne pe sub măslini seara, Iisus și cu mine, glumind și îmbrâncindu-ne unul pe celălalt, ne-am pomenit luptându-ne așa cum făcuserăm în copilărie. Am fost surprins cât de familiar părea și cât de straniu de confortabil era să fiu prins într-o „strânsoare", să simt durere și totuși să-mi facă plăcere apropierea, mirosul cald și curat al trupului său.

Cântam, separat și împreună, cu Bartolomeu executând un fel de falset sopran. Într-o seară, Iisus ne-a pus pe toți să dansăm în jurul focului nostru. Era un dans pe care-l învățase de la esenieni. Ne-a arătat pașii de bază, apoi ne-a acompaniat cu fluierul din trestie – și, pe malul lacului, noi doisprezece cu Maria Magdalena și alți trei–patru, unii grațioși, alții stângaci, ne-am rotit și ne-am răsucit, fluturând din brațe și scuturând din cap după melodii pe care le auziserăm prin sate și care sunau de parcă ar provenit de pe timpul profeților antici.

Am fost fericiți în zilele acelea și eu m-am trezit sperând că Iisus va înțelege avertismentul uciderii lui Ioan și va reveni la învățăturile fără neplăceri cu care începuse după întoarcerea de la esenieni. Eu tânjeam la revenirea la viața simplă și anonimă a câinilor filozofi, conduși de Diogene al nostru, pledând, prin vorbă și exemplu personal, pentru un trai simplu și o morală fundamentală – o viață în care, în unele momente și locuri, fuseserăm primiți cu brațele deschise, hrăniți și găzduiți, iar în altele ni se poruncise s-o „ștergem" și fuseserăm alungați însoțiți de o ploaie de pietre aruncate de băieți.

Dacă Iisus n-ar fi fost un orator atât de puternic, poate că asta ar fi fost posibil. Dar atâta vreme cât puterea aceea îi convingea pe oameni să creadă că s-ar putea ca el să fie mântuitorul dorit de Israel și pe care-l făgăduiseră profeții din vechime, el nu putea spera să predice neobservat și nici să ducă o viață simplă. Talentul îl condamna la faimă și la consecințele ei.

În dimineața celei de-a șasea zile, Iisus a ieșit din cortul lui cu o privire de voință reînnoită. Ochii îi erau congestionați și se zărea ceva din personalitatea încruntată, pasională și încordată – chiar obsedată – pe care o asociam cu predicile lui cele mai puternice.

– Câte săptămâni mai sunt până la Paște? s-a interesat.

Au fost necesare câteva minute și contraziceri între noi, până i-am răspuns.

– Trebuie să ajungem acolo la timp, a zis el.

Am întrebat „unde", știind care avea să fie răspunsul, dar sperând că putea fi vorba despre alt loc.

– În Ierusalim, a spus el. Însă până atunci mai sunt multe de făcut.

– Noi toți?

– Noi toți.

Chiar copil fiind
am detestat
ceremonia

care alegea un țap
să poarte pe coarne
ca pe niște zdrențe păcatele

mărturisite de
satul nostru – și apoi să fie
alungat cu pietre,

însângerat, ca să-și încerce
norocul singur
în pustietate.

Voiam să mi-l fac
prieten, dar ei
spuneau: „Acelea sunt

păcatele noastre de
care scăpăm pentru
încă un an. Lasă-le."

Iisus, o înțeleg
acum, dorea să fie
țapul ispășitor,

să ia asupra
lui păcatele
satului nostru, ale lumii noastre.

CAPITOLUL 16

O consecință a ajungerii la vârsta de șaptezeci de ani este faptul că multe dintre persoanele pe care le visezi sunt moarte. Cred că s-ar putea spune că este un mod de a păstra legătura cu ele. Visele mele sunt adesea despre Thea, în primii noștri ani împreună, și când copiii erau mici; dar ele mă poartă și mai în trecut, la Iudita, ajungând uneori până la copilăria mea. Sunt zile sau săptămâni întregi în care singurele vise pe care mi le pot reaminti sunt despre tata. Apoi are loc o schimbare și apare mama. Și, desigur, în ele apare Iisus – Iisus băiatul, Iisus evanghelistul, Iisus „regele evreilor", batjocorit, biciuit și țintuit pe cruce.

Azi-noapte am visat că în camera mea din copilărie era un mort și am întrebat-o pe mama ce să fac. După aceea am observat că și Iisus era în odaia aceea, îmbrăcat în alb, așa cum fusese la căsătoria mea cu Iudita. El s-a oferit „să facă o minune". Nu vorbea pe un ton măreț sau de Fiu-al-Omului, ci preocupat și doritor să ajute – așa cum un vecin îndemânatic se poate oferi să lipească un vas spart ori să repare un oblon rupt. Mama i-a mulțumit și el s-a apucat de treabă. Aidoma unui muncitor, icnea, uneori trăgea o înjurătură, și ochii i se mijiseră de efort. În cele din urmă, mortul a început să respire. Obrazul i-a zvâcnit, ochii i s-au deschis brusc și a gemut jalnic, de parcă

era dureros să fii readus de pe tărâmul morților și ar fi preferat să nu fi fost tulburat. Am privit peste patul pe care zăcea bărbatul și m-am văzut pe mine într-o oglindă. Apoi mi-am dat seama că bărbatul din pat era Iisus.

După moartea lui Ioan și pe durata lentei noastre călătorii spre Ierusalim, s-a vorbit mult despre învierea morților. În principal erau obișnuitele povești metaforice – Iisus îi făcea pe orbi să vadă, pe surzi să audă, pe ologi să meargă, pe morți să revină la viață. Acestea erau fapte săvârșite *asupra* celor năpăstuiți, mai degrabă decât *pentru* ei. Ei fuseseră orbi sau surzi față de Iisus, nu putuseră umbla alături de el, fuseseră morți față de mesajul lui. Toate situațiile respective se inversau acum.

Eu însă mi-am dat seama că revendicările acelea căpătau un aer de ambiguitate și poate că așa fuseseră dintotdeauna pentru unii. Aluziile deveneau sugestii, sugestiile deveneau revendicări, care trebuiau înțelese literal... sau puteau fi înțelese ca atare în unele cazuri. Iisus putea spune unei mulțimi: „Nu i-am făcut eu pe orbi să vadă adevărul, iar pe surzi să audă cuvântul Domnului?", iar întrebarea retorică ridica strigăte de încuviințare și aleluia, la fel cum s-ar fi întâmplat dacă el ar fi întrebat: „Nu i-am făcut eu pe morți să umble printre voi?" Dar ce pricepeau oamenii din mulțime în momentele acelea? Ce dorea Iisus să priceapă ei? Și ce credea el, în propriile lui gânduri?

Odată, pe când se pregătea să iasă în fața unei adunări dintr-o piață, un orb din spatele mulțimii a început să strige:

– Iisus, fiu al lui David, ajută-mă!

Iisus nu l-a băgat în seamă și mulțimea a încercat să-l potolească pe bărbat, dar acesta repeta întruna:

– Iisus, fiu al lui David, ajută-mă!

Iisus s-a oprit și i-a cerut lui Matei să-l aducă pe bărbat la el. Mă aflam destul de aproape și am putut să le aud vorbele.

– Ce dorești? a întrebat Iisus.

– Vreau să te văd, a zis omul și a întins degete căutătoare cu care i-a prins mâneca.

– Știi cine sunt, a spus Iisus mângâind obrazul bărbatului și atingându-i găvanele goale. Mi-ai auzit glasul și ai dovedit credință în mine, iar credința aceea te va face întreg. Fii mulțumit.

Atingerea pe obraji și pleoape și cuvintele liniștitoare l-au amuțit pe orb; dar mai târziu am auzit spunându-se, și nu numai o dată, că Iisus îi redase vederea.

În săptămânile acelea am început să privesc în față adevărul îndepărtării mele de ceilalți ucenici și de Iisus; sau, mai precis, cât de mult se separaseră ei de mine. Eu mă aflam tot în locul de unde porniserăm. Ei se schimbaseră. Dintotdeauna existase o diferență. Acum era o prăpastie. Pe măsură ce Iisus pretindea puteri tot mai mari pentru sine, eu deveneam tot mai sceptic. Simțeam că el continua să-mi fie prieten, însă apăruse o tensiune inexistentă până atunci. Cred că el mă iubea mai puțin, sau îi păsa mai puțin de mine... și cum altfel ar fi putut să fie? Acum el se vedea ca împlinind un mandat primit de la Dumnezeu. Nu avea vreme să se preocupe de cineva care fusese adus – în mod greșit, gândea el probabil – în acțiunea aceasta pe temeiul, cu totul neadecvat, al prieteniei din școală și care dovedea semnele de neconfundat ale lipsei de credință.

Nu a existat o ceartă zgomotoasă sau o ruptură fățișă, dar nici nu era nevoie de așa ceva. Tăcerile mele erau suficiente ca să-i spună care-mi era părerea și să le-o anunțe clar și celorlalți ucenici, care cereau întruna să știe de ce nu doream să afirm una sau alta despre puterile și măreția Învățătorului. (Referirea la el ca Învățător era un eveniment recent – pe care-l consideram dezagreabil, dar pe care nu-l descurajam.) Ce se întâmplase? eram întrebat. De ce devenisem atât de ineficient, răutăcios și tăcut?

Nu însemna însă că totul în grupul nostru era în rest numai miere și soare. Aduceam cu micuța Curte a unui suveran, în care rivalitatea pentru favorurile conducătorului era constantă, uneori hâdă și înveninată. Totuși în perioada aceea eu l-am înlocuit pe Matei, vameșul care nu fusese agreat de nimeni, cel despre care întotdeauna era acceptabil să vorbești defăimător. Existaseră chiar momente când le împărtășisem sentimentele și mă disprețuisem pe mine însumi. Credința noastră, care era mereu șubredă, avea nevoie de confirmarea unității. Noi eram juriul care decidea divinitatea lui Iisus și verdictul nostru trebuia să fie unanim.

Aceasta a fost natura „trădării" mele, nu (așa cum Ptolemeu și ceilalți evangheliști ai lui Iisus care treceau prin Sidon povesteau adunărilor care-i ascultau) faptul că aș fi luat treizeci de arginți „pentru informații privind locul unde se afla el". „Trădarea" mea a fost refuzul de a afirma ceea ce nu puteam crede. O consider acum ca pe o parabolă a mesajului lui Iisus: Crede sau du-te-n iad! Eu nu puteam să cred și nu puteam să mă prefac și, începând de atunci, discipolii lui m-au trimis întruna în iad în istoriile lor.

Contrar celor ce-i aud spunând despre mine, nu-mi plăcea să fiu cel exclus din grup. Mă simțeam vinovat. În săptămânile acelea mi-am reamintit că acceptasem să-l însoțesc pe vechiul meu prieten din școală, nu pe Fiul lui Dumnezeu; dar eram tot mai stingher, adesea singuratic și ocazional temător.

Predicile lui Iisus deveneau tot mai sigure pe ele, uneori în vechea manieră blândă, cu farmec și dulceață incomparabile, dar de cele mai multe ori sfidătoare, îndrăznețe, autoritare și severe. Le admiram și chiar îmi făceau plăcere, împărtășind mândria loială pe care o produceau ucenicilor și fervoarea mulțimilor. Mă sâcâiau însă neliniștile. O dată cu creșterea numărului de ascultători al predicilor

sale, Iisus dădea dovadă de un triumfalism sporit în comportament și în felul în care porniserăm să-i punem în scenă aparițiile. Iisus mielul devenea Iisus leul. Iar Iisus cel precaut, care răspunsese circumspect atunci când fusese întrebat dacă taxele trebuiau plătite, devenea nepăsător, ba chiar, uneori, nesăbuit. Neliniștea mea era pentru noi ca grup, însă mai ales pentru el. La urma urmelor, Ioan fusese smuls dintre discipolii săi, izolat și „aranjat". De ce nu s-ar fi putut întâmpla la fel și cu Iisus?

Iar asta era ceea ce el părea să provoace, ba chiar să salute cu bucurie. A început să-și prezică propria moarte, dar cu aluzii că nu va fi mort mult timp. Curând după aceea va veni carul de foc, urmat de împărțire, separându-i pe cei care vor intra în împărăția cerurilor de cei sorociți robiei în iad și veșniciei de suferințe. Aceasta era partea din mesajul său care i-a tulburat cel mai mult pe ucenici și a stârnit dispute. Uneori, îmi puteam da seama, gândul unei vieți fără el îi zguduia din toată ființa. Alteori se certau pe locurile pe care trebuiau să le ocupe în car și în ceruri, și care dintre ei avea să stea cel mai aproape de tron.

În acea ultimă dimineață a noastră în tabără, în locul unde râulețul se vărsa în lac, el ne-a adunat laolaltă pentru a ne da instrucțiuni. Eu am rămas la marginea grupului, sub razele soarelui dimineții, privind undele limpezi în care peștii – un soi de păstrăvi – erau cu capetele întoarse împotriva curentului, înotând doar atât de puternic cât să stea pe loc, oprindu-se uneori și întorcându-se cu partea laterală spre curgerea apei, pentru a fi purtați înapoi către lac, și apoi înotând cu vigoare, pentru a reveni în același loc. La răstimpuri, o briză ușoară scutura gândăcei verzi de pe ramurile ce atârnau peste apă. Unul a rămas câteva momente la suprafață, pentru ca să dispară apoi într-o fulgerare argintie. Totul era atât de frumos, de natural și de lipsit de efort, încât

nu părea să aibă nevoie de un Fiu al lui Dumnezeu sau nici măcar (deși pe atunci n-aș fi spus asta) de un Dumnezeu. Era de sine stătător și se putea descurca fără noi.

Cuvintele lui Iisus din dimineața aceea au avut de asemenea clipe de frumusețe. El a vorbit despre copii și despre cum trebuie ei să fie apărați. Ideea că cineva ar fi putut face rău unui copil îi producea o suferință care se preschimba cu ușurință în mânie.

După aceea a schimbat subiectul și ne-a cerut să închidem ochii și să ne gândim la el, întrebându-ne cu ce credeam că putea fi comparat. Era un joc pe care-l mai jucase cu noi și probabil că știa cât de mult îl detestam eu. Așa cum îl explica Iisus, era un exercițiu de instruire, o pregătire pentru vremea când va trebui să predicăm fără el, când va trebui să le povestim ascultătorilor despre el și să-i facem să creadă ceea ce credeam noi. Asta era logica jocului, însă era atât de focalizat asupra persoanei sale, încât aș fi crezut că ar fi trebuit să-l considere stânjenitor și fiindcă nu-l considera așa, eu însumi simțeam stânjeneala. O simțeam *pentru* el.

Ceilalți ucenici păreau netulburați de asemenea griji. Ca întotdeauna, unii erau sfioși, alții incoerenți, dar nici unul nu ducea lipsă de răspunsuri. Pentru Simon Petru, Iisus era ca un sol – un sol *îngeresc*. Pentru Matei, era un filozof înțelept. Pentru Andrei, aducea cu un pescar; pentru Ioan, cu un smochin.

A continuat așa o vreme; eu, care nu doream să intru în jocul acela, îmi feream ochii, pe când Bartolomeu, care fusese în dizgrație după ultima noastră vizită într-un oraș, unde el își petrecuse serile în taverne cu tineri frumoși, flutura întruna brațul către Învățător, anunțând că avea o idee, însă era ignorat.

Eu priveam râulețul și-i ascultam murmurul grăbit. După o vreme, tăcerea m-a făcut să revin cu ochii la Iisus. Era inevitabil. Mă privea, așteptând să-mi capteze atenția.

– Iuda.

Mi-a rostit numele într-un fel care l-a făcut să răsune precum ceva găunos. Eram în stare, m-a întrebat, să-mi desprind ochii pentru o clipă de la natură? Puteam să contribui cu ceva?

Am clătinat din cap, străduindu-mă să par ca și cum ar fi fost ceva mai presus de mine.

– O asemănare? a insistat Iisus. Nu trebuie să fie ceva măgulitor.

Ar fi trebuit să mă lase în pace. Chiar în momentul când am deschis gura, am știut că tăcerea ar fi fost mai bună.

– Exact în clipa asta, am rostit, semeni cu un orb care cere o oglindă.

Mi-a aruncat privirea lui sfredelitoare, după care s-a întors spre ceilalți cu un surâs silit.

– Iar Iuda este oglinda mea, le-a spus. El este părticica din Nazareth pe care o port pentru a mă împiedica să fiu prea mulțumit de mine însumi.

A făcut câțiva pași înainte și înapoi, apoi a reînceput. Era momentul, a zis el, să ne pregătim pentru drum – un alt drum, un drum mai greu. În călătoria spre Ierusalim, urma să fim adesea împiedicați de autorități și uneori ponegriți de oameni, dar nu trebuia să uităm că eram purtătorii adevărurilor care fuseseră tăinuite și care acum trebuiau aduse la lumină pentru toți. Trebuia să fim neînfricați, fiindcă noi și cauza noastră erau cunoscute în ceruri și ce rău le puteau face niște simpli oameni celor care erau în grija Domnului?

– Dacă veți întâlni împotrivire, ne-a spus, nu ascultați și nu argumentați. Mergeți mai departe. Nu dați cele sfinte câinilor. Nu aruncați mărgăritarele înaintea porcilor. Și nu vă lăsați la mila cugetării celor isteți, care poate fi la fel de crudă ca tăișul unui cuțit și la fel de păgubitoare pentru inima omului.

Însă când aveam ascultători entuziaști ai căror ochi sclipeau de recunoașterea adevărului, atunci trebuia să ne rostim mesajul clar și cu îndrăzneală.

– Nu uitați că vorbele pot fi aidoma focului și să aprindă lumea. Ele pot fi ca aurul și s-o îmbogățească. Și tot ele pot fi ca bălegarul și s-o spurce.

Urma să călătorim ca și până atunci, uneori laolaltă, alteori în grupuri sau perechi, împărțind responsabilitatea pentru așezările mai mici, dar înaintând mereu după un plan și croindu-ne drum către Betania, unde cei care ajungeau primii aveau să-i aștepte pe ceilalți la locuința lui Lazăr și a surorilor sale. De acolo aveam să pornim mai departe, toți împreună și însoțiți de toți susținătorii ce doreau să vină cu noi, ca să intrăm de Paște în orașul sfânt.

În fiecare oraș nou, trebuia să întrebăm cine era om destoinic și să înnoptăm la el, dacă voia să ne primească. Dacă nu dorea și dacă sătenii sau orășenii ne refuzau de asemenea, trebuia să ne continuăm drumul fără a ne plânge, renunțând la binecuvântarea pe care le-ar fi adus-o vizita noastră și știind că în ziua judecății cei care ne alungaseră aveau să sufere.

– Cum vor suferi, Învățătorule? a întrebat Matei.

Iisus s-a încruntat, a mijit ochii și chipul i s-a înăsprit. Pentru ei va fi teribil, a spus. Femeile care erau grele cu prunci se vor căi. Vor fi chinuri, lacrimi, strigăte de durere și remușcări...

Era vorba despre focul și pucioasa cu care amenințase în Capernaum. M-am ridicat și m-am îndepărtat. Am făcut-o fără să gândesc. Nu puteam să stau locului și să tac, însă știam că nici nu trebuia să vorbesc. Mergând, mi-am reamintit o parabolă pe care el o spusese cu câteva săptămâni în urmă despre un rege care-și trimisese slugile să aducă oameni la nunta fiului său. Printre acești oaspeți aduși mai mult sau mai puțin cu sila, unul

nu era înveșmântat cuvenit pentru ocazie. La porunca regelui, el fusese legat de mâini și de picioare, luat și azvârlit într-o celulă fără cea mai mică lumină, părăsit acolo fără speranța de a fi eliberat vreodată.

Păruse o poveste atât de crudă, o pedeapsă atât de aspră și de nemeritată, încât îl întrebasem ce însemna, iar el replicase (împietrit la chip ca și acum) că însemna „mulți vor fi chemați, dar puțini vor fi aleși". Oare acesta era noul mesaj pe care ne cerea să-l predicăm în orașe și sate – că pedepsele lui Dumnezeu vor fi nu numai crude, ci și arbitrare?

Mergând în sus pe lângă râu, am găsit-o pe Maria Magdalena care pusese pe foc resturile de la tabăra noastră.

– Ți se pare vreodată, am întrebat-o, că mai-marele nostru suferă uneori de nebunie?

S-a uitat la mine cu privirea ei directă, complet echilibrată.

– Nu, a răspuns ea. Niciodată.

În visul meu,
apa nu-mi susține
tălpile care o calcă.

Se închide peste
capul meu și devine
un cuptor.

Mă înec, ard,
mă sufoc, atârnând
de smochinul negru
în timp ce corbi
îmi ciugulesc ochii și
un glas din ceruri

strigă: „Acesta este
trădătorul orb al lui
Iisus, Fiul meu."

CAPITOLUL 17

Ne-am întors mai întâi în Capernaum, unde am avut parte, așa cum presimțisem toți, de o sumedenie de certuri familiale de mică amploare, de plânsete din partea soțiilor care trebuiau să rămână pentru a avea grijă de copii și de răcnete din partea taților bătrâni și fraților mai mici, care trebuiau să muncească mai mult în vreme ce aleșii își urmau Învățătorul spre orașul sfânt. Asta nu însemna însă că Iisus nu ar fi avut sprijin în Capernaum. Acolo el era un erou. Mulți credeau că era într-adevăr Mesia, sortit să aducă tot felul de binefaceri Israelului și poporului său, inclusiv, prin intervenția unei puteri divine care încă nu fusese dezvăluită, ridicarea jugului roman. Aceea era însă în viitor, acela era tabloul general. În aceleași minți, capabile să-și închipuie pe Fiul lui Dumnezeu, Sfârșitul Lumii și Carul de Foc, exista de obicei și o persoană practică, cu picioarele pe pământ, care întreba cum vor fi, între timp, hrăniți copiii, culese recoltele, plătite datoriile și dările.

Au fost așadar niște zile dificile. Au existat negocieri în care a fost implicat Iisus însuși, iar eu am profitat și am pornit mai devreme, făcând un ocol prin Nazareth și împăcându-mă cu mama și cu Andreas. În mintea mea trebuie să fi existat sentimentul unui sfârșit, întrucât

mi-am luat rămas-bun ca pentru o lungă despărțire. Am găsit-o pe mama senină și părând mulțumită să fie închistată într-o rutină zilnică și săptămânală foarte strictă de sarcini nesemnificative și de respectare minuțioasă a tradițiilor, la sfârșitul căreia Sabatul sosea ca o odihnă binemeritată. Pentru prima dată, ea mi-a părut „de modă veche", dar fără să se fi schimbat din cauza asta.

– Anii trec foarte repede, mi-a explicat. Este tot ce pot face ca să țin pasul.

Era îngrijorată pentru că eu continuam să mă număr printre discipolii lui Iisus. La început acceptase situația, fiindu-i milă de mine după pierderea Iuditei, și o salutase, așa cum ar fi salutat orice ar fi părut să mă abată de la suferință. Nu se așteptase totuși să dureze atât de mult.

– Era un băiețaș așa drăguț, a spus ea. Știi însă, Iuda...

Nu eram sigur ce anume ar fi trebuit să știu, de aceea am tăcut.

Ea m-a întrebat dacă era adevărat că Iisus învia morții și se „amesteca printre leproși". I-am răspuns că era un om cu totul remarcabil.

– Inspiră loialitate, i-am spus.

– Dar inspiră și credință?

– În cei care-l urmează – da, desigur.

– Dar în tine, Iuda?

Era o întrebare bună și am ocolit-o.

– El o cere, am zis.

Mama mi-a povestit că în piață stătuse de vorbă cu o femeie. Cea mai bună prietenă a verișoarei femeii fusese la una dintre predicile lui Iisus.

– Avusese de șase săptămâni un genunchi umflat și abia putea să meargă. A doua zi, îi dispăruse.

– Asta este, atunci, am spus și am sărutat-o pe obraz.

Veșmintele îmi erau decolorate și murdare și ea a insistat să vină cu mine în bazar, unde mi-a cumpărat un burnuz nou – roșu-închis bogat, cu tivituri aurii – și

sandale noi și rezistente. M-am simțit foarte curat și elegant, și doar puțin vinovat de plăcerea pe care o simțeam față de confort și aspectul îmbunătățit. Când a sosit vremea să plec, ea mi-a spus:

– N-o mai neglija așa mult timp pe biata ta mamă bătrână. Și data viitoare când mai treci pe-aici, adu-l pe Iisus.

N-am vrut să-i spun că el întorsese spatele Nazarethului și că-i purta ranchiună.

– Adu-l la prânz, mi-a spus.

Andreas părea de asemenea mai bătrân, dar venerabil și înțelept. El se ținuse la curent cu toate veștile și zvonurile despre Iisus, dintre care multe (l-am putut asigura) erau exagerate, iar altele cu totul neadevărate. Continua să țină la fostul său elev de geniu, însă acum avea un favorit nou, ceea ce însemna că interesul lui față de Iisus era mai destins, mai puțin posesiv.

– Trebuie neapărat să meargă la Ierusalim? m-a întrebat. Și dacă el trebuie s-o facă, trebuie să te duci și tu, Iuda? (Mi-a spus că ar trebui să mă gândesc la riscuri.) Nu mă gândesc să-i fii neloial, ori să-l minți, dar ținând seama de cotitura pe care au luat-o învățăturile lui...

Nu și-a terminat cuvintele.

– În sfârșit, a continuat, acum sunteți băieți mari. Totuși, fii atent.

Și m-a îmbrățișat cu putere.

Tata și-a repetat de asemenea avertismentele.

– Sunt timpuri primejdioase, a spus el.

Dar când nu erau?

În ultima zi pe care am petrecut-o acolo, i-am vizitat pe Iosif și Maria. Iosif a fost la fel de cald și cordial ca întotdeauna. Maria însă cred că bănuia că eu făceam parte dintr-o conspirație care-i întorsese copilul favorit împotriva ei. Iisus, mi-a spus ea, fusese abătut de la calea cea dreaptă. Marele lui har, care provenea de la Dumnezeu

într-un chip special (și a afișat zâmbetul de tipul „eu cunosc un secret“ și n-a explicat mai multe), fusese manipulat de oameni care nu-i înțelegeau adevărata valoare. El însă avea să se elibereze și să revină la rădăcinile sale. Era convinsă de asta.

I-am zis că eram sigur că avea dreptate și mi-am luat rămas-bun. Nu l-am mai revăzut niciodată pe vreunul dintre ei.

În săptămânile acelea ale înaintării noastre spre Ierusalim și Paște, Iisus a urmat planul pe care-l schițase lângă lac. Asta însemna că, mai mult decât oricând până atunci, toți trebuia să ne ținem partea de predici. Cred că este cinstit să spun că, exceptându-l pe Iisus, doar trei, sau cel mult patru, dintre noi aveau un talent real în privința aceasta. Cât despre restul, unii se descurcau acceptabil și unii foarte prost.

Încrederea în sine nu însoțește în mod necesar vocația. Simon Petru era capabil de elocvență, dar era atât de timid, încât predicile îi erau inegale. Uneori uita de toate și sinceritatea lui strălucea, însă alteori ceva îl nemulțumea sau îi abătea atenția de la idei, îl copleșea nesiguranța și devenea incoerent și inaudibil. Fratele lui, Andrei, era în mod regulat demn și serios, cu glas profund și sonor. Vorbea puțin, dar își alegea cu grijă cuvintele și oamenii erau de obicei interesați și impresionați.

Bartolomeu era teatral. Îi plăceau frazele lungi și atrăgătoare și analogiile întocmite cu grijă, însă nu se putea elimina pe sine din scenă, așa că predicile lui constau în principal din istorii în care el și prietenul său „Iisus din Nazareth“ (întotdeauna spunea „Iisus din Nazareth“) făceau împreună ceva important.

Matei suna ca un birocrat care insistă că regulile trebuie respectate. El cerea demonstrarea credinței, așa cum, cândva, trebuie să fi cerut plătirea taxelor – imediat și complet. Unica dată când l-am văzut pe Toma predicând,

el a amuțit pur și simplu la vederea mulțimii de chipuri care-l priveau și a trebuit să fie tras jos și înlocuit de Filip.

Fraților Iacov și Ioan le plăcea să lucreze împreună, de obicei în taverne și cu grupuri mici de muncitori, cu care „spuneau povești" despre Iisus – Iacov vorbea, iar Ioan îl susținea cu „Așa-i!" și „I-adevărat!" Uneori, se mai încăierau cu ascultătorii care nu numai că nu erau convinși, ci doreau să-i și contrazică. N-ar fi trebuit să se bată și ei știau asta. Iisus îi avertizase să-l lase pe Domnul să-i pedepsească pe cei care nu-i îmbrățișau mesajul. Frații aveau însă pumnii iuți, vinul curgea în valuri și uneori cuvintele nu erau îndeajuns pentru a le transmite puterea loialității față de Iisus și convingerea că acum erau în slujba Fiului Omului.

Îi auzisem odată spunând într-o tavernă că numai lor li se îngăduise să-l privească pe Iisus înviind o fetiță din morți. Venisem să-i anunț că urma să părăsim satul, dar am rămas locului, ca să aud ce se vorbea.

– Se lovise-n cap, explica Ioan.

– Fusese țeapănă ca lemnu', a zis Iacov, și-n clipa următoare s-a sculat și ne-a râs.

– I-adevărat, a spus Ioan și și-a deșertat cupa.

– Și ce-a mai fost? întrebară tovarășii lor de masă.

– Țineți-o tot așa cu balegi de cămilă, a comentat un neîncrezător din spate.

Din fericire, nici unul dintre frați nu l-a auzit și după încă o clipă Iacov povestea despre noaptea când Iisus îi dusese, împreună cu Simon Petru, pe munte.

– Când m-am trezit, a zis el, Iisus era-mbrăcat numa-n alb. Și-avea o lumină în el, ca o făclie. Nici nu-l puteam privi, așa era de luminos. Vorbea cu Moise și cu altul...

A șovăit.

– Cu cine? Doar nu vrei să zici...

Iacov s-a uitat la Ioan.

– Cu cine-a zis el? Ilie, nu?

Ioan a încuviințat încet, părând extrem de serios.

– Ilie.

Mulți de la masă au clătinat din capete și alții au scos exclamații de uimire. Cineva a întrebat ce anume vorbiseră.

– Eu nu le-am putut auzi cuvintele, a zis Iacov, da' cei doi i-au spus ceva lui Iisus și când el le-a vorbit, ei l-au ascultat.

Alte clătinări din cap.

– L-au ascultat, zici?

– Da, l-au ascultat.

– Cred că le zicea despre voi, flăcăi.

– Vorbeau chestii serioase, a spus Iacov.

Pe măsură ce mergeam către sud, istoriile despre minuni au continuat. Ori de câte ori unul dintre ucenici trebuia să predice și se găsea în cumpănă, imediat apărea o minune. Iisus alungase dracii, îi readusese mintea nebunului, vederea orbului, auzul surdului, pielea curată leprosului, mișcarea ologului, ba chiar și viața unui leș. Mie nu-mi plăcea soluția asta. O consideram ieftină, neconvingătoare și neadevărată, dar ei ofereau ceea ce doreau să audă oamenii. Când Iisus predica, mulțimile cereau minuni și erau dezamăgite că el refuza. Când Iisus nu era prezent, ucenicilor li se cerea să povestească despre cum „făcuse" una.

„Dă-ne o minune!" era un strigăt care ne însoțea peste tot.

Odată, după ce intrasem în Iudeea și ne îndreptam spre Samaria, următorul nostru punct de întâlnire, am fost într-un sat împreună cu Filip și Bartolomeu. Câțiva oameni, care păreau să cunoască foarte puține despre noi cu excepția faptului că eram conduși de un proroc care înfăptuia „minuni", ne-au adus un prunc care era în mod vădit pe moarte, dacă nu era deja mort. Ne-au cerut să-l tămăduim. Am spus că noi nu puteam face decât să ne rugăm pentru prunc și că probabil ar fi trebuit să-l ducă în

casă, pentru a nu mai sta în soarele amiezii. Mama sa a continuat să ne implore ajutorul și Filip a decis că ar trebui să încercăm.

Eu m-am îndepărtat. Mama deznădăjduită, în lacrimi, pruncul stafidit cu abdomenul balonat, cu capul bălăngănindu-i-se moale și ochii rotindu-i-se, chipurile pline de speranță ale celor câtorva oameni, toți zdrențăroși, asentimentul tovarășilor mei ucenici de a „încerca o minune" – erau prea mult pentru mine. I-am lăsat încercând să readucă pruncul la viață și sănătate, prin rugi și zgâlțâituri.

Când ne-am reîntâlnit toți la marginea Samariei, Filip l-a întrebat pe Iisus de ce el putea să facă minuni, iar noi ceilalți nu eram în stare. Iisus i-a răspuns că noi nu aveam destulă credință. Dacă am fi avut credință adevărată, ne-a zis, am fi putut muta munții din loc.

Cât despre propriile mele predici, eu nu aveam nimic din elocvența spontană a lui Iisus, nimic din iscusința lui de a extrage și proiecta emoții din adâncul ființei sale. Eu mă limitam la mesajul lui așa cum îl auzisem întâia oară, partea în care credeam sau cel puțin pe care o puteam considera meritorie și, cumva, consolatoare și de ajutor, iar asta avea modestele ei efecte. Oamenii nu căscau, nu râdeau și nu se îndepărtau. „Este sincer", spuneau ei. „Vorbește din suflet."

Nu erau însă nici pe departe cuceriți. La urma urmelor, nu poți să „convertești" la judecată sănătoasă și milostenie. Oamenii au impresia că ei cred deja în lucrurile acelea – și așa este, cel puțin în principiu. Atât doar că sunt pur și simplu preceptele cele mai grele după care să-ți duci viața.

Eu nu aveam talent pentru parabole de felul celor pe care le folosea Iisus și de fapt aveam prea puțină răbdare cu ele. Începețoșau mesajul – și-mi dădeam seama că de altfel asta făcea parte din atracția lor. Obscuritatea era

misterioasă. Le îngăduia oamenilor să priceapă o povestire în felurile lor personale și să se contrazică după aceea în privința ei. Adesea ucenicii trebuiau să-l întrebe pe Iisus ce voise să spună printr-o parabolă, iar el îi explica tâlcul prin alta. Eu însă preferam – ca o răsfrângere a firii mele – claritatea. Îmi plăcea să înțeleg, atunci când era posibil.

De aceea vorbeam despre încurajarea pe care-l văzusem pe Iisus că le-o transmitea săracilor, bolnavilor și oropsiților – speranța că suferința lor va avea un sfârșit. Iar dacă eu nu prea puteam crede că *se va sfârși,* măcar credeam că *ar trebui* să se sfârșească și că puterea oprimatorilor lor trebuia sfărâmată într-o bună zi (chiar dacă ziua aceea era foarte îndepărtată).

Urmau apoi întrebările legate de crimă și pedeapsă, răzbunare și iertare, război și pace. „Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte" fusese calea cea veche, le spuneam. Calea cea nouă era calea lui Iisus, care spunea că dacă cineva te lovește, trebuie să întorci și obrazul celălalt, ca să te poată lovi încă o dată. Era prea greu de acceptat așa ceva? Recunoșteam că nu era ușor, dar reprezenta un țel spre care să tindem – un ideal care ne-ar fi micșorat agresivitatea și ne-ar fi îndreptat spre pace și armonie.

Le spuneam că n-ar trebui să încerce să-i judece pe alții. Judecata aparținea conștiinței individuale și lui Dumnezeu. Trebuia să ne purtăm cu alții exact așa cum am fi dorit ca ei să se poarte cu noi, cu compasiune și înțelegere. Fratele care ne făcea rău trebuia iertat, nu de șapte ori, ci de șaptezeci de ori câte șapte. Iertarea nu trebuia să aibă limite.

Trebuia să ne iubim familia și prietenii, însă trebuia să încercăm să iubim și omenirea în totalitate, până și pe inamicii noștri, să-i recunoaștem pe toți, de aproape și de departe, străini și cunoscuți, ca pe frați și surori sau cel puțin ca pe niște veri, membri ai familiei oamenilor. N-ar fi fost ușor, dar, din nou, era ceva către care să tindem.

Iisus, le spuneam eu, purta mesajul speranței și încrederii. Nu trebuia să întrebăm de unde va veni prânzul de mâine, ci să fim încrezători că Dumnezeu se va îngriji. „Cere și ți se va da, bate și ți se va deschide, caută și vei găsi" – asta ne învățase pe noi, ucenicii lui, să spunem și să credem. Când încercam să le-o explic ascultătorilor mei și le vedeam chipurile văduvite, schimonosite în efortul priceperii, îmi aminteam fețele limpezi, deschise, crezătoare ale unei mulțimi care-l asculta pe Iisus oferind exact aceleași asigurări. Eu încercam să explic în felul meu, ocolind știința că unii dintre cei care cer *nu vor primi*, că unii dintre cei care caută *nu vor găsi*. Aici însă dădeam greș. „Adevărul" stătea în rostire, niciodată în explicare. Dacă trebuia să explici, unde mai era credința?

Niciodată n-am încheiat o predică simțindu-mă entuziasmat sau știind că avusesem un succes nemaipomenit. Aceasta se datora pe de o parte faptului că nu eram un orator înnăscut. Se datora totuși (înțeleg acum, după patruzeci de ani) și faptului că mesajul pe care trebuia să-l prezint era al lui Iisus, nu al meu. La vremea aceea nu-mi schițasem o filozofie care să fie expresia propriului meu suflet. Foloseam lucrurile care mă atrăseseră inițial în predicile lui Iisus și pe care încă le puteam recomanda cu toată sinceritatea. Le ofeream pe acel Iisus din Nazareth simplu și sincer, tovarășul meu câine filozof, bunul meu camarad prin lanurile de orz și pe drumurile Galileii, nu pe biciul păcătoșilor care se dezlănțuise spre Ierusalim pentru a chema mânia Domnului asupra ucigașilor vărului său.

Înaintând către orașul sfânt, adunam în jurul nostru oameni care doreau să fie acolo de Paște. Unii își făcuseră deja planuri să meargă; alții fuseseră inspirați de predicile lui Iisus și deciseseră că sosise timpul.

În Samaria, un rabin a venit să-l vadă pe bărbatul despre care vorbeau toți și să-l invite la cină. Iisus predica

în piața orașului, însoțit de cei patru pescari, Simon Petru și Andrei, Iacov și Ioan. Eu participam de asemenea, ca prezentator și păstrător al pungii, rolurile care-mi reveniseră treptat. Rabinul ne-a spus că se numea Levi și că auzise multe istorii despre „noul proroc".

– Sper că-mi vei accepta invitația, a spus el. Consider că este de datoria mea să aflu despre tine în mod direct, nu prin zvonuri și bârfe.

Era vrednic de laudă și Iisus a acceptat cuviincios, deși nu credea că va putea face o convertire. De fapt, rabinul ne vorbise în mod subtil superior. Fusese politicos, dar un surâs fluturase în colțurile gurii și ochilor săi inteligenți – nu răutăcios, ci gata să ironizeze. Eram convins că istoriile pe care le auzise el despre Iisus includeau și relatări despre vindecări miraculoase și intervenții divine.

Sosind la ora convenită, am fost conduși la o masă care fusese pregătită într-o micuță curte interioară înconjurată de un zid vechi. Doi prieteni ai rabinului, un scriitor și un avocat, erau deja așezați la masă. Curbându-se în sus dintr-o crăpătură a zidului, un smochin atârna deasupra mesei, ca o tendă naturală. Un izvor se prelingea pe stânci, verzi de alge, într-un bazin, aducând șopotul molcom al apei în împrejmuirea din piatră. Trei–patru opaițe cu seu ardeau în suporturi de fier fixate în zid, dar pe bolta serii mai era încă lumină când noi, cei nouă bărbați, ne-am adunat în jurul mesei. Slujitorii ne-au servit, iar trei femei, care puteau fi soția și fiicele rabinului, au adus felurile principale de mâncare.

Am observat vase cu apă și ștergare așezate pe o masă rezemată pe capre în semiobscuritate la marginea curții, dar, întrucât Iisus fie că nu le zărise, fie că le ignorase, i-am urmat exemplul și m-am așezat.

La început s-au vorbit generalități și conversația s-a menținut așa pe durata a două feluri de mâncare. Au fost

abordate unele subiecte, inclusiv probleme legale, care putuseră fi intenționate drept curse – cine ar fi putut spune? – însă, dacă asta fuseseră, Iisus le ocolise fără efort. La răstimpuri am simțit balanța înclinându-se puțin în favoarea lui, dar eram conștient de cei trei orășeni bine educați, gazda noastră și prietenii săi, de o parte, iar de cealaltă parte cei patru pescari necioplițți cu degete groase și accent galileean. Între aceste două grupuri se afla vechea firmă Iisus și Iuda, galileeni de asemenea, dar educați, cizelați de Andreas și de aceea pricepând, așa cum nu pricepeau pescarii, tonul subtil superior adoptat față de noi. Oho, ce de lucruri istețe și spirituale aveau să spună cei trei despre noi după ce vom fi plecat!

Când cina a ajuns la ultimul fel, un amestec răcoritor de fructe și brânzeturi, gazda noastră, zâmbind spre cei doi prieteni ai săi, i-a spus lui Iisus că auzise „povestindu-se peste tot" despre elocvența lui, confirmată de ceea ce auzise el însuși în piață, în chiar după-amiaza aceea. Dar el mai înțelesese (a continuat) că Iisus ar fi avut și alte puteri, ba încă mai mari.

– Puterea nu este a mea, a răspuns Iisus. Puterea este în cuvânt.

– O putere suficientă pentru a săvârși miracole, a spus Levi.

Iisus n-a răspuns.

– Minuni.

Iisus a rămas tăcut.

– Ne-ai putea demonstra puterea aceasta? a întrebat gazda. Eu și prietenii mei am fi onorați...

Iisus a făcut o grimasă de dezgust.

– Noi nu slăvim același Dumnezeu? Dacă ai nevoie de el, cheamă-l și dacă el îți aude ruga și vede nevoia și știe că meriți, atunci cu siguranță te va ajuta.

– Poate că eu nu merit, a surâs Levi.

Iisus și-a privit mâinile.

Însă rabinul nu a renunțat.

– Mie îmi lipsește puterea despre care oamenii spun că o ai tu. Nu vrei s-o demonstrezi, pentru ca și noi să putem crede – a fluturat din mână spre cei patru pescari – așa cum oamenii aceștia de treabă cred în mod vădit?

Iisus se învăpăiase la față. Era foarte furios și se stăpânea doar printr-un efort considerabil.

– Eu nu sunt actor, a rostit el apăsat și fără grabă. Eu sunt proroc.

– Un proroc care neglijează să se spele înainte de a mânca?

Toți am fost șocați. Levi dădea un spectacol pentru mica lui galerie, dar poate că, în momentul acela, vorbise fără să gândească. Iisus s-a ridicat atât de brusc, încât scaunul i s-a răsturnat, zăngănind pe pardoseală. I-a privit de sus, cu chip aspru și ochi arzători.

– Crezi că nu ți-am văzut vasele și ștergarele neghioabe? Crezi că a fost neglijență?

– Îmi cer iertare, a rostit Levi. Am vorbit cum nu se cade.

Însă Iisus nu s-a oprit.

– Voi, fariseii, sunteți obsedați de aparența lucrurilor! De formă, nu de esență. Totuși, voi credeți, ca și mine, în viața fără de moarte. Credeți că veți intra în împărăția cerurilor, fiindcă v-ați spălat și ați mâncat așa cum se cuvine? Credeți că Domnul va alege mâinile voastre curate înaintea acestor (și a arătat pumnii lui Iacov și Ioan, perechi gemene încleștate de mânie, una lângă cealaltă pe masă)... mâini murdărite și strâmbate de munca aspră? Credeți că vasele și cupele bine spălate vor fi mai presus de inimile și mințile curate? Sunteți ipocriți sau doar netoți?

Le-a întors spatele și a pornit către ușa care ducea la ieșirea pe stradă. Levi și prietenii săi tăceau, cu ochii holbați. Le-am făcut semn celor patru tovarăși ai mei că

trebuia să-l urmăm și i-am călăuzit afară, dar în ultima clipă Ioan s-a întors, trecând pe lângă mine. Dintr-o lovitură a mâinii, a dărâmat vasele de pe masă. Acestea au căzut pe lespezile pardoselii, revărsând apă peste ele.

De ce am pornit
în acea ultimă
și fatală aventură?

Am făcut-o ca să văd
povestea jucată
până la sfârșit? –

sau pentru că
începuseră să-mi placă
luminile rampei?

De la el, noi
împrumutasem o aură
pe care, singuri, n-o aveam.

Ce plăcut este să fii
ovaționat și admirat
de fete frumoase!

Ce riscant este să
joci rolul de păzitor
al Fiului lui Dumnezeu!

CAPITOLUL 18

Lazăr, Maria și Marta ne așteptau în Betania alături de mulți alții, care aflaseră de apropierea noastră mulțumită lui Lazăr care, „ridicat din morți" cum vorbeau oamenii între ei (unii crezând-o, alții spunând-o batjocoritor), predica acum mesajul lui Iisus. Și surorile, fiecare în felul ei discret, merseseră prin satele din jur, anunțând că prorocul din Nazareth va trece în curând pe acolo, în drumul său către Ierusalim pentru Paște.

Noi înșine aduceam cu noi, sau în urma noastră, o mulțime care creștea întruna de entuziaști zdrențăroși, a căror credință în Iisus îi dădeau curaj și tărie lui și, cred eu, tuturor ucenicilor, mai puțin unuia. Toma nu se îndoia... nu pe atunci. Nici Simon Petru nu se lepăda. Iar dacă Iuda trăda, atunci o făcea numai, așa cum am spus, prin faptul că nu izbutea să împărtășească atâtarea tovarășilor și discipolilor, încrederea lor în triumful conducătorului nostru în orașul sfânt și în fireasca ei urmare – începutul unor zori noi pentru Israel. Eram ca un circ ambulant care se pregătea să intre în oraș: circul Fiului Omului.

În seara aceea s-a întins o masă pentru două duzini de oameni – Iisus și cei doisprezece ucenici, Maria Magdalena și cele trei–patru femei care deveniseră însoțitoare apropiate și permanente, și Lazăr, Maria și

Marta cu câțiva dintre prietenii lor cei mai apropiați și tovarăși întru propovăduirea cauzei în Betania și Betfaghe. Masa era într-un cort mare, dar pe câmpul de afară mulți alții făcuseră tabără și mâncau în jurul focurilor pentru gătit, cântau, vorbeau, se rugau și dansau. Eu n-am scos o vorbă despre temerile și îndoielile mele și m-am străduit (cu oarecare succes și ajutat de vin) să le depășesc și să ating credința. Iisus era pe cât de fericit îl văzusem de la începuturile lui ca proroc și predicator, iar fericirea emana din el aidoma unei lumini puternice, proiectându-se asupra noastră. Părea ca și cum măsura credinței în el, doctoria aceea de care avea permanent nevoie, era, pentru acest scurt moment, suficientă.

Radia încredere și nu mă mai îndoiam că, în ciuda faptului că uneori continua să fie vag sau evaziv, el se vedea acum ca fiind Mesia care fusese făgăduit că va sosi să-i salveze pe cei aleși de la oprimare, sărăcie și păcat și în cele din urmă, și cel mai important, de la moarte. De câtă vreme fuseseră toate astea clare în predicile lui? De câtă vreme închisesem ochii înaintea lor? Sau poate că nu eu închisesem ochii, ci el își croise afirmațiile despre sine potrivit celor ce credea despre fiecare dintre noi că puteam accepta? Acestea sunt întrebări pe care mi le pun în clipele acestea și la care nu găsesc răspunsuri ferme. Sunt convins că în memoria mea am strâns laolaltă lucruri ce se întind pe o durată mare de timp. Știu că au existat momente în care, purtat de atâtarea generală, eu însumi atinsesem ceva foarte apropiat de credință. Dar alături de atâtare și de momentele acelea efemere de credință crescuse teama: teamă pentru mine, da, însă mult mai mult pentru Iisus. Nepăsătoare, eficientă și brutală, puterea romană era rareori departe și chiar atunci când nu se zărea, ea nu-mi părăsea gândurile.

Iisus ne învățase să ne rugăm, pornind cu „Tatăl nostru, care ești în ceruri...“ Acum, în predicile lui „tatăl

nostru" devenise „tatăl *meu*". „Casa tatălui meu este infinită. În ea sunt multe locașuri pentru voi toți care doriți pacea și armonia și fericirea vieții de apoi. Dar există *o singură cale spre ea* și calea aceea este *prin mine.*"

Acela devenise mesajul lui. „Eu sunt adevărul și calea și lumina." Îl auzeam limpede acum, mă alarma și mă întrebam dacă nu cumva Iisus înnebunise, o nebunie alimentată de adulația mulțimilor care păreau să creadă așa cum el dorise să credem noi, ucenicii lui – cu fervoare, necondiționat, fără rațiune.

O dată cu încrederea îi crescuse însă și mânia, de parcă convingerea că el era într-adevăr Mesia ar fi justificat furia și frustrarea pe care le simțea față de cei care-și cercetaseră sufletele și găsiseră doar îndoială sau scepticism. Mânia nu mai era stăpânită și stăvilită. Era un dulău de pază eliberat din lanț. Ascultătorilor săi, Iisus le zugrăvea pe necredincioșii aceia arzând în iad, plângând prea târziu, implorându-l pe Domnul să-i ierte.

Era într-o stare de exaltare. Prin el, ne asigura, ordinea cea veche va fi distrusă, păcătoșii vor fi pedepsiți, iar cei drepți vor fi luați să trăiască de-a pururi în lumina prezenței divine. Am amintit de unele temeri ale mele, dar mai exista o spaimă, care pândea în umbrele întunecate ale sufletului meu și mă mușca în bezna nopții. Presupunând că tot ce spunea el, tot ce pretindea pentru sine, ar fi fost adevărat... atunci oare eu, cu ambiguitățile mele, cu frământările și neajunsurile mele în privința credinței, îmi mai câștigasem un colțișor în ceruri? Sau eram singurul dintre cei doisprezece destinat să petrec veșnicia plângând de durere și scrâșnind din dinți la recunoașterea propriei mele nerozii?

În dimineața celei de-a doua zile petrecute în Betania, Iisus i-a trimis pe Filip și Andrei să aducă un asin care-i fusese făgăduit. Vestea că el va intra azi în Ierusalim s-a răspândit și în curând s-a strâns multă lume – oamenii

noștri din Galileea, oameni din Betania și Betfaghe și în cele din urmă, pe când ne apropiam de Ierusalim, orășeni care auziseră despre el și ieșiseră să-l vadă. Atmosfera de surescitare sporea. Exista suflul ascuns de rebeliune care se putea declanșa oricând într-o adunare de evrei – rebeliune împotriva puterii romane care ne asuprea și împotriva puterii evreiești, regală și religioasă, care o slujea pe cea romană. Nimic dintre toate acestea nu era spus pe față. Nu era necesar. Noi toți le știam și le simțeam – eu în aceeași măsură cu toți ceilalți. Iisus cuteza să transpună în fapt o profeție care spunea că cel destinat să ne elibereze va sosi nu pe un nobil armăsar, ci pe un asin neînsemnat.

Oamenii ovaționau, fluturau din brațe de la balcoane, întindeau ramuri de palmier, ba chiar și veșminte frumoase, pe stradă, iar asinul, care era încă mânz, călca peste ele, iar la răstimpuri pornea în trap, de parcă ar fi știut că cel pe care îl ducea în orașul sfânt era Mesia. Băiețași alergau pe lângă noi, strigând și dând din mâini. Vânzătorii de la tarabe ne dăruiau fructe și flori. Am auzit o femeie strigând că Iisus era regele lui Israel care venise să-și revendice tronul și cu toate că altă femeie de lângă ea strigase în replică: „Da, și eu sunt regina din Saba!“, o făcuse cu glas destins, pe tonul cuiva care se simțea bine. Unii credeau și alții nu, dar toți salutau vizita faimosului proroc și făcător de minuni din Galileea.

Și apoi, când am ocolit Muntele Măslinilor pe drumul dintre dealuri străjuit de măslini și am coborât, pe lângă Grădina Ghetsimani, în Valea Chedronului, am zărit orașul pe care nu-l mai văzusem din copilărie, cu zidurile masive, portocaliu-trandafirii spălăcit, care-i dădeau aspectul de fortăreață și în același timp de palat, cu turnuri și cupole, porți uriașe și metereze. A fost o clipă de triumf și când mi-o reamintesc, mă străbate și acum fiorul acelei ațâțări. Pentru o zi, temerile mele au dispărut. Ce mai

conta dacă el era Fiul lui Dumnezeu sau fiul lui Iosif tâmplarul? Era Iisus din Nazareth, care promitea un *nou* Ierusalim și oamenii se adunau în jurul său.

După ce am trecut de zidurile orașului, prin Poarta Răsăritului, asinul a fost lăsat în seama unui flăcău care să ne aștepte întoarcerea și noi am suit pe o scară măreață într-o curte interioară, unde am fost întâmpinați cu o amabilitate destul de înghețată de reprezentanți ai marilor preoți și scribi din Templu. Adoptaseră un respect pe care sunt sigur că nu-l simțeau, grijulii să nu-l jignească pe acela care sosise înconjurat de asemenea dovezi de susținere din partea poporului. Oamenii, acolo ca și oriunde, erau puternici când acționau laolaltă. Era mai bine să nu-i înfrunți direct, decât dacă erai sigur de sprijinul romanilor, și fiindcă romanii obișnuiau să fie nepăsători când certurile dintre evrei se transformau în încăierări, autoritățile Templului nu se puteau bizui pe protecție.

Ca atare, au urmat parabole din partea lui Iisus și provocări dinspre farisei, un soi de hărțuială preliminară, în care cele două tabere și-au tatonat puterile. Când un mare preot, susținut de confrații lui, i-a cerut lui Iisus să-i liniștească pe cei care-l urmau, a căror hărmălaie îngreuna dezbaterea, acesta a refuzat.

– Dacă vor tăcea prietenii mei, a spus el, pietrele vor striga.

În clipa aceea, un grup de copii din Betania, îndemnați de Lazăr care îi conducea, au început să ovaționeze și să strige că Iisus era Fiul lui David.

– Iisus, Fiul lui David! scandau ei. Iisus, Regele Evreilor!

Lazăr le bătea tactul.

– Iisus, *Fiul-lui-David!* Iisus, *Regele-Evreilor!*

Marele preot a fost șocat. Asta era blasfemie. A protestat din nou față de Iisus.

– Nu auzi ce strigă?

Iisus a zâmbit. Ba da, auzise. Dar oare preotul nu citise scriptura care spunea că din gura copiilor și a celor ce sug vine adevărata laudă?

Oamenii aflați îndeajuns de aproape ca să-l audă s-au întors și le-au strigat celor din spate vorbele sale. Răspunsul a ridicat un val de aplauze din mulțime.

Marele preot s-a încruntat.

– Ești tu atunci ceea ce spun oamenii aceștia despre tine? O spui tu însuți despre tine?

Iisus n-a răspuns, ci a replicat tot printr-o întrebare:

– Când vărul meu ucis, Ioan, își boteza discipolii în apele Iordanului, binecuvântarea venea de la Dumnezeu?

Era o întrebare șireată. Dacă marele preot ar fi răspuns că binecuvântarea lui Ioan nu venea de la Dumnezeu, ar fi putut mânia gloata imprevizibilă. Pe de altă parte, dacă ar fi confirmat natura divină a binecuvântării lui Ioan, ar fi putut părea o recunoaștere a faptului că acești autointitulați proroci aveau puteri egale cu ale clerului și Templului, dacă nu chiar mai mari. Marele preot a dat un răspuns la fel de evaziv:

– La întrebarea aceasta numai Domnul poate răspunde.

– În același fel, a spus Iisus, numai Domnul poate răspunde prin a cărui autoritate propovăduiesc lumii mesajul meu.

Preoții ar fi dorit să continue dezbaterea, dar Iisus le-a întors spatele, a ridicat glasul și s-a adresat celor care-l urmaseră. Le-a spus o istorie despre un om care sădise o vie și apoi plecase, lăsându-i pe lucrători să aibă grijă de ea. Lucrătorii furaseră însă roadele viei pentru ei. Când fuseseră trimise slugi pentru a lua partea din recoltă ce se cuvenea proprietarului, ele fuseseră bătute și alungate. Când proprietarul îl trimisese pe fiul său să revendice ceea ce i se datora, acesta fusese omorât.

Așa cum se întâmpla adesea când Iisus vorbea în parabole, înțelesul spuselor sale era nesigur. Treptat însă a

devenit limpede, cel puțin pentru unii dintre noi, că proprietarul era Dumnezeu, lucrătorii hoți erau preoții, iar slugile bune erau prorocii lui Israel. Dar cine era fiul ucis? Cine altul decât Iisus însuși? O dată în plus, el părea să-și prezică propria moarte. Observasem asta în ultimele zile și săptămâni. Cu cât credea mai mult în rolul lui menit în ceruri, cu atât mai ușor accepta – ba chiar saluta – că aceasta trebuia să se sfârșească prin uciderea sau execuția sa. Era o acceptare ce părea să răzbată din el în momente de euforie publică și care îl lăsa derutat și deprimat după aceea.

Seara, când am revenit în Betania, am simțit că starea lui sufletească se schimbase. Surescitarea cu care începuse ziua ajunsese la apogeu, când mulțimile se revărsaseră împreună cu el în oraș. Acum însă chipul îi era înnegurat. Continua să fie exaltat, dar bucuria i se preschimbase în mânie.

La marginea așezării, asinul a fost înapoiat proprietarului și ne-am continuat drumul pe jos peste câmpul încă ocupat de oameni care intenționau să petreacă acolo o noapte sau două, așteptând Paștele. În fruntea noastră, Iisus mergea ca un general prin tabăra sa, atât de preocupat de gândurile despre bătălia de a doua zi, încât trecea cu privirea peste soldații lui. În grădina din spatele casei era un smochin. Văzându-l, Iisus a anunțat că-i era foame și dorea fructe.

Era primăvară, un anotimp în care nu existau smochine și nici alte fructe, însă bănuiesc că el era obosit și derutat. A ridicat ochii spre crengi și n-a zărit decât frunze. M-am așteptat să fie luminat de înțelegerea greșelii pe care o făcuse și să râdă de sine, dar nu s-a petrecut deloc așa – el a clocotit de furie. Pomul îl refuzase. Trebuia să fie pedepsit. L-a blestemat. Să nu mai poarte fructe în vecii vecilor! *Să se usuce!*

Mi-am privit tovarășii, ucenicii. Își fereau ochii unul de celălalt. Nici unul n-a vorbit. Iisus a pornit mai departe,

continuând să fie negru de furie, iar noi l-am urmat, un grup nefericit la capătul unei zile care ar fi trebuit să fie triumfătoare.

Când am ajuns acasă, el nu putea sta locului și nu se putea odihni. Marta ne pregătise o masă, cu o mâncare gătită special pentru el, dar Iisus a mâncat foarte puțin și nu i-a mulțumit. Maria s-a așezat la picioarele lui, așteptând vorbe înțelepte, însă n-a auzit nici una, iar el a ignorat-o. Lazăr a pomenit de ceata de copii, așteptându-se să primească laude, dar n-a căpătat nici una din partea lui Iisus. L-am tras atunci deoparte și i-am spus cât de mult era apreciată munca lui, atât azi, cât și în pregătirea sosirii noastre.

Lazăr mi-a oferit zâmbetul lui lugubru pe fața scofâlcită cu ochi injectați.

– Sunt fericit dacă Învățătorul este mulțumit, a zis cu un glas ce părea un ecou ridicat din sepulcrul ființei sale.

Îmi dădeam seama de ce oamenii erau derutați și credeau că el fusese cu adevărat ridicat din morți.

M-am întrebat ce ar fi trebuit să facem în privința lui Iisus. În ultimele săptămâni îl privisem cu atenție și bănuiam că în clipa aceea lucrul de care avea el nevoie, după care tânjea, nu era iubirea prietenilor individuali, ci a poporului. Îi trebuia asigurarea gloatei, posibilitatea de a-și arăta sieși puterea, etalând-o în fața norodului. Mulțimea devenise oglinda lui. Mă temeam să-i fac o sugestie directă, pe care credeam că ar fi respins-o, însă în cele din urmă, părând s-o recepteze prin transferul neauzit de gânduri pe care-l practicasem în copilărie, el a sărit în picioare, răspunzând ca și cum îi vorbisem, spunându-mi să mă duc afară, să aprind lumini pe câmp și să adun mulțimea.

A chemat-o și pe Maria Magdalena, împiedicându-se de cealaltă Marie și pe jumătate călcând-o, fără să-i observe ochii adoratori și privirea rănită.

– Du-te cu Iuda. Pregătiți totul afară. Trebuie spuse niște lucruri.

În seara aceea, sub flăcările făcliilor improvizate, care ridicau fuioare de fum, și înaintea credincioșilor cu ochii căscați de exaltare și groază, Iisus a ținut o predică de o ferocitate extraordinară. A început printr-un atac împotriva preoților și scribilor – îndeosebi împotriva celor care făceau parte din secta fariseilor. Ei erau nebuni, ipocriți, fățarnici ticăloși, paraziți. Ei și cei aidoma lor erau ucigașii profeților lui Israel. Ei erau șerpii și viperele care n-aveau să scape de focurile gheenei. Templul era casa Domnului pe Pământ, dar, pângărit de depravarea clerului și abandonat de Sfântul Duh, nu mai era decât un maldăr de pietre. Pietre care puteau fi dărâmate. Nu era departe ziua când avea să se întâmple asta. N-avea să mai rămână piatră peste piatră.

Aceea avea să fie ziua cutremurătoare (a urmat el) care avea să prevestească sfârșitul vremii. Se va ridica neam peste neam și împărăție peste împărăție. Între neamuri și împărății vor fi vrajbe, răzvrătiri și războaie. Fratele își va vinde fratele, tatăl își va vinde fiul, copiii se vor ridica împotriva părinților și-i vor ucide. Vor fi cutremure și foamete. Va fi *urâciunea pustiirii,* pe care a pomenit-o profetul Daniel.

– *Luați seama!* Vocea lui a răsunat peste câmpul pietros, părând să miște vârfurile chiparoșilor, astfel că liliecii și-au luat zborul într-un potop negru și tăcut și au fulgerat peste capetele noastre. Luați seama, prieteni! Când va sosi ziua aceea, și nu va trece neamul acesta până nu va fi, cel de pe acoperiș să nu se coboare în casă și să afle înfricoșarea care este acolo. Cel ce va fi în țarină să nu se întoarcă acasă, la familia lui. Ci să fugă de îndată, să suie în dealurile Iudeii... și să se roage să nu fie iarnă, căci va fi o iarnă cum n-a mai fost alta vreodată.

A tăcut și ne-a fulgerat cu privirea. Făcliile din spatele lui s-au înteţit sub o pală de vânt și, pentru o clipă, s-a părut că trupul îi ardea cu o văpaie de aur. Lumina a pălit, apoi a crescut iarăși.

– Adevăr vă grăiesc, când vă spun că cele cu prunc în pântece și cele ce alăptează în ziua aceea își vor dori să fi fost sterpe. Soarele se va întuneca și Luna nu-și va mai da lumina ei. Stelele vor cădea ca ploaia fierbinte, puterile cerurilor se vor zgudui și atunci, prieteni, atunci...

Cu încheieturile degetelor albite, apăsate de șolduri, cu pieptul bombat, cu chipul întors pe jumătate într-o parte și bărbia ieșită în afară, a părut că s-a înălțat, ridicându-se peste noi. Mulțimea era înspăimântată și în momentul acela eu însumi am fost unul din mulțime. Mi-am ținut răsuflarea.

– Atunci, prieteni, dacă veți trăi, îl veți vedea pe Fiul Omului venind pe nori în toată slava lui, însoțit de îngerii săi care-i vor aduna pe cei aleși ai lui. Închipuiți-vă că sunteți doi, lucrând pe un ogor. Îngerii vor veni și-l vor lua pe unul, iar pe celălalt îl vor lăsa. Dintre două femei care vor măcina la moară când vor veni îngerii, una va fi luată și cealaltă va fi lăsată.

Cerurile și pământul așa cum au fost ele se vor trece, dar cuvintele mele, care sunt adevărul, vor rămâne. Fiți gata, prieteni. Așteptați-vă la acestea – *în curând*. Vegheați și așteptați, luând aminte la cele ce v-am spus. Există o singură cale spre Tatăl din ceruri. *Eu sunt calea.*

Crede în mine
și asigură-ți locul
în Slava Cerurilor –

refuză și mori,
fără a mai simți altceva
decât chinurile veșnice –

biciul și zăhărelul
vechi și infailibile,
el le folosea

ca un maestru –
Iisus, sclipitorul meu
prieten, care ne

îngrozea, supunându-ne,
așa cum fac oamenii,
înaintea șfichiului vorbelor.

Dar puterea
are prețul ei și
el încă nu-l plătise.

CAPITOLUL 19

Toți am fost agitați în noaptea aceea. Iisus s-a plimbat înainte și-napoi, încă surescitat și încordat de efectele propriei sale predici. După miezul nopții, Marta s-a oferit să-i gătească ceva, ori să-i aducă fructe și lapte, iar când el a îndepărtat-o cu un gest, spunând că gândul mâncării îl îngreța, Maria a propus „o scurtă plimbare sub razele lunii". Cuvintele i-au fost primite cu o încruntătură neînțelegătoare, de parcă i s-ar fi vorbit într-un grai străin, și cele două surori s-au retras în odaia pe care o împărțeau, dezamăgite și probabil jignite. Lazăr, așezat într-un scaun, aplecat în față, cu coatele pe genunchi și mâinile încleștate neliniștit, l-a urmărit pe Iisus mergând, privindu-l ca un câine credincios, dar incapabil să sugereze ceva, temător să vorbească. De acum din una dintre cele două încăperi în care noi, ucenicii, urma să dormim pe podea se auzeau sforăiturile celor doi frați pe care Iisus îi numea „fiii tunetului".

În primele ore ale dimineții am fost trezit dintr-un somn superficial de glasul Mariei Magdalena, care-i vorbea lui Iisus pe ton liniștitor și cânta, foarte încet, un cântec din regiunea Galileii pe care el și cu mine îl știusem din copilărie. M-am sculat și am ieșit în grădină. Când m-am întors, am aruncat o privire în odaia lor.

Iisus era întins cu fața în jos și în lumina slabă o puteam vedea pe ea masându-i umerii în vreme ce cânta. Nu știu dacă acel cântec a avut efect pentru el, însă pentru mine a avut și m-am cufundat în cele din urmă într-un somn cu adevărat adânc.

M-au deșteptat zgâlțâiturile lui Iacov. Era dimineață și în jurul meu totul se pusese în mișcare – oameni treceau înainte și înapoi prin casă, iar strigăte și zgomote felurite răzbăteau din grădină și din câmpul din jurul ei. Mi s-a spus că urma să ne întoarcem în oraș, toți, și să adunăm susținători pe drum. Iacov credea că Iisus primise porunci în vis, care-l anunțaseră că trebuia să revină și să-și lase pecetea asupra orașului sfânt.

– Ieri n-au fost decât vorbe, a zis Iacov, repetând ce i se spusese. Astăzi se va trece la fapte.

Am dorit să știu ce însemna „fapte".

– Vom afla, nu ? a răspuns el cu tonul acela aparte, nătâng și arțăgos, pe care-l rezervase pentru mine de când căzusem în dizgrație.

Nu m-ar fi surprins dacă mi-ar fi replicat: „Nu întreba, și nu vei fi mințit."

Afară, în grădină, câțiva dintre tovarășii mei ucenici cercetau smochinul, încercând să decidă dacă se usca. Căzuseră de acord că frunzele lui atârnau moi și că avea nevoie de apă, dar era oare ceva recent sau la fel fusese și ieri ? Simon Petru, Ioan și Bartolomeu erau convinși că murea deja sub povara blestemului lui Iisus. Toma spunea că el nu putea fi sigur. Matei aprecia că poate nu se întrevedea nici o schimbare... *deocamdată,* a adăugat el, nedorind să fie acuzat de lipsă de credință.

În dimineața aceea, Iisus a frânt pâine pentru noi, a binecuvântat-o, rostind rugăciunea de mulțumire, și ne-a întins fiecăruia câte o bucată. A fost un moment de liniște, în care s-a reafirmat puterea lui misterioasă asupra mea, asupra noastră a tuturor, iar eu l-am resimțit

cu atât mai acut, cu cât înainte și după aceea existase atâta înfrigurare. Am mâncat în tăcere, am trecut din mână în mână un vas cu lapte de capră și ne-am rugat laolaltă – „Tatăl nostru care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău...“ Rugăciunea era o obișnuință, însă a părut plină de tâlcuri nerostite, care ne erau proprii nouă și momentului acela.

Ce îmi reamintesc în continuare este mulțimea mergând în dezordine, ieșind de pe câmp și apucând-o pe drumul colbuit, cu cei din față întorcându-se pentru a-i îndemna să se grăbească să țină pasul pe cei care rămăseseră în urmă; sentimentul, atât de diferit față de ziua anterioară, că foarte important era timpul, că nu aveam nici un moment de pierdut. Ieri fuseseră o intrare triumfătoare și o primire caldă în oraș; astăzi aducea mai degrabă cu un asalt. În predica lui din seara anterioară, Iisus vorbise despre dărâmarea Templului și se părea că noi am fi fost pregătiți s-o începem. Locuitorii Ierusalimului au ieșit iarăși să ne privească, dar atmosfera nu mai era de carnaval. Acum privirile lor erau neliniștite. Copiii care ieri alergaseră pe lângă noi, strigând și ovaționând, azi tăceau, reținuți de mamele lor. Iar în frunte era Iisus, încruntându-se, formidabil – profetul autointitulat venit din provincii pentru a le spune orășenilor ce trebuiau ei să știe.

Am mers pe același drum, în jurul Muntelui Măslinilor, și am intrat prin aceeași Poartă de Răsărit; dar de data aceasta, urmându-l pe Iisus (care putea într-adevăr să asculte o poruncă divină, într-atât de neșovăitor îi era pasul), am suit scara abruptă spre vasta curte interioară a Templului, pe care mi-o reaminteam din vizita din copilărie.

Era neschimbată, duhnind a fum de lemn, sânge vărsat, fecale și carnea arsă a jertfelor interminabile. Se auzeau aceleași mugete, behăituri, cotcodăceli și zbierete ale

animalelor sortite morții, aceleași strigăte ale schimbătorilor de bani care căutau să atragă atenția, aceleași flecăreli ale proprietarilor de tarabe și, de undeva direct de deasupra, incantațiile solemne ale unui cor de leviți.

Probabil că pentru aceia a căror zi eram pe punctul de a o tulbura, noi nu păream decât o gloată condusă de un predicator zdrențăros. Scena din curtea Templului nu era nici solemnă, nici frumoasă, însă avea sistemul și ordinea ei proprii. Acesta era locul unde divinul și umanul se întâlneau și negociau – omul recunoștea păcatul și oferea daruri împăciuitoare, iar Dumnezeu accepta jertfa și acorda iertarea. Aceasta era procedura din Templu pe care Iisus o condamnase în învățăturile lui și pe care acum era decis să o distrugă.

Era plin de energie, iar încrederea lui era neșovăitoare în momentul acesta. Mă târam în urma lui, lipsit de orice fărâmă de încredere, alarmat de posibilitatea violențelor, îngrijorat de consecințe.

Prima țintă a furiei lui Iisus au fost tarabele și mesele schimbătorilor de bani. Fără a irosi vreun cuvânt, a prins colțul primei mese lângă care se afla și a ridicat-o de pe caprele ei de lemn, trimițând-o cu un trosnet pe jos. Ucenicii au ovaționat și au azvârlit scaune în jur, îmbrâncind negustorii și vânzătorii în stânga și în dreapta și lovind cu picioarele în tot ce le ieșea în cale. Monede de toate felurile, sicli iudaici, drahme și leptaue grecești, denari și codranți, au zornăit pe pietre și s-au împrăștiat în toate părțile. Bucățile de hârtie care consemnau tranzacțiile s-au risipit, zburând prin curte sau călcate în picioare. Se auzeau strigăte de mânie. Oamenii s-au năpustit, îndoindu-se din mijloc, unii în patru labe, străduindu-se să-și salveze banii ori să ia monedele care aparțineau altora. Au izbucnit încăierări. „Era a mea!" „Ba a mea!" Iisus s-a repezit la altă masă, apoi la alta, răsturnându-le, dărâmându-le pe jos.

– Casa Tatălui meu era casă de rugăciune, a răcnit el, și voi ați făcut din ea peșteră de tâlhari!

– Peșteră de tâlhari! au strigat cei care-l urmau. *Peșteră de tâlhari! PEȘTERĂ DE TÂLHARI!*

Un șir de tarabe vindeau porumbei și animale mici pentru sacrificii și, cu ajutor din partea pescarilor, acestea au fost de asemenea răsturnate. Eliberați din colivii, porumbeii fâlfâiau din aripi prin văzduhul plin de fum. Miei și iezi, scăpați din funii, alergau behăind dezorientați, pierduți în mulțime.

Eu nu am participat la crearea tărăboiului. În minutele acelea, nu mă gândeam decât în ce fel l-aș fi putut scoate pe Iisus de acolo pentru a-l scăpa de arestare. Zărisem trei sau patru păzitori ai Templului care încercau să-și croiască drum spre noi, dar erau împiedicați de mulțimea care ne urmase. Exista de asemenea un grup de tineri leviți, care coborâseră până la jumătate o scară de piatră și priveau de sus, gesticulând și vorbind agitat între ei. Unul a fugit înapoi, în sus pe trepte, altul în jos, către intrarea principală, pentru a aduce ajutoare. Ni se spusese că autoritățile Templului nu-i vor chema niciodată pe soldații romani înăuntru, dar puteau aprecia că tulburările erau îndeajuns de serioase pentru a apela la ostașii lui Irod, care erau încazarmați destul de aproape.

L-am prins pe Iisus de braț. Gâfâia și-și pierduse în asemenea măsură suflul, încât a trebuit să se rezeme de mine pentru a-și reveni.

– Lucrarea este terminată! i-am strigat, străduindu-mă să arăt ca și cum aș fi fost încântat. Acum trebuie să plecăm de-aici, înainte să aducă soldații să te aresteze.

El s-a încruntat, nesigur.

– Să ne aresteze pe toți, am spus.

A încuviințat, trăgând adânc aer în piept.

Nu l-am mai așteptat să se răzgândească. L-am înhățat pe Simon Petru, apoi pe Andrei.

– Iisus spune că-i momentul să plecăm. Înainte să vină soldații. Dați-i drumul spre porți.

Ne-am adunat, toți treisprezece, formând un grup în timp ce ne retrăgeam. Susținătorii noștri, aceia care nu fugeau deja, ne-au urmat, împrăștiindu-se prin labirintul de străzi din sudul Templului. Până ce ajunsesem la Grădina Ghetsimani, doar câțiva dintre ei mai rămăseseră alături de noi. Restul o luaseră la goană către locuri ferite, știind că preoții vor fi neiertători și că Irod Antipas era aspru în privința dezordinii publice.

După întoarcerea în Betania, Iisus a fost abătut. A căutat-o pe Maria Magdalena, pentru alinare. Ea a stat cu el în grădină, la umbra unui spalier acoperit de iederă, și l-a ținut de mână. M-am alăturat lor acolo.

– Ar trebui să ne întoarcem în regiunea noastră, i-am spus. Aici nu ești în siguranță. Orășenii au fost interesați de tine, dar asta a fost ieri. Nu va dura.

– Am venit pentru Paște, a zis el.

M-am uitat la Maria. Fața ei era calmă, liniștitoare, loială.

– Spune-i, am îndemnat-o.

Ea a surâs și a părut amuzată.

– Să-i spun? Ce să-i spun lui Iisus? Crezi că tu și eu știm ceva ce el nu știe?

Am insistat.

– Dacă plecăm acum, diseară am putea fi în Ierihon.

El a scuturat din cap și mi-a întors spatele.

Am intrat în casă, căutând pe cineva care să mă susțină.

– Lasă-l pe Iisus să hotărască, a zis Filip și ceilalți au încuviințat, considerându-mi nerăbdarea de a pleca drept altă dovadă a lipsei mele de credință.

Iisus a apărut din grădină.

– Cât a mai rămas în pungă?

Am scos-o de sub pătura mea și am deșertat-o pe podea. Iisus a privit monedele de argint. Toți ne-am uitat la ele, numărându-le. Erau treizeci.

– Ia-le pe toate, mi-a spus.

Urma să închiriez o odaie la etajul unei taverne și să comand o cină bogată, cuvenită pentru Paște; de asemenea, culcușuri pentru înnoptat, care aveau să fie scumpe, deoarece orașul se umplea cu pelerini veniți la sărbătoare. Cina urma să fie doar pentru Iisus și noi, cei douăsprezece. Dacă aveau să fie tulburări, arestări, pedepse, el nu dorea ca altcineva să pătimească – nici Maria Magdalena, nici Lazăr și surorile lui și nici ajutoarele din Betania.

– Du-te imediat, a spus. Am șovăit și el m-a sfredelit cu privirea, citindu-mi gândurile. Dacă preferi să pleci repede, ca să nu fii prins...

Asta era ceea ce doream, însă știam că n-o pot face.

– Numai dacă plecăm toți.

A clătinat din cap.

– Lucrarea de aici trebuie sfârșită.

În seara aceea, ne-am dus în una dintre cele mai bune taverne din Ierusalim pentru cina pe care Ptolemeu și alți membri ai sectei lui Iisus care trecuseră prin Sidon o descriau adesea în predicile lor drept „Cina cea de Taină". În jurul ei a plutit un aer de pierzanie, deși nici unul dintre noi, cu excepția poate a lui Iisus, nu avea de unde să știe că va fi ultima noastră masă laolaltă. Ba chiar îmi reamintesc că înainte să ne fi așezat și atmosfera să fi devenit serioasă, am glumit și am râs așa cum făceam în vremurile mai fericite. Frații pescari se lăudaseră cu distrugerile pe care le făcuseră în Templu și amintiseră de plăcerea simțită „dând cap în cap niște orășeni". Matei spusese una dintre glumele lui deocheate, din timpul când umblase ca preceptor. Toma obiectase, zicând că nu era cuvenită în timpul Paștelui. Toți se uitaseră la Iisus ca să

judece în privința aceea, iar el se prefăcuse, cu un zâmbet pișicher, că nu pricepuse gluma. Bartolomeu, care dispăruse după ce părăsiserăm Templul, sosise târziu și gâfâind, purtând o broșă pe care n-o mai văzuserăm până atunci și noi îl tachinasem despre noul lui prieten, un tânăr giuvaiergiu din Betfaghe.

El însă ne-a adus vești care au pus capăt tuturor glumelor. Căutându-ne, se întorsese la casa lui Lazăr și a surorilor sale. Soldații lui Irod și păzitorii Templului fuseseră deja acolo, cerând să-l vadă pe Iisus. Scotociseră casa, spărseseră zăvoare și aruncaseră lucruri peste tot. Lazăr îi asigurase că Iisus și ucenicii săi porniseră înapoi spre Galileea, dar nu era sigur că fusese crezut.

M-am uitat – cred că toți ne-am uitat – la Iisus, așteptând o reacție. N-a existat nici una sau poate doar acceptare. Totul se desfășura conform planului lui Dumnezeu.

Mâncarea era de miel cu verdețurile tradiționale. Mai întâi însă Iisus a rupt pentru noi pâinea nedospită, a binecuvântat-o și ne-a dat o cupă cu vin din care să sorbim toți, trecând-o de la unul la celălalt. El a stat în capul mesei și ne-a vorbit pe un ton trist care atrăgea atenția. După ce va fi plecat dintre noi, ne-a spus, trebuia să facem așa cum făceam acum. Să considerăm pâinea și vinul ca o împărtășanie sfântă. Pâinea avea să fie trupul lui, vinul, sângele lui.

Am privit în jurul mesei, căutând și la alții un semn al alarmei pe care am simțit-o, auzind vorbele acelea. N-am zărit nimic. Glasul minunat al lui Iisus, ferm și exaltat, îi prinsese, îi subjugase și-mi dădeam seama că eram singurul care nu credea că ne aflam în prezența divinului. În trecut existaseră îndoieli și incertitudini, dar acum se părea că acestea dispăruseră complet. Cu ochii strâns închiși, ridicați în sus, înlăcrimați sau pur și simplu holbându-se (ca ai lui Bartolomeu) plini de iubire și încredere în conducătorul nostru – toți, în felurile lor

diferite, spuneau aceeași poveste. Un juriu format din egalii lui dădea un verdict majoritar, unsprezece la unu în favoarea lui. Iisus din Nazareth, afirmau ei, era Fiul lui Dumnezeu.

După patruzeci de ani, cuvintele pe care ni le-a spus Iisus în seara aceea mi-au rămas la fel de adânc săpate în memorie ca și când eu și m-aș fi numărat printre credincioși. Focul întunecat dispăruse complet din elocvența lui, înlocuit de farmecul și blândețea care mă convinseseră să părăsesc Nazarethul și să bat drumurile alături de el. Ca și în zilele acelea de la început, gândurile lui se întorceau către cei sărmani, cei nefericiți, cei împilați, cei slabi. Vremea lor, ne-a asigurat Iisus, se apropia. Furia și mânia, făgăduielile faptelor teribile și pedepselor individuale, flăcările iadului, despărțirea grâului de pleavă, a oilor de capre, plânsetele, bocetele și scrâșnetele dinților – toate se topiseră într-un mesaj de speranță și asigurare. El era unul dintre noi, ne-a spus, egalul, nu conducătorul nostru. Sau, dacă întotdeauna trebuiau să existe stăpâni și slugi, ar fi preferat să-l considerăm ca pe sluga noastră. El pleca de la noi, dar se ducea la Tatăl său, pentru a pregăti un loc pentru noi și pentru toți cei care credeau în el. Nu trebuia să fim tulburați de cele i se vor întâmpla în zilele următoare, ci să le acceptăm pentru binele mai mare, pentru ca morții să aibă parte de viață veșnică, iar lucrurile neliniștitoare și nedeslușite se vor limpezi, în timp. Noi îl vom pierde, însă peste puțin timp îl vom vedea din nou, viu și sănătos și pășind cu pas sprințar pe Pământ. Va fi tristețe, dar ea se va preschimba în fericire și sărbătoare. Durerea va fi precum durerea nașterii, iar bucuria precum bucuria unei vieți noi. Tatăl ne iubea pe noi fiindcă îl iubiserăm pe Fiu, iar pentru iubirea aceea se va răspunde rugăciunilor noastre și noi vom fi răsplătiți. Vom avea propriile noastre clipe de slăbiciune, când credința putea să tremure. Unul dintre noi

putea tăgădui că a fost vreodată ucenic; altul putea trăda încrederea care existase între noi. Asemenea lucruri, dacă se vor întâmpla, nu trebuiau să ne clatine credința. Noi toți eram oameni și de aceea supuși greșelilor și slăbiciunilor, însă credeam în el și asta era cel mai important. Credința era cheia împărăției cerurilor și prin faptul că ne aflam aici în seara aceasta, fiecare dintre noi dovedea că deținea cheia.

Iisus se înșela în privința asta. Eu simțeam vechea iubire pentru el, ca prieten, și admirația pentru oratoria lui; dar ca ucenic, mă împotmoleam. Nu izbuteam să cred că el era Mesia divin. Dacă era hotărât, așa cum părea, să nu fugă, dacă era hotărât, chiar, să moară, știam că nu-l voi mai revedea niciodată, nici ca om și nici ca Fiu al Omului.

Nu aveam să-l trădez, dar îmi lipsea ceea ce el numise „cheia".

Închipuie-ți că
prietenul tău insistă că
trebuie să-i mănânci trupul

și să-i bei
sângele, fiindcă el
a pornit spre ceruri –

dar ceilalți
prieteni ai săi par să-i
accepte cuvintele

fără tăgadă –
și există un sentiment de
venerație, o

tăcere, ca și cum
stelele însele și-ar
ține răsuflarea –

și tu știi că,
undeva, așteaptă
crucea și piroanele...

Vei înțelege
cum trăiește cu mine
ca un vis

întunecat, un coșmar
intens, niciodată
alungat.

CAPITOLUL 20

Istoriile pe care le aud de la Ptolemeu și prietenii lui despre „Cina cea de Taină" și cele ce au urmat sunt întotdeauna detaliate și stranii, jumătate adevăr și jumătate născocire. Iisus prezice că eu, Iuda din Keriot, îl voi vinde și că Simon Petru, piatra pe care urma să fie clădită biserica lui, se va lepăda de el de trei ori înainte de cântatul cocoșilor. El își prezice propria lui moarte. El își prezice învierea în ziua a treia. Așa că Iuda îl trădează cum se cuvine autorităților, iar Simon Petru se leapădă de el de trei ori înainte de cântatul cocoșilor. Iisus moare. Iisus se ridică din morți. Faptele se petrec, deoarece erau așteptate. Iisus știe cum se termină ele, ca și etapele prin care se va ajunge la final. Divinitatea lui este confirmată de prescința lui.

Eu am fost acolo și-mi amintesc foarte puține din toate acestea – cu siguranță, nici un fel de acuzații de lepădare și vânzare, decât (după cum am pomenit de acum) în termenii cei mai generali. Bineînțeles, Ptolemeu (Bartolomeu, așa cum se numea pe atunci) ar susține la fel: el a fost acolo, a fost unul dintre cei doisprezece. A stat la aceeași masă, a fost martor la aceleași întâmplări. Oare amintirile lui au fost transformate ca să confirme credința pentru a cărei răspândire trăiește?

Sau oare lipsa mea de credință m-a orbit înaintea celor ce s-au petrecut în realitate? Ca să simplific lucrurile: mă înșel eu sau el? Numai Dumnezeu poate răspunde la această întrebare, dacă există un Dumnezeu, iar dacă există, el tace și a tăcut în toți acești patruzeci de ani când, Iisus ne-a asigurat, vom vedea carul de foc, mânia divină, desemnarea Aleșilor și apusul vremii. „Unde ești, Iisus?" întreb câteodată bolta nopții. Este o glumă, desigur, nu o rugăciune solemnă; nici măcar o întrebare serioasă. El este mort și dacă aș primi vreodată un răspuns din beznă, cred că aș putea muri mai degrabă de surprindere, decât de frică.

Azi-dimineață ne-au sosit vești din Ierusalim, teribile chiar dacă erau așteptate de multe luni. Legiunile romane au străpuns în cele din urmă apărările cetății. Orașul a fost ars, dărâmat, transformat în ruine. Foarte puțini dintre locuitorii lui au supraviețuit. Știrea, adusă mai întâi de conducătorii unei caravane de cămile și confirmată după aceea de o familie de evrei din Betfaghe, este că apărătorii orașului incendiaseră o mașină de asediu romană undeva lângă Poarta Damascului, dar flăcările fuseseră purtate de vânt înapoi către fortificațiile din lemn și în curând cuprinseseră orașul, unde puțurile erau secate și aproape că nu existase apă pentru a lupta împotriva văpăilor. Incendiul năruise un zid, ușurând pătrunderea romanilor, care se năpustiseră pentru atacul final de pe Muntele Scopus, unde erau adunați, ucigând totul în cale. Cetățenii se luptaseră din toate puterile însă, slăbiți de înfometare, boli și deznădejde, fuseseră în curând copleșiți. Bătălia continuase și nimeni nu fusese cruțat – bărbat, femeie sau prunc. Ni s-a spus că generalul roman Titus, fiul noului împărat, plânsese auzind despre pustiirea făcută de trupele sale. Ptolemeu și eu am plâns, auzind veștile. Pentru o clipă am fost frați, așa cum fuseserăm cu multă vreme în urmă. Am vrut să-i spun

cine eram, dar nu puteam vorbi de durere și clipa aceea a trecut.

„Ce se va întâmpla cu noi?" mă întreb, gândind ca un evreu, uitând pentru moment noua mea identitate în această comunitate greacă. Mă imaginez ca pe unul dintre supraviețuitori, un mic grup de evrei, vânat, sorocit să rătăcească din nou în căutarea unui cămin. Îi mulțumesc norocului meu că lucrurile nu stau așa. Mulțumesc scepticismului meu, neîncrederii mele, ochilor mei atenți și minții mele deschise pentru viața pe care mi s-a îngăduit s-o trăiesc. Îi mulțumesc răposatei mele soții Thea, copiilor și nepoților mei greci. Mulțumesc mantiei acoperitoare a graiului nou și culturii diferite. Plâng însă pentru Ierusalim și pentru locuitorii săi și sper că evreii își vor reveni în provincii, că vor fi lăsați să trăiască și să reînceapă totul.

Tezeu mi-a adus primul știrea. Fusese într-un grup mic care se strânsese în piață, îmbiindu-i pe conducătorii de cămile cu băuturi și hrană și ascultându-le poveștile. După plecarea lui Tezeu, am pornit în plimbare spre faleză. L-am găsit pe Autolicus în atelierul lui și i-am istorisit cele tocmai aflate. El m-a privit pătrunzător, străduindu-se, cred, să-mi cântărească emoția.

– Cel puțin, a spus, nu este regiunea ta natală.

Era adevărat. Deși nu scăpase neatinsă, Galileea avea să fie iertată de grosul mâniei romanilor. Dar Ierusalimul simboliza ceva. M-am surprins pe mine însumi, rostind:

– Știi, nu-i așa, că înainte să fi venit aici numele meu era Iuda?

A părut nedumerit. Nu surprins – copiii mei știuseră dintotdeauna că părinții mă botezaseră Iuda. Dar Autolicus nu-l considera ca fiind alt nume.

– „Iuda" nu este pur și simplu forma ebraică a lui „Ida"?

Am răspuns că așa presupuneam, cu toate că nu credeam asta – n-o credeam deloc. Prin întrebarea aceea, fiul meu arătase însă că el era grec și, așa mi se părea, că eu continuam să fiu evreu.

– Mai bine să nu te reţin din treabă, i-am zis.

Mi-a cuprins umerii cu un braţ, stângaci, ca și cum n-ar fi fost sigur dacă mângâierea mea ar fi fost cuvenită sau exagerată.

Am plecat mai departe pe ţărm, până la un loc năpădit de tamariscă și leandri, unde ţineam o bărcuţă. Am scos-o de sub tufăriș, am împins-o pe apă și am sărit înăuntru, vâslind cu lovituri scurte pe marea limpede, privind un banc de scrumbii care se deplasau la unison, cotind fără grabă la stânga, apoi la dreapta, ca o unică făptură marină alcătuită din multe părticele.

Brusc, făptura aceea unică s-a preschimbat în mai multe făpturi, speriate, fugind, împrăștiindu-se în toate direcţiile. N-am văzut peștele mai mare care le urmărea sau mai precis n-am întrezărit decât o străfulgerare a lui. Apa nu mai era limpede. Zeci de scrumbii goneau la suprafaţa ei, încercând să scape în elementul străin lor – ca o oglindă a oamenilor care plonjau în mare pentru a scăpa de captură sau de moarte.

Și după aceea totul a redevenit calm – nemișcat, tăcut, minunat. În jurul bărcuţei mele, marea s-a domolit, a devenit transparentă. Prădătorul, satisfăcut, dispăruse, iar minusculii supravieţuitori s-au regrupat în indiferenţa lor, un nor subacvatic argintiu, unduitor.

Am rămas o vreme fără să mă gândesc la nimic, doar percepând totul, pe mine și scena, prezentul și trecutul, de parcă eu și ea, sau eu și ei, nu eram defel separaţi, ci un singur trup; și atunci, dintr-un colţișor de mult uitat al minţii, mi-am reamintit câteva versuri dintr-un psalm a cărui „dreptate aspră", cum o denumea el, îl tulburase pe blândul nostru tutore, dar îl animase pe elevul lui cel mai bun:

„La râul Babilonului, acolo am șezut și am plâns, când ne-am adus aminte de Sion.

În sălcii, în mijlocul lor, am atârnat harpele noastre.

Că acolo cei ce ne-au robit pe noi ne-au cerut nouă cântare, zicând: « Cântați-ne nouă din cântările Sionului! »

Cum să cântăm cântarea Domnului pe pământ străin?

De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea!

Să se lipească limba mea de grumazul meu, de nu-mi voi aduce aminte de tine, de nu voi pune înainte Ierusalimul, ca început al bucuriei mele.

Adu-ți aminte, Doamne, de fiii lui Edom, în ziua dărâmării Ierusalimului, când ziceau: « Stricați-l, stricați-l până la temeliile lui! »

Fiica Babilonului, ticăloasa! Fericit este cel ce-ți va răsplăti ție fapta ta pe care ai făcut-o nouă.

Fericit este cel ce va apuca și va lovi pruncii tăi de piatră."

Versurile acelea sunt crude și le-am simțit iarăși puterea, deși fără a crede, așa cum poate crezusem cândva, că răul făcut lui Israel (sau oricui altcuiva) va fi îndreptat printr-o compensare finală de brutalități.

Dar Ierusalimul se va ridica din nou. Vor fi supraviețuitori. Neamul nostru este viguros. Cât despre mine, eu sunt Ida din Sidon, evreu însă ne-evreu, tată al unei familii grecești și astfel grec, prin opțiune dacă nu prin naștere și educație.

După ce am terminat cina, Iisus ne-a condus în stradă. Închiriasem două–trei camere în tavernă, culcușuri suficiente pentru toți, dar nu era târziu, așa că l-am urmat fără să punem întrebări. El ne-a dus în Valea Chedronului,

unde am trecut apa și am suit pe deal în Grădina Ghetsimani. Iisus o lăudase de fiecare dată când trecusem pe lângă ea pentru a intra în oraș și acum dorea să se roage acolo. Era o seară frumoasă și senină și noi umblam în grupuri de câte doi sau trei după el, încruntați, neliniștiți, temându-ne să punem întrebări.

Iisus s-a oprit sub măslini și a spus că trebuie să ne odihnim. Ucenicii s-au întins, căutând petice mai moi și smocuri micuțe de iarbă pe solul pietros, ca și bolovani netezi pentru a-și sprijini capetele. Iisus a mers mai departe. L-am lăsat câteva minute, apoi am plecat după el. L-am găsit într-un crâng de măslini deși, ținându-se de o creangă de deasupra, cu fruntea rezemată de trunchi. Se ruga în frânturi răgușite de fraze, cu un glas plin de deznădejde și teamă.

I-am pus mâna pe umăr, însă mi-a scuturat-o. Dorea ca nimeni să nu-i mai vadă tulburarea aceea. S-a îndreptat și și-a redobândit stăpânirea de sine. Când am dat să vorbesc, mi-a pus palma peste gură.

– Nu spune nimic... Decât dacă este ceva ce n-am mai auzit până acum de la tine.

Mă domina și am rămas tăcut. A fost totuși ca și cum între noi se desfășura un dialog neauzit. Eu îi reaminteam că ceea ce făcea era sinucigaș și inutil. El repeta că era voia Tatălui.

Aș putea numi încăpățânare fermitatea aceea de a nu bate în retragere și a se salva. Probabil însă că ar fi mai cinstit să-i spun loialitate – loialitate față de cei care-l urmau, dar, mai mult decât atât, față de el însuși, față de Dumnezeul și cauza pentru care petrecuse aproape trei ani predicând. Iisus contestase autoritatea Templului și-și afirmase propria autoritate. Pentru ca atât contestarea, cât și afirmarea să poată părea serioase, nu mai putea acum să dea bir cu fugiții.

A inspirat adânc și m-a prins de umăr.

– Vreau să se termine repede. Gata. Așa că... Să facem ce trebuie făcut.

M-am tras în lături, lăsându-l să treacă, după care l-am urmat spre locul unde se odihneau ceilalți. Iisus ne-a strâns în jurul lui și a mai ținut o predică scurtă, vorbind din nou de parcă în curând avea să plece dintre noi. Era un rămas-bun. Ne-a cerut să repetăm cu el rugăciunea pe care ne-o învățase și care devenise deja a noastră. Am repetat-o, cu profunzimea emoțională pe care o puteam auzi în toate vocile noastre.

Când am terminat, le-a cerut lui Simon Petru, Iacov și Ioan să-l însoțească în altă parte a grădinii, pentru a se ruga cu el în timp ce noi ceilalți stăteam de veghe. Eu nu am fost chemat și am simțit asta ca pe o respingere, dar, desigur, el avea dreptate. Rugăciunile mele ar fi fost pentru a-l încânta pe el, nu pe Dumnezeu, la a cărui ureche nu ajunsesem niciodată și de a cărui existență, chiar pe atunci, îmi îngăduiam să mă îndoiesc.

Nu cred că altcineva s-a mai întors la tavernă în seara aceea, deși Bartolomeu a lipsit o vreme. Când s-a întors, era însoțit de prietenul giuvaiergiu care-i făurise broșa cea nouă. Cei mai mulți dintre noi dormeau tun sau picoteau sub copaci. Iisus continua să se roage cu cei trei, când am auzit glasuri și am văzut felinare traversând apa de dedesubt. M-am sculat iute și m-am grăbit către drum. Îi puteam auzi strigându-se între ei printre copaci, peste zigzagurile potecii, în vreme ce suiau dealul. „Bărbatul căutat" fusese zărit la han cu discipolii lui, după care plecase în direcția grădinii.

Am alergat înapoi și l-am găsit pe Iisus printre ucenici. I-am întrerupt vorbele, prinzându-l de brațe – și bănuiesc că de aici provine povestea că l-aș fi sărutat pentru a arăta care dintre noi era profetul din Nazareth.

– Vin, i-am spus. Dacă ne risipim printre copaci...

El a clătinat din cap, îngăduindu-mi să-l țin de mâini.

– Nu, Iuda. Eu nu fug.

Peste o clipă am fost înconjurați de păzitori ai Templului, soldați ai lui Irod și unul sau doi leviți tineri. Susținut de Iacov și Ioan, Simon Petru a încercat să se lupte și să-i alunge. Alții din grupul nostru se furișau deja, pierzându-se în noapte. Purtând doar o pânză în jurul coapselor, tânărul prieten al lui Bartolomeu a fugit spre drum. Un ostaș a încercat să-l oprească, pânza a căzut și giuvaiergiul a alergat mai departe, gol-pușcă, dispărând în beznă.

Iisus le-a cerut pescarilor să nu se mai opună. I-a întrebat apoi pe urmăritori:

– De ce ați venit după mine noaptea și cu arme, când m-ați fi putut prinde în toiul zilei în Templu?

Ei nu veniseră însă pentru a se întinde la vorbă. I-au legat mâinile la spate și l-au târât de acolo. Au fost brutali cu el și Iisus a îndurat ghionții în coaste și loviturile în cap, icnind și suspinând, dar fără să protesteze.

Peste o clipă, m-am pomenit singur în grădină. Toți ucenicii, cu excepția lui Simon Petru, care pornise după soldați, fugiseră. Am șovăit, temător, iar după aceea, însuflețit de curajul lui Petru, m-am grăbit după el. Am zărit ceva pe pământ, sclipind. Era broșa făcută de prietenul lui Bartolomeu. Am ridicat-o... și o mai am și acum, unicul meu suvenir al acelei întâmplări.

L-am ajuns pe Petru și am urmat grupul din depărtare, coborând poteca până la puntea peste râu și apoi suind din nou către oraș. În scurt timp am ajuns la Templu. Urmându-i pe ostași, am suit o scară cu trepte din piatră, am traversat o curte interioară și am urcat alte trepte. Un coridor larg ne-a adus înaintea unei uși duble care se deschidea într-o sală mare. Acolo am fost opriți de străjeri, care ne-au spus că nu puteam intra.

Petru s-a așezat pe o bancă. Eu am rămas lângă ușă, ridicându-mă pe vârfuri ca să văd ce se petrecea. Înăuntru, într-o sală publică luminată de torțe prinse pe pereți, se

adunau mari preoți și scribi. Am bănuit că cel puțin unii dintre ei trebuiau să facă parte din sinedriu. Printre ei am zărit un chip familiar. Mi-a trebuit doar o clipă pentru a-mi da seama că era unchiul meu.

M-am apropiat iarăși de străjeri. L-am arătat, i-am rostit numele și le-am explicat că este fratele tatălui meu.

– El nu ar avea nimic împotrivă ca eu să fiu aici, i-am asigurat. Când ei au șovăit, am continuat, cu accentul meu cel mai educat: Dorește să stea de vorbă cu mine după ce se sfârșește speța aceasta.

S-au uitat unul la altul pentru confirmare și m-au lăsat să trec.

M-am așezat în spatele sălii. Arhiereul, Caiafa, a privit, însă n-a scos o vorbă, în vreme ce lui Iisus i s-au citit acuzațiile de instigare la dezordine, pângărirea Templului și rostirea de minciuni și blasfemii despre el și împotriva autorității clerului.

Iisus n-a spus nimic.

Caiafa l-a întrebat:

– Tu ești Iisus din Nazareth?

N-a primit nici un răspuns, așa că a continuat:

– Ai intrat în Ierusalim călare pe un asin. Ai fost aclamat ca „Fiul lui David", Mesia. Ai încurajat această primire profanatoare.

Iisus a tăcut.

Caiafa a citat profeția:

– „Nu te teme, fiica Sionului! Iată Împăratul tău vine, șezând pe mânzul asinei."

Iisus a rostit:

– Așa sună profeția. Este așadar interzisă călărirea unui asin?

– Tu ai pretins că ar fi fost împlinirea profeției.

– Tu ești cel care a pomenit de profeție. Eu doar am călărit asinul.

– Ești tu regele evreilor? Ești tu Mesia?

Iisus a clătinat ușor din cap.

– Tu spui cuvintele acestea.

– Ce ai vrut să spui prin vorbele: „Eu sunt înainte de a fi fost Avraam“ ?

– Ele însemnau că sufletul există dincolo de timp.

– Sufletul tău, Iisus din Nazareth ?

– Sufletul meu. Și sufletul omului.

– Ai spus că vei dărâma Templul și-l vei reclădi în trei zile ?

– Tot ce am spus am spus deschis, în Templu și în locuri publice. Dacă am greșit, de ce nu m-ați arestat atunci, în fața susținătorilor mei ?

Un paznic care stătea în spatele lui l-a lovit peste ceafă.

– Răspunde la întrebare !

– Avem martori, a spus Caiafa.

– Dacă aveți martori, a zis Iisus, atunci veți alege răspunsurile lor și nu pe ale mele.

– Te întreb pentru ultima dată, a spus Caiafa. Ești tu Hristosul ? Ești tu Fiul lui Dumnezeu ?

Iisus l-a privit, apoi s-a uitat în jurul sălii. Lumina torțelor pâlpâia peste el și în ochii lui, care mi s-au părut îndrăzneți, deși nu netemători.

– Acestea sunt cuvintele tale, a repetat el. Eu vă spun însă – îl veți vedea pe Fiul Omului, care stă la dreapta Domnului, coborând pe norii cerurilor, și veți ști adevărul spuselor mele și urmările a ceea ce-mi faceți.

Inima mi-a tresărit, văzându-i curajul. Cât de minunat, dacă ar fi fost adevărat ! Cât de superb, dacă el ar fi știut că nu era adevărat și ar fi spus-o oricum !

Surâsul lui Caiafa a fost rece. Era mulțumit. S-a întors către membrii sinedriului. Ei s-au consultat scurt, în șoaptă, încuviințând din capete înainte de a reveni la acuzat.

– Iisus din Nazareth, am hotărât că hulele tale merită o singură pedeapsă, iar dimineață te vom aduce înaintea prefectului roman, excelența sa Pontius Pilat, care are

puterea s-o pună în aplicare. A făcut semn din cap către gărzi: Luați-l!

M-am apropiat de unchiul meu, dar el s-a întors iute și a dispărut într-o odaie din spate cu alți membri ai sinedriului. Îl văzusem deja cercetându-mă din priviri. Aduceam la chip cu tata (și încă bine) și bănuiam că unchiul auzise despre asocierea mea cu profetul din Nazareth. Se părea că nu dorea să aibă de-a face cu mine.

Mi-am petrecut noaptea cu Simon Petru, rătăcind pe străzile pustii, căutând colțuri și praguri pe care să moțăim. Noi doi, destinați, se pare, să fim cunoscuți drept renegatorul și vânzătorul lui Iisus, ne-am trecut orele acelea veghind, întrebându-ne dacă se putea face ceva pentru a-l salva, în timp ce ceilalți zece, care nu și-au câștigat un asemenea prost renume, sau cel puțin nimic despre care să fi auzit aici, în Sidon, dispăruseră. Unii probabil că plecaseră imediat, mergând toată noaptea, înapoi spre regiunea noastră de baștină. Era ceea ce dorisem eu să facă Iisus.

Recent l-am întrebat pe Ptolemeu despre asta. Ce făcuse el după arestarea lui Iisus? Mi-a răspuns că fusese necesar să se ascundă.

– Toți eram în primejdie. Nici unul dintre noi nu era în siguranță. Iar dacă Iisus urma să moară, noi fuseserăm destinați să-i purtăm mesajul. Trebuia să ne asigurăm că unii dintre noi supraviețuiau pentru a mai predica.

Ce minunat, m-am gândit, să ai motivele cele mai bune pentru autoapărare! Nu era însă cinstit din partea mea să gândesc așa. Ei nu ar fi putut face nimic pentru a-l salva.

– Așadar n-ai fost de față la răstignire? l-am întrebat.

Știam, desigur, că nu fusese.

– Simon Petru a fost acolo, a zis el. Și posibil un altul din frăția noastră.

– Un altul?

A încuviințat din cap și a început să bâjbâie pe lângă scaun, în căutarea toiagului său. Observasem că acesta era genul de întrebări pe care se străduia să le evite. Relatarea lui despre cele petrecute fusese atât de grijuliu plăsmuită pentru a se potrivi mesajului său, încât nu-i plăceau întrebările despre detalii care i-ar fi putut strica forma sau toci ascuțișul.

– Cine a fost celălalt?

– Celălalt?

– Celălalt ucenic care a asistat la răstignire. Ai spus că a mai fost unul.

A clătinat din cap.

– Este *posibil* să fi fost. Nu s-a adeverit niciodată.

I-am spus că eu auzisem că ar fi fost Iuda din Keriot.

– Sunt convins că asta nu-i adevărat, a zis el, deși nu părea deloc convins.

Cum nu i-am răspuns, a adăugat:

– Dacă ții minte, Iuda și-a luat viața.

– Așa este. Uitasem.

Acum mult timp, Andreas
ne învățase: „Grecul
dorește Logică,

evreul caută
un Semn." Există
vreun Semn în căderea

orașului sfânt,
cum că neamul nostru
ar trebui să-și abandoneze

năzuința pentru un
Mesia, aspirația
pentru Sion?

Cinstiți pietrele
și lăsați-le să zacă
unde au căzut.

Ascultați vântul
și valul, graiul
anotimpurilor,

și lăsați-l pe Dumnezeu să moară
de bătrânețe, netulburat
de rugăciunile noastre.

CAPITOLUL 21

Dimineața, Simon Petru și cu mine ne-am spălat la un izvor și am băut din apa lui. Nu aveam nici mâncare, nici bani; dar pentru că nici unul dintre noi, din câte știam eu, nu folosise odăile închiriate în tavernă, m-am gândit că n-am fi riscat prea mult dacă am fi revenit acolo să cerem ceva de mâncare. Hangiul a fost mirat că nu dormiserăm în camere, însă n-a fost neprietenos și ne-a oferit un mic dejun sățios. Nu auzise despre arestarea lui Iisus. I-am relatat-o în termeni cât mai seci, ca și cum aș fi considerat-o ceva banal. Marii preoți, am explicat, obiectaseră față de o parte din conținutul predicilor lui Iisus și îl trimiteau prefectului roman, pentru a lua o hotărâre.

Când am pomenit de prefect, hangiul a clătinat din cap. Asta nu era bine, ne-a spus el. Pontius Pilat era brutal și-i plăcea să le-o arate oamenilor; de aceea, își ținea judecățile pe o terasă publică în fața cetății Antonia.

– Ne sperie rău de tot și ne ține în lanț. Se spune că duce dorul Romei, că-i urăște pe Irod și pe preoții cu care trebuie să aibă legături și că astea sunt motivele pentru care se descarcă pe noi. S-a strâmbat comic, mimând o expresie de duritate. Și-i place să biciuiască. Ăsta-i exercițiul lui de dimineață.

Când Petru și cu mine am ajuns la cetate, în fața terasei se adunase deja multă lume. Cam pe la jumătatea dimineții, a apărut Caiafa însoțit de ceilalți preoți. A fost adus Iisus. Cu ochii lăsați în pământ, el părea obosit, învinețit, murdar și nefericit. Îi fuseseră luate mantia și sandalele și era gol până la brâu. Am simțit o asemenea durere pentru el, încât aș fi dorit să-i strig că eram acolo, dar n-am avut curajul s-o fac.

Pilat i-a lăsat pe toți să-l aștepte. A sosit flancat de gărzi înarmate, cu platoșe de metal lustruit sclipitor, a acceptat saluturile ce i se cuveneau în calitate de reprezentant al Romei și al împăratului și s-a așezat în jilțul de judecată. După ce a încheiat ceremonia sosirii, n-a irosit timpul și vorbele.

– Am cercetat cazul acesta, i s-a adresat el lui Caiafa, ridicându-și însă glasul astfel încât să poată fi auzit de mulțime. Ba chiar mi-am dat osteneala ca azi-dimineață să-l chem la mine pe tetrarhul regiunii Galileea, Irod Antipas, care în zilele acestea ne vizitează în Ierusalim. Tetrarhul – despre care pot spune că nu-i un iubitor al așa-zișilor proroci care sunt pacostea regiunii lui – a fost de acord cu mine în privința acestui bărbat din Nazareth...

S-a oprit și a privit un funcționar, care s-a aplecat să-i murmure numele la ureche. Am simțit că gestul acela făcea parte din sceneta lui și că probabil știa perfect numele lui Iisus.

– Acest Iisus din Nazareth, a reluat el, care deține, din câte am priceput noi, vorbă iscusită și glas pătrunzător, dar puține alte însușiri. Este un pribeag jalnic și amăgitor, dar în nici un caz un răufăcător care să merite mai mult de a fi biciuit – ceea ce eu însumi sunt gata s-o fac.

A zâmbit rostind cuvintele acelea și a arătat nepăsător, fără să se întoarcă, în spate, peste umăr, către locul

unde un sutaș stătea nemișcat, ținându-i biciul de parcă ar fi fost însemnul funcției sale, cu mânerul incrustat cu argint întins peste antebrațul lui masiv și ars de soare și curelele de piele, fiecare cu țepi scânteietori, atârnând în jos spre podea.

Pilat l-a privit pe arhiereu, parcă cerându-i consimțământul, deși mă îndoiesc că l-ar fi primit. Între cei doi se ducea un soi de luptă pentru putere. O puteam percepe și mai simțeam că Iisus era pricina ei actuală, fără a înțelege exact care era miza.

– Cu tot respectul, înălțimea voastră, a spus Caiafa, acest Iisus din Nazareth a hulit împotriva Templului și a autorității clerului. Poporul nu va fi mulțumit.

Pilat a zâmbit din nou. Era un zâmbet neplăcut. M-am întrebat dacă existau circumstanțe în care el putea zâmbi cu căldură și m-am îndoit. A părut să reflecteze asupra acelor cuvinte... sau a dorit să lase impresia că o face.

– Să spunem, atunci, că sentința este moartea.

Din mulțime s-a auzit un murmur de aprobare. Pilat și-a întors surâsul ca o rază înghețată peste oamenii adunați înaintea terasei.

– Ah, setea de sânge – mereu te poți bizui pe ea!

A revenit la arhiereu și a continuat, cu același glas sonor, ca și cum ar fi jucat într-o piesă:

– Așa cum știi, mare preot, la această sărbătoare a Paștelui trebuie să eliberez un condamnat și să-l redau poporului. Pe lângă cei doi tâlhari la drumul mare, care sunt lipsiți de însemnătate, alți doi au fost osândiți la aceste judecăți – Baraba, răzvrătitul, și acum Iisus din Nazareth, hulitorul. Eu zic să-l eliberez pe hulitor. Va fi biciuit și lăsat să plece.

Murmurele deveniseră nemulțumite.

– Răstigniți-l pe Iisus! a strigat cineva. Eliberați-l pe Baraba!

Strigătul a fost reluat de mulțime:

– Răstigniți-l pe Iisus, eliberați-l pe Baraba! *Răstigniți-l pe Iisus, eliberați-l pe Baraba!*

Pilat a ridicat brațul și scandările au încetat.

– Acesta este regele vostru, evreilor, și voi nu-l doriți?

– Nu, nu-l dorim! s-a auzit o voce groasă din mulțime.

– Ia-l tu! a strigat altcineva și lumea a izbucnit în râs.

– Cu tot respectul, înălțimea voastră, a spus Caiafa, bărbatul acesta nu este rege al nimănui. Este fiul unui dulgher din provincii.

– Și cine, a întrebat Pilat, este Baraba pe care-l doriți eliberat? Nu este el un ucigaș – un răzvrătit împotriva Romei?

– Este un scandalagiu, înălțimea voastră, este adevărat. Un om de nimic, dar nu un hulitor.

– Vrei să spui, a replicat apăsat Pilat, că nu-ți contestă autoritatea.

Replica lui Caiafa a fost subtilă:

– Autoritatea voastră, înălțimea voastră, și cea a Romei a fost contestată de acest „rege Iisus". Cine domnește peste evrei, dacă nu împăratul nostru Tiberiu? Eu zic că dacă trebuie eliberat unul dintre ei, ar fi adevărat ciudată tocmai slobozirea contestatarului.

A privit spre mulțime, care a reînceput să strige:

– Răstigniți-l pe Iisus, eliberați-l pe Baraba! *Răstigniți-l pe Iisus, eliberați-l pe Baraba!*

Întors pe jumătate într-o parte, gârbovit inconfortabil în jilțul său, Pilat și-a ros o unghie care-l irita, încruntându-se către popor pe deasupra mâinii. Am înțeles că el îl condamnase pe Iisus la moarte, numai pentru ca după aceea să-l poată grația imediat. În felul acela n-ar mai fi trebuit să-l grațieze pe răzvrătitul Baraba, cel pe care îl dorea îndepărtat.

Scandările au continuat și în clipa aceea Pilat trebuie să fi decis că aceasta era o bătălie în care trebuia să cedeze.

S-a ridicat brusc în picioare, și-a pus mâinile în șolduri și a privit furios, pătrunzător și intimidator. A rămas în postura aceea până ce tăcerea a fost completă.

– Mărețul reprezentant al Romei nu se pleacă pentru a despica firul în patru cu tine, mare preot. Dacă asta dorește Ierusalimul, asta va avea Ierusalimul. Baraba va fi eliberat și Iisus din Nazareth va muri.

Mulțimea a mârâit satisfăcută. Pilat s-a întors și și-a smuls biciul de la purtătorul său. Fără nici un avertișment, l-a rotit deasupra capului și curelele cu ghimpi l-au lovit pe Iisus peste spatele gol. Durerea și șocul loviturii l-au prăvălit în față, în colb. Când se ridica în genunchi, a urmat a doua lovitură. Sunetul pe care l-a scos Iisus a fost în aceeași măsură un icnet de uimire și un strigăt de durere. Uimire *pentru* durere – așa a părut, ca și cum în clipa aceea, când sângele țâșnea din zecile de răni sfâșiate în umerii săi, el pătrundea într-o lume arzătoare cu totul necunoscută până atunci.

A treia lovitură l-a izbit, apoi a patra. Mulțimea număra:

– *Trei! Patru!*

În răstimpul dintre lovituri, am auzit vocea lui Iisus gemând:

– Nu, te rog...

Se sprijinea în palme și genunchi.

– *Cinci!*

A cincea lovitură și el căzuse iarăși. Pilat a ezitat și și-a masat brațul. Părea că intenționase și a șasea lovitură, dar când se scandase „*Șase!*" el s-a oprit, i-a aruncat biciul înapoi sutașului și s-a răsucit spre mulțime, fără să-și ascundă disprețul.

– Regele vostru a primit pedeapsa *mea,* evreilor. Soldații mei îi vor da pedeapsa voastră. Paște fericit!

S-a întors și a plecat, urmat de gărzi și funcționari. Iisus se ridicase între timp, clătinându-se, cu spinarea

plină de sânge și fața scăldată în lacrimi. Soldații l-au înconjurat. A fost condus prin mulțime, care îl batjocorea:

– *Regele evreilor! Regele evreilor!*

– Mântuiește-te acum pe tine, prorocule din Nazareth! a strigat cineva.

– Mă dor dinții. Te rog, tămăduiește-mă, făcătorule de minuni!

Iar alt glas, deloc amuzat, ci plin de ură:

– Pângăritor al Templului! Moartea este ceea ce *meriți!*

Iisus a dispărut printre oameni, iar când l-am mai zărit era îmbrâncit pe stradă în mijlocul unui grup de douăzeci de soldați, alături de o cruce de lemn pe care în clipa aceea altcineva, un bărbat corpolent, fusese silit s-o poarte. Soldații, mereu plictisiți și detestând populația locală, se amuzaseră chinuindu-l. Îi puseseră pe cap o cunună, sau o coroană, făcută din tulpini răsucite de trandafiri, pe care o trăseseră în jos cu putere, astfel că spinii îi sângerau fruntea și pielea capului. În ea era vârâtă o însemnare grosolană; nu mă aflam îndeajuns de aproape ca s-o citesc, dar mai târziu mi s-a spus că anunța că el era „Iisus din Nazareth, Regele Evreilor".

Apoi l-am pierdut iarăși din vedere. Străzile erau aglomerate deja și mulți oameni, văzând că se pregătea o răstignire, îi urmau pe soldați și pe condamnat.

Eram tulburat și n-am vrut să văd execuția, însă știam că trebuia s-o fac. La un moment dat curajul m-a părăsit și am cotit pe o ulicioară lăturalnică, lăsând gloata să înainteze fără mine. M-am ghemuit în țărână. Am încercat să mă rog și am știut că nu eram ascultat. Am recitat rugăciunea pe care Iisus ne învățase s-o spunem laolaltă și am găsit oarece alinare în ea, deși alinarea a adus lacrimi.

Durerea mea nu însemna totuși mare lucru, dar imaginația se delectează puternic și nemilos cu toate senzațiile, iar ceea ce-l străpungea pe Iisus în mâini și în

picioare mă străpungea pe mine în minte – atât de pătrunzător, încât când mă gândesc la ziua aceea mi-o reamintesc ca pe crucificarea mea și mă aștept să văd cicatricele.

Nu știu cât timp am rămas acolo, un tânăr care bolborosea și plângea, privit cu ochi solemni de picii care se opriseră din joacă pentru a se holba la mine și de femeile din balcoane care scuturau covorașe și întindeau rufe la uscat.

Când am pornit din nou, m-am alăturat cozii mulțimii. Am mers prin Poarta Damascului, ieșind din oraș prin partea opusă Muntelui Măslinilor, iar de acolo mai departe pe drumul principal, de pe care am cotit pe un drumeag ce suia un delușor despre care acum știu că este Muntele Calvar. În vârful său puteam zări trei cruci, deja ridicate în gropile lor pregătite din vreme, deja purtându-și roadele omenești. Spectatorii stăteau sub razele soarelui și priveau, unii încruntați sau gânditori, mulți de-a dreptul destinși, simțindu-se bine. Vânzători ambulanți ofereau căni cu apă, sucuri de fructe și șerbet; alții vindeau prăjiturele cu scorțișoară și miere. Execuțiile acestea erau menite să ne terorizeze, și reușeau s-o facă, păstrându-ne supunerea față de puterea romană. Puteai vedea însă că puțini de acolo se gândeau că era posibil ca într-o bună zi ei înșiși să fie siliți să-și desfacă brațele pentru a primi barosul și pironul imperiale. Mă întreb câți au trăit ca să vadă asediul recent și să moară în același fel.

Apropiindu-mă, l-am zărit pe Iisus pe crucea din mijloc, gol, zvârcolindu-se, gemând, cu capul căzându-i de pe un umăr pe celălalt, strângând din ochi, astfel că lacrimile șiroiau, brăzdând sângele care-i mânjea obrajii. Era încă viu și simțitor la dureri, și n-am putut îndura să privesc decât o dată imaginea picioarelor lui, încrucișate

unul peste celălalt pe o platformă micuță, cu un piron uriaș străpungându-le pe amândouă.

Am simțit furie, furia stârnită de deznădejde și frustrare. Cum putuse el să-și facă așa ceva? Cum putuserăm noi, prietenii lui, s-o îngăduim? Mânia îmi era ațintită în cea mai mare măsură asupra mea, deoarece eu văzusem ce se apropia, dar nu fusesem îndeajuns de puternic și de limpede în discuțiile cu el. Eșuasem în a-l salva de sine sau (dacă preferați) de atotputernicul sadic, creatorul cerurilor și al Pământului, al cărui fiu își închipuia el că este.

M-am uitat prin mulțime, căutând tovarăși de drum. Dintre ucenici numai Simon Petru era acolo, ca o stană de piatră, aspru, încruntându-se în sus la cruci ca la o enigmă pe care era decis să o rezolve. Surorile Maria și Marta stăteau nu departe de el. Tocmai în clipa aceea, Maria a părut că-și pierde controlul și a izbucnit în bocete răsunătoare, dându-și capul pe spate, sfâșiindu-și veșmintele și lovindu-și obrajii cu palmele. Cu fața scăldată în lacrimi, Marta a încercat s-o potolească. Maria Magdalena era în apropiere, cu ochii neînlăcrimați și cu o expresie pe care n-am putut-o descifra.

Doi tâlhari de drumul mare fuseseră răstigniți și ridicați înaintea lui Iisus, de o parte și cealaltă a lui. Și ei continuau să fie conștienți, pătimind, iar familiile îi plângeau și le strigau numele. Mai erau de asemenea zeflemitori și unul i-a strigat lui Iisus să coboare de pe cruce ca să arate că era faimosul făcător de minuni.

– Nu ne mai lăsa s-așteptăm! a răcnit el. Fă-ți meseria! Arată-ne din ce ești plămădit. O s-ajungi acasă la timp pentru cină!

În orele fierbinți care au urmat, nu mi-am dorit decât să se termine totul, să moară Iisus. Cei crucificați nu puteau să mai trăiască mult. Auzisem despre bărbați puternici care rezistaseră trei zile. În același timp însă

auzeam oameni din mulțime, spectatori obișnuiți la astfel de evenimente, care spuneau că, întrucât era ajunul Sabatului, morțile aveau să fie grăbite; autoritățile Templului ar fi luat în nume de rău dacă trupurile ar mai fi fost la vedere după apusul soarelui. Asta însemna, de obicei, zdrobirea fluierelor picioarelor – ceva care trezea în mine o oroare aparte. În cazul lui Iisus însă, s-a făcut cu o suliță.

Era la mijlocul după-amiezii și un nor acoperise soarele. Eu rămăsesem aproape de cruci. La un moment dat, ceva mai devreme, mi se păruse că Iisus mă văzuse și mă recunoscuse. Sperasem că așa fusese; că în mintea lui torturată știuse că prietenul lui din copilărie era acolo. Mai târziu, sângele de pe față îi era într-atât de acoperit de muște, încât nu i-am putut descifra expresia, dar am știut că mai era conștient, deoarece zvârcolirile și gemetele, deși mai puțin frecvente, au continuat. Iar apoi, luându-ne pe toți prin surprindere, el și-a arcuit spatele, trăgând de piroane, și-a dat capul pe spate și a strigat:

– Doamne, Dumnezeule din ceruri, de ce m-ai părăsit?

A fost smuls din el – un răcnet de protest, ultima cuvântare inteligibilă a acelui glas remarcabil pe care-l mai port încă în minte și în vise. Este felul prin care știu că nu există Dumnezeu. Dacă ar fi existat și ar fi sorocit sfârșitul acela pentru fiul și slujitorul său credincios, cu siguranță că în clipa aceea el ar fi murit de rușine. Sau poate că a existat un Dumnezeu și că a murit într-adevăr, iar ceea ce ne-a mai rămas nouă este doar o amintire, un zvon, o imagine adumbrită păstrată în memorie a ceea ce a fost cândva, purtată prin lume de unii ca Ptolemeu și Pavel (alt membru al sectei lui Iisus care a trecut prin regiunea aceasta), vânzători ambulanți ai sacrului, divinului, eternului, pieritului.

Suliţa a fost împunsă în inima lui lent, cu bună ştiinţă, s-ar putea spune chiar cu dragoste, de parcă soldatul roman ar fi recunoscut că atunci când îl omori pe Fiul lui Dumnezeu trebuie să faci o treabă perfectă şi să dovedeşti respect. A părut că durează o veşnicie ca arma să intre, de la vârf până la mâner, sclipind în vreme ce dispărea, şi tot o veşnicie până a ieşit, murdară, mânjită, cu scânteierea pierită. A fost urmată de sânge şi de un lichid deschis la culoare, care s-au scurs la lumină. Iisus a tras adânc aer în piept, l-a reţinut acolo şi a murit slobozindu-l şi rostind ceva ce n-am priceput. Murise şi i-am mulţumit lui Dumnezeu (fiindcă nu aveam cui să-i mulţumesc) că se terminase.

Soldaţii se grăbeau să coboare trupurile, să scape de ele şi să se întoarcă în cazarma lor. Pe când îl coborau pe Iisus, Marta, care izbutise să-şi domolească sora, a devenit ea însăşi isterică, zbierând la sutaşul care-i conducea pe soldaţi, încercând să se repeadă la el şi să-l lovească cu pumnii. El a ţinut-o la capătul braţului său foarte lung, păstrându-şi calmul şi încercând s-o liniştească. Era de vârstă mijlocie, ciupit de vărsat şi noduros, supravieţuitorul, probabil, multor campanii şi multor răstigniri. I-a vorbit în aramaică stricată, amestecată cu greacă, spunând ceva ce ar fi trebuit să însemne: „Noi ne facem doar meseria, femeie. Nu ne plac lucrurile astea, dar legea trebuie respectată."

Marta a perceput înţelegerea din glasul lui, furia i s-a preschimbat în lacrimi şi ea s-a năruit, hohotind, în braţele surorii sale.

Maria Magdalena a venit să vorbească cu mine; mai precis, m-a salutat, ca şi cum aş fi fost un participant la o înmormântare, iar ea.un reprezentant al familiei îndurerate. Am avut impresia că acţiona în numele lui Iisus, că ar fi putut spune: „Mulţumim că ai venit." Am zărit din nou expresia aceea pe care o văzusem din depărtare şi pe

care nu izbutisem s-o interpretez. Ochii ei scânteiau. Nu era nefericită. Era exaltată.

M-am simțit iarăși cuprins de furie. Mi-am reamintit o conversație când dorisem să mă ajute să-l conving pe Iisus să se întoarcă în Galileea, iar ea spusese că poate soarta lui era să moară.

– Ești mulțumită? am întrebat-o și i-am arătat trupul inert, gol, alb, însângerat, din brațele asudaților soldați romani. El este mort. Asta te satisface?

Era de un calm nenatural.

– El nu este mort. El va trăi din nou.

Cum încruntătura și mânia mea nu s-au domolit, mi-a explicat mai clar, ca unui copil:

– Iisus va umbla iarăși pe pământ. O să vezi, Iuda.

N-am putut scoate nici un cuvânt. A trebuit să-i întorc spatele și să mă îndepărtez. Când m-am calmat suficient și am revenit, un bărbat le explica lui Simon Petru și celor trei femei că el avea permisiunea autorităților romane de a lua leșul. Era un negustător bogat, care-l auzise pe Iisus predicând și fusese convins de divinitatea lui. Era din Arimateea, dar acum locuia în Ierusalim. Își făcuse un mormânt pentru sine, un cavou săpat în piatră în grădina lui din oraș. Ar fi fost un loc potrivit, spunea el, pentru trupul proorocului, iar el avea să-și facă alt mormânt astfel încât într-o bună zi, după moarte, să zacă alături de mărețul Iisus din Nazareth.

Ca și Maria Magdalena, părea într-un soi de extaz. Slujitorii lui, care aduseseră giulgiu de in, miresme și o targă pentru corp, așteptau să-l ducă la cavou, unde să-l ungă și să-l înfășoare. Femeile, Maria, Marta și Maria Magdalena, urmau să meargă cu ei pentru a-i ajuta și a-l vedea pe Iisus așezat în mormânt.

I-am privit, îndepărtându-se cu el.

– Iisus este mort.

Mi-am repetat cuvintele acelea, pentru mine. Ucenicii lui, cu excepția noastră, cei doi, fugiseră. Totul se terminase. Orice am fi crezut noi că făceam, orice ar fi crezut Iisus că va izbândi dusese doar la durere, lacrimi și această execuție înspăimântătoare și inutilă. Mi-am reamintit cum el ne îndemnase, ca atunci când simțeam că nu eram primiți cu brațele deschise, „să ne scuturăm praful de pe picioare" și să plecăm mai departe. Asta trebuia să fac eu acum. Trebuia să-mi reîncep viața. Iar pe termen scurt trebuia să mă gândesc în ce fel, fără nici un ban, aveam să ies din oraș și să ajung acasă.

Asta putea să fie destul de greu. Bănuiesc că, în cele din urmă, mi-aș fi călcat pe inimă și m-aș fi dus la unchiul meu, dar, după cum se va vedea, n-a fost nevoie s-o fac. Pe când reveneam spre Poarta Damascului, doi bărbați au apărut de o parte și cealaltă a mea. Erau păzitori ai Templului. Am simțit spaimă, un gol în stomac. Eram arestat?

Ei n-au spus asta, însă au vorbit ca și cum erau învestiți cu autoritate și porunceau. Unul a spus:

– Unchiul tău vrea să stea de vorbă cu tine.

– De îndată, a rostit celălalt. Te vom duce la el.

Nu m-am împotrivit.

Am rămas câteva zile cu unchiul și deși el era, așa cum crezusem de când îl întâlnisem, în copilărie, înclinat spre snobism și mulțumire de sine, nu ducea lipsă de simțul umorului și semăna destul de mult cu tata pentru a mă face să-l tratez cu respect. La rândul lui, era dispus să fie indulgent, considerându-mă, cred, un tânăr care beneficiase de o educație aleasă, dar care apucase pe căi greșite din motive despre care m-a asigurat că le putea înțelege. Aceasta deoarece își imagina că, fiindcă îl urmasem pe Iisus, aș fi fost o persoană profund religioasă. Înțelegea, mi-a spus el, felul în care un tânăr ca mine, preocupat de integritate spirituală și adevăr, se putea uneori aștepta la

prea multe din partea religiei instaurate și a clerului acesteia, trezindu-se astfel că urma falși proroci, care promiteau cerul și pământul, însă nu puteau oferi nici una dintre ele.

I-am îngăduit să fie mulțumit de acea interpretare greșită a firii mele. El reprezenta calea mea de scăpare, și apoi ce aș fi obținut – în afară de a fi aruncat în stradă fără nici un ban – dacă aș fi mărturisit că nu numai că nu izbutisem să cred că Iisus era Fiul, ci că nu izbuteam să cred nici în Tată?

El știa că asistasem la crucificare și că mă tulburase și nu era într-atât de insensibil încât să se arate încântat de moartea prietenului meu. Nu era totuși deloc greu să văd că era de părere că arhiereul Caiafa repurtase o victorie importantă asupra prefectului roman, răstignindu-l pe Iisus în locul lui Baraba, iar când i-am spus, în acea primă seară, că un negustător bogat urma să-l înmormânteze pe Iisus într-un cavou din oraș, mi-a replicat imediat:

– Așa ceva nu poate fi îngăduit.

L-am întrebat cine ar fi împiedicat înmormântarea.

– Bărbatul acela are autorizația prefectului.

Unchiul a surâs și a încuviințat din cap.

– Bineînțeles, a spus el. Atunci... asta-i situația. Nu se poate face nimic.

Era însă limpede că el nu credea – nici măcar o clipă – că nu se putea „face nimic". Iar când am auzit, după două zile, că lespedea de la intrarea mormântului fusese înlăturată în timpul nopții și că trupul dispăruse, am știut că trebuia să fie opera preoților Templului și a sinedriului – ori că se acționase la porunca lor. Privind retrospectiv toate cele petrecute, mi se pare o ironie a sorții că acea jefuire a unui mormânt, săvârșită de cler, care intenționase să împiedice dezvoltarea unui cult al lui Iisus în jurul locului unde fusese el înmormântat, avusese (din

punctul lor de vedere) efectul mai rău al creării mitului mult mai puternic al învierii sale.

Firesc, discipolii lui „l-au văzut" pe Iisus după crucificare. Aud întruna relatări despre aceste viziuni, care au fost multe și variate. Iisus a fost văzut lângă mormânt, a fost văzut în Galileea, a fost văzut pe drumul spre Emaus – câteodată de un om, câteodată de trei, o dată chiar de cinci sute. Era schimbat, era de nerecunoscut, era același, era inconfundabil... Vorbea, tăcea... I-a spus unuia să nu-l atingă, altuia să-i pipăie rănile... Ptolemeu le povestește mulțimilor săi de credincioși o istorie mișcătoare (pe care a auzit-o, desigur) despre Iisus, învești mântat în alb ca la nunta mea, care s-a ridicat în văzduh, luat la ceruri de Tată – micșorându-se pe măsură ce a suit, până ce a fost doar un punct de lumină, destrămându-se și pierind.

Și eu l-am văzut pe Iisus după moartea lui. Mai ales în acele prime zile, când amintirea răstignirii mă tortura și mă ținea treaz nopțile, l-am văzut pe stradă, l-am zărit în mulțime, i-am auzit glasul printr-o fereastră deschisă – în același fel în care o văzusem și auzisem pe Iudita după ce murise. Îi văd și acum în vis – pe amândoi, deși niciodată împreună. Morții noștri sunt întotdeauna cu noi. Dar ei nu sunt vii. Aceasta este natura morților și este cel mai bine s-o acceptăm.

O dată cu trecerea zilelor, durerea m-a ajuns și mi-a înlocuit mânia. Unchiul a fost plin de bunăvoință. Mi-a cumpărat haine noi și mi-a dat bani... nu puțini. A fost generos. Mi-a sugerat să călătoresc și să nu mă zoresc, pentru ca timpul să poată tămădui. I-am urmat sfatul și am ajuns, după multe aventuri mărunte, la Tir, iar de acolo, după și mai multe isprăvi, printre care trăsnetul ce a ars carul cu boi cu toate bunurile mele lumești, mai puțin o pungă și o broșă, am ajuns în acest sat minunat

de pe țărmul mării, la miazăzi de Sidon, unde mi-am cunoscut a doua soție și m-am căsătorit cu ea.

Dar asta este altă poveste.

Azi a început ploaia.
Va hrăni livada
și grădina mea.

Hector se joacă afară,
închipuindu-se
că este soldat.

Pot zări o
barcă, aducându-și
captura la ponton.

Electra va fi acolo
ca să cumpere pește
proaspăt pentru cină.

De ce oare
plâng? Totul a fost
cu mult timp în urmă și

lucrurile își urmează
cursul indiferent ce
facem noi, iar timpul vindecă,

se spune. Poate că
plâng pentru mine,
nu pentru prietenul meu,

dar durerea
pare reală. Oricum,
mă bucur de ploaie.

CAPITOLUL 22

Cu multă vreme în urmă, credeam că povestea lui Iisus se termina prin moartea prietenului meu pe cruce, dar se pare că nu-i așa. O dată cu trecerea anilor și a evangheliștilor sectei pe aici, devine clar că istoria înflorește ca șoaptele arabe, schimbându-se și crescând peste timp și distanțe. Divinitatea dovedită de „minuni" și făgăduiala vieții veșnice cu prețul, doar, al „credinței" sunt irezistibile într-o lume plină de sărăcie, mizerie, durere și moarte. Bartolomeu și tovarășii săi „creștini" (cum am observat în ultima vreme că încep să-și spună) întâlnesc mereu sceptici și zeflemitori, însă în aceeași măsură găsesc în fiecare zi și peste tot urechi deschise și convertiți. Mi se pare straniu ca numele care a fost odată al meu, Iuda din Keriot, să circule spre apus și miazănoapte, oriunde îl poartă acești discipoli noi, pentru a fi cunoscut, atâta vreme cât istoria continuă să fie repovestită, ca vânzătorul Fiului lui Dumnezeu. Mă bucur că am părăsit numele și identitatea, în favoarea lui Ida din Sidon, Ida grecul, Ida poetul.

Voi scăpa, în sfârșit, de oaspetele casei mele. Indiferent ce anume (voința lui Dumnezeu, ar spune el) îl pune în mișcare pe Ptolemeu și-i direcționează următoarea acțiune, ea s-a manifestat. Însoțit de mereu supusul

Reuben, intenționează ca mâine dimineață să pornească la drum. I-am cerut nurorii mele să ne pregătească o ultimă masă – o cină de taină, am numit-o eu, dar nu în fața lui. În general, chiar dacă nu pe de-a întregul, mi-a făcut plăcere să-l am în casă, iar acum îmi va face plăcere să-l văd plecând.

Tezeu ni s-a alăturat și ne-am așezat la o masă afară pe terasă, sub palmieri, privind liliecii ce zburau tăcuți pe fundalul firmamentului care, pentru o vreme după apusul soarelui, nu și-a pierdut albastrul-întunecat, de catifea. Când am pomenit despre asta, Ptolemeu ne-a spus cât de mult i-au lipsit culorile, însă după aceea nu s-a putut împotrivi obiceiului de a predica și a retezat brusc compătimirea pe care o stârnise, afirmând că culorile raiului, pe care le întrezărea mult mai limpede după ce orbise, erau infinit mai răsplătitoare.

I-am zis că în tinerețe, viziunile și visele mele despre rai nu erau colorate, și că acum, la bătrânețe, înțelegeam logica acelui fapt.

El m-a întrebat care îi era logica.

– Întrucât doar nicăieri este lipsit de culori, am răspuns, raiul se află nicăieri. El există doar în imaginație.

A surâs și a răpăit cu degetele pe masă.

– În mod clar, logica are limitele ei.

– În vreme ce credința, spre deosebire de orice altceva cunoaștem noi, nu are limite.

Mâncasem bine și continuam să bem vin, care-mi dezlegase limba.

– M-am obișnuit să-ți spun Ptolemeu, i-am zis. Dar pentru mine tu ești, de fapt, Bartolomeu.

– Am fost Bartolomeu.

– Da, am încuviințat. Iar eu te-am cunoscut pe atunci.

În tăcerea prelungă care a urmat, ochii lui morți m-au urmărit, ca și cum m-aș fi putut ascunde de el printre iederă, într-un colț obscur al terasei.

– Vocea ta..., a spus.

– O cunoști?

– Seamănă cu o voce pe care am cunoscut-o.

– *Este* o voce pe care ai cunoscut-o.

A tăcut iarăși, poate repetând în cap timbrul aparte. Știam că se mai întrebase și înainte în privința asta.

– Am bătut împreună drumurile, am rostit.

El a rămas cu totul nemișcat.

– Cu Iisus.

Propria lui voce a sunat slab, stins, chiar temător, când a întrebat:

– Care a fost numele tău?

– Numele meu a fost Iuda.

Chipul lui a arătat că știa că era adevărat. Aceasta era cunoașterea pe care auzul i-o dăduse, dar el o respinsese tot timpul cât stătuse în casa mea. Acum, auzindu-mă cum o afirmam, nu se putea convinge s-o accepte. Trebuia să fie falsă.

– Nu-i posibil, a zis el.

– Iuda din Keriot. Da, așa este.

– Nu. A scuturat din cap, încruntându-se sălbatic. Tu ai murit.

– Ești sigur?

Îl auzisem predicând despre sinuciderea „vânzătorului Iuda", ba chiar afirmând că-și reamintea că-mi văzuse trupul coborât din același smochin pe care-l blestemase Iisus.

– Da, a spus. Sunt sigur.

– Atunci probabil că am înviat din morți.

El s-a sculat în picioare. O mână s-a ridicat la crucea pe care o purta în jurul gâtului, iar cealaltă a bâjbâit prin jur până a găsit umărul lui Reuben.

– Ai crezut asta despre Iisus, am rostit eu. De ce n-ai crede-o despre Iuda?

I-a transmis lui Reuben un semnal nevăzut, care l-a pus pe tânăr în mișcare, și l-a urmat până la ușă, unde s-a întors.

– Ar fi trebuit să-mi spui asta, înainte de a mă fi invitat să locuiesc la tine.

– Tu ar fi trebuit să-mi spui că ai fost Bartolomeu.

– Blestemat să fii, a șuierat. Totdeauna ai avut un răspuns, chiar și atunci când n-aveai nimic de spus.

– Simți că ai fost înșelat, am zis. Sau atras în cursă. Îmi pare rău, Bart. Am crezut că-ți fac o favoare.

A replicat iute, cu o politețe rece:

– Mâine dimineață, voi pleca. Îți mulțumesc pentru ospitalitate.

Era atât de palid și de încordat de furie, încât am izbucnit în râs.

– N-ar trebui ca eu să fiu cel mânios? Nu ai cutreierat lumea, defăimându-mă ca vânzătorul lui Iisus?

M-a amenințat cu degetul.

– Nu voi vorbi despre asta, Iuda. M-ai amăgit.

– Prin faptul că trăiesc? Te așteptai să fi murit pentru binele tău? Pentru ca astfel povestea lui Iisus să fie mai puțin neadevărată?

Încruntătura lui a devenit și mai fioroasă, mai concentrată, dar în același timp fața a părut să i se lumineze, de parcă abia acum pricepuse ceva.

– Te cunosc pe tine, a rostit el și ochii i s-au dat peste cap în orbite, arătându-și albul. Ai fost alături de noi în tot acel timp și n-am știut cine erai. Însă *el* a știut. Trebuie să fi știut. Aceea a fost puterea lui față de tine și va fi și puterea mea. Nu mă tem de tine, Iuda. Puterea mea stă în cunoașterea adevărului.

Ridicase crucea în fața lui și o scutura spre mine. A șuierat cu ferocitate:

– *Tu ești diavolul!*

Mă tem că am râs iarăși, ceea ce poate că l-a făcut să se simtă și mai convins. Nu se spunea că diavolul râdea de toate?

– De ce nu? am întrebat. Dacă Iisus este Fiul lui Dumnezeu, de ce n-ar fi Iuda diavolul? Iar noi doi am mers împreună la școală – gândește-te la asta!

A rămas în prag, tremurând de „recunoașterea" lui, la care n-avea să mai renunțe. Îl puteam vedea chibzuind. Dacă eu, Iuda, eram diavolul, nu era atunci perfect posibil ca să pot „muri", să mă „sinucid" și apoi să apar sub întruparea aceasta, pentru a-i ispiti și tortura pe discipolii lui Iisus? Ideea nu-mi displăcea complet. Era o nouă teologie și-mi conferea un anume statut – mult mai prejos decât Iisus, desigur, dar al unui jucător important în drama metafizică. Cumva, mă simțeam onorat.

Acestea erau lucrurile pe care doream să i le spun; lucruri pe care i le-aș fi spus cândva, în zilele tinereții mele, când eram mai polemic. Bătrânul învățase însă să-și țină limba și să-și păstreze pentru sine glumele cele mai bune. Mă gândeam, mai degrabă, că era trist că trebuia să ne despărțim în felul acela neplăcut și poate că nu trebuia să fie așa.

– Bart, bătrâne prieten, am început făcând un pas către el – însă expresia feroce i s-a păstrat și el a împins crucea ridicată spre mine, ca și cum ar fi crezut că m-ar fi trăsnit dacă mă apropiam prea mult.

– Apără-mă, Iisuse, s-a rugat rostogolindu-și ochii morți spre ceruri.

Nu intenționa să mă lase să fiu un simplu om – un nemernic isteț, un sceptic, dar un prieten. Eu eram diavolul, iar el era prevăzător.

Atunci mi-am amintit vestea pe care o auzisem de la familia de evrei, refugiați din Betfaghe, care venise a doua zi după conducătorii de cămile. Era o veste pe care ei fuseseră rugați să o poarte ca mesaj pentru orice membru

al sectei Iisus pe care-l întâlneau. O trecusem sub tăcere – nu i-o spusesem lui Ptolemeu, deoarece știusem că avea să-l tulbure și mai mult decât mă tulburase pe mine, iar momentul cuvenit nu se ivise deocamdată.

– Ascultă-mă, Bart! am vorbit pe un ton hotărât, care anunța că se terminase cu fleacurile, și el a ascultat. Din Ierusalim a mai sosit o veste – ceva care se adresează anume ție și prietenilor tăi. A venit pe când predicai și nu ți-am spus-o. N-am avut curajul... Este vorba despre fiii lui Zevedei.

– Iacov și Ioan.

Când le-a rostit numele, a schițat o jumătate de pas spre mine. Nu coborâse crucea, o ținea tot ridicată, dar era înclinată, nu mă mai amenința agresiv cu ea.

– O să-mi spui că...

S-a oprit și eu i-am încheiat fraza.

– Sunt morți. Da, mă tem că au murit.

A încuviințat din cap.

– Bineînțeles. Dacă erau acolo, știam că vor lupta.

S-a apropiat mai mult de mine.

– Iacov a fost ucis în luptă, i-am confirmat.

– Și Ioan?

N-am știut cum altfel să i-o spun.

– A fost crucificat.

El s-a cutremurat. Lacrimile i-au sclipit în ochi. L-a lăsat pe diavol să-l strângă în brațe, ba chiar i-a răspuns pe jumătate la îmbrățișare.

Am rămas așa o vreme. Tezeu, care privise și ascultase totul, s-a îndepărtat discret, arătând cu degetul în sus către deal, semnalând că pleca spre casă. Reuben cerceta modelele din pardoseala de mozaic făcută de fiul meu.

– Du-te la culcare, Bart, am spus în cele din urmă. Dimineață, mă voi trezi înaintea ta. O să căpătați un mic dejun zdravăn înainte de a porni la drum.

El a încuviințat și a bolborosit niște cuvinte de mulțumire. În clipa aceasta, părea împuținat, dar curajos. L-a bătut pe braț pe diavolul Iuda și a îngăduit să fie remorcat, orbește, în istorie.

Dimineață el va
pleca și-i voi dărui
broșa făcută de

prietenul lui, giuvaiergiul,
pierdută în încăierarea
aceea, în grădină.

Pare nimerit
ca un orb să
caute lumina –
tot așa cum un om
cu ochi trebuie să se uite
spre orizont.

Prietenul nostru
nu a fost Mesia și
nimeni nu va fi, niciodată.

Acesta-i adevărul scris
și rău nu vă va face.
Lăsați-l deci să vă pătrundă!